

รายงานการวิจัย

“โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน”

(Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถิรพัฒน์
อาจารย์ ดร.ณัตติฤดี เจริญรักษ์
อาจารย์ ดร.สุภารัตน์ ตันทนงศักดิ์กุล
รองศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร เกียรติสุไพบูลย์
อาจารย์ ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น
อาจารย์ ดร.นราพงศ์ ศรีวิศาล

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

2559

รายงานการวิจัย

“โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน”

(Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถิรพัฒน์
อาจารย์ ดร.ณัตติฤดี เจริญรักษ์
อาจารย์ ดร.สุภารัตน์ ตันทนงศักดิ์กุล
รองศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร เกียรติสุไพบูลย์
อาจารย์ ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น
อาจารย์ ดร.นราพงศ์ ศรีวิศาล

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

2559

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะทำงานและที่ปรึกษา โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับข้อแนะนำการดำเนินโครงการและการวิจัยในครั้งนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2558

บทคัดย่อ

ความเพียงพอของเงินออมในวัยเกษียณอายุเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับประเทศไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครัวเรือนในชุมชนเนื่องจากเขาเหล่านั้นไม่มีระบบสวัสดิการอย่างเป็นทางการ แผนงานวิจัยนี้ศึกษาการออมของครัวเรือนชุมชนสมาชิกเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ (พระสุบิน ปณีโต) ในจังหวัดตราด ว่ามีความเพียงพอและยั่งยืนหรือไม่ แผนงานวิจัยประกอบด้วย 3 โครงการวิจัยย่อยคือ โครงการที่ 1 ศึกษาว่าครัวเรือนมีการออมแตกต่างจากการออมที่เหมาะสมตามทฤษฎีหรือไม่ โครงการที่ 2 ศึกษาความยั่งยืนทางการเงินของระบบการจัดการสวัสดิการชุมชน และโครงการที่ 3 ศึกษากลไกสนับสนุนการออมโดยเปรียบเทียบผลกระทบของการให้ความรู้ทางการเงินและการให้แรงจูงใจเพื่อการออมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม โดยรวมผลการศึกษาจากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนและการประมาณระดับการออมที่เหมาะสมตามทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิต (life-cycle theory) พบว่าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีระดับการออมไม่เพียงพอ และยังพบความสัมพันธ์ในเชิงบวกของระดับการออมและระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน สำหรับการศึกษาความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชน จากการประมาณค่าตัวแบบทางคณิตศาสตร์การเงินพบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวอย่างอาจมีความไม่ยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนั้น จากการใช้วิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (randomized control trials) เพื่อประเมินผลกระทบชี้ให้เห็นว่าการให้ความรู้ทางการเงินอาจมีส่วนกระตุ้นให้ครัวเรือนมีการออมเงินมากขึ้น แต่การให้แรงจูงใจในการออมจะไม่มีผลต่อพฤติกรรมการออม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา การศึกษานี้จึงยังไม่สามารถสรุปผลที่ชัดเจนเกี่ยวกับการให้แรงจูงใจในการออมต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม ตลอดจนความยั่งยืนของการเพิ่มขึ้นของการออมได้ งานวิจัยควรมีเวลาในการสำรวจติดตามผลที่ยาวขึ้น นอกจากนั้นควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครัวเรือนเพราะจะทำให้เข้าใจพฤติกรรมการออมในบริบทของชุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายผลเชิงนโยบายในการส่งเสริมการออมไปยังชุมชนอื่น ท้ายที่สุดการศึกษาต่อไปควรคำนึงถึงเศรษฐภาวะของผู้สูงอายุในมิติอื่นนอกเหนือจากการออมเงินเพียงอย่างเดียว

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, การออม, ชุมชน, ระบบบำนาญ, ประชากรศาสตร์, ความพอเพียง, ความรู้ด้านการเงิน, แรงจูงใจทางการเงิน, การทดลองควบคุมแบบสุ่ม

Abstract

Adequacy of retirement savings is imperative since Thailand has recently become an aging society. The issue is especially critical for households in the rural area that do not have access to formal social security and pension programs. This project investigates the household saving behavior of the community in Trat province, Sajja Sasom Sap Saving network (under Phra Subin Paneeto). The main objective of the study is to examine whether the savings are adequate and sustainable. The project consists of three related studies: the first investigates whether the household savings deviate from those of theoretical level; the second examines whether the community welfare system (village welfare fund) is sustainable in the long run; and the last evaluates the impact of two saving interventions, financial education and incentive. Based on the household survey, the study finds saving shortfalls for most of households compared to the optimal levels estimated from the life-cycle model. It also documents positive relations between the head of household education and savings. Using the concept of the financial imbalance, the results indicate that about half of the sample of village welfare funds may not be sustainable over the long run. Finally, the impacts of the two saving interventions are evaluated by the randomized control trials (RCTs 2x2). The results show that providing financial education may help increase household savings, while there is no discernable effect of providing small cash incentive. Nevertheless, the constraint of project duration may obscure the real effect of the interventions and its sustainability. A follow-up impact evaluation as well as an in-depth interview with households will be useful for policy recommendations. Finally, it would be interesting for a future study to investigate broader aspects of the aging welfare other than savings.

Keywords: Elderly, Saving, Community, Pension System, Demographic, Sufficiency, Financial Literacy, Incentive Mechanism, Randomized Control Trial

สารบัญเรื่อง

หน้า

บทนำแผนงานวิจัย

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

โครงการศึกษาระดับการออมและความเพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of the Elderly's Optimal Savings in Rural Communities)

ส่วนที่ 1 บทนำ 1-1

ส่วนที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 1-2

ส่วนที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการศึกษา 1-4

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล 1-4

3.3 ขั้นตอนการศึกษา 1-7

ส่วนที่ 4 ผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์เบื้องต้นจากการสำรวจ (descriptive analysis) ในลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน 1-12

4.2 การวิเคราะห์เบื้องต้นจากการสำรวจ (descriptive analysis) ในทรัพย์สินสุทธิ ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ และระดับการออมในปัจจุบันของครัวเรือน 1-12

4.3 การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักร 1-15

ส่วนที่ 5 อภิปรายและวิจารณ์ผล 1-17

ส่วนที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ 1-19

ส่วนที่ 7 บรรณานุกรม 1-20

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ

(Elderly Social Welfare from the Network of Community-based Social Security Fund)

ส่วนที่ 1 บทนำ 2-1

วัตถุประสงค์ 2-3

ส่วนที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎี สมมติฐานและกรอบแนวคิดของการวิจัย 2-3

2.2 การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (Information) ที่เกี่ยวข้อง 2-6

ลักษณะขององค์กรการเงินชุมชน 2-11
กลุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูล 2-12
ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรการเงินชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน 2-14
การออกแบบแบบสอบถาม 2-19

ส่วนที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย 2-19
ส่วนที่ 4 ผลการวิจัย 2-24
ส่วนที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ 2-34
ส่วนที่ 6 บรรณานุกรม 2-35

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน
(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)

ส่วนที่ 1 บทนำ 3-1
ส่วนที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3-3
ส่วนที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย
3.1 ขอบเขตการศึกษา 3-9
3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล 3-9
3.3 ขั้นตอนการศึกษา 3-13
ส่วนที่ 4 ผลการวิจัย 3-23
ส่วนที่ 5 อภิปรายและวิจารณ์ผล 3-28
ส่วนที่ 6 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ 3-30
ส่วนที่ 7 บรรณานุกรม 3-31

ภาคผนวก

สารบัญตาราง

หน้า

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

โครงการศึกษาระดับการออมและความเพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of the Elderly's Optimal Savings in Rural Communities)

ตารางที่ 1	หมู่บ้านที่ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างในขั้นที่ 1 ในแต่ละอำเภอ	1-5
ตารางที่ 2	ความน่าจะเป็นของการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะ	1-10
ตารางที่ 3	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้สุทธิในแต่ละอาชีพ	1-10
ตารางที่ 4	ตารางแจกแจงความถี่ของข้อมูลตามระดับการศึกษาสูงสุดและอายุของหัวหน้าครัวเรือน	1-12
ตารางที่ 5	ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบัน	1-13

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ

(Elderly Social Welfare from the Network of Community-based Social Security Fund)

ตารางที่ 1	กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย	2-12
ตารางที่ 2	เงื่อนไขสวัสดิการของกองทุนเมตตาธรรมวันละบาท	2-17
ตารางที่ 3	ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่คาดหวัง	2-23
ตารางที่ 4	สถิติพรรณนาของแต่ละปัจจัยของกองทุนในกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัย	2-24
ตารางที่ 5	จำแนกรายชื่อกองทุนตามอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาว	2-28
ตารางที่ 6	ผลลัพธ์จากการประมาณการณ์ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้น	2-31

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)

ตารางที่ 1	หมู่บ้านที่ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างในขั้นที่ 1 ในแต่ละอำเภอ	3-10
ตารางที่ 2	รายชื่อหมู่บ้านสำหรับแต่ละกลุ่มการทำการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (RCT)	3-11
ตารางที่ 3	สรุปตัวแปรสำหรับวัดผลวิจัยหรือตัวแปรตามที่ใช้ในสมการถดถอยที่ (1)	3-20
ตารางที่ 4	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของแต่ละกลุ่ม	3-21

ตารางที่ 5	สรุปสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลสำหรับความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม	3-22
ตารางที่ 6	สรุปสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลต่างของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมระหว่างกลุ่ม	3-22
ตารางที่ 7	สัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลต่างของความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมระหว่างกลุ่ม	3-23
ตารางที่ 8	ค่าเฉลี่ยตัวแปรที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการออมที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง	3-23
ตารางที่ 9	ผลของการประมาณค่าสมการถดถอย	3-24
ตารางที่ 10	ค่า p-value ของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบครั้งที่ 1	3-25
ตารางที่ 11	ค่า p-value ของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 1	3-25
ตารางที่ 12	ค่า p-value ของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 2	3-26
ตารางที่ 13	ค่า p-value ของผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบครั้งที่ 1	3-27
ตารางที่ 14	ค่า p-value ของผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 1	3-27
ตารางที่ 15	ค่า p-value ของผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 2	3-28

สารบัญภาพ

หน้า

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

โครงการศึกษาระดับการออมและความเพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of the Elderly's Optimal Savings in Rural Communities)

แผนภาพที่ 1	ค่ากลางของระดับการออมตามระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน	1-14
แผนภาพที่ 2	ค่ากลางของระดับการออมตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน	1-15
แผนภาพที่ 3	การเปรียบเทียบระหว่างระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงและระดับการออมที่ครัวเรือนควรออมเพิ่ม (ต่อไตรมาส)	1-17

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ

(Elderly Social Welfare from the Network of Community-based Social Security Fund)

แผนภาพที่ 1	กรอบแนวคิดของงานวิจัย	2-4
แผนภาพที่ 2	โครงสร้างเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ที่จังหวัดตราด	2-5
แผนภาพที่ 3	โครงสร้างวามสัมพันธ์ของกองทุนออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนในจังหวัดตราด เมื่อเปรียบเทียบกับการประเมินของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550)	2-10
แผนภาพที่ 4	ตัวอย่างสมุดบัญชีเงินกู้ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์	2-16
แผนภาพที่ 5	ตัวอย่างของสมุดสัจจะวันละบาท	2-19
แผนภาพที่ 6	ตัวอย่างการกระจายตัวของการออมของสมาชิกในกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ที่หมู่บ้านทับทิมสยาม	2-22
แผนภาพที่ 7	ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์และจำนวนสมาชิกของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์	2-25
แผนภาพที่ 8	ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์และจำนวนสมาชิกของกองทุนออมบุญวันละบาท	2-26
แผนภาพที่ 9	ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และขนาดสินทรัพย์ของกองทุนออมบุญวันละบาท	2-26
แผนภาพที่ 10	ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำจากกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และขนาดสินทรัพย์	2-27
แผนภาพที่ 11	ความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์กับระดับการขอสวัสดิการต่อคนต่อปี	2-29
แผนภาพที่ 12	ความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์	2-30

กับระดับการออมของสมาชิก
แผนภาพที่ 13 หน้าต่างของแผนงานสำหรับการใส่ค่าตัวแปรเฉพาะของกองทุน 2-32
แผนภาพที่ 14 หน้าต่างของแผ่นงานสำหรับการใส่ค่าตัวแปรปัจจัยภายนอก สวัสดิการ และอัตรา ผลตอบแทนของสินทรัพย์ 2-32
แผนภาพที่ 15 หน้าต่างของแผ่นงานสำหรับการใส่ค่าลักษณะของสมาชิก 2-33
แผนงานที่ 16 หน้าต่างของแผ่นงานแสดงผลลัพธ์การคำนวณ 2-33

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน
(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)
แผนภาพที่ 1 แสดงการสุ่มโดยวิธี RCT สองขั้น 3-14

บทนำแผนงานวิจัย

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้แนวโน้มสัดส่วนของผู้สูงอายุสูงขึ้น จากการประมาณการโดยสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระหว่างปี 2553 - 2583 สัดส่วนผู้สูงอายุของประชากรจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 เป็นร้อยละ 32 ขณะที่สัดส่วนประชากรวัยแรงงานจะลดลง[1] ภาระพึ่งพิงสูงขึ้นจากเดิมที่วัยแรงงาน 100 คน ดูแลผู้สูงอายุประมาณ 18 คน เพิ่มเป็นกว่า 42 คน ส่งผลให้ภาระทางการคลังของรัฐบาลเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนั้นข้อมูลของบัญชีกระแสการโอนประชาชาติของประเทศไทย (National Transfer Accounts Project)[2] แสดงให้เห็นว่า กลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปของประเทศไทยมีการบริโภคสูงกว่ารายได้ถึง 51,959 บาทต่อหัว ในขณะที่กลุ่มวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 20-64 ปีของประเทศไทย มีรายได้สูงกว่าการบริโภคเพียง 15,307 บาทต่อหัว ความเพียงพอของเงินออมในวัยเกษียณอายุและการสนับสนุนการส่งเสริมการออม จึงเป็นประเด็นที่สำคัญและได้รับความสนใจจากภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตามการศึกษาส่วนใหญ่ที่ชี้ให้เห็นความไม่เพียงพอของเงินออมเป็นการศึกษาในลักษณะการวางแผนทางการเงิน ซึ่งมักจะเปรียบเทียบรายจ่ายหลังเกษียณกับสินทรัพย์ที่มีจากการออม ณ วัยเกษียณ ไม่ได้เปรียบเทียบกับการออมที่ควรจะเป็นตามทฤษฎีทางด้านเศรษฐศาสตร์ และที่สำคัญการศึกษาเหล่านั้นเป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่ครัวเรือนในชุมชน ซึ่งความเพียงพอของเงินออมยิ่งมีความสำคัญมาก เนื่องจากครัวเรือนเหล่านั้นไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการหรือบำนาญ หรือระบบประกันสังคมอย่างเป็นทางการ[3]เช่นเดียวกับลูกจ้างในภาคเอกชนหรือข้าราชการ

แผนการศึกษานี้เป็นพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนจากสมาชิกของเครือข่ายสัจจะออมทรัพย์ของพระสุบิน ปณีโต จังหวัดตราด ซึ่งเป็นเครือข่ายที่ชุมชนมีกลไกการจัดการทางด้านการออมและระบบสวัสดิการด้วยตนเอง ทำให้สามารถศึกษาการออมได้ในหลายมิติ ความเข้าใจพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในบริบทของชุมชน นอกเหนือจากการออมของผู้ใช้แรงงานในระบบจะเป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายของรัฐทางด้านการออมสำหรับผู้สูงอายุให้ครอบคลุมทั่วถึงมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของแผนงานวิจัย

จากปัญหาความเพียงพอของเงินออมในวัยเกษียณอายุจากที่กล่าวมาข้างต้น แผนงานวิจัยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความเพียงพออย่างยั่งยืนของเงินออมเพื่อดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน โดยแบ่งงานวิจัยเป็นสามโครงการย่อย ได้แก่ โครงการย่อย 1: โครงการศึกษาระดับการออมและความเพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน

---

[1] การประมาณการประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 – 2583 โดยสำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มิถุนายน 2556

[2] National Transfer Accounts Thailand Report, 2004. The Center for the Economics and Demography of Aging, University of California at Berkeley and the East-West Center.

[3] เช่น วีรชาติ และคณะ 2555 (เอกสารงานวิจัยฉบับที่ 5/2555 สถาบันวิจัยเพื่อตลาดทุน) ศึกษาการออมของพนักงานบริษัทเอกชน รัฐวิสาหกิจ และข้าราชการ โดยดูสัดส่วนของค่าใช้จ่ายปีแรกหลังเกษียณต่อมูลค่าสินทรัพย์ ณ ปีเกษียณ ถึงแม้ว่าการศึกษาของ National Transfer Accounts Project เปรียบเทียบการออมกับการออมตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Saving) แต่เป็นการศึกษาที่ทำในปี ค.ศ. 2004 ซึ่งนานกว่า 10 ปี

โครงการย่อย 2: โครงการศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ และโครงการย่อย 3: โครงการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งแต่ละโครงการย่อยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

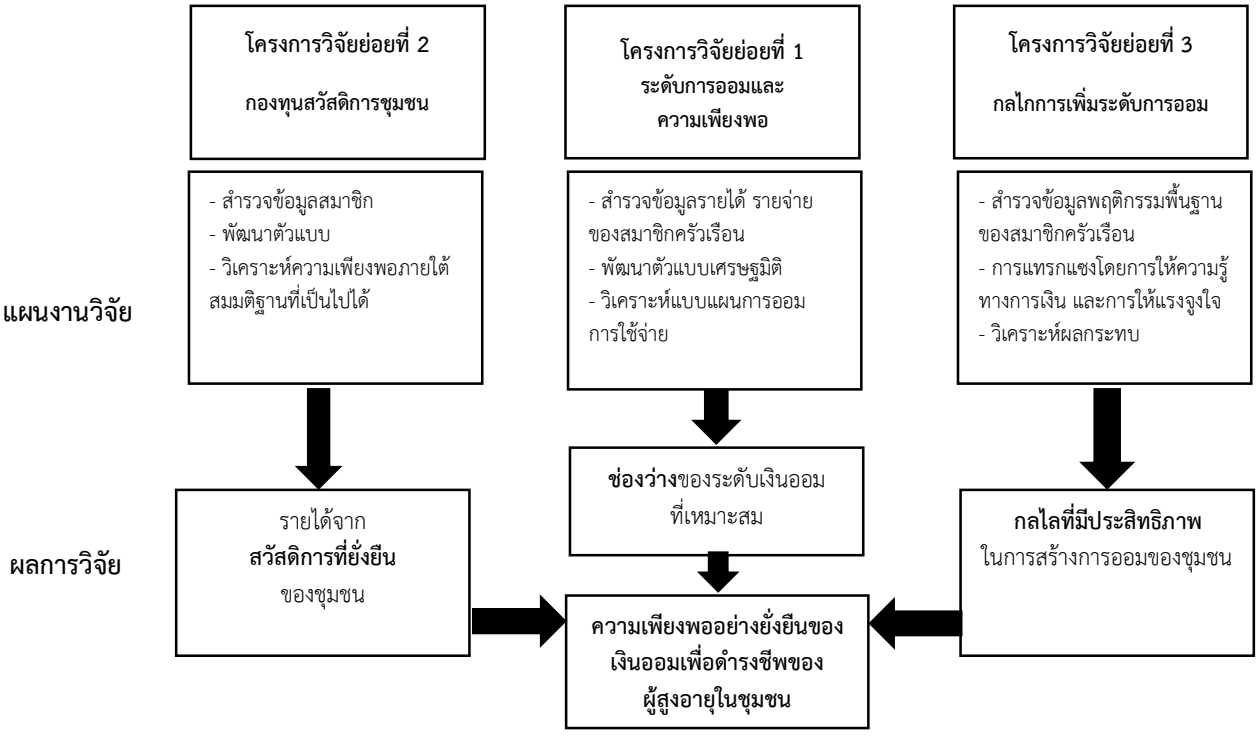
โครงการย่อย 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความเพียงพอของเงินออมครัวเรือน โดยเปรียบเทียบระดับการออมจริงจากการสำรวจ กับระดับการออมที่เหมาะสม (optimal saving) จากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Hypothesis)

โครงการย่อย 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนว่าสามารถจ่ายสวัสดิการและ/หรือ บำนาญให้แก่สมาชิกในระยะยาวได้หรือไม่ โดยใช้ตัวแบบประเมินความยั่งยืนทางการเงิน (financial sustainability) ที่สะท้อนลักษณะเงื่อนไขของแต่ละกองทุน

โครงการย่อย 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบจากการให้ความรู้ทางการเงิน (financial education) และการให้แรงจูงใจเพื่อเริ่มต้นการออม (incentive) ต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนเพื่อวัยสูงอายุ ด้วยวิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (Randomized Control Trials)

3. ความเชื่อมโยงระหว่างโครงการวิจัยย่อย

จากทั้งสามโครงการย่อย จะเห็นได้ว่า ผลลัพธ์ที่ได้จากโครงการวิจัยนี้จะเกี่ยวข้องกับความเพียงพออย่างยั่งยืนของเงินออมเพื่อดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชนหลังเกษียณอายุในสามมิติด้วยกัน ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 กล่าวคือ โครงการย่อย 1 จะทำให้ผู้กำหนดนโยบายทราบถึงช่องว่างของระดับการออมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเกิด

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของโครงการวิจัยย่อยกับวัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

จากการเปรียบเทียบระดับการออมที่ควรจะเป็นและระดับการออมที่เกิดขึ้นจริง สำหรับโครงการย่อย 2 เนื่องจากผู้สูงอายุคาดหวังว่าจะได้รับเงินช่วยเหลือและบำนาญจากกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิก เพื่อดำรงชีพหลังเกษียณอายุ โครงการนี้ จึงศึกษาว่าแหล่งรายได้ดังกล่าว จากกองทุนชุมชนจะมีสภาพยั่งยืนในระยะยาวหรือไม่ ความไม่ยั่งยืนของกองทุนจะมีผลกระทบ ทำให้ครัวเรือนอาจต้องออมเงินเพิ่มด้วยตนเอง เพื่อใช้จ่ายในวัยเกษียณ และโครงการย่อย 3 จะช่วยเสนอแนะกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยเพิ่มการออมของครัวเรือน โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบของการให้ความรู้ทางการเงินและการให้แรงจูงใจในการออม ซึ่งทำให้ทราบถึงกลไกที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการออมของครัวเรือนในชุมชน

จากความเชื่อมโยงดังกล่าวทำให้เห็นภาพรวมการออมของครัวเรือนในชุมชนว่าเพียงพอและยั่งยืนหรือไม่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายสาธารณะมีความเข้าใจบริบทของการออมของคนในชุมชนดีขึ้น

4. สรุปผลการวิจัย

<u>ความเพียงพอของเงินออมครัวเรือน</u>

การวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างชุมชนของครัวเรือนที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ (ภายใต้พระสุบิน ปณีโต) จังหวัดตราด โครงการย่อย 1 สำรวจพฤติกรรมด้านการใช้จ่าย การออม และแหล่งรายได้ต่างๆ ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 348 ครัวเรือน ที่อยู่นอกชุมชน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสองชั้น (Two-stage Sampling) เพื่อเลือกหมู่บ้านและครัวเรือน แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 7 ส่วน ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รายได้ ผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์และผลิตภัณฑ์การลงทุน ผลิตภัณฑ์ประกัน ที่ดินและอสังหาริมทรัพย์รวมถึงทรัพย์สินอื่น หนี้สิน การบริโภคและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครัวเรือน ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากครัวเรือนจะถูกนำมาใช้คำนวณระดับการออมที่เพียงพอด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Hypothesis) ซึ่งอธิบายพฤติกรรมการจัดสรรรายได้ตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ (Utility) จากการบริโภคที่เกิดขึ้นสูงสุด โดยแบบจำลองอิงจาก Sripakdeevong, Stantcheva, and Townsed (2011)[4] แบบจำลองนี้มีข้อสมมุติว่าครัวเรือนสามารถมีชีวิตอยู่ได้นานที่สุดเป็นระยะเวลา T ปี และครัวเรือนจะต้องบริหารจัดการรายได้โดยการเลือกระดับการบริโภคโดยรวมในแต่ละปี (c_t) และสัดส่วนในการจัดสรรทรัพย์สินที่เหลือจากการบริโภคในปีนั้นเพื่อการลงทุนในทรัพย์สินที่มีความเสี่ยง ($z_t \in [0,1]$) เพื่อให้ครัวเรือนได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภคตามสมการ

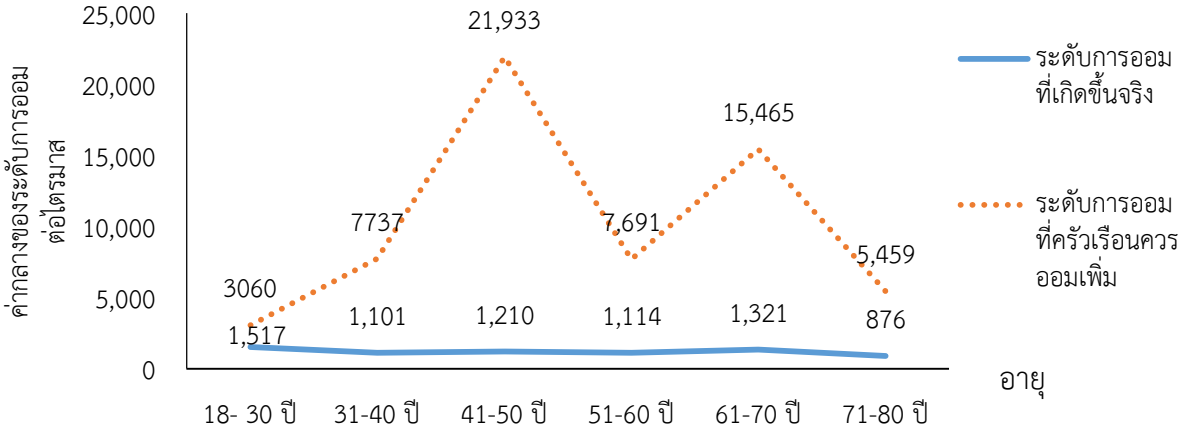
$$\mathbb{E}[\sum_{t=0}^{T-1}(\alpha^t u(c_t)) + \alpha^T \beta u(w_T)] \quad (1)$$

โดยมีข้อจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินสุทธิ รายได้ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ ตามสมการ

[4] Sripakdeevong, Parit, Stefanie Stantcheva, and Robert Townsend, 2011.Wealth Management for the Poor. Presentation at Massachusetts Institute of Technology.

$$w_{t+1} = \Big(r_t^r z_t + r^f(1 - z_t)\Big)(w_t + \mu_t(h_t)(\gamma(y_t - 1) + 1) - c_t) + (1 + \pi)^{-t-1} x \cdot \mathbf{1}(h_t \neq h_{t+1} = \text{dead}) \quad (2)$$

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวโดยสรุปพบว่า ครัวเรือนในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ส่วนมากมีการออมในระดับที่ไม่เพียงพอ หากพิจารณาตามระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน การออมของครัวเรือนนั้นไม่เพียงพอในทุกระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการออมที่ไม่เพียงพอนี้อาจส่งผลกระทบต่อครัวเรือน โดยเฉพาะ ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มผู้ที่มีอายุหลังเกษียณ เนื่องจากเป็นวัยที่หารายได้ได้ในระดับต่ำ (ดูภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การเปรียบเทียบระหว่างระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงและระดับการออมที่ครัวเรือนควรออมเพิ่ม

<u>ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน</u>

สำหรับโครงการย่อย 2 เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนซึ่งเรียกว่ากองทุนออมบุญวันละบาท เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในเรื่องสวัสดิการทางด้านการรักษาพยาบาล ตลอดจนเงินบำนาญเมื่อเกษียณอายุ กองทุนสวัสดิการนี้มีลักษณะที่นำเงินจากกองทุนออมทรัพย์ของกลุ่ม (กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์) มาสมทบกับเงินที่เก็บจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน ประเด็นการศึกษาของโครงการย่อยนี้ คือการประเมินความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการ โดยใช้ตัวแบบความยั่งยืนทางการเงินอิงจากสันติ ถิรพัฒน์ และคณะ (2555)[5] ที่มีการนำกฎเกณฑ์ต่างๆที่อยู่ภายใต้โครงสร้างนี้เข้าไปพิจารณาในตัวแบบคณิตศาสตร์ที่ประยุกต์จาก Gokhale and Smetters (2003)[6] ตามสมการ

$$FI_t = PVE_t - PVR_t - A_t \quad (3)$$

[5] สันติ ถิรพัฒน์ และคณะ (2555), ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน, จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ โดยความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนจะพิจารณาเงื่อนไขว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิของสินทรัพย์เป็นบวก และไม่มีกระแสเงินสดในปีใดติดลบ

[6] Gokhale, Jagadeesh and Kent Smetters (2003), Fiscal and Generational Imbalances: New Budget Measures for New Budget Priorities, Policy Discussion Papers Number 5, Federal Reserve Bank of Cleveland.

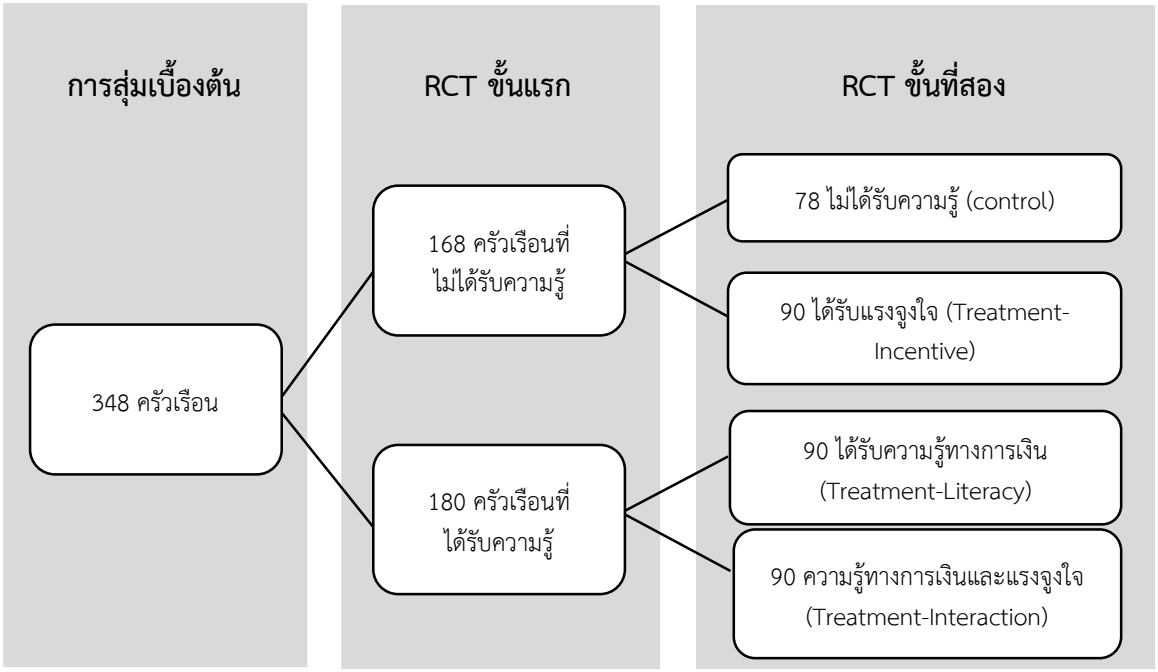
โดยที่ FI_t คือค่าดัชนีความยั่งยืนทางการเงิน (Fiscal Imbalance)
PVE_t คือค่ามูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายของกองทุน (Present value of expenditure)
PVR_t คือค่ามูลค่าปัจจุบันของรายรับของกองทุน (Preset value of returns)
A_t คือมูลค่าสินทรัพย์ของกองทุน

การศึกษานี้ประมาณอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ต้องเป็นเท่าใดจึงจะทำให้กองทุนสวัสดิการชุมชนมีความยั่งยืนในระยะยาว จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 40 กองทุน ในจังหวัดตราด พบว่ามี 18 กองทุนที่อาจไม่มีความยั่งยืนทางการเงินเพราะอัตราผลตอบแทนที่กองทุนสร้างได้มีค่าน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

<u>ผลกระทบจากการให้ความรู้ทางการเงิน และการให้แรงจูงใจเพื่อการออม</u>

ท้ายที่สุด เป็นการศึกษากลไกที่ช่วยส่งเสริมการออมของครัวเรือน การออมไม่เพียงพออาจมีสาเหตุจากการที่ครัวเรือนในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงินที่ดีและขาดทักษะในการบริหารการเงินทำให้ไม่มีการวางแผนการออมที่เพียงพอ และอาจมีความเป็นไปได้ว่าครัวเรือนมีต้นทุนในการเริ่มการต้นการออมที่สูง ซึ่งการให้แรงจูงใจเพียงเล็กน้อยจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ ดังนั้น โครงการย่อยนี้เปรียบเทียบผลจากการให้ความรู้ทางการเงิน (financial education) และการให้แรงจูงใจ (incentive) เพื่อเริ่มต้นการออมต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนเพื่อวัยสูงอายุ ด้วยวิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (Randomized Control Trials) โดยการสุ่มสองขั้น ดังแสดงไว้ในภาพที่ 3

โครงการนี้ใช้ข้อมูลสำรวจแบบซ้ำ (panel survey data) ของ 348 ครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนนอกเมืองของจังหวัดตราด ซึ่งเป็นตัวอย่างครัวเรือนที่ใช้ในการศึกษาของโครงการ 1 แต่การศึกษาจะทำการสำรวจซ้ำเพิ่มอีกสองครั้งกับครัวเรือนเดิม โดยทำการสำรวจครั้งแรกก่อนการทำการทดลองให้ความรู้ทางการเงิน (financial education) และให้แรงจูงใจ (incentive) และอีกสองครั้งเพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครัวเรือนหลังทำการทดลอง

ภาพที่ 3 แสดงการสุ่มโดยวิธี RCT สองขั้น

หลังจากนั้นจะวิเคราะห์ผลกระทบด้วยสมการถดถอย (Regression Analysis) ดังนี้

$$\begin{aligned} y_{it} = \ & \beta_0 + \beta_1 T2_t + \beta_2 T3_t + \gamma_1 L_i + \gamma_2 I_i + \gamma_3 L_i I_i \\ & + \phi_1 T2_t L_i + \phi_2 T2_t I_i + \phi_3 T2_t L_i I_i + \\ & + \alpha_1 T3_t L_i + \alpha_2 T3_t I_i + \alpha_3 T3_t L_i I_i + \epsilon_{it} \end{aligned} \quad (4)$$

โดยที่ y_{it} เป็นตัวแปรที่บ่งชี้ถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่ i จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ t

L_i เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 หากครัวเรือน i อยู่ในกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงิน (literacy)

I_i เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อครัวเรือน i อยู่ในกลุ่มที่ได้รับแรงจูงใจในการออม (incentive)

$T2_t$ เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2

$T3_t$ เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3

ϵ_{it} คือ error term

และค่าสัมประสิทธิ์ $\beta, \gamma, \phi,$ และ α ต่างๆ จะบอกถึงค่าเฉลี่ยของ y ของแต่ละกลุ่มจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ t โดยมีหน่วยเดียวกับหน่วยของตัวแปร y

ผลการศึกษาพบว่า กลไกที่น่าจะเป็นไปได้ในการช่วยกระตุ้นการออม คือ การให้ความรู้ทางการเงิน ซึ่งช่วยเพิ่มอัตราการออมต่อรายได้ ถึงแม้จะไม่มีผลต่อการลดการบริโภคหรืออาจจะไม่มีผลต่อการออมที่หมายรวมถึงทรัพย์สินอื่นๆ เช่น เงินสด แต่ในระยะยาวหากครัวเรือนได้รับการกระตุ้นให้เปลี่ยนรูปแบบไปออมในผลิตภัณฑ์เงินฝากที่มีผลตอบแทนสูงกว่าการออมในเงินสดหรือทรัพย์สินครัวเรือนอื่นๆ ที่มีการเสื่อมราคาหรือ

มูลค่าตามกาลเวลา เงินออมสุทธิที่มีก็จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ การศึกษานี้ไม่พบผลกระทบของการให้แรงจูงใจต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของครัวเรือน[7]

โดยรวมแล้วผลลัพธ์สำคัญที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ ครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างยังมีระดับการออมเพื่อดำรงชีพในวัยสูงอายุที่ไม่เพียงพอไม่ว่าจะเป็นครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในกลุ่มอายุใดก็ตาม และพบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างการศึกษาและการออมว่า ครัวเรือนมีระดับการออมสูงสุดเมื่อหัวหน้าครัวเรือนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จากการประเมินความยั่งยืนของระบบการจัดการสวัสดิการของชุมชน คณะผู้วิจัยพบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนอาจไม่มีความยั่งยืนในระยะยาว การออมที่ไม่เพียงพอนี้อาจส่งผลให้บริการของกองทุนสวัสดิการชุมชนไม่มีความยั่งยืนในระยะยาวได้ เนื่องจากกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีระดับการออมของครัวเรือนต่ำมักจะมีอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีที่สูง ท้ายสุดกลไกการให้ความรู้ทางการเงินอาจมีส่วนกระตุ้นให้ครัวเรือนมีการออมเงินมากขึ้น ในขณะที่ไม่พบหลักฐานทางสถิติที่บ่งชี้ว่ากลไกการให้แรงจูงใจในการออมส่งผลให้ครัวเรือนมีการออมเงินมากขึ้น

5. ประโยชน์ที่ได้รับ

ผลการศึกษาโดยรวมของโครงการวิจัยนี้จะสามารถใช้อ้างอิงต่อไปสำหรับการวางนโยบายการออมแห่งชาติ และน่าจะเป็นประโยชน์แก่ภาครัฐหรือผู้กำหนดนโยบายในการรับทราบปัญหาความไม่เพียงพอของการออมและในการวางนโยบายเกี่ยวกับการออม เพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุของครัวเรือนในชุมชนซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากการออมของภาคแรงงานที่เป็นพนักงานหรือข้าราชการ ทำให้นโยบายของรัฐมีความครอบคลุมมากขึ้น และยังสามารถใช้ควบคู่ไปกับนโยบายการส่งเสริมการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนในชุมชน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการวิจัยนี้มีข้อจำกัดทางด้านเวลาดำเนินการ คณะผู้วิจัยจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการให้แรงจูงใจไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม เพราะมีความเป็นไปได้ว่าแรงจูงใจที่ครัวเรือนได้รับอาจทำให้ครัวเรือนมีการออมเพิ่มขึ้นในระยะยาว รวมถึงข้อจำกัดทางด้านเวลานี้ยังทำให้คณะผู้วิจัยไม่สามารถสรุปผลเกี่ยวกับความยั่งยืนของการเพิ่มระดับการออมจากการให้ความรู้ทางการเงินได้ งานวิจัยในอนาคตจึงควรมีการติดตามวัดผลหลังจากมีการให้ความรู้ทางการเงินและการให้แรงจูงใจ ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับครัวเรือน เพื่อให้เข้าใจบริบทของชุมชนดีขึ้น อันเป็นประโยชน์ในการนำไปขยายผลงานวิจัยนี้ไปยังชุมชนอื่นๆ ท้ายที่สุดการศึกษาต่อไปควรคำนึงถึงมิติอื่นของเศรษฐภาวะการดำรงชีพของผู้สูงอายุนอกเหนือจากการออมเงินเพียงอย่างเดียว และควรมีการศึกษาผลกระทบการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการให้ความรู้ทางการเงิน เนื่องจากเทคโนโลยีสามารถลดต้นทุนการดำเนินงานและสะดวกในการขยายผลไปยังกลุ่มเป้าหมายอื่น

[7] ผลการศึกษาแตกต่างจากการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่าการให้แรงจูงใจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมและมีต้นทุนที่ถูกกว่าการให้ความรู้ทางการเงิน สาเหตุที่ไม่พบผลกระทบของแรงจูงใจอาจเป็นเพราะว่าจำนวนเงินที่ให้แรงจูงใจน้อยเกินไป และ/หรือระยะเวลาในการวัดผลกระทบของการศึกษานี้สั้นเกินไปเพราะเป็นการศึกษาภายในเวลา 1 ปี

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

โครงการศึกษาระดับการออมและความพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน
(A Study of the Elderly's Optimal Savings in Rural Communities)

โดย

อาจารย์ ดร.ณัตติฤดี เจริญรักษ์
อาจารย์ ดร.สุภารัตน์ ตันทนงศักดิ์กุล

โครงการวิจัยย่อยที่ 1 โครงการศึกษาระดับการออมและความเพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน
(A Study of the Elderly's Optimal Savings in Rural Communities)

ชื่อคณะผู้วิจัย อาจารย์ ดร.ณัตติฤดี เจริญรักษ์ (หัวหน้าโครงการ)
อาจารย์ ดร.สุภารัตน์ ตันทนงศักดิ์กุล (ผู้ร่วมวิจัย)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาระดับการออมที่แท้จริงเปรียบเทียบกับระดับการออมอุตมภาพ (optimal saving) ของครัวเรือนไทยในพื้นที่นอกชุมชนเมือง โดยใช้กลุ่มตัวอย่างครัวเรือนของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ในจังหวัดตราด ซึ่งผลการวิจัยพบว่าครัวเรือนไทยส่วนมากมีการออมในระดับที่ไม่เพียงพอ โดยหากพิจารณาตามระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า การออมของครัวเรือนนั้นไม่เพียงพอในทุกระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนที่มีระดับการออมพียงพอคือครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ดังนั้นระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอาจจะเป็นปัจจัยที่สะท้อนความรู้ทางการเงินและการออมของครัวเรือน ซึ่งการการส่งเสริมครัวเรือนให้มีความรู้เรื่องของการออมอาจจะเป็นวิธีการเพิ่มระดับการออมในครัวเรือนได้

Abstract

This research studies the sufficiency of saving level for Thai households by comparing the actual saving level of households with the optimal level in rural area. By using the sample of the household members of the saving community named "Sat-ja Sa-som-sup" in Trad province, the research finds that most of Thai households in the sample has insufficient saving. The results are still consistent, when the data is classified by the age of the household head. However, the households that have sufficient savings are the households whose their family heads earn a Bachelor's degree or above. This finding suggests that the education of the household heads is likely the indicator for the understanding of financial literacy. Therefore, to enhance the level of saving for Thai household, the financial literacy should be promoted for Thai households

1. บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อัตราการออมส่วนบุคคลต่อรายได้พึงจับจ่ายใช้สอย (Personal savings to disposable income) ของครัวเรือนไทยได้ปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง จากอัตราร้อยละ 9.6 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 9.3 ในปี 2554 และร้อยละ 8.7 ในปี 2555 อัตราการออมที่ถดถอยนี้เป็นเสมือนสัญญาณเตือนถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจที่กำลังก่อตัวขึ้น เนื่องจาก ในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์มหภาค การออมถือเป็นรากฐานของการสั่งสมทุนเพื่อการผลิตและการขยายตัวของรายได้ในอนาคต ดังนั้น ประเทศที่มีอัตราการออมต่ำย่อมจะมีการสั่งสมทุนสำหรับสนับสนุนการผลิตในระดับที่ต่ำตามไปด้วย และจะส่งผลต่อเนื่องไปถึงความสามารถในการผลิตและความสามารถในการสร้างรายได้ในอนาคตที่ลดน้อยลงเช่นกัน

งานวิจัยของ Pootrakool, Ariyapruchya and Sodsrichai (2005) ซึ่งเป็นงานที่ได้ศึกษาปัญหาการออมของประเทศไทยได้อย่างครบถ้วน ได้พบว่า ระดับการออมของประเทศไทยในเวลานั้นไม่เพียงพอสำหรับการรักษาระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะยาว และเมื่อพิจารณาลงในระดับจุลภาคจะพบว่า การออมที่เกิดขึ้นมาจากการออมของครัวเรือนที่มีฐานะดีเป็นส่วนมาก ในขณะที่ครัวเรือนที่ยากจนนั้นไม่เพียงแต่จะไม่ออมเงินแต่กลับมีหนี้สินมากมายอีกด้วย นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการออมที่ไม่เพียงพอ โดยยกเอาผลการสำรวจความคิดเห็นของธนาคารแห่งประเทศไทยที่พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 54 คิดว่ามีเงินออมไม่เพียงพอสำหรับวัยเกษียณและยามฉุกเฉินมาประกอบงานวิจัยนี้ด้วย

รายงานวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา (2557) พบว่า ทุกกลุ่มอาชีพล้วนมีโอกาสที่จะประสบปัญหาการออมไม่พอเพียงด้วยกันทั้งสิ้นไม่ว่าจะมีรายได้ในระดับใด แต่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ อาทิ แรงงานเกษตร แรงงานทั่วไป และผู้ปฏิบัติการในโรงงาน มีความเสี่ยงที่จะประสบปัญหาดังกล่าวสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ แม้ว่างานวิจัยที่กล่าวมาต่างก็ได้ชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหาการออมที่ไม่เพียงพอของระดับครัวเรือนของไทย และได้เรียกร้องถึงนโยบายการส่งเสริมการออมของภาครัฐ แต่งานวิจัยข้างต้นยังไม่ได้พิจารณาถึงบทบาทของสถาบันและองค์กรระดับชุมชนในบริบทของการศึกษา ทั้งๆ ที่ในพื้นที่ที่ห่างไกลชุมชนเมืองนั้น องค์กรเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ให้บริการด้านการเงินและการประกันความเสี่ยงให้กับคนในชุมชนแทนสถาบันการเงินทางการ (Formal financial institutions) ดังนั้น โครงการวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในพื้นที่ที่สถาบันหรือองค์กรชุมชนมีบทบาททั้งในด้านการระดมเงินออมและในด้านการให้สวัสดิการสังคม โดยมุ่งหวังว่าความเข้าใจที่ดีขึ้นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบัน/องค์กรชุมชนกับพฤติกรรมการออมระดับครัวเรือนจะช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบนโยบายสำหรับการกระตุ้นการออมได้ดียิ่งขึ้น

งานวิจัยนี้จะช่วยต่อยอดการศึกษาในเรื่องการออมของครัวเรือนไทย โดยเพิ่มความครอบคลุมของขอบเขตงานวิจัยให้รวมเอาบทบาทของสถาบัน/องค์กรชุมชนเข้าไว้ด้วย ซึ่งผลจากการศึกษานี้จะช่วยตอบคำถามว่าระดับการออมที่แท้จริงของครัวเรือนไทยในพื้นที่นอกชุมชนเมืองนั้นเป็นเท่าใด เมื่อรวมการออม

และการประกันตนผ่านสถาบันชุมชนเข้าไว้แล้ว ซึ่งข้อค้นพบของงานวิจัยนี้สามารถใช้อ้างอิงต่อไปสำหรับการวางนโยบายการออมแห่งชาติ และช่วยให้ผู้วางนโยบายได้พิจารณาต่อว่า ภาครัฐควรมีมาตรการใดเพื่อส่งเสริมหรือกระตุ้นการออม และเมื่อจบโครงการนี้ คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าจะได้เห็นภาพที่ชัดเจนของการดำรงชีวิตในวัยชรา ความเพียงพอของการออมที่ได้สั่งสมมาในวัยทำงาน และนำเสนอทางเลือกเชิงนโยบายต่างๆให้กับภาครัฐทั้งที่เป็นนโยบายต่อการออมและนโยบายต่อสถาบัน/องค์กรชุมชน

งานวิจัยย่อยที่ 1 นี้มีโครงสร้างดังต่อไปนี้คือ ในส่วนที่ 2 เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยและผลการศึกษาจะแสดงไว้ในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ตามลำดับ ส่วนที่ 5 เป็นการอภิปรายและวิจารณ์ผล สำหรับส่วนที่ 6 เป็นบทสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานศึกษาของ Scholz, et al. (2006) นำเสนอแบบจำลองของระบบเศรษฐกิจที่มีประชากรต่างรุ่นอายุและมีอายุขัยจำกัด และเผชิญกับความเสี่ยงในด้านต่างๆ อาทิ ความผันผวนของรายได้ ความเสี่ยงด้านสุขภาพและความเสี่ยงที่จะเสียชีวิตในคาบเวลาข้างหน้า ในแบบจำลองนี้ ครัวเรือนทำงานและออมในช่วงวัยทำงาน โดยครัวเรือนจะเก็บออมรายได้ส่วนหนึ่งไว้เป็นสินทรัพย์รูปแบบต่างๆ และส่งเงินเข้ากองทุนสวัสดิการสังคม ด้วยข้อสมมติว่าหากครัวเรือนเจ็บป่วยในช่วงวัยทำงาน ครัวเรือนจะได้รับเงินค่ารักษาพยาบาลเต็มจำนวนโดยที่ไม่ต้องออกเงินส่วนตัวแต่อย่างใด และเมื่อครัวเรือนเข้าสู่วัยเกษียณ รายได้จากการทำงานจะหมดไป จึงทำให้ครัวเรือนต้องอาศัยรายได้จากดอกผลของเงินออมที่สั่งสมมา เงินช่วยเหลือจากภาครัฐ และเงินสนับสนุนจากลูกหลาน โดยสำหรับครัวเรือนในวัยทำงานนั้น Scholz, et al. (2006) ได้สมมติว่า ครัวเรือนจะไม่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่จะเสียชีวิต และจะได้รับการคุ้มครองจากประกันเต็มจำนวนเมื่อมีรายจ่ายด้านสุขภาพ ดังนั้น รายจ่ายที่เกิดขึ้นจึงไม่ปรากฏในงบประมาณของครัวเรือน นอกจากนี้ แบบจำลองนี้ยังได้กำหนดให้ภาครัฐมีการเก็บเงินเข้ากองทุนสวัสดิการเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้บุคคลอีกด้วย

ทั้งนี้ ในแบบจำลองดังกล่าวยังมีข้อสมมติอีกว่า รายได้จากการทำงานและกลุ่มตัวแปรความเสี่ยงภายนอกเป็นตัวแปรสุ่ม (Random variable) และมีการแจกแจงแบบ Markov โดยความน่าจะเป็นที่จะเปลี่ยนผ่านสถานะนั้นจะแสดงด้วยฟังก์ชั่นการแจกแจงความถี่สะสม ดังนั้น Scholz, et. al (2006) จึงสามารถหาเกณฑ์การตัดสินใจ (Decision rule) ของครัวเรือนในแต่ละช่วงอายุได้ด้วยเทคนิคทาง Numerical ซึ่งเกณฑ์การตัดสินใจของการจัดสรรทรัพยากรที่ได้นี้จะถูกนำไปใช้หาการออมในระดับอุตมภาพของครัวเรือนแต่ละราย และผลที่ได้จะถูกนำมาเปรียบเทียบกับค่าการออมที่เกิดขึ้นจริง เพื่อพิจารณาว่าครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างมีระดับการออมเพียงพอแล้วหรือไม่ สำหรับงานวิจัยนี้ได้พบว่า คนอเมริกันมีระดับการออมที่ต่ำกว่าระดับอุตมภาพ ซึ่งข้อสรุปนี้ได้จากการเปรียบเทียบ ทรัพย์สินสุทธิ (Net worth) ของครัวเรือนที่คำนวณได้ตามแบบจำลองเทียบเคียงกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ

งานศึกษาของ Scholz, et. al (2006) สอดคล้องกับงานวิจัยหลายๆ ชิ้นที่พยายามเสนอหลักฐานโต้แย้งทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิต อาทิ Bernheim (1994) Poterba, Venti and Wise (1996) Laibson, Repetto and Tobacman (1998) Ameriks, Caplin and Leahy (2003) และ Thaler and Benartzi (2004) งานวิจัยเหล่านี้เชื่อว่า ครัวเรือนมีขีดจำกัดในการที่จะวางแผนสำหรับอนาคต หรือขาดความตั้งใจจริงที่จะดำเนินการตามแผนการใช้จ่าย/ออมที่วางไว้ ดังนั้น การที่จะปล่อยให้ครัวเรือนจัดการออมเพื่อวัยชราด้วยตัวเอง ผลที่เกิดขึ้นจึงเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่ไม่ได้ประสิทธิภาพ

สำหรับงานศึกษาเรื่องการออมในประเทศไทยนั้น Pootrakool, Ariyapruchya, and Sodsrichai (2005) ได้นำเสนอการศึกษาเรื่องการออมในระยะยาวของประเทศไทยไว้ในงานสัมมนาประจำปีของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยงานศึกษานี้ได้ใช้ข้อมูลสำรวจในระดับครัวเรือนมาแสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำและมีการศึกษาน้อยจะเป็นกลุ่มที่มีระดับการออมต่ำมาก โดยแนวโน้มของการออมระดับมหภาคนั้นมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้ เป็นเพราะครัวเรือนในทุกกลุ่มอายุมีการบริโภคเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง Pootrakul, et. al. (2005) ยังได้นำเสนอผลการสำรวจความคิดเห็นครัวเรือนต่อภาระหนี้สินและการออม โดยงานวิจัยดังกล่าวเปิดเผยว่า ในการสำรวจนี้ครัวเรือนจำนวนร้อยละ 54 เห็นว่าพฤติกรรมการออมของตนไม่เพียงพอสำหรับเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น และไม่เพียงพอที่จะรองรับการเกษียณอายุ

รายงานวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์และสุวิมล เฮงพัฒนา (2557) พยายามศึกษาถึงปัญหาการออมที่ไม่เพียงพอสำหรับการรองรับการเข้าสู่วัยเกษียณของครัวเรือนไทย โดยงานศึกษานี้พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการออมต่อรายได้อยู่ในระดับต่ำ โดยหากให้น้ำหนักกับครัวเรือนร่ำรวยเท่าๆ กับครัวเรือนยากจนแล้ว อัตราการออมต่อรายได้จะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 10 เท่านั้น ด้วยระดับการออมที่ปรากฏ ทุกกลุ่มอาชีพล้วนมีโอกาสที่จะประสบปัญหาการออมไม่พอเพียงด้วยกันทั้งสิ้น แต่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ อาทิ แรงงานเกษตร แรงงานทั่วไป และผู้ปฏิบัติการในโรงงาน มีความเสี่ยงที่จะประสบปัญหาดังกล่าวสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ซึ่งกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำนี้ส่วนมากนี้จะอาศัยอยู่ในชนบท

ระดับการออมของครัวเรือนในเมืองนั้นต่างกับระดับการออมของครัวเรือนในชนบท ครัวเรือนในเขตเมืองมีระดับการออมที่สูงกว่าครัวเรือนในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา 2557) แต่หากคำนึงถึงปัญหาการออมที่ไม่เพียงพอในกลุ่มรายได้น้อย พบว่า การออมติดลบในครัวเรือนยากจนในเมืองนั้นรุนแรงกว่าครัวเรือนในชนบท เนื่องจากค่าครองชีพในเมืองนั้นสูงกว่าในชนบท

กองทุนสวัสดิการชุมชนเป็นสถาบันการเงินในภาคส่วนที่ไม่เป็นทางการ (informal sector) ที่ส่งเสริมให้สมาชิกภายในกองทุนมีการออม (อำพร ปินตาแก้วและธรรมนูญ พ่อค้าทอง 2558) โดยเฉพาะครัวเรือนในชนบท อนึ่งยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมการออมในครัวเรือนที่มีการออมในกองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งทางผู้วิจัยคาดว่าครัวเรือนที่เป็นสมาชิกอยู่ในกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้นน่าจะมีระดับการออมที่เพียงพอ โดยระดับการ

ออมในแต่ละครัวเรือนอาจจะขึ้นอยู่กับอายุและการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน[1] ผู้วิจัยคาดว่าระดับการออมจะสูงในช่วงที่หัวหน้าครัวเรือนอยู่ในวัยทำงานและลดระดับลงเมื่อหัวหน้าควรเรือนเกษียณอายุหรือในช่วงวัยกลางคน (50-55 ปี) (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา 2557) นอกจากนี้ระดับการออมของครัวเรือนจะสูงขึ้นเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น (ภูวสิทธิ์ สินไชยกิจ 2550) ในส่วนถัดไป (ส่วนที่ 3) จะกล่าวถึงระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยและตัวอย่างข้อมูล

3. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการศึกษา

งานศึกษานี้ทำการสำรวจพฤติกรรมของครัวเรือนที่อยู่นอกชุมชนเมือง จังหวัดตราด ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต ภายใต้การดูแลของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต เนื่องจากกลุ่มครัวเรือนในพื้นที่ดังกล่าวมีการจัดตั้งสถาบัน/องค์กรชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้สถาบันระดับชุมชนในพื้นที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยคณะวิจัยได้กำหนดเป้าหมายการสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ครัวเรือน ซึ่งครอบคลุมประชากรในวัยทำงานและในวัยเกษียณ โดยข้อมูลที่จะเก็บรวบรวมนั้น ถือเป็นข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรรายได้ รายจ่าย การออม การเป็นสมาชิกสถาบัน/องค์กรชุมชน รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกดังกล่าว

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษาของโครงการนี้จะมาจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างครัวเรือน ซึ่งรายละเอียดของการสุ่มตัวอย่างและทำการสำรวจมีดังต่อไปนี้

การสุ่มตัวอย่าง

จากบัญชีรายชื่อในกรอบตัวอย่าง (sampling frame) ที่ได้รับจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (กลุ่มสัจจะฯ) คณะผู้วิจัยพบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์และกองบุญวันละบาทมีอยู่ในเขตพื้นที่นอกเมืองจังหวัดตราดใน 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอบ่อไร่ อำเภอคลองใหญ่ และอำเภอขลุง แต่เนื่องจากอำเภอคลองใหญ่อยู่ไกลจากอำเภออีก 4 อำเภอมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมต้นทุนในการทำวิจัยให้อยู่ภายใต้งบประมาณและเพื่อความสะดวกในการทำการสำรวจ ทางคณะผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มประชากรที่จะทำการสำรวจไว้เพียงแค่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอบ่อไร่ และอำเภอขลุง[2] จากนั้นคณะผู้วิจัยใช้วิธีสุ่ม

---

[1] งานวิจัยนี้ได้ให้ความหมายของหัวหน้าครัวเรือนว่า เป็นบุคคลที่มีรายได้เป็นรายได้หลักของครัวเรือน

[2] หลังจากทำการสุ่มในขั้นที่ 1 อำเภอขลุงไม่ได้ถูกเลือกให้เป็นตัวอย่าง

ตัวอย่างแบบสองขั้น (Two–stage Sampling) โดยขั้นแรกเป็นการสุ่มเพื่อเลือกหมู่บ้านและขั้นที่สองเป็นการสุ่มเพื่อเลือกครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละขั้นได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ระดับหมู่บ้าน

ในการสุ่มระดับหมู่บ้าน คณะผู้วิจัยใช้บัญชีรายชื่อหมู่บ้านของกองทุนที่มีอยู่ในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และกองบุญวันละบาทใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเขาสมิง (49 หมู่บ้าน) อำเภอแหลมงอบ (13 หมู่บ้าน) อำเภอบ่อไร่ (12 หมู่บ้าน) และอำเภอขลุง (1 หมู่บ้าน) รวมทั้งหมด 75 หมู่บ้าน เพื่อทำการสุ่มเลือก 20 หมู่บ้านโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน (Proportionate stratified random sampling) ตามจำนวนหมู่บ้านที่มีอยู่ในแต่ละอำเภอ โดยหมู่บ้านในแต่ละอำเภอจะถูกสุ่มมาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ผลลัพธ์จากการสุ่มเลือกด้วยวิธีดังกล่าวจะได้ตัวอย่างหมู่บ้านดังต่อไปนี้ หมู่บ้านในอำเภอเขาสมิงจำนวน 13 หมู่บ้าน หมู่บ้านในอำเภอแหลมงอบจำนวน 4 หมู่บ้าน และหมู่บ้านในอำเภอบ่อไร่จำนวน 3 หมู่บ้าน ดังที่แสดงในตารางที่ 1 ทั้งนี้ อำเภอขลุงมีเพียง 1 หมู่บ้าน จึงไม่ถูกสุ่มตัวอย่างขึ้นมา

ตารางที่ 1 หมู่บ้านที่ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างในขั้นที่ 1 ในแต่ละอำเภอ

อำเภอ	หมู่บ้านที่สุ่มมาเป็นตัวอย่าง	
	จำนวน	รายชื่อหมู่บ้าน
เขาสมิง	13	วัดทุ่งเขา, วัดทางควาย, บ้านแสนสุข, บ้านฆ้อ, บ้านมาบใหญ่, บ้านคลองปุก, วัดเขาชะอม, บ้านเจียรพัฒนา, บ้านเขาฉลาด, บ้านเสนาณรงค์, บ้านตาละวาย, บ้านคลองใหญ่, ตรอกกระสังข์
แหลมงอบ	4	บ้านแหลมมะขาม, บ้านแหลมอวน, บ้านธรรมชาติบน, วัดบางปิดบน
บ่อไร่	3	บ้านปะเดา, บ้านทับทิมสยาม 01, บ้านตายาย

ขั้นที่ 2 ระดับครัวเรือน

ในการสุ่มเลือกครัวเรือนจากกองทุนสัจจะออมทรัพย์และกองบุญวันละบาท ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการสุ่ม 18 ครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านที่ถูกเลือกจากขั้นที่ 1 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจำนวนครัวเรือนที่ถูกสุ่มทั้งหมดจึงรวมทั้งสิ้นเป็น 360 ครัวเรือน (มาจากการสุ่ม 20 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 18 ครัวเรือน) ซึ่งมากกว่าจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่กำหนดในขอบเขตการศึกษา ทั้งนี้ 60 ครัวเรือนที่ถูกสุ่มเพิ่มมานั้น คณะผู้วิจัยได้เผื่อไว้ในกรณีที่บางหมู่บ้านมีสมาชิกน้อยกว่า 18 ครัวเรือนและในกรณีที่มีปัญหาไม่สามารถสัมภาษณ์บางครัวเรือนได้ในภายหลัง อย่างไรก็ตาม หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านและตรวจสอบกับบัญชีรายชื่อในกลุ่มสัจจะฯ แล้วพบว่า ทุกหมู่บ้านมีสมาชิกมากกว่า

18 ครัวเรือน ยกเว้นหมู่บ้านตายายในอำเภอบ่อไร่ที่มีจำนวนครัวเรือนเพียง 6 ครัวเรือน ดังนั้น จะมีตัวอย่างที่ทำการสำรวจในการศึกษานี้ลดลง 12 ครัวเรือน คิดเป็นจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 348 ครัวเรือน

การเลือกและการอบรมผู้สัมภาษณ์

เนื่องจากหลายคำถามในแบบสอบถามเป็นคำถามที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน (sensitive questions) อาทิ คำถามเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และทรัพย์สิน ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้สัมภาษณ์ที่เป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นคนที่ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้จักและไว้วางใจ (trust) ที่จะให้ข้อมูลตามจริง ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มสัจจะฯ ในการเลือกผู้สัมภาษณ์อย่างน้อย 1 คนต่อ 1 หมู่บ้าน

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการอบรมผู้สัมภาษณ์ (interviewer training) ในช่วงเดือนธันวาคม 2558 และฝึกทบทวนเพิ่มเติมสำหรับเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน 2559 โดยผู้สัมภาษณ์แต่ละคนได้รับการฝึกหัดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 วัน ซึ่งรวมถึงการอบรมเพื่ออธิบายแบบสอบถามและหลักปฏิบัติในการสัมภาษณ์ (interview protocol) และการให้ผู้สัมภาษณ์ได้ลองสัมภาษณ์จริงกับครัวเรือนซึ่งไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มไว้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยเน้นใช้วิธี conversational interview ที่ผู้สัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนคำในแบบสอบถาม (question wording) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถเข้าใจคำถามได้ดีขึ้น

แบบสอบถามและการทดสอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมามีทั้งหมด 7 ส่วน ดังนี้

1. องค์ประกอบและสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครัวเรือน
2. รายได้ เงินช่วยเหลือ และความคาดหวังต่อรายได้ในอนาคตของครัวเรือน
3. ผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์และผลิตภัณฑ์การลงทุนทางการเงินของครัวเรือน
4. ผลิตภัณฑ์ประกันของครัวเรือน
5. ที่ดินและอสังหาริมทรัพย์รวมถึงทรัพย์สินอื่นของครัวเรือน
6. หนี้สินของครัวเรือน
7. การบริโภคและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครัวเรือน

คณะผู้วิจัยได้เลือกวิธีการทดสอบแบบสอบถามโดยให้มีการลงไปสัมภาษณ์ในพื้นที่จริง (field pretest) โดยผู้สัมภาษณ์ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามในหมู่บ้านที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มหมู่บ้านตัวอย่างที่สุ่มได้ ในระหว่างการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้สังเกตการณ์เพื่อสำรวจดูปัญหาที่ผู้สัมภาษณ์ประสบ และหลังจากที่ทำการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้มีการพูดคุยกับผู้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อแนะนำ

เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสัมภาษณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้นำความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์และปัญหาต่างๆ ที่พบไปปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้สะดวกยิ่งขึ้นต่อการทำงานของผู้สัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลและการจัดการข้อมูลหลังจากการสำรวจ

คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่ 1 มกราคม 2559 ถึง 31 มีนาคม 2559 โดยมีอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามเท่ากับ 100% หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการแปลงข้อมูลจากแบบสอบถามให้เป็นข้อมูลในรูปแบบเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ (electronic file) โดยที่คณะผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบข้อมูลของแต่ละครัวเรือนว่าข้อมูลที่ได้รับมีความสอดคล้องกันหรือไม่ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เช่น หากผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่ามีผู้ยืมเงินไป แต่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้ระบุบุคคลผู้ยืมเงิน ทางคณะผู้วิจัยจะทำการติดต่อกลับไปยังผู้สัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์กลับไปสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามอีกครั้ง

3.3 ขั้นตอนการศึกษา

ในการออกแบบแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิที่สะท้อนพฤติกรรมด้านการใช้จ่าย การออม และแหล่งรายได้ต่างๆ ของครัวเรือนนั้น งานวิจัยจำเป็นจะต้องมีกรอบความคิดเชิงทฤษฎีที่จะช่วยกำหนดและคัดกรองตัวแปรที่เกี่ยวข้องสำหรับงานศึกษาวิจัยและสร้างแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลของตัวแปรเหล่านั้น สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยการบริโภคตามวัฏจักรชีวิต (Life-cycle Hypothesis, LCH) เป็นกรอบความคิดเชิงทฤษฎี ซึ่งแนวคิดนี้ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการจัดสรรรายได้ตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ (Utility) จากการบริโภคที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตมีค่าสูงสุด โดยคำนึงถึงข้อจำกัดต่างๆ ที่ครัวเรือนมี อาทิ งบประมาณและความเสี่ยงในด้านต่างๆ ความไม่แน่นอนของรายได้ และโอกาสที่จะเสียชีวิตหรือทุพพลภาพ ทั้งนี้ ครัวเรือนจะอาศัยการออม การกู้ยืม และการประกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ดังนั้น กรอบความคิดนี้จึงให้ภาพความเชื่อมโยงที่แนบแน่นระหว่างตัวแปรหลักของการศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมการใช้จ่าย พฤติกรรมการออม และรายได้ โดยข้อมูลที่ได้จากการสำรวจจากครัวเรือนจะถูกนำมาใช้คำนวณระดับการออมที่เพียงพอด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตดังที่แสดงในส่วนถัดไป

แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิต

แบบจำลองนี้ใช้สำหรับอธิบายถึงพฤติกรรมการจัดสรรรายได้ตลอดช่วงชีวิต เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ (Utility) จากการบริโภคที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตมีค่าสูงสุด (Sripakdeevong, Stantcheva, and Townsed, 2011)

โดยแบบจำลองนี้มีข้อสมมติว่า ครัวเรือนสามารถมีชีวิตอยู่ได้นานที่สุดเป็นระยะเวลา T ปี และครัวเรือนจะต้องบริหารจัดการรายได้โดยการเลือกระดับการบริโภคโดยรวมในแต่ละปี (c_t) และสัดส่วนในการจัดสรรทรัพย์สินที่เหลือจากการบริโภคในปีนั้นเพื่อการลงทุนในทรัพย์สินที่มีความเสี่ยง ($\mathrm{z_t} \in [0,1]$) เพื่อให้ครัวเรือนได้รับอรรถประโยชน์จากการบริโภคตามฟังก์ชันดัง สมการที่ 1

$$\mathbb{E}\left[\sum_{t=0}^{T-1}(\alpha^{t}u(c_t)) + \alpha^{T}\beta u(w_T)\right] \qquad (1)$$

โดยมีข้อจำกัดในเรื่องของทรัพย์สินสุทธิ รายได้ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ ตามสมการที่ 2

$$w_{t+1} = \left(r_t^r z_t + r^f(1 - z_t)\right)(w_t + \mu_t(h_t)(\gamma(y_t - 1) + 1) - c_t) + (1+\pi)^{-t-1} x \cdot \mathbf{1}(h_t \neq h_{t+1} = \text{dead}) \qquad (2)$$

โดยที่ตัวแปรในสมการ (1) มีดังนี้

$\mathbb{E}[.]$ คือ มูลค่าคาดหวัง (expectation value) ของอรรถประโยชน์ในช่วง 0 ถึง T;

α คือ อัตราคิดลด (discount factor) ซึ่งกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 0.99 (คำนวณมาจาก $\frac{1}{1+R_f}$ เมื่อผลตอบแทนที่ไม่มีความเสี่ยง (R_f) มีค่าเท่ากับ 1.01%);

$u(c_t)$ คือ ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (utility function) ที่เป็น Constant Relative Risk-Aversion Utility Function ซึ่งงานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์นิยมนำมาใช้ โดยฟังก์ชันอรรถประโยชน์จะอยู่ในรูปต่อไปนี้

$$u(c_t) = \frac{(c_t)^{1-\kappa}}{1-\kappa}$$

โดย c_t คือ ระดับการบริโภคโดยรวมในปีที่ t และ K คือ ค่าพารามิเตอร์ที่บ่งบอกถึง relative risk aversion ซึ่งค่า K ที่สูงจะแสดงว่าครัวเรือนมีความกลัวหรือความไม่ชอบความเสี่ยง (risk awareness) มาก โดยในงานวิจัยนี้กำหนดให้ค่า K มีค่าคงที่เท่ากับ 5;

β คือ อัตรามรดก (bequest factor) ที่บ่งบอกถึงความห่วงใยต่อลูกหลานหรือต่อผู้ที่จะมารับมรดกจากครัวเรือน[3] ซึ่งค่า β ที่สูงจะแสดงว่าครัวเรือนมีความห่วงใยต่อลูกหลานมาก;

$u(w_T)$ คือ ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ (utility function) ของ w_T ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เหลือหลังจากหัวหน้าครัวเรือนได้เสียชีวิตแล้ว

จากฟังก์ชันอรรถประโยชน์จากการบริโภคในสมการ (1) จะเห็นได้ว่า ครัวเรือนจะได้รับอรรถประโยชน์ (utility) มาจากสองส่วน โดยส่วนแรก ($\sum_{t=0}^{T-1}(\alpha^t u(c_t))$) คือ ผลรวมของมูลค่าปัจจุบัน (present value) ของอรรถประโยชน์ที่ได้จากการบริโภคของครัวเรือนโดยตรง และส่วนที่สอง ($\alpha^T \beta u(\mathrm{w}_T)$) คือ มูลค่าปัจจุบันของอรรถประโยชน์ที่ได้จากการเหลือทรัพย์สินไว้ให้ลูกหลานในรุ่นถัดไปได้ใช้บริโภคหลังจากเสียชีวิตแล้ว

สำหรับสมการ (2) นั้นเป็นสมการข้อจำกัดของฟังก์ชันอรรถประโยชน์จากการบริโภค ซึ่งข้อจำกัดนั้นขึ้นอยู่กับทรัพย์สินสุทธิ รายได้ และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ ตัวแปรในสมการ (2) มีดังนี้

w_t คือ มูลค่าปัจจุบันของทรัพย์สินสุทธิของครัวเรือน ณ ต้นปีที่ t คิดลดด้วยอัตราคิดลดของทรัพย์สินแยกตามประเภท (ดังที่แสดงในภาคผนวก) ซึ่งทรัพย์สินสุทธิดังกล่าวคำนวณมาจากมูลค่าที่ดิน มูลค่าทรัพย์สินในที่ดิน มูลค่าทรัพย์สิน และเงินฝากของครัวเรือน;

r_t^r คือ ผลตอบแทนจากการลงทุนในทรัพย์สินที่มีความเสี่ยง โดยกำหนดให้มีการแจกแจงเป็นแบบ log-normal หรือ $log\, r_t^r \sim N(\mu_r/\sigma_r)$ และคำนวณจากผลตอบแทนย้อนหลังในตลาดหุ้นไทยตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปี 2556 ซึ่งทำให้ได้ค่า μ_r เท่ากับ 0.052 และค่า σ_r เท่ากับ 0.32;

r^f คือ ผลตอบแทนจากการลงทุนในทรัพย์สินที่ไม่มีความเสี่ยง โดยพิจารณาจากอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำของเงินฝากประจำ 12 เดือน ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.01%;

$\mu_t(.)$ คือ ค่าเฉลี่ยรายได้สุทธิในปีที่ t ซึ่งขึ้นกับ h_t หรือสุขภาวะของหัวหน้าครัวเรือนในปีที่ t โดยสุขภาวะของหัวหน้าครัวเรือนจะสามารถเป็นได้เพียงแค่หนึ่งในสามภาวะ ได้แก่ สุขภาพดีเป็นปกติ (healthy) พิการหรือทุพพลภาพ (disabled) หรือเสียชีวิต (dead) โดยมีค่าความน่าจะเป็นของการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะดังที่แสดงในตารางที่ 2

[3] คำนวณมาจากค่าเฉลี่ยสัดส่วนในการแบ่งเงินให้กับลูกหลานในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมมติขึ้นในแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ความน่าจะเป็นของการเปลี่ยนแปลงสุขภาวะ

h_t	h_{t+1}		
	Healthy	Disabled	Dead
Healthy	$(1-p_t^{death})(1-p_t^{disability})$	$(1-p_t^{death})p_t^{disability}$	p_t^{death}
Disabled	0	$1-p_t^{death}$	p_t^{death}
Dead	0	0	1

y_t คือ รายได้สุทธิของครัวเรือนคำนวณมาจากรายได้หลักและรายได้รองต่อปี โดยสมมติให้มีการแจกแจงเป็นแบบ log-normal หรือ $log\, y_t \sim N(-\sigma_y^2/2, \sigma_y^2)$ โดย σ_y คือค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของรายได้สุทธิแยกตามอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน[4] ดังที่แสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้สุทธิในแต่ละอาชีพ

อาชีพ	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ_y)
การเกษตร	0.53419
การปศุสัตว์	5.385281
การประมง	0.563337
การทำธุรกิจ	0.824627
การใช้แรงงาน	0.759641
อื่นๆ	1.613238

แต่ละตัวแปรสุ่ม y_t จะมีการแจกแจงแบบเป็นอิสระจากกัน ทั้งนี้ รายได้สุทธิของครัวเรือนจะถูกคำนวณภายใต้ข้อสมมติว่า หัวหน้าครัวเรือนจะทำงานจนถึงอายุ 70 ปี โดยเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป รายได้ต่อปีจะลดลง 10% ของรายได้สุดท้าย และเมื่อหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในสถานะทุพพลภาพหรือเสียชีวิต รายได้จะลดลง 50%;

γ คือ อัตราการปันส่วนความเสี่ยง (risk-sharing parameter)[5] ซึ่งค่า γ ที่สูงจะแสดงว่าครัวเรือนมีการช่วยเหลือกันกับคนนอกครัวเรือนมาก ทั้งนี้ ตัวแปรนี้จะช่วยทำให้ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรายได้สุทธิของครัวเรือน (y_t) ลดลง แต่ค่าเฉลี่ยของรายได้สุทธิยังคงเท่าเดิม;

[4] คณะผู้วิจัยแบ่งอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนหลักเป็น 5 อาชีพหลัก โดยแบ่งตามข้อมูลจาก Townsend Thai Monthly Micro Survey Data ซึ่งเป็น panel survey ที่มีการเก็บข้อมูลมา 18 ปี ซึ่งการใช้ข้อมูลรายเดือน (monthly data) จะทำให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอในการประมาณค่าความแปรปรวนของรายได้ (income volatility) ข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการสำรวจนี้สามารถดูได้ที่ http://cier.uchicago.edu/data/monthly-surveys.shtml

[5] คำนวณมาจากความคาดหวังของครัวเรือนที่จะได้รับการช่วยเหลือในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมมติขึ้นในแบบสอบถาม

x คือ จำนวนเงินสินไหมจากการประกันที่ครัวเรือนจะได้รับเมื่อหัวหน้าครัวเรือนเสียชีวิต;

π คือ อัตราเงินเฟ้อที่ใช้ปรับมูลค่าให้เป็นมูลค่าที่แท้จริง ซึ่งกำหนดให้มีค่าเท่ากับ 3% โดยคำนวณและปรับมาจากค่าเฉลี่ยของอัตราเงินเฟ้อดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปจากธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี 2537 จนถึงปี 2559 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 2.74%[6]

จากสมการข้อจำกัดของฟังก์ชันอรรถประโยชน์จากการบริโภค (สมการที่ 2) นั้น จะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินสุทธิ ณ. สิ้นปีนั้นมาจากสองส่วน โดยส่วนแรก ($\left(r_t^r z_t + r^f(1-z_t)\right)(w_t + \mu_t(h_t)(\gamma(y_t - 1) + 1) - c_t)$) เป็นทรัพย์สินที่เหลือจากการอุปโภค บริโภค และนำไปลงทุนทั้งในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยง (risky asset) และในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง (risk-free asset) ในปีที่ t และส่วนที่สอง ($(1+\pi)^{-t-1}x \cdot \mathbf{1}(h_t \neq h_{t+1} = \text{dead})$) เป็นจำนวนเงินสินไหมที่ครัวเรือนจะได้รับหากหัวหน้าครัวเรือนเสียชีวิต

จากฟังก์ชันอรรถประโยชน์จากการบริโภค (สมการที่ 1) และข้อจำกัด (สมการที่ 2) ข้างต้น แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตนี้จะทำการหาค่าอรรถประโยชน์ที่สูงที่สุด (utility optimization) เพื่อประมาณค่าระดับการบริโภคที่เหมาะสมกับแต่ละครัวเรือน (c_t) และสัดส่วนในการจัดสรรทรัพย์สินที่เหลือจากการบริโภคเพื่อการลงทุนในทรัพย์สินที่มีความเสี่ยง (z_t) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสามารถคำนวณระดับการออมอุตมภาค (optimal saving) ซึ่งคือระดับการออมที่เหมาะสมในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง ณ สิ้นปีที่ t ($saving_t$) ได้จากสมการดังต่อไปนี้

$$saving_t = (w_t - c_t)(1 - z_t)$$

ผลต่างระหว่างระดับการออมอุตมภาค ณ สิ้นปีของแต่ละครัวเรือน และระดับการออมในปัจจุบันของแต่ละครัวเรือนจะแสดงถึงระดับการออมที่แต่ละครัวเรือนควรจะออมในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยงใน 1 ปี และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงที่ถามในแบบสอบถาม[7] จะสามารถสรุปได้ว่าครัวเรือนมีระดับการออมในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยงเพียงพอหรือไม่ โดยผลการวิจัยจะทำการวิเคราะห์เบื้องต้นจากการสำรวจ (descriptive analysis) และการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักร ดังรายละเอียดในส่วนที่ 4

[6] คณะผู้วิจัยได้มีการทำ sensitivity analysis อัตราเงินเฟ้อที่ 2% และพบว่าอัตราเงินเฟ้อที่ 2% ไม่ทำให้ระดับการออมอุตมภาค (optimal saving) ในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง เปลี่ยนแปลงไป

[7] แบบสอบถามได้ถามถึงระดับการออมที่เกิดขึ้นจริง (saving flow) ใน 3 เดือนที่ผ่านมา

4. ผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์เบื้องต้นจากการสำรวจ (descriptive analysis) ในลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน

งานวิจัยนี้ทำการเก็บข้อมูลจากการสำรวจครัวเรือนทั้งสิ้น 348 ครัวเรือน (ดังที่แสดงในส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล การสุ่มตัวอย่าง) โดยมีค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกของครัวเรือนเท่ากับ 3.4 คนต่อครัวเรือน จากการสำรวจตามลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน คณะผู้วิจัยพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนมากสำเร็จการศึกษาสูงสุดที่ระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา ซึ่งคิดเป็น 79% ของตัวอย่างครัวเรือน และหัวหน้าครัวเรือนส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วงอายุ 51-60 ปี ซึ่งคิดเป็น 30% ของตัวอย่างครัวเรือน (อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนคือ 54 ปี) ดังที่แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ตารางแจกแจงความถี่ของข้อมูลตามระดับการศึกษาสูงสุดและอายุของหัวหน้าครัวเรือน

	จำนวน	**เปอร์เซ็นต์**
ระดับการศึกษาสูงสุด*		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	268	79%
มัธยมศึกษา	61	18%
ปริญญาตรี และปริญญาตรีขึ้นไป	10	3%
อายุ**		
18-30 ปี	10	3%
31-40 ปี	44	13%
41-50 ปี	85	25%
51-60 ปี	100	30%
61-70 ปี	65	20%
71-80 ปี	31	9%

* มีข้อมูลสูญหาย 9 ข้อมูล

** มีข้อมูลสูญหาย 13 ข้อมูล

4.2 การวิเคราะห์เบื้องต้นจากการสำรวจ (descriptive analysis) ในทรัพย์สินสุทธิ ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ และระดับการออมในปัจจุบันของครัวเรือน

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบัน ทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบันเป็นมูลค่ารวมจากมูลค่าที่ดิน มูลค่าทรัพย์สินในที่ดิน มูลค่าทรัพย์สิน และเงินฝากของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายต่อเดือนเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนต่อเดือน รายได้ในปี 2558 เป็นรายได้รวมจากรายได้หลัก

และรายได้รองของครัวเรือนในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบันของครัวเรือน ซึ่งรวมถึงการให้ยืม เงินฝาก[8] และการเล่นแชร์

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดของทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบัน

ค่าสถิติ	ทรัพย์สินสุทธิ ในปัจจุบัน	ค่าใช้จ่าย ต่อเดือน	รายได้ ในปี 2558	ระดับการออม ในปัจจุบัน
ค่าเฉลี่ย	1,891,258	33,722	363,380	203,633
ค่ามัธยฐาน (ค่ากลาง)	864,154	20,618	216,000	62,395
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	3,825,294	46,776	741,245	561,309
ค่าสูงสุด	45,278,564	618,100	10,952,000	5,962,400
ค่าต่ำสุด	2030	500	1,200	0

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเป็นข้อมูลที่มีลักษณะเบ้ขวา หรือเป็นข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่ามัธยฐาน ทั้งทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบัน ซึ่งหมายความว่า หน่วยครัวเรือนตัวอย่างส่วนมากมีทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำ และหน่วยครัวเรือนตัวอย่างส่วนน้อยมีทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายต่อเดือน รายได้ในปี 2558 และระดับการออมในปัจจุบันในระดับสูง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจะใช้ค่ามัธยฐานเป็นค่ากลางของข้อมูลในการอธิบายผลการวิจัยที่ได้ในงานวิจัยนี้ทั้งหมด

ทรัพย์สินสุทธิในปัจจุบัน คณะผู้วิจัยพบว่า มูลค่าทรัพย์สินสุทธิ (ซึ่งรวมมูลค่าที่ดิน มูลค่าทรัพย์สินในที่ดิน มูลค่าทรัพย์สิน และเงินฝากของครัวเรือน) มีค่ากลางของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างอยู่ที่ 864,154 บาท โดยมูลค่าทรัพย์สินสุทธิดังกล่าวมีส่วนประกอบของมูลค่าที่ดินในสัดส่วนที่มากที่สุด ซึ่งประมาณได้เป็น 80% ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ

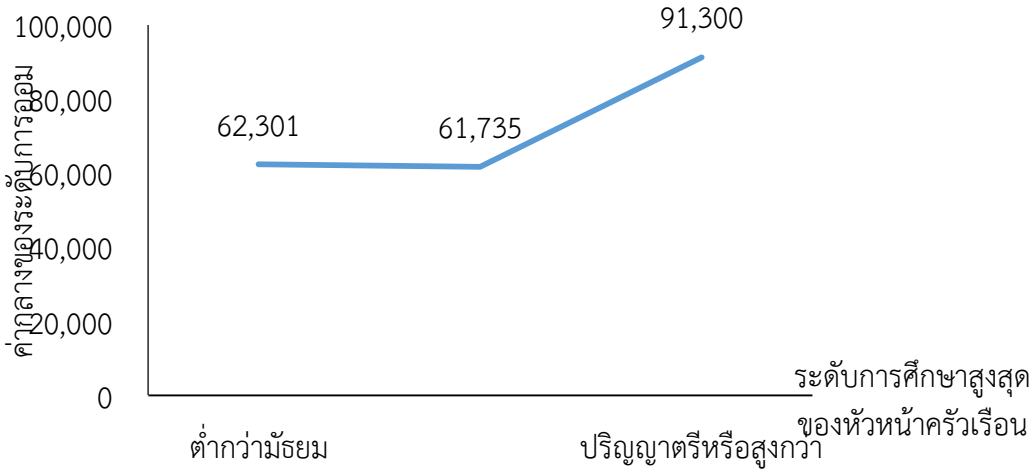
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน คณะผู้วิจัยพบว่า ค่าใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนต่อเดือนมีค่ากลางของกลุ่มครัวเรือนตัวอย่างอยู่ที่ 20,618 บาท โดยคิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อเดือนโดยเฉลี่ยประมาณ 6,292 บาทต่อคน

รายได้ในปี 2558 คณะผู้วิจัยพบว่า รายได้ในปี 2558 มีค่ากลางของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 216,000 บาท (หรือคิดเป็นรายได้ต่อเดือนในปี 2558 เท่ากับ 18,000 บาท) ซึ่งรายได้ดังกล่าวมาจากรายได้หลักประมาณ 87% ของรายได้ทั้งหมดและมาจากรายได้รองประมาณ 13% ของรายได้ทั้งหมด ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยพบว่า หน่วยครัวเรือนตัวอย่างส่วนมากมีรายได้หลักมาจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร (69%) และการใช้แรงงาน (21%)

[8] รวมเงินฝากในสถาบันการเงินทั้งในภาคส่วนที่เป็นทางการ (formal sector) และที่ไม่เป็นทางการ (informal sector)

ระดับการออมในปัจจุบัน คณะผู้วิจัยพบว่า ระดับการออมในปัจจุบันมีค่ากลางของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 62,395 บาท ซึ่งมาจากการออมในรูปแบบเงินฝากประมาณ 92% ของการออมทั้งหมด เมื่อพิจารณาระดับการออมตามหมู่บ้าน จะได้ว่า หมู่บ้านที่มีระดับการออมต่ำที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ หมู่บ้านแสนสุข (17,500 บาท) หมู่บ้านเจียรพัฒนา (28,300 บาท) และหมู่บ้านคลองปุก (39,009 บาท) ในขณะที่หมู่บ้านที่มีระดับการออมสูงที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ หมู่บ้านตาละวาย (445,330 บาท) หมู่บ้านบางปิดบน (434,330 บาท) และหมู่บ้านเขาฉลาด (128,300 บาท)

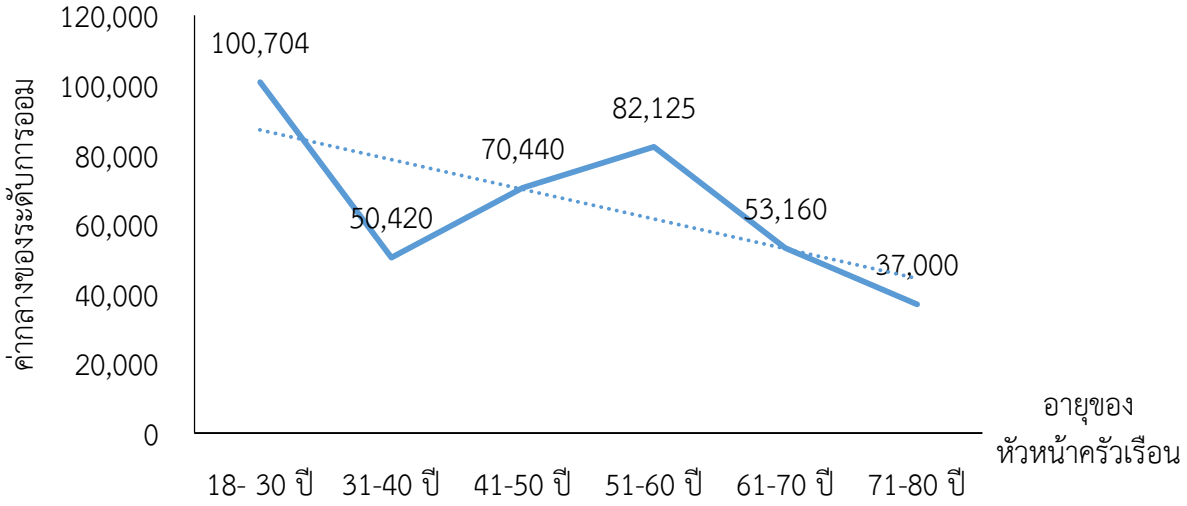
เมื่อพิจารณาระดับการออมตามระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือนดังที่แสดงในรูปที่ 1 จะได้ว่า ค่ากลางของระดับการออมของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับต่ำว่ามัธยมศึกษาและในระดับมัธยมศึกษามีค่าใกล้เคียงกันอยู่ที่ประมาณ 62,000 บาท แต่เมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ค่ากลางของระดับการออมของครัวเรือนจะมีค่าสูงกว่าหรืออยู่ที่ 91,300 บาท

รูปที่ 1 ค่ากลางของระดับการออมตามระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน

เมื่อพิจารณาระดับการออมตามอายุของหัวหน้าครัวเรือนดังที่แสดงในรูปที่ 2 จะเห็นได้ว่า ค่ากลางของระดับการออมของครัวเรือนมีแนวโน้มลดลงเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุเพิ่มขึ้น (เส้นประในรูปที่ 2) โดยค่ากลางของระดับการออมจะมีค่าสูงที่สุดเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 18-30 ปี และจะมีค่าต่ำที่สุดเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 71-80 ปี ทั้งนี้ หากพิจารณาระดับการออมตามลำดับช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน จะได้ว่า ค่ากลางของระดับการออมของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 18-30 ปีจะเท่ากับ 100,704 บาท และจะลดลงเป็น 50,420 บาท สำหรับช่วงอายุ 31-40 ปี จากนั้น ค่ากลางของระดับการออมจะเพิ่มขึ้นเป็น 70,440 บาท ในช่วงอายุ 41-50 ปี และเป็น 82,125 บาท ในช่วงอายุ 51-60 ปี และค่ากลางของระดับการ

ออมจะลดลงเป็น 53,160 บาท อีกครั้งในช่วงอายุ 61-70 ปี และจะมีค่าต่ำสุดในช่วงอายุ 71-80 ปี ที่ 37,000 บาท

รูปที่ 2 ค่ากลางของระดับการออมตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน

4.3 การวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักร

คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสำรวจของแต่ละครัวเรือนมาประมาณค่าระดับการออมอุตมภาค (optimal saving) ในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง ณ สิ้นปี ของแต่ละครัวเรือน โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักร ซึ่งได้ค่ากลางและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการออมดังกล่าวที่ 151,031 บาทและ 2,416,521 บาท ตามลำดับ จากนั้นผู้วิจัยได้ประมาณระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรออมเพิ่มระหว่างปี (saving flow) ของแต่ละครัวเรือน ซึ่งคือ ผลต่างระหว่างระดับการออมอุตมภาค ณ สิ้นปี ของแต่ละครัวเรือนที่ได้จากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ กับระดับการออมในปัจจุบันของแต่ละครัวเรือน จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยประมาณค่ากลางของระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรออมเพิ่มระหว่างปีได้เท่ากับ 50,226 บาท หรือคิดเป็น 12,556 บาทต่อไตรมาส

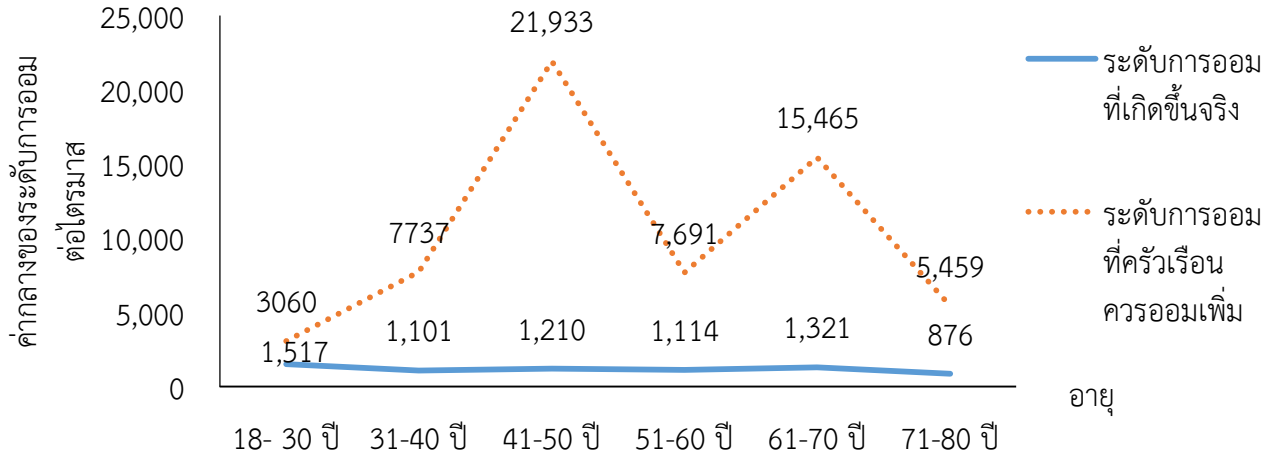
คณะผู้วิจัยได้ทำการระบุว่าควรเรือนมีการออมที่เพียงพอหรือไม่ โดยการเปรียบเทียบระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรจะออมเพิ่มในหนึ่งไตรมาสกับระดับการออมของหน่วยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสามเดือนที่ผ่านมาที่ได้มาจากการสำรวจ[9] หากระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรจะออมเพิ่มในหนึ่งไตรมาสมีค่ามากกว่าระดับการออมของหน่วยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสามเดือนที่ผ่านมาที่ได้มาจากการสำรวจนั่นคือครัวเรือนมีการออมที่ไม่เพียงพอ แต่หากระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรจะออมเพิ่มในหนึ่งไตรมาสมีค่าน้อยกว่าระดับการออมของหน่วยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสามเดือนที่ผ่านมาที่ได้มาจากการสำรวจนั่นคือครัวเรือนมีการออมที่เพียงพอ จาก

[9] เนื่องจากแบบสอบถามได้ถามถึงระดับการออมที่ครัวเรือนได้ออมใน 3 เดือนที่ผ่านมา ดังนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไตรมาส

การวิเคราะห์คณะผู้วิจัยพบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีระดับการออมที่เพียงพอคิดเป็น 40% ของจำนวนครัวเรือนในหน่วยตัวอย่างทั้งหมด และจำนวนครัวเรือนที่มีระดับการออมที่ไม่เพียงพอคิดเป็น 60% ของจำนวนครัวเรือนในหน่วยตัวอย่างทั้งหมด โดยที่ค่ากลางของระดับการออมของหน่วยตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสามเดือนที่ผ่านมาที่ได้มาจากการสำรวจ มีค่าเท่ากับ 1,173 บาท ซึ่งน้อยกว่าค่ากลางของระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรออมเพิ่มในหนึ่งไตรมาส (12,556 บาท) มาก นั่นคือระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงของหน่วยตัวอย่างมีระดับต่ำกว่าระดับการออมอุตมภาคเป็นอย่างมาก

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบระดับการออมดังกล่าวตามระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน คณะผู้วิจัยพบว่า ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าจะมีระดับการออมที่เพียงพอ แต่ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาจะมีระดับการออมที่ไม่เพียงพอ ซึ่งมีค่ากลางของระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงที่ต่ำกว่าระดับการออมอุตมภาค 9,983 บาทต่อไตรมาส ในขณะที่ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับมัธยมศึกษาก็จะมีระดับการออมที่ไม่เพียงพอเช่นกัน ซึ่งมีค่ากลางของระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงที่ต่ำกว่าระดับการออม อุตมภาค 6,271 บาทต่อไตรมาส

นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบระดับการออมดังกล่าวตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน คณะผู้วิจัยพบว่า ครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนในทุกช่วงอายุมีระดับการออมที่ไม่เพียงพอดังที่แสดงในรูปที่ 3 ซึ่งค่ากลางของระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงมีค่าสูงสุดสำหรับครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 18-30 ปี (1,517 บาทต่อไตรมาส) และค่ากลางของระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงมีค่าต่ำสุดสำหรับครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 71-80 ปี (876 บาทต่อไตรมาส) ในขณะเดียวกัน ค่ากลางของระดับการออมที่ครัวเรือนควรออมเพิ่มจะมีค่าสูงสำหรับครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในช่วงวัยทำงาน โดยจะมีค่าสูงที่สุดสำหรับครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี (21,933 บาทต่อไตรมาส) ซึ่งเป็นวัยที่ใกล้จะเกษียณอายุ อย่างไรก็ตาม ระดับการออมที่ครัวเรือนควรออมเพิ่มสำหรับครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 61-70 ปี ที่คำนวณได้จากแบบจำลองมีค่าสูงผิดปกติ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ครัวเรือนในกลุ่มดังกล่าวมีทรัพย์สินสุทธิเริ่มต้นสูงกว่าทรัพย์สินสุทธิเริ่มต้นของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี และ 71-80 ปีมาก นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังพบว่า ค่ากลางของระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงที่ต่ำกว่าระดับการออมอุตมภาคมีค่าสูงที่สุดสำหรับครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 ปี คิดเป็น 20,723 บาทต่อไตรมาส

รูปที่ 3 การเปรียบเทียบระหว่างระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงและระดับการออมที่ครัวเรือนควรออมเพิ่ม (ต่อไตรมาส)

5. อภิปรายและวิจารณ์ผล

ค่าใช้จ่ายต่อเดือนและรายได้ต่อเดือน

คณะผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์เบื้องต้น (ดังที่แสดงในส่วนผลการวิจัย) มาเปรียบเทียบกับผลที่ได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนในปี 2558 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อทำการเปรียบเทียบค่ากลางของค่าใช้จ่ายต่อเดือนและรายได้ต่อเดือนของหน่วยตัวอย่างในงานวิจัยนี้กับค่ากลางของทั้งประเทศ จากการเปรียบเทียบดังกล่าว จะได้ว่า สำหรับค่าใช้จ่ายสำหรับการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนต่อเดือนค่ากลางของหน่วยตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 20,618 บาท มีค่าน้อยกว่าค่ากลางของทั้งประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 21,818 บาท เพียงเล็กน้อย และสำหรับรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน ค่ากลางของหน่วยตัวอย่างซึ่งมีค่าเท่ากับ 18,000 บาท มีค่าน้อยกว่าค่ากลางของทั้งประเทศซึ่งมีค่าเท่ากับ 27,545 บาท โดยผลต่างดังกล่าวมีสาเหตุหลักมาจากการที่อาชีพหลักของหน่วยตัวอย่าง (69%) คือ อาชีพการเกษตร (ชาวสวน) ซึ่งในปีที่ผ่านมานั้นได้เกิดปัญหาภัยแล้งจึงทำให้ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ[10] ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาค่ากลางของรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนของหน่วยตัวอย่างกับค่ากลางของรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรเป็นเจ้าของ ซึ่งมีค่าเท่ากับ 20,814 บาท ของครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตร เช่าที่ดิน/ทำฟรี ซึ่งมีค่าเท่ากับ 20,345 บาท และของครัวเรือนคนงานเกษตร ซึ่งมีค่าเท่ากับ 14,251 บาท (ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ) คณะผู้วิจัยพบว่า ค่ากลางของรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนของหน่วยตัวอย่างมีค่าใกล้เคียงกับค่ากลางของ รายได้ต่อเดือนของครัวเรือนใน 3 กลุ่มอาชีพที่ได้กล่าวมา นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายต่อเดือนและรายได้ต่อเดือนของแต่ละครัวเรือน คณะผู้วิจัยพบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีรายได้น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในหน่วยตัวอย่างมีทั้งหมด 191

[10] เช่น จากการสำรวจ ธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า รายได้ของเกษตรกรชาวสวนยางของภาคใต้ลดลงร้อยละ 17.7 ในปี 2558 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า

ครัวเรือน หรือคิดเป็น 54% ของจำนวนครัวเรือนในหน่วยตัวอย่าง ซึ่งการมีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายได้นี้ หมายถึงการที่ครัวเรือนมีหนี้สินนั่นเอง

ระดับการออมในทรัพย์สินไม่มีความเสี่ยง

จากการสำรวจระดับการออมในทรัพย์สินที่ไม่มีความเสี่ยง คณะผู้วิจัยพบว่า ระดับการออมในปัจจุบันมีค่ากลางของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 62,395 บาท ซึ่งค่ากลางของระดับการออมดังกล่าวจะแตกต่างกันตามระดับการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือนและอายุของหัวหน้าครัวเรือน โดยค่ากลางของระดับการออมจะมีค่าสูงสุดเมื่อหัวหน้าครัวเรือนสำเร็จการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยของ ภูวสิทธิ์ สินไชยกิจ (2550) ที่พบว่า ครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปจะมีเงินออมมากกว่าครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนมีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า และเป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้คาดไว้

เมื่อทำการวิเคราะห์ระดับการออมตามอายุของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าค่ากลางของระดับการออมจะมีค่าสูงสุดเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 18-30 ปี และจะลดลงเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยของ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา (2557) ซึ่งพบว่า ความสามารถในการออมของครัวเรือนจะลดลงเนื่องจากครัวเรือนมีภาระค่าใช้จ่ายเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตร จากนั้น ค่ากลางของระดับการออมจะเพิ่มขึ้นจนถึงช่วงอายุ 51-60 ปี และค่ากลางของระดับการออมจะลดลงหลังจากนั้น

ความเพียงพอของระดับการออมในทรัพย์สินไม่มีความเสี่ยง

จากส่วนผลการวิจัย ค่ากลางของระดับการออมอุตมภาค ณ สิ้นปี ที่ได้จากแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรมีค่าเท่ากับ 151,031 บาท ซึ่งทำให้ค่ากลางของระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรออมเพิ่มระหว่างปีเท่ากับ 50,226 บาท หรือคิดเป็น 12,556 บาทต่อไตรมาส ในขณะที่ ค่ากลางของระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงในสามเดือนที่ผ่านมามีค่าเท่ากับ 1,173 บาท จากการเปรียบเทียบระดับการออมที่หน่วยตัวอย่างควรออมเพิ่มและระดับการออมที่เกิดขึ้นจริงในสามเดือนที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ครัวเรือนในหน่วยตัวอย่างมีระดับการออมที่ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลจากงานวิจัยของ Pootrakool, Ariyapruchya and Sodsrichai (2005) และ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และสุวิมล เฮงพัฒนา (2557)

หากพิจารณาความเพียงพอของระดับการออมตามลักษณะของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าครัวเรือนมีการออมที่ไม่เพียงพอในทุกระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน แต่หากพิจารณาตามระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน พบว่าเมื่อหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าจะมีระดับการออมที่เพียงพอ แต่ระดับการออมในครัวเรือนนั้นไม่เพียงพอหากหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาตรี โดยระดับ

ความไม่เพียงพอในการออมของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมนั้นสูงกว่าระดับความไม่เพียงพอในการออมของครัวเรือนที่หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษามัธยม

การศึกษานี้มีข้อสมมติฐาน (assumption) ในการใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรดังนี้ กำหนดให้ค่าพารามิเตอร์ที่บ่งบอกถึง relative risk aversion มีค่าคงที่เท่ากับ 5 และให้หัวหน้าครัวเรือนมีการทำงานถึงอายุ 70 ปี โดยที่ตั้งแต่อายุ 60 ปีรายได้จะลดลงปีละ 10% ของรายได้สุดท้ายในแต่ละปี การปรับเปลี่ยนค่าต่างๆในข้อสมมุติฐานนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อระดับการออมอุตมภาค (optimal saving) ในสินทรัพย์ที่ไม่มีความเสี่ยง ณ สิ้นปี ของแต่ละครัวเรือนที่ประมาณจากแบบจำลอง

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษาการออมของครัวเรือนที่มีการออมในกองทุนสวัสดิการโดยคาดหวังว่าครัวเรือนจะมีระดับการออมที่เพียงพอ ผู้วิจัยได้ใช้แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ภายใต้แนวคิดทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตเพื่อหาระดับการออมอุตมภาพ (optimal saving) ณ สิ้นปีที่ครัวเรือนควรจะมี จากนั้นผู้วิจัยได้ประมาณระดับการออมที่แต่ละครัวเรือนควรจะออมระหว่างปี โดยประมาณจากผลต่างระหว่างระดับการออมอุตมภาพกับระดับการออม ณ ปัจจุบันของแต่ละครัวเรือน โดยผู้วิจัยคาดหวังว่า ครัวเรือนส่วนมากจะมีระดับการออมที่ครัวเรือนควรจะออมระหว่างปีน้อยกว่าระดับการออมที่ครัวเรือนออมจริง นั่นคือครัวเรือนมีการออมที่เพียงพอ

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้พบว่าครัวเรือนในกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ ภายใต้การดูแลของพระอาจารย์สุบินปณีโต ในจังหวัดตราดนั้นส่วนมากมีการออมในระดับที่ไม่เพียงพอ โดยหากพิจารณาตามระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า การออมของครัวเรือนนั้นไม่เพียงพอในทุกระดับอายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการออมที่ไม่เพียงพอนี้อาจส่งผลกระทบต่อครัวเรือน โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุหรือกลุ่มผู้ที่มีอายุหลังเกษียณ เนื่องจากเป็นวัยที่หารายได้ได้ในระดับต่ำหรือไม่สามารถหารายได้ได้เลย

อนึ่งงานวิจัยนี้พบว่าครัวเรือนที่มีระดับการออมพียงพอคือครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนมีระดับการศึกษาสูงสุดในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า เพราะฉะนั้นการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนอาจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนมีการออมที่เพียงพอ เนื่องจากความรู้ทางการเงินนั้นมีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา คนที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่ามักจะมีความรู้ทางการเงินที่มากกว่าคนที่มีระดับการศึกษาต่ำ (Annamaria Lusardi 2008) ดังนั้นหัวหน้าครัวเรือนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่าอาจจะมีความรู้ทางด้านการเงินมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรี จึงทำให้มีระดับการออมในครัวเรือนที่เพียงพอ การส่งเสริมครัวเรือนให้มีความรู้เรื่องของการออมอาจจะเป็นวิธีการเพิ่มระดับการออมในครัวเรือนได้

นอกจากนี้ทางกลุ่มสัจจะฯได้มีกองทุนวันละบาทซึ่งจำกัดการออมให้แค่ปีละ 365 บาท ซึ่งอาจจะไม่เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกมีการออมมากพอ ดังนั้นหากกองทุนออกนโยบายกระตุ้นให้สมาชิกมีการออมมากขึ้น ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกนั้นอาจจะมีระดับการออมที่เพียงพอเพิ่มมากขึ้น

7. บรรณานุกรม

กฤษณี พิสิฐศุภกุล “สถานการณ์ยางพาราปี 2558 และแนวโน้มราคาปี 2559” รายงานวิจัยเสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทย, กุมภาพันธ์ 2559

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และ สุวิมล เฮงพัฒนา “การออม ความมั่งคั่ง และบำนาญผู้สูงอายุของครัวเรือนไทย” รายงานวิจัยเสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, พฤษภาคม 2557

ภูวสิทธิ์ สินไชยกิจ รูปแบบการออมภาคนครัวเรือนในเขตเมืองและชนบทในจังหวัดเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: เชียงใหม่, 2550

สำนักงานสถิติแห่งชาติ “การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558”, 2559

อำพร ปินตาแก้วและธรรมนูญ พ่อค้าทอง “การจัดการกองทุนความรู้ของกองทุนสวัสดิการชุมชนในตำบลสารภี อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่” วารสารวิชาการตลาดและการจัดการ, 2558

Ameriks, John, Andrew Caplin and John Leahy, 2003. Wealth accumulation and the propensity to plan. *Quarterly Journal of Economics* 118(3): 1007-47.

Annamaria Lusardi, 2008. Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice?. Joint Center for Housing Studies. Harvard University.

Bernheim, Douglas, 1994. Comment on “Some thoughts on savings” In Studies in the economics of aging, ed. David Wise, pp. 143-79. Chicago, University of Chicago Press.

Blinder, Alan S., 1976.Intergenerationaltransfers and life cycle consumption.*American Economic Association*, 66(2): 87-93.

Laibson, David, Andrea Repetto, and Jeremy Tobacman, 1998.Self-control and saving for retirement.*Brooking Papers on Economic Activities*, no. 1: 91-196.

Pootrakul, Kobsak, KiattipongAriyaprachya, and ThammanoonSodsrichai, 2005.Long-term Saving in Thailand.*Bank of Thailand Annual Symposium*.

Poterba, James, Steven Venti, and David Wise, 1996.How retirement savings programs increase saving. *Journal of Economic Perspectives*, 10(4): 91-112.

Scholz, John Karl, AnanthSeshadri, and SurachaiKhitatrakun, 2006. Are Americans Saving "Optimally" for Retirement? *Journal of Political Economy*, 114(4): 607-643.

Sripakdeevong, Parit, Stefanie Stantcheva, and Robert Townsend, 2011.Wealth Management for the Poor.Presentation at Massachusetts Institute of Technology (MIT) (October, 2011).

Thaler, Richard, and ShlomoBenartzi, 2004. Save more tomorrow: Using behavioral economics to increase employee saving.*Journal of Political Economy*, 112(1): 2:S164-S187.

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ

(A Study of Elderly Social Welfare from the Network of Community-based Social Security Fund)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร เกียรติสุไพบูลย์

อาจารย์ ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น

โครงการวิจัยย่อยที่ 2 การศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ
(A Study of Elderly Social Welfare from the Network of Community-based Social Security Fund)

ชื่อคณะผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร เกียรติสุไพบูลย์ (หัวหน้าโครงการ)
อาจารย์ ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น (ผู้ร่วมวิจัย)

บทคัดย่อ

องค์กรการเงินชุมชนได้มีการพัฒนาจากการให้บริการด้านการออมและการให้สินเชื่อกับสมาชิก มาสู่การเป็นกองทุนที่ให้สวัสดิการในด้านต่างๆ การให้สวัสดิการจึงเป็นบริการหนึ่งที่สร้างภาระค่าใช้จ่ายต่อกองทุนในระยะยาวจนอาจนำมาสู่ความไม่ยั่งยืนทางการเงิน งานวิจัยนี้สร้างตัวแบบคณิตศาสตร์ในการประเมินความยั่งยืนทางการเงิน โดยคำนวณอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่กองทุนจะต้องสร้างเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 40 หมู่บ้าน ในจังหวัดตราด พบว่ามีถึง 18 หมู่บ้านที่เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ (องค์กรการเงินชุมชนหลักของพื้นที่) จะไม่มีความยั่งยืนทางการเงินเพราะอัตราผลตอบแทนที่กองทุนสร้างได้มีค่าน้อยกว่าอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุสำคัญของความไม่ยั่งยืนทางการเงิน พบว่าอัตราการออมของสมาชิกเป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญที่ทำให้กองทุนไม่มีความยั่งยืน ไม่ใช่การเบิกจ่ายด้านสวัสดิการ ดังนั้นการส่งเสริมเรื่องการออมจึงเป็นนโยบายสำคัญที่จะสนับสนุนให้องค์กรการเงินชุมชนมีความยั่งยืนในระยะยาว

Abstract

Microfinance in Thailand has been developed from being an institution that provides savings and loans into an institution that incorporates social welfare benefits for its members. These benefits are long-term liabilities of the funds and, therefore, can create the solvency risk. This paper develops a mathematical model that evaluates the financial sustainability of the fund. The minimum rate of returns that the funds will have to generate in order to maintain its solvency is calculated. After comparing this measure with the actual rate of returns, we found that 18 out of the 40 villages in our sample are insolvent. The main reason of this insolvency is the low saving rates among fund members. It is not because of the high level of social welfare benefits. Therefore, policies that target to promote savings among rural households is the key policy that can improve the long-term financial sustainability of microfinance in Thailand.

1.บทนำ

ระบบสวัสดิการของไทยในอดีตสามารถเข้าถึงได้เฉพาะข้าราชการและพนักงานบริษัท (Formal sector) ชุมชนจึงมีความพยายามจัดหาสวัสดิการขึ้นด้วยตัวเอง ในรูปแบบองค์กรที่ไม่เป็นทางการ มีการบริหารและดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลจำนวนไม่มาก และกลุ่มสมาชิกกองทุนมีการตกลงกันที่จะให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในเรื่องค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการต่างๆ เช่นการจัดฌาปนกิจหรือค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ความครอบคลุมของสวัสดิการนี้ได้ถูกขยายไปสู่การให้ผลประโยชน์ในรูปของบำนาญแก่สมาชิกในวัยเกษียณด้วย ซึ่งการขยายขอบเขตของผลตอบแทนสวัสดิการในลักษณะเงินบำนาญอาจมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชน เพราะเป็นภาระผูกพันที่ถาวรและนับวันจะเพิ่มมากขึ้นจากโครงสร้างประชากรของไทยที่กำลังเข้าสู่วัยชรา

ด้วยเหตุที่กองทุนสวัสดิการชุมชนสามารถดำเนินการจัดตั้งได้ง่าย สมาชิกสามารถกำหนดหลักเกณฑ์สิทธิประโยชน์ได้เอง กองทุนบางกองทุนจึงมีแนวโน้มที่จะกำหนดสิทธิประโยชน์ต่างๆสูงเกินกว่าอัตราการผลตอบแทนที่กองทุนสามารถจัดหามาได้ ยกตัวอย่างเช่นกลุ่มสมาชิกรุ่นแรกของกองทุนจะได้รับผลประโยชน์ที่สูงกว่าเงินสมทบที่ตนเองจ่ายเข้าไปในกองทุน โดยที่ผลประโยชน์สวัสดิการต่างๆนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการนำเงินสมทบของสมาชิกรุ่นหลังที่อยู่ในวัยทำงานมารองรับค่าใช้จ่ายต่างๆ การดำเนินงานในลักษณะนี้คล้ายคลึงกับแชร์ลูกโซ่ (Ponzi Scheme) เป็นผลให้กองทุนไม่สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ดังจะเห็นได้จากกองทุนสวัสดิการบางแห่งได้ขอความช่วยเหลือจากภาครัฐบ้างแล้ว

กองทุนสวัสดิการที่ก่อตั้งภายใต้เครือข่ายของพระสุบิน ปณีโต ที่จังหวัดตราด ได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงมีการแก้ปัญหาเบื้องต้นโดยกำหนดโครงสร้างของกองทุนสวัสดิการให้เชื่อมโยงกับกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ มีการแบ่งผลประโยชน์จากกองทุนสะสมทรัพย์ร้อยละ 10 มาช่วยเหลือกองทุนสวัสดิการ และทางเครือข่ายยังได้จัดสรรเงินกองทุนบางส่วนไปลงทุนทำธุรกิจการเกษตรเพื่อนำรายได้มาสนับสนุนเครือข่ายอีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุนี้โครงสร้างของเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์จึงมีลักษณะเป็นธุรกิจสังคม (Social enterprise) ขนาดใหญ่ที่ผูกพันกันอย่างซับซ้อน

ถึงแม้ว่าการมีเครือข่ายที่เป็นธุรกิจสังคมขนาดใหญ่จะทำให้ระบบมีเสถียรภาพมากขึ้น แต่ข้อเสียคือหากเกิดความล้มเหลวของหน่วยใดหน่วยหนึ่งในเครือข่าย จะส่งผลกระทบต่อเครือข่ายทั้งระบบซึ่งจะมีผลอย่างรุนแรงกับสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชน หากพิจารณาที่ระบบรวมจะพบว่ากองทุนสะสมทรัพย์ และหน่วยธุรกิจการเกษตร จะเป็นองค์ประกอบของเครือข่ายที่หารายได้ แต่กองทุนสวัสดิการเป็นหน่วยที่ก่อให้เกิดรายจ่ายที่เป็นภาระผูกพันระยะยาว ดังนั้นความเสี่ยงต่อความล้มเหลวของเครือข่ายทั้งระบบจึงมาจากการจัดการกองทุนสวัสดิการ

ความซับซ้อนของโครงสร้างกองทุนสวัสดิการที่มีการเชื่อมโยงกับกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ ส่งผลให้การประเมินความยั่งยืนของระบบที่เชื่อมโยงกันนี้ทำได้ยาก นอกจากนั้นการประเมินความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการยังขึ้นอยู่กับหลากหลายปัจจัย ทั้งทางด้านการเงิน คณิตศาสตร์ประกันภัย และความรู้ด้านประชากรศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยในอดีตทั้งของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) และ ปัทมาวดี โพชนุกูล และ สฤณี อาชวานันทกุล (2556) ไม่ได้มีการประเมินความยั่งยืนของกองทุนอย่างรอบด้านด้วยสมมุติฐานที่สะท้อนสภาวะที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อย่างแท้จริง หรืองานวิจัยโดย สุพัฒน์ กุมพิทักษ์ (2551) ที่ประเมินความยั่งยืนโดยใช้ดัชนีชี้วัดระยะสั้นได้แก่ภาวะการขาดดุล Deficit measures แต่ไม่ได้มีการคำนึงผลกระทบเชิงสะสม และมูลค่าของเงินตามกาลเวลา

นอกจากนี้งานวิจัยในอดีตที่เกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการชุมชน จะเป็นเพียงการศึกษาโครงสร้างพื้นฐาน ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการบริหารจัดการ หรือความเหมาะสมของผลประโยชน์ว่าตรงตามความต้องการหรือไม่เพียงเท่านั้น (ปาริชาต เทพอารักษ์, 2546; ปิยะพงษ์ สนิทไชย และประจักร บัวผัน, 2556; กฤติภัค ชุนนะวรรณ์, 2552)

ด้วยเหตุนี้โครงการวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และตัวแบบในการประเมินสถานะทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชน เพื่อสามารถเป็นตัวแบบในการเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารกองทุนเพื่อจัดการกับความเสี่ยงที่เกี่ยวเนื่องกับสวัสดิการในรูปแบบต่างๆได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งการพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยประเมินความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการ และการสร้างความตระหนักรู้ของผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องในเครือข่าย จะทำให้เครือข่ายสามารถเฝ้าระวังได้ด้วยตนเอง และสามารถแก้ปัญหาทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นก่อนที่ปัญหาจะสะสม และนำไปสู่การดำเนินงานที่ล้มเหลวของเครือข่ายกองทุนในระยะยาว

การศึกษาและพัฒนาตัวแบบประเมินฐานะทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้ จะเป็นส่วนสำคัญในการประกันความยั่งยืนขององค์กรการเงินชุมชนต่างๆ ที่ถูกจัดตั้งขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศ การคิดค้นเครื่องมือเพื่อปรับปรุงแนวทางการทำงานขององค์กรเหล่านี้นอกจากจะเป็นการสร้างภาวะความเป็นผู้นำของชุมชน และพัฒนาองค์ความรู้ให้ชุมชนสามารถบริหารงานให้มีความยั่งยืนด้วยตนเองโดยปราศจากการแทรกแซงจาก ภาครัฐและองค์กรส่วนกลางอื่นๆ ยังจะเป็นการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ และประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ยากจน และประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรืออาชีพอื่นๆที่มีรายได้ที่ไม่แน่นอน ได้เข้าถึงสวัสดิการทางสังคมอย่างทั่วถึง ผ่านระบบของการช่วยเหลือกันภายในชุมชน ซึ่งแนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานองค์กรชุมชนด้วยคนภายในชุมชนให้มีความยั่งยืน และการเข้าถึงบำนาญ ค่าใช้จ่ายพยาบาลต่างๆ ถือเป็นแนวทางเดียวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติอย่างครบถ้วน

รายได้ด้านสวัสดิการที่ผู้สูงอายุพึงได้รับจากการเป็นสมาชิกในกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้ ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะประเมินความพอเพียงในการดำรงชีพของผู้สูงอายุ เพราะหากกองทุนสวัสดิการชุมชนต้องมีความล้มเหลว หรือ

จะต้องมีการปรับเกณฑ์การให้สวัสดิการให้มีค่าที่ลดลงเพื่อความยั่งยืนของกองทุนนั้น จะมีผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแนวทางในการประกันความพอเพียงของการดำรงชีพของผู้สูงอายุจะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงระดับการออมเงินส่วนตัวเพื่อการเกษียณอายุด้วย อีกทางหนึ่ง เพราะอัตราการออมจากคนในวัยทำงานเป็นส่วนสำคัญในการรองรับค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุที่จะได้รับสวัสดิการจากกองทุนชุมชน

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เรียงลำดับตามความสำคัญดังนี้

1. เพื่อคิดค้นและพัฒนาตัวแบบประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่คำนึงถึงปัจจัยตรงตามสภาพความเป็นจริง
2. เพื่อนำตัวแบบไปประเมินสถานะทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 35-40 กลุ่มกองทุน และนำเสนอแนวทางในการปรับกฎเกณฑ์ต่างๆของกองทุนต่อชุมชน เพื่อความยั่งยืนในระยะยาว
3. เพื่อประเมินผลประโยชน์ที่ผู้สูงอายุจะได้รับจากระบบสวัสดิการชุมชน ภายใต้เงื่อนไขความยั่งยืน

งานโครงการวิจัยย่อยที่ 2 นี้มีโครงสร้างดังต่อไปนี้คือ ในส่วนที่ 2 เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยและผลการศึกษาจะแสดงไว้ในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ตามลำดับ สำหรับส่วนที่ 5 เป็นบทสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

<u>ทฤษฎี สมมติฐานและกรอบแนวคิดของการวิจัย</u>

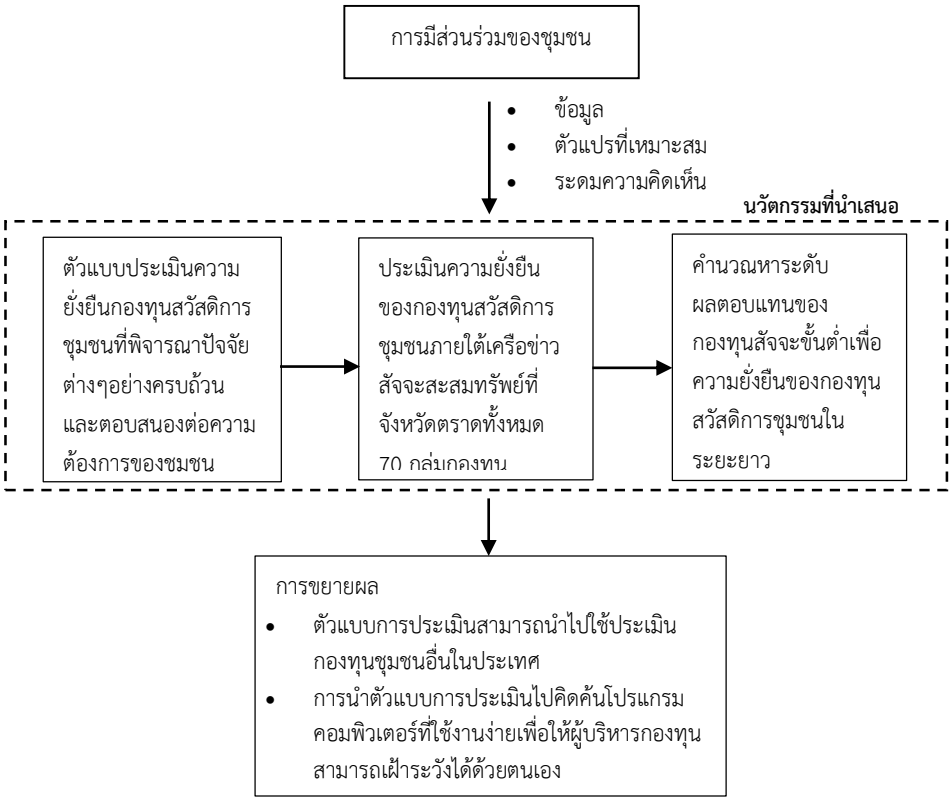
กองทุนสวัสดิการชุมชนมีการจัดตั้งขึ้นในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ถึงแม้ในระยะแรกกองทุนเหล่านี้จะสามารถอยู่รอดได้ มีกระแสเงินสดเป็นบวกในแต่ละปี แต่อาจจะเผชิญกับความล้มเหลวทางการเงินได้ในระยะยาว เนื่องจากการจัดการกองทุนสวัสดิการเป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน ความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาวจึงขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยอาทิเช่น ความน่าจะเป็นของการเกิดการตายของประชากร อัตราดอกเบี้ย และอัตราผลตอบแทนของการลงทุน ตลอดจนเงินนำส่งเข้ากองทุนและเงื่อนไขของสวัสดิการที่สมาชิกจะได้รับ

นอกจากนั้นโครงสร้างของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ศึกษายังมีความซับซ้อนมากขึ้นเนื่องจากมีความเชื่อมโยงกับกองทุนออมทรัพย์ และยังได้รับการสนับสนุนบางส่วนจากภาครัฐ ซึ่งเป็นการสนับสนุนที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลในแต่ละสมัย การมีเครื่องมือที่ช่วยในการจัดการกองทุนที่มีความซับซ้อน

ตามที่กล่าวมาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามการพัฒนาเครื่องมือต่างๆยังเป็นภาระเกินกว่าที่คนในชุมชนจะสามารถจัดการได้เอง

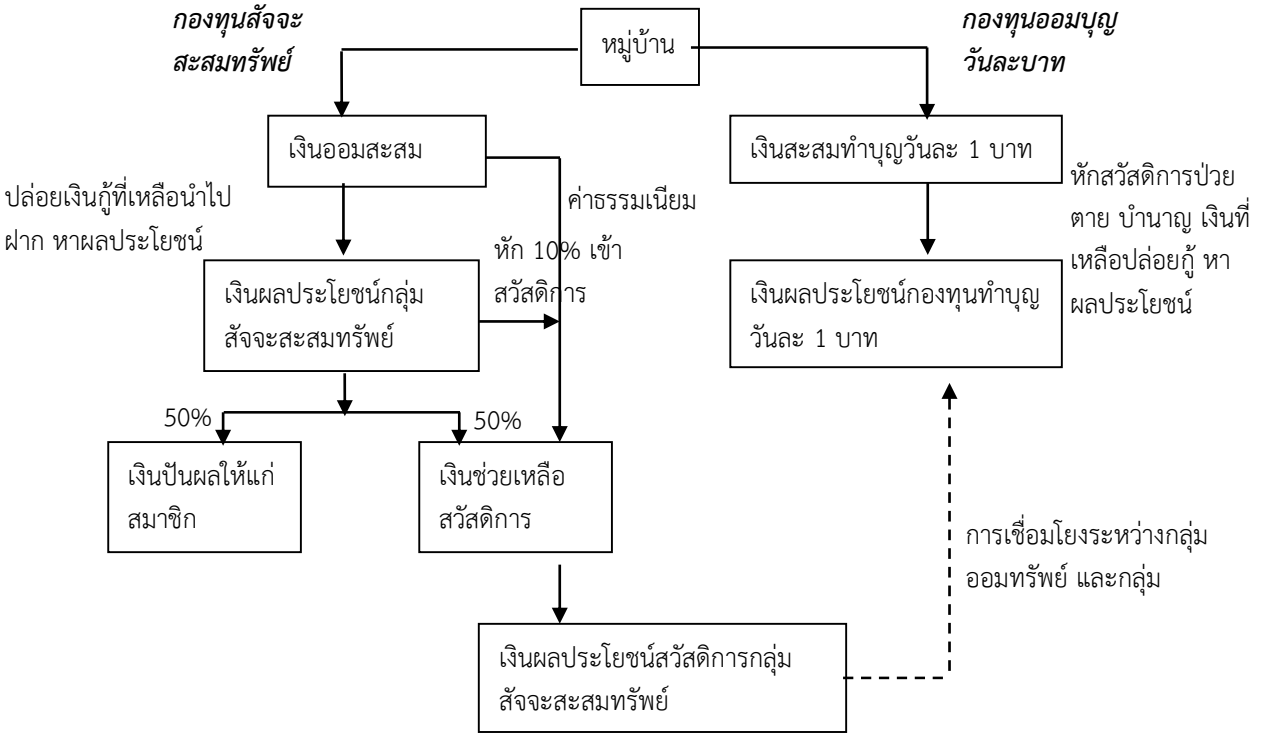
งานวิจัยฉบับนี้จึงนำเสนอกระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนให้แก่คนในท้องถิ่นโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 องค์ประกอบด้วยกัน คือ หนึ่งตัวแบบประเมินความยั่งยืนทางการเงินของสวัสดิการชุมชนที่ใช้งานง่าย สองการวิเคราะห์และประเมินความยั่งยืนของกองทุน และสามนำบทเรียนที่ได้จากชุมชนตัวอย่าง โดยเฉพาะ การประเมินอัตราการออมที่เหมาะสม หรืออัตราผลตอบแทนที่เหมาะสมที่สามารถทำให้กองทุนชุมชนมีความยั่งยืนในระยะยาว เพื่อนำไปขยายผลต่อการวางกรอบนโยบายต่างๆ ในอนาคตต่อไป ตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดของงานวิจัย

สำหรับรายละเอียดของตัวแบบที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืน จะมีการนำความรู้ทางด้านการเงินประชากรศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ประกันภัย มาใช้ควบคู่กันเพื่อให้ตัวแบบมีความครอบคลุมปัจจัยต่างๆอย่างเหมาะสม ซึ่งตัวแบบนี้จะต้องสามารถตอบสนองต่อโครงสร้างของเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ได้อย่างถูกต้อง โดยรายละเอียดของโครงสร้างความสัมพันธ์ของกองทุนการออม และกองทุนสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายนี้เป็นดังรูปที่ 2

รูปที่ 2 โครงสร้างเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ที่จังหวัดตราด

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนของเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์นี้ซึ่งเรียกว่ากองทุนออมบุญวันละบาท จะมีการนำไปเชื่อมโยงกับกองทุนออมทรัพย์ ซึ่งเรียกว่ากองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ โดยผลประโยชน์บางส่วนจะมีการกำหนดอย่างชัดเจนที่จะต้องนำมาสมทบเข้ากับกองทุนออมบุญวันละบาท เพื่อเป็นการเพิ่มสถานะทางการเงินของกองทุนสวัสดิการให้มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นตัวแบบจะต้องมีการนำกฎเกณฑ์ต่างๆที่อยู่ภายใต้โครงสร้างนี้เข้าไปพิจารณาด้วย จากโครงสร้างของกองทุนที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ตัวแบบคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนทางการเงินจะต้องครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ อีกดังนี้

- ***อัตราการตาย ณ ปัจจุบัน*** – ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยของอัตราการตายของประชากรในปีปัจจุบันซึ่งสมมติฐานที่ใช้ในตัวแบบคือกลุ่มสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนมีอัตราการตาย และอายุขัยเฉลี่ยใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของประชากรของประเทศไทยในแต่ละช่วงอายุ

- ***อัตราการลดลงของอัตราการตายในอนาคต*** – เนื่องจากการประมาณค่าในอนาคตที่ยาวออกไปนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการคาดการณ์อัตราการลดลงของอัตราการตายด้วยเพราะวิทยาศาสตร์การแพทย์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรก็มีการปรับเปลี่ยนตามความรู้ใหม่ๆเพื่อการดูแลสุขภาพ

- ***อัตราผลตอบแทนของเงินลงทุนของกองทุนออมทรัพย์ (สัจจะสะสมทรัพย์)*** – ตัวแปรด้านผลตอบแทนนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้หากผู้บริหารกองทุนมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการลงทุนของเงินทุน

- ***อัตราผลตอบแทนของเงินในกองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนออมบุญวันละบาท)*** – ตัวแปรที่สามารถปรับเปลี่ยนได้เช่นกันตามสภาวะผลตอบแทนการลงทุนที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา

- ***วิธีการคาดการณ์อัตราการจ่ายเงินสวัสดิการในอนาคต (เช่น ค่ารักษาพยาบาล, บำนาญ, และค่าฌาปนกิจ เป็นต้น)*** – ตัวแปรดังกล่าวจะต้องมีความครอบคลุมถึงอัตราเงินเฟ้อเฉพาะสำหรับค่ารักษาพยาบาล อัตราเงินเฟ้อสำหรับเงินบำนาญและจำนวนสมาชิกกองทุนที่เกษียณอายุอย่างเหมาะสม

- ***วิธีการคาดการณ์จำนวนคนที่จะเพิ่มเข้ามา และออกไปจากการเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการ และกองทุนการออมทรัพย์*** – ตัวแปรนี้มีความสำคัญในการกำหนดปริมาณเงินโดยรวมที่จะเข้ากองทุนและออกจากกองทุน โดยการประมาณการณ์ตัวแปรนี้จะตั้งสมมติฐานว่าการเปลี่ยนแปลงสมาชิกในอนาคตนั้นเป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน

- ***อัตราเงินสมทบเข้ากองทุนสวัสดิการชุมชนซึ่งได้มาจากอัตราส่วนแบ่งผลประโยชน์จากเงินกองทุนการออมทรัพย์และเงินสะสมวันละ 1 บาทของสมาชิกกองทุนสวัสดิการ*** – ปัจจัยนี้เป็นสิ่งที่สามารถกำหนดกระแสเงินสดรับของกองทุน ซึ่งขึ้นอยู่กับวินัยในการออมเงินของชุมชน

รายละเอียดของตัวแบบคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนชุมชนจะกล่าวในหัวข้อที่ 4 ระเบียบวิธีวิจัย ในลำดับต่อไป

<u>การทบทวนวรรณกรรม/สารสนเทศ (Information) ที่เกี่ยวข้อง</u>

ในทางวิชาการกองทุนสวัสดิการชุมชนหมายถึง กองทุนที่มีระบบการจัดการบริการทางสังคม เพื่อการแก้ปัญหา พัฒนา และส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม ดังนั้นบริการทางสังคมที่กองทุนสวัสดิการชุมชนให้แก่สมาชิกกองทุนคือผลตอบแทนที่ตอบสนองให้สมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขั้นพื้นฐาน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งทางด้านสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การศึกษา และรายได้ อย่างทั่วถึง เหมาะสม และเป็นธรรม ด้วยเหตุนี้โครงการในลักษณะกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงได้เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ และในหลายพื้นที่ของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้มีการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา และการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546

นอกจากนี้บทความทางวิชาการของ สมชัย จิตสุชน และคณะ (2554) ได้ชี้ให้เห็นว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาในด้านระบบสวัสดิการที่ดำเนินโดยรัฐบาลซึ่งยังไม่มีความทั่วถึงและเหมาะสม กล่าวคือประชาชนในพื้นที่ห่างไกลยากจน และไม่ได้มีอาชีพอยู่ในระบบการจ้างงาน ไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการทางสังคมได้อย่างเป็นธรรม และเป็นไปตามมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่ควรจะเป็น

โครงสร้างสวัสดิการทางสังคมของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นโครงการอย่างเป็นทางการที่ครอบคลุมเพียงประชาชนที่เป็นลูกจ้างในระบบ (Formal sector) ในองค์กรของภาครัฐ หรือเอกชนเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) กองทุนประกันสังคม และกองทุนเงินทดแทนที่ดูแลโดยสำนักงานประกันสังคม เป็นต้น ในขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยทำงานในส่วนแรงงานนอกระบบ (Informal sector) ซึ่งรวมไปถึงเกษตรกรตามชนบทต่างๆ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าประชากรส่วนใหญ่ของประเทศไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการที่ภาครัฐบาลจัดให้อย่างทั่วถึง

จากข้อจำกัดเหล่านี้จึงทำให้ผู้นำชุมชนภายในท้องถิ่นและนักวิชาการได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการให้ชุมชนในระดับหมู่บ้านหรือระดับตำบล จัดตั้งกลุ่มกองทุนสวัสดิการภายในชุมชนของตัวเองขึ้น การจัดตั้งโครงการสวัสดิการชุมชนนี้นอกจากจะเป็นการช่วยให้ชาวบ้านที่ยากจน และอยู่ห่างไกลได้เข้าถึงสวัสดิการต่างๆ แล้วยังเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงการวางแผนทางการเงิน การออมเพื่อเกษียณอายุ และการออมสำหรับค่าใช้จ่ายพยาบาลต่างๆ โดยผลลัพธ์ที่ได้คือชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนที่ยั่งยืน มีมาตรฐานการดำรงชีพที่เหมาะสม เป็นการกระจายความมั่งคั่งของประชากรในวัยเดียวกันและเป็นการกระจายความเสี่ยงของประชาชนระหว่างวัยทำงานและวัยเกษียณอายุ

หากกล่าวในภาพใหญ่ที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้น กองทุนประเภทนี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดตั้งองค์กรการเงินชุมชน (Microfinance Institutions) ขึ้นเพื่อให้คนในชุมชนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ และเข้าถึงสวัสดิการต่างๆผ่านระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน และการบริหารงานกำหนดนโยบายโดยชุมชน

พัฒนาการขององค์กรการเงินชุมชนเหล่านี้จะเกิดจากการจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้นเพื่อรับฝากเงินและบริการสินเชื่อก่อนเป็นลำดับแรกเช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เป็นต้น งานวิจัยของ Wenner (2002) ที่ศึกษาการเข้าถึงสินเชื่อของครัวเรือนผ่านองค์กรการเงินในระดับฐานรากที่ประเทศในแถบอเมริกาใต้ ได้แสดงข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าการแข่งขันเพื่อแสวงหากำไรของสถาบันการเงินต่างๆส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์มีแนวโน้มลดสาขาในพื้นที่ห่างไกลความเจริญที่มีผลการดำเนินงานขาดทุน จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการจัดตั้งองค์กรชุมชนขึ้น

องค์กรการเงินในระดับฐานรากจึงมีความสำคัญมากในการให้บริการทางการเงินด้านต่างๆแก่ชุมชนที่ห่างไกล ยากจนและมีรายได้ที่ไม่สม่ำเสมอ Yunus (2002) ได้กล่าวไว้ว่าการเปิดโอกาสให้คนยากจนสามารถเข้าถึงเงินทุนจะเป็นการทำให้เขาเหล่านั้นสามารถใช้ศักยภาพที่มีในตัวเองเพื่อการประกอบอาชีพได้อย่างเต็มที่ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว คนยากจนก็จะสามารถหลุดพ้นจากความยากจนได้ งานประชุม Microfinance Summit เมื่อปี พ.ศ. 2540 ได้มีการวางเป้าหมายว่าครัวเรือนที่ยากจนอย่างน้อย 100 ล้านหลังคาเรือนทั่วโลก จะต้องสามารถมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน ซึ่งจากการสำรวจในปี 2007 โดย Daley (2009) แสดงให้เห็นว่า องค์กรการเงินในระดับฐานรากทำให้ประชากรที่มีความยากจนได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนมากกว่า 100 ล้านคนทั่วโลกเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

หลังจากเมื่อองค์กรการเงินมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นจึงได้มีการเพิ่มบริการต่างๆ เช่นการเพิ่มสวัสดิการด้านรักษาพยาบาล การศึกษาแก่บุตร เงินบำนาญ หรือค่าฌาปนกิจเป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการริเริ่มจากผู้นำชุมชนหรือริเริ่มโดยรัฐบาล นอกจากนี้องค์กรการเงินชุมชนยังมีการพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันภายในชุมชนจนขยายผลสู่การเป็นวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือจะเป็นการเชื่อมโยงกิจการด้านการเงินชุมชน กับการดำเนินวิสาหกิจเพื่อสังคมซึ่งจะอยู่ในลักษณะขององค์กรเพื่อสังคม (Social Enterprise) อาทิเช่น สัจจะสะสมทรัพย์วัดไผ่ล้อมจังหวัดตราด, กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มแม่บ้านท่าทราย จังหวัดชัยนาท และกลุ่มออมทรัพย์บ้านขอม จังหวัดชัยภูมิ เป็นต้น

การส่งเสริมโดยภาครัฐให้มีการจัดกองทุนสวัสดิการชุมชนนี้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผ่านการกำหนดเป้าหมายให้ อย่างน้อยร้อยละ 50 ของหมู่บ้าน/ชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทยได้มีการจัดระบบสวัสดิการชุมชนขึ้น (แผนยุทธศาสตร์ 5 ปีสร้างสวัสดิการสังคมไทยฉบับที่ 1, 2550) เพื่อให้ชุมชนชนบทต่างๆสามารถเข้าถึงสวัสดิการได้อย่างทั่วถึง โดยภาครัฐจะมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นเงินสมทบกองทุนสวัสดิการชุมชน

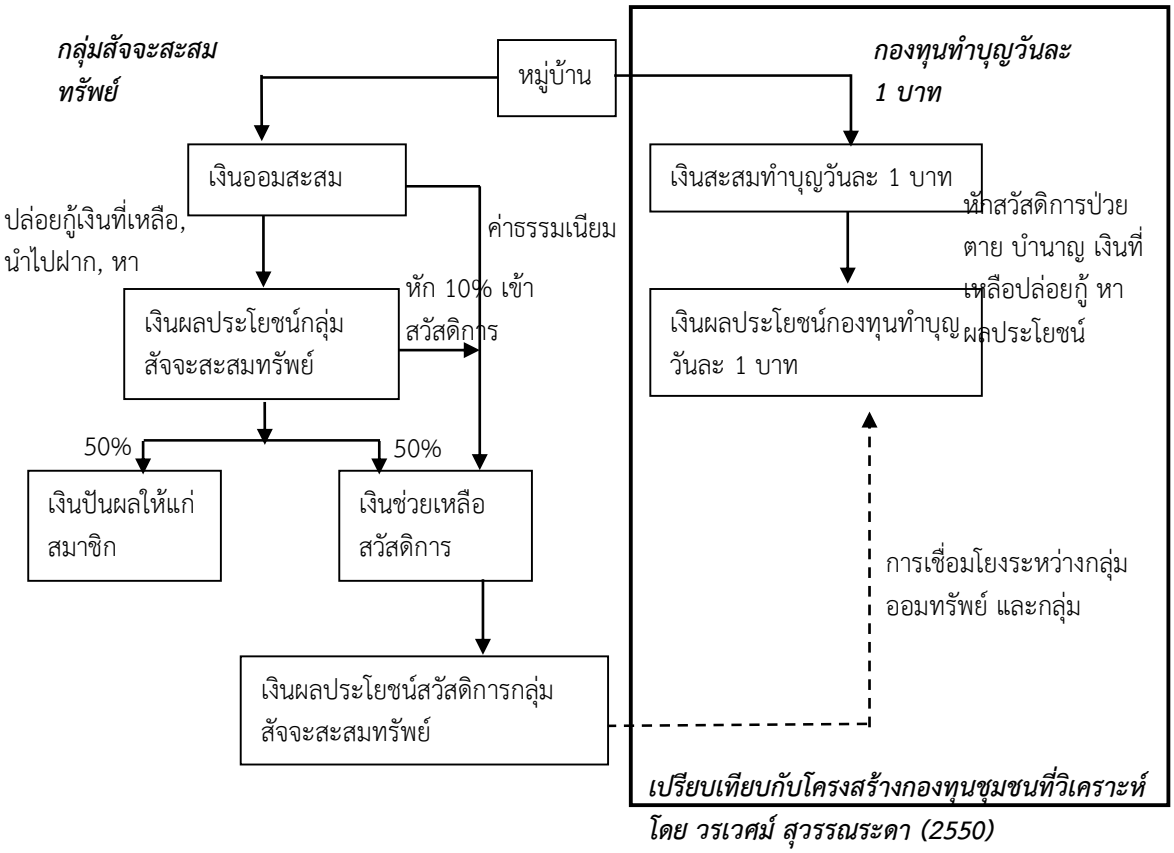
อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนเหล่านี้ในระยะยาวเป็นสิ่งที่นักวิชาการมีข้อกังวลใจ เช่น งานวิจัยของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) ซึ่งศึกษากองทุนสวัสดิการที่ดำเนินการโดยอิสระ พบว่าโครงการสวัสดิการชุมชนที่จังหวัดสงขลา ไม่สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวเนื่องจากมีผลตอบแทนด้านสวัสดิการสูงกว่าความสามารถของกองทุนในการสร้างรายได้เพื่อมารองรับรายจ่าย นอกจากนี้ สันติ ถิรพัฒน์ และคณะ (2555) ได้ศึกษากองทุนสวัสดิการที่มีการสนับสนุนจากกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนพบว่า กองทุนสวัสดิการดังกล่าวสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายใต้เงื่อนไขที่เป็นไปได้เท่านั้น

ด้วยเหตุที่โครงการสวัสดิการชุมชนมีการจัดตั้งขึ้นอย่างแพร่หลายในประเทศ การประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหากโครงการสวัสดิการชุมชนดำเนินการล้มเหลวจะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของชุมชนในวงกว้างซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา และเป็นภาระของรัฐบาลในที่สุด

งานวิจัยฉบับนี้จึงคิดค้นตัวแบบการประเมินความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่มีการพัฒนาหลักการคำนวณทางคณิตศาสตร์และสมมติฐานต่างๆให้สะท้อนความเป็นจริง และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในด้านการประยุกต์ใช้งานอย่างสูงสุด ซึ่งตัวแบบของโครงการวิจัยนี้มีความแตกต่างจากตัวแบบที่มีการพัฒนาโดย วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) และปัทมาวดี โพชนุกูล และสฤณี อาชวานันทกุล (2556) ในประเด็นต่างๆดังนี้

1) การประเมินความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) จัดทำขึ้นจะเป็นการประเมินกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จังหวัดสงขลาและลำปาง ซึ่งตัวแบบประเมินความยั่งยืนจะวิเคราะห์เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของกองทุนสวัสดิการชุมชนแต่เพียงส่วนเดียว โดยโครงสร้างกองทุนไม่มีการนำไปผูกกับกองทุนออมทรัพย์ของชุมชน หากพิจารณาตามรูปที่ชี้แจงตามรูปที่ 3 นั้น ตัวแบบประเมินความยั่งยืนของวรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) จะประเมินความยั่งยืนเฉพาะส่วนที่ตีกรอบด้านขวาเท่านั้นซึ่งในส่วนนี้จะเป็นกองทุนสวัสดิการในลักษณะ Pay-as-you-go scheme กล่าวคือรายจ่ายเงินสวัสดิการและบำนาญของกองทุนนั้นจะเป็นการจ่ายจากเงินสมทบโดยตรงจากสมาชิกกองทุนสวัสดิการที่อยู่ในวัยทำงาน โดยจะไม่มีการนำไปผูกรวมกับกองทุนออมทรัพย์ ดังนั้นตัวแบบการประเมินความยั่งยืนที่คิดค้นโดยโครงการวิจัยนี้จะมีความแตกต่างจากงานวิจัยของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) โดยสิ้นเชิง การวิเคราะห์ประเมินว่าการนำกองทุนการออมทรัพย์มาผูกรวมกับกองทุนสวัสดิการชุมชนนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อพิสูจน์หาผลลัพธ์ว่าแนวทางการแก้ไขความยั่งยืนด้วยวิธีการเชื่อมโยงกองทุนเป็นโครงข่ายนี้ จะเพิ่มความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนมากน้อยเพียงใด

รูปที่ 3 โครงสร้างความสัมพันธ์ของกองทุนออมทรัพย์และสวัสดิการชุมชนในจังหวัดตราด เมื่อเปรียบเทียบกับการประเมินของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550)

2) ตัวแบบประเมินความยั่งยืนของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) จะเป็นตัวแบบประเมินที่ไม่ซับซ้อน กล่าวคือใช้สมมุติฐานเรื่องอัตราการตายของประชากรอย่างง่ายโดยไม่ได้มีการคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของอัตราการตายของประชากรทั้งในมิติของ อายุ และ เวลาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยตัวแบบประเมินความยั่งยืนของ วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550) จะมีสมมุติฐานว่าผู้สูงวัยจะมีอายุถึงวัยประมาณ 80 ปีเท่านั้น และคงที่ในระดับนี้ต่อไปในอนาคต แต่ในความเป็นจริงนั้นประชากรในแต่ละช่วงอายุจะมีอัตราการตาย (Mortality rate) ที่แตกต่างกัน และเมื่อระยะเวลาผ่านไปในอนาคต อัตราการลดลงของอัตราการตาย (Mortality improvement rate) ของประชากรในแต่ละช่วงอายุก็มีความแตกต่างกันเช่นกัน ซึ่งตัวแบบประเมินที่คิดค้นจากงานวิจัยฉบับนี้ จะพิจารณาสมมุติฐานในส่วนของตารางอัตราการตาย (Mortality table) อย่างละเอียด เพื่อใช้ในการประมาณภาระของกองทุนเช่นเงินสวัสดิการและบำนาญของผู้สูงอายุที่มีความแม่นยำและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

3) งานวิจัยของปัทมาวดี โพชนุกูล และ สฤณี อาชวานันทกุล (2556) เป็นการวิเคราะห์ภาพรวมความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชนในด้านของการบริหารจัดการกองทุนเช่น การกำหนดอัตราผลตอบแทนของสวัสดิการ การคำนวณวิเคราะห์ต้นทุนของเงินกองทุนในแต่ละส่วน และหลักการดำเนินการกองทุนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการให้สินเชื่อ การทำบัญชี และการป้องกันความเสี่ยง เป็นต้น ซึ่งตัวแบบการประเมินความยั่งยืนของปัทมาวดี โพชนุกูล และสฤณี อาชวานันทกุล (2556) มีการตั้งสมมุติฐานอย่างง่ายในเรื่องอายุขัยของสมาชิก กล่าวคือกำหนดให้เป็นค่าคงที่ที่ 70 ปีเท่านั้น ซึ่งไม่ได้สะท้อนความเป็นจริงของอัตราการตายอย่างละเอียดของประชากรในแต่ละช่วงอายุ

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยฉบับนี้มีเป้าหมายในการสร้างกระบวนการบริหารกองทุนสวัสดิการโดยพัฒนาตัวแบบประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนที่สามารถใช้งานได้ง่ายโดยชุมชน แต่ในขณะเดียวกันสามารถคำนึงถึงตัวแปรที่สำคัญในการดำเนินงาน เช่น การคำนึงถึงความน่าจะเป็นที่กองทุนสวัสดิการชุมชนจะได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล เงินสนับสนุนจากกลุ่มออมทรัพย์ รวมถึงสมมุติฐานที่เกี่ยวเนื่องกับอัตราการตาย และการเปลี่ยนแปลงของสมาชิกในกองทุน เป็นต้น

ตัวแบบคณิตศาสตร์นี้จะช่วยประเมินความยั่งยืนของกองทุนชุมชน และให้การเรียนรู้แก่ชุมชนในการใช้เครื่องมือดังกล่าว เพื่อสามารถประเมินและบริหารกองทุนได้ด้วยตนเอง การพัฒนาตัวแบบที่มีความยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลงปัจจัยต่างๆ เพื่อการคำนวณยังเป็นประโยชน์สำหรับการขยายผลการใช้ตัวแบบประเมินความยั่งยืนสำหรับองค์กรการเงินชุมชนอื่นๆ ทั่วประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการประกันรายได้ ความเป็นอยู่ บำนาญ และสวัสดิการต่างๆของผู้สูงอายุในวงกว้างต่อไป

1.1 ลักษณะขององค์กรการเงินชุมชน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาของงานวิจัยนี้ จะเป็นกองทุนชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในจังหวัดตราด (ตั้งอยู่ทางตะวันออกของกรุงเทพประมาณ 400 กิโลเมตร และมีประชากรประมาณ 222,000 คน) ภายใต้เครือข่ายของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยการนำของพระสุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม ตำบลบางพระ อำเภอเมือง จังหวัดตราด ที่ใช้หลักการทางพุทธศาสนาในการพัฒนาทางสังคม

เครือข่ายนี้ประสบความสำเร็จอย่างมากในการจัดตั้งและบริหารกองทุนการออมของชุมชน (กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์) หลังจากนั้น เครือข่ายได้ขยายการดำเนินงานไปสู่มิติทางสังคมอื่นๆ เช่น การร่วมมือกันทางการค้าภายในชุมชน ซึ่งการค้าส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในลักษณะของธุรกิจสังคม (Social enterprise) ต่อมาเครือข่ายได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนขึ้นโดยมีเงินทุนสนับสนุนจากกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ ขณะนี้กองทุนสวัสดิการได้ดำเนินการอยู่ 168 กลุ่มกองทุน ซึ่งโครงการวิจัยนี้ทำการศึกษาสุ่มตัวอย่างมา 40 กลุ่มกองทุน

โดยจะให้ครอบคลุมการดำเนินงานของกองทุนในระดับแตกต่างกันทั้งเรื่องของขนาด และความเข้มแข็งของผู้นำในการบริหารงาน

เพื่อให้การพัฒนา คิดค้นตัวแบบการประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสวัสดิการชุมชนมีความครอบคลุมด้านความซับซ้อนในประเด็นต่างๆ อย่างครบถ้วน และสามารถนำตัวแบบการประเมินที่พัฒนาขึ้นนี้นำไปปรับใช้ได้สำหรับกองทุนสวัสดิการชุมชนในพื้นที่อื่นๆทั่วประเทศซึ่งมีเงื่อนไขรายละเอียดที่แตกต่างกันไป งานวิจัยนี้จึงเลือกเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชน และกองทุนการออมที่จัดตั้งขึ้นตามแนวคิดของ พระสุบิน ปณีโต มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ถึงแม้ว่างานวิจัยฉบับนี้จะทำการประเมินความยั่งยืนทางการเงินเฉพาะกองทุนสวัสดิการทั้งหมด 40 กลุ่มกองทุนที่อยู่ภายใต้เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ก็ตาม แต่ผลของการคิดค้นตัวแบบการประเมินความยั่งยืนจะสามารถนำไปขยายผลสู่การปรับกระบวนการทำงานของกองทุนสวัสดิการในหลายๆชุมชนทั่วประเทศ และถือเป็นการสร้างความยั่งยืนและระบบการเฝ้าระวังตัวเองให้กับเครือข่ายองค์กรการเงินชุมชนต่างๆอย่างเป็นระบบ

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยนี้จะเป็นกลุ่มกองทุนชุมชนภายใต้เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ ตราดทั้งหมด 40 กลุ่มกองทุน คณะผู้วิจัยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) ตามจำนวนหมู่บ้านที่มีอยู่ใน รายชื่อของกลุ่มตัวอย่างเป็นตามตารางที่ 1 กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างจะประกอบด้วยกลุ่มสัจจะในอำเภอเมืองจำนวน 20 แห่ง และนอกอำเภอเมืองอีก 20 แห่ง

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัย

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อกลุ่มสัจจะ	หมู่ที่	ตำบล
1	เมือง	บ้านแหลมสน	6	อ่าวใหญ่
2	เมือง	บ้านโคก	6	หนองเสม็ด
3	เมือง	บ้านหินโค่ง	6	หนองโสน
4	เมือง	บ้านราษฎร์สามัคคี	3	วังกระแจะ
5	เมือง	บ้านท่าประดู่	7	วังกระแจะ
6	เมือง	วัดสวนใน	9	วังกระแจะ
7	เมือง	บ้านแหลมยาง	1	เนินทราย
8	เมือง	บ้านสระด่าง	8	เนินทราย
9	เมือง	บ้านเนินดินแดง	9	เนินทราย
10	เมือง	บ้านไร่พรง	3	ท่าพริก

ลำดับที่	อำเภอ	ชื่อกลุ่มสัจจะ	หมู่ที่	ตำบล
11	เมือง	บ้านเนินโพธิ์	4	ท่าพริก
12	เมือง	บ้านหนองน้ำจืด	5	ท่าพริก
13	เมือง	บ้านจันทิ	1	ท่ากุ่ม
14	เมือง	บ้านทุ่งไก่ดัก	4	ท่ากุ่ม
15	เมือง	บ้านทุ่งบางเพชร	4	ตะกาง
16	เมือง	บ้านด่านเนินสูง	6	ตะกาง
17	เมือง	บ้านนาเกลือ	2	ชำราก
18	เมือง	บ้านหนองรี	3	ชำราก
19	เมือง	วัดแหลมกลัด	10	แหลมกลัด
20	เมือง	วัดไผ่ล้อม		บางพระ
21	เขาสมิง	วัดทุ่งเขา	1,7	แสนตุ้ง
22	เขาสมิง	วัดทางควาย	4	แสนตุ้ง
23	เขาสมิง	บ้านแสนสุข	9	แสนตุ้ง
24	เขาสมิง	บ้านฆ้อ	2	วังตะเคียน
25	เขาสมิง	บ้านมาบใหญ่	2,6	สะตอ
26	เขาสมิง	บ้านคลองปุก	5	สะตอ
27	เขาสมิง	วัดเขาชะอม	8	สะตอ
28	เขาสมิง	บ้านเจียรพัฒนา	4	เทพนิมิต
29	เขาสมิง	บ้านเขาฉลาด	7	เทพนิมิต
30	เขาสมิง	บ้านเสนาณรงค์	6	ประณีต
31	เขาสมิง	บ้านตาละวาย	8	ประณีต
32	เขาสมิง	บ้านคลองใหญ่	2	ทุ่งนนทรี
33	เขาสมิง	บ้านตรอกกระสังข์	9	ทุ่งนนทรี
34	แหลมงอบ	บ้านแหลมมะขาม	3,4	แหลมงอบ
35	แหลมงอบ	บ้านแหลมอวน	4	คลองใหญ่
36	แหลมงอบ	บ้านธรรมชาติบน	5	คลองใหญ่
37	แหลมงอบ	วัดบางปิดบน	3	บางปิด
38	บ่อไร่	บ้านปะเดา	6	ด่านชุมพล
39	บ่อไร่	บ้านทับทิมสยาม 01	7	ด่านชุมพล
40	บ่อไร่	บ้านตายาย	2	หนองบอน

ข้อมูลพื้นฐานขององค์กรการเงินชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน

แต่ละหมู่บ้านที่จังหวัดตราดจะมีองค์กรการเงินชุมชนหลักสำคัญอยู่สององค์กร คือ กองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) และเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ซึ่งริเริ่มโดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม นอกจากทั้งสององค์กรนี้ ในแต่ละหมู่บ้านจะมีการจัดตั้งกองทุนชุมชนปลีกย่อยอื่นๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน ดังนั้นในเบื้องต้นจะกล่าวถึงรายละเอียดของกองทุนหมู่บ้าน และเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์

กองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน)

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเกิดขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และต่อเนื่องไปยังแผนฯ 9 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคล โดยเน้นให้หมู่บ้านมีความยั่งยืนเป็นของตัวเอง ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางอนาคตของชุมชนได้ และมีส่วนร่วมในการจัดการเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างมีความเป็นปัจเจกมากยิ่งขึ้น ดังนั้นกองทุนหมู่บ้านจึงจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2544 โดยจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันด้านการเงินแก่ชุมชนรากหญ้า ซึ่งถูกควบคุมและรับผิดชอบโดยกรมการพัฒนาชุมชนผ่านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) และสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (สทบ.) โดยมีคณะอนุกรรมการในระดับจังหวัด และอำเภอ เพื่อการติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ปัจจุบันธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีโครงการที่จะพัฒนายกระดับให้กองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน เพื่อขยายขอบเขตของบริการและการดำเนินงานทางนิติกรรมสัญญาต่างๆ

กฎเกณฑ์เงื่อนไขการกู้เงิน อัตราดอกเบี้ย และการแบ่งสัดส่วนกำไรเพื่อปันผลหรือเพื่อสาธารณะประโยชน์ในแต่ละหมู่บ้านจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับคณะกรรมการของแต่ละหมู่บ้านจะเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเช่นบางหมู่บ้านกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้สูงถึงร้อยละ 12 ต่อปี ในขณะที่หมู่บ้านโดยทั่วไปจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ไว้ที่ ร้อยละ 6 ต่อปี โดยส่วนใหญ่ยอดเงินกู้สูงสุดจากกองทุนหมู่บ้านจะประมาณ 30,000 บาทต่อครัวเรือนเท่านั้นเพื่อให้เกิดการกระจายเงินกู้อย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน เพราะกองทุนหมู่บ้านถูกพิจารณาจากชาวบ้านว่าเป็นกองทุนที่สนับสนุนจัดตั้งโดยเงินของรัฐบาล ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนเป็นสวัสดิการด้านเงินกู้ที่ทุกครัวเรือนควรมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน นอกจากนี้บางหมู่บ้านผู้กู้สามารถเลือกได้ว่าจะชำระหนี้เป็นรายเดือน หรือรายไตรมาส

เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์

เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์เป็นองค์กรการเงินในระดับฐานรากที่มีการริเริ่มจัดตั้งโดยพระอาจารย์สุบิน ปณีโต วัดไผ่ล้อม โดยได้รับแนวคิดจากกองทุนสัจจะที่จังหวัดสงขลาจากการริเริ่มโดยครูชบ ซึ่งพระอาจารย์สุบิน ปณีโต

ได้นำหลักพระพุทธศาสนามาเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจเพื่อให้แต่ละหมู่บ้านร่วมมือกันจัดตั้งกองทุนชุมชนขึ้นในหมู่บ้านของตนเอง การบริหารจัดการทรัพย์สินจะเป็นไปตามหลักธรรมซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วนกล่าวคือ ส่วนที่หนึ่งเพื่อการลงทุน ส่วนที่สองเพื่อการเลี้ยงดูพ่อแม่ครอบครัว ส่วนที่สามเพื่อเสียภาษีทำการกุศล และส่วนที่สี่เพื่อการใช้เมื่อยามจำเป็น โดยในเบื้องต้นของการจัดตั้งเครือข่ายสัจจะ มีแรงเสียดทานจากหน่วยราชการพอประมาณ เนื่องจากเห็นว่าพระสงฆ์ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเงิน อย่างไรก็ตามเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ก็ได้เริ่มก่อตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกที่วัดไผ่ล้อมในปี พ.ศ. 2533

เนื่องจากเป็นองค์กรการเงินที่ดี เห็นผลเป็นรูปธรรม และชุมชนส่วนใหญ่ในจังหวัดตราดนับถือพุทธศาสนา ทำให้เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ขยายครอบคลุมเกือบทุกหมู่บ้าน ในจังหวัดตราด โดยปัจจุบันมีกลุ่มสัจจะอยู่ทั้งหมด 167 กลุ่ม โดยมีการแยกการบริหารแต่ละกลุ่มอย่างชัดเจน กล่าวคือพระอาจารย์สุบิน ปณีโตให้กรอบใหญ่ในเรื่องกฎเกณฑ์เงื่อนไขต่างๆ เพียงเท่านั้น แต่คณะกรรมการบริหารกองทุนสัจจะในแต่ละหมู่บ้าน สามารถมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นได้เองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกของตนเอง

ยอดเงินทุนหมุนเวียนของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์นั้นส่วนใหญ่มีจำนวนที่มากกว่ากองทุนหมู่บ้านกล่าวคือยอดเงินทุนหมุนเวียนของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์โดยเฉลี่ยจะมีมูลค่าประมาณ 7-10 ล้านบาท ในขณะที่ยอดเงินทุนของกองทุนหมู่บ้านจะอยู่ที่ประมาณ 2.4 ล้านบาท (ตามยอดการสมทบที่ได้รับจากรัฐบาล จำนวน 1 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2544, 2 แสนบาทในปี พ.ศ. 2551 และ 1 ล้านบาทในปีพ.ศ. 2556) ดังนั้นกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์จึงถือเป็นองค์กรการเงินชุมชนหลักของแต่ละหมู่บ้านในจังหวัดตราด ปัจจุบันมีสมาชิกกองทุนสัจจะทั้งหมด 4 – 5 รุ่น ยอดเงินฝากนั้นสะท้อนสัดส่วนการถือหุ้นในกองทุน โดยอัตราส่วนระหว่างยอดเงินฝากและสัดส่วนการถือหุ้นคือ 10 บาทต่อ 1 หุ้น

เงื่อนไขสัญญากู้เงินของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ในแต่ละหมู่บ้านจะมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ถึงแม้ว่ากองทุนเหล่านี้จะอยู่ภายใต้เครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์เช่นเดียวกัน เพราะพระอาจารย์สุบิน ปณีโต กำหนดกรอบใหญ่ในการบริหารจัดการกองทุนเพียงเท่านั้น แต่คณะกรรมการบริหารกองทุนในแต่ละหมู่บ้านสามารถปรับเกณฑ์ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ลักษณะการค้ำประกันเงินกู้ ยอดเงินกู้สูงสุด หรือความถี่และระยะเวลาการชำระหนี้ได้เอง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกอย่างแท้จริง โดยส่วนใหญ่ยอดเงินกู้สูงสุดต่อครัวเรือนจะไม่มีการกำหนดไว้ และมักจะมีอัตราดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 12 ต่อปี จ่ายดอกเบี้ยแบบลดต้นลดดอกรายเดือน หากมียอดเงินกู้ที่สูงสมาชิกอาจมีความจำเป็นจะต้องมีสินทรัพย์ค้ำประกันที่นอกเหนือจากการค้ำประกันด้วยสมาชิก (ส่วนใหญ่จะต้องมีสมาชิกร่วมกันค้ำประกันประมาณ 3-5 คน)

การกู้เงินต่างๆจะมีการจัดทำเป็นสมุดกู้เงิน การผ่อนชำระเงิน ยอดเงินฝากสุทธิ และจำนวนหุ้นสุทธิอย่างชัดเจนดังแสดงในรูปที่ 4

รูปที่ 4 ตัวอย่างสมุดบัญชีเงินกู้ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์

จากความสำเร็จในการก่อตั้งเครือข่ายสัจจะสะสมทรัพย์ เงินทุนหมุนเวียนเจริญเติบโตขึ้นจากยอดเงินฝากที่สูงขึ้น และการหมุนเวียนเงินฝากไปปล่อยกู้แก่สมาชิกมีผลการดำเนินงานที่ดี ยอดหนี้เสียมีน้อยมาก จึงทำให้มีเงินทุนหมุนเวียนเหลือสำหรับการให้บริการด้านสวัสดิการเพิ่มเติมขึ้นมา โดยนอกจากกองทุนสัจจะ พระอาจารย์สุบิน ปณีโตได้มีการจัดตั้งกองทุนเมตตาธรรมวันละบาทขึ้นอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งถือว่าอยู่ภายใต้การบริหารงานเดียวกับกองทุนสัจจะ คณะกรรมการของทั้งสองกองทุนในแต่ละหมู่บ้านจะเป็นชุดเดียวกัน ซึ่งกองทุนเมตตาธรรมวันละบาทจะเป็นการรับเงินฝากจำนวน 1 บาทต่อวัน เข้ากองทุนเพื่อเป็นเงินทุนสำหรับการให้สวัสดิการเพียงอย่างเดียว ซึ่งถือเป็นการพัฒนาคุณธรรมเพื่อการดำรงชีวิตผ่านการให้ชาวบ้านมาเป็นสมาชิกกองทุน ค่อยๆสะสมทีละน้อย แล้วนำระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆมาฝึกคุณธรรมให้แก่สมาชิก

สำหรับสวัสดิการที่ให้จากกองทุนเมตตาธรรมวันละบาท จะเป็นสวัสดิการมาตรฐานที่ทุกหมู่บ้านให้บริการและเงื่อนไขเดียวกัน ดังแสดงในตารางที่ 2 เงื่อนไขการให้สวัสดิการจะเป็นค่ารักษาพยาบาลยามเจ็บป่วยตามอายุการเป็นสมาชิก โดยสมาชิกคนนั้นต้องไม่ขาดส่งเงินสัจจะ หากขาดส่งแม้เพียงครั้งเดียวถือว่าสมาชิกไม่มีสัจจะต้องถูกลงโทษด้วยการให้เริ่มนับการเป็นสมาชิกใหม่ซึ่งมีผลกับค่ารักษาพยาบาล

ตารางที่ 2 เงื่อนไขสวัสดิการของกองทุนเมตตาธรรมวันละบาท

นอนโรงพยาบาล		
	ปีละไม่เกิน 10 คืน	คืนละ 100 บาท
การเสียชีวิต		
	เป็นสมาชิก 180 วัน	ได้ค่าทำศพ 2,500 บาท
	เป็นสมาชิก 365 วัน	ได้ค่าทำศพ 5,000 บาท
	เป็นสมาชิก 730 วัน	ได้ค่าทำศพ 10,000 บาท
	เป็นสมาชิก 1460 วัน	ได้ค่าทำศพ 15,000 บาท
	เป็นสมาชิก 2920 วัน	ได้ค่าทำศพ 20,000 บาท
	เป็นสมาชิก 5840 วัน	ได้ค่าทำศพ 30,000 บาท
การชดใช้หนี้เมื่อผู้กู้เสียชีวิต		
	ต้องเป็นหนี้มาแล้วไม่ต่ำกว่า	กองทุนจ่ายแทนเงินกู้ไม่เกิน
	เป็นสมาชิก 365 วัน	365 วัน	5,000 บาท
	เป็นสมาชิก 730 วัน	730 วัน	10,000 บาท
	เป็นสมาชิก 1460 วัน	1460 วัน	15,000 บาท
	เป็นสมาชิก 2920 วัน	2920 วัน	25,000 บาท
	เป็นสมาชิก 3650 วัน	3650 วัน	30,000 บาท

- โดยกลุ่มจะจ่ายเงินต้นให้ 500 บาท /เดือน แต่ถ้ามีเงินเหลือให้จ่ายทีเดียวหมด (เหตุที่ต้องจ่ายเงินต้นอย่างเดียวเพราะต้องการให้สมาชิกรับผิดชอบด้วย)

สมทบเงินออมเมื่อเสียชีวิต

- สวัสดิการสมทบเงินออมที่มีหลักฐานชัดเจน ตามจ่ายให้ ร้อยละ 50 ไม่เกินวงเงิน 15,000 บาท
- ถ้าสมาชิกที่เป็นสมาชิกมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี เสียชีวิตแล้วมีเงินออมอยู่ โดยไม่มีหนี้ และมีหลักฐานชัดเจน กองทุนจะจ่ายสมทบให้ร้อยละ 50 แต่ไม่เกิน 15,000 บาท
- แต่หากผู้รับมรดกยังเรียนอยู่ กองทุนจะจ่ายเป็นทุนการศึกษาให้ (ขึ้นอยู่กับการตกลงของชุมชน และคณะกรรมการ)
- เลือกรับสิทธิ์ได้เพียง ชดใช้หนี้แทน หรือ สวัสดิการสมทบเงินออมอย่างใดอย่างหนึ่ง เท่านั้น

เกิด

- ลูกได้รับเงินเมื่อเกิด 500 บาท/คน
- แม่นอน ร.พ. ได้คืนละ 100 บาท (ไม่เกิน 20 คืน ปีละไม่เกิน 2,000 บาท)

แก่

สัจจะครบ 15 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 300 บาท
สัจจะครบ 20 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 400 บาท
สัจจะครบ 25 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 500 บาท
สัจจะครบ 30 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 600 บาท
สัจจะครบ 40 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 700 บาท
สัจจะครบ 45 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 800 บาท
สัจจะครบ 50 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 900 บาท
สัจจะครบ 60 ปี	อายุ 60 ปีได้รับบำนาญเดือนละ 1,200 บาท

สวัสดิการเงินกู้

- ทุนการศึกษา และทุนการประกอบอาชีพ ครอบครัวที่สามารถยืมได้โดยไม่ต้องเสียค่าบำรุง (ดอกเบี้ย)
- ต้องเป็นครอบครัวที่ไม่ดื่มสุรา ไม่สูบบุหรี่ ไม่ประกอบอาชีพผิดกฎหมาย และไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ พร้อมทั้งต้องทำบัญชีครัวเรือนด้วย

สวัสดิการคนทำงาน

- กองทุนจ่ายให้ผู้ทำงานคนละ 130 บาท วันทำงาน แบ่งเป็น/2 ส่วน
- ส่วนที่เป็นเงินฝากออมกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ 100 บาท
- ส่วนที่เป็นเงินฝากกองทุนวันละบาท 30 บาท

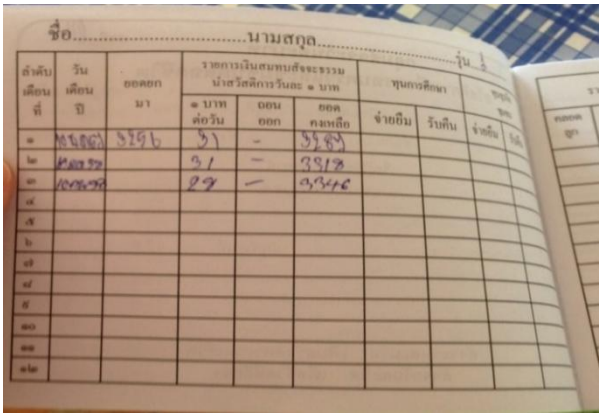
สวัสดิการผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ

- ผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพที่ด้อยโอกาส ไม่ดื่มสุรา สูบบุหรี่ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข และขาดผู้ดูแลช่วยเหลือ ทางกองทุนจะช่วยเหลือ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง
- ช่วงแรก จะมีเจ้าภาพจ่ายเริ่มต้นให้กับผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพก่อนเป็นเวลา 180 วัน
- ช่วงต่อมา ทางกองทุนจะส่งเงินต่อหลังจากมีเจ้าภาพจ่ายเริ่มต้น 180 วันไปแล้ว
    - (กรรมการกลุ่มต้องจัดการเงินให้เพราะเป็นเจ้าของทุนเป็นผู้ส่งเงินแทนให้)

บัญชีการฝากเงิน และการขอใช้สวัสดิการจะแสดงอยู่ในสมุดบัญชีเฉพาะของกองทุนออมบุญวันละบาท ดังแสดงในรูปที่ 5

รูปที่ 5 ตัวอย่างของสมุดสัจจะวันละบาท

งานวิจัยนี้มีการออกแบบแบบสอบถามในรูปสมุดบัญชี 4 เล่ม ดังนี้

- เล่มที่ 1 สมุดเก็บข้อมูลสมาชิกปัจจุบันของกลุ่มสัจจะฯ ในส่วนที่เป็นออมทรัพย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อดูยอดเงินออม และยอดเงินกู้คงเหลือของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯ
- เล่มที่ 2 สมุดเก็บข้อมูลสมาชิกปัจจุบันของกองทุนวันละบาท ในส่วนที่เป็นออมบุญ มีวัตถุประสงค์เพื่อดูยอดเงินออม และยอดเงินกู้คงเหลือของสมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท
- เล่มที่ 3 สมุดเก็บข้อมูลการเบิกค่าสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯ ในอดีตตั้งแต่ปี 2554 – 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อดูการเบิกประเภทสวัสดิการ และจำนวนเงินที่เบิกของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯ
- เล่มที่ 4 สมุดเก็บข้อมูลการเบิกค่าสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท ในอดีตตั้งแต่ปี 2554 - 2558 มีวัตถุประสงค์เพื่อดูการเบิกประเภทสวัสดิการ และจำนวนเงินที่เบิกของสมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท

รายละเอียดของแบบสอบถามทั้ง 4 เล่มแสดงอยู่ในภาคผนวก

3. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

ตัวแบบคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และกองทุนออมบุญวันละบาทคือ ดัชนีความยั่งยืนทางการเงินที่ประยุกต์จากงานของ Gokhale และ Smetters (2003) ตามสมการที่ 1

$$FI_t = PVE_t - PVR_t - A_t \qquad (1)$$

โดยที่ FI_t คือค่าดัชนีความยั่งยืนทางการเงิน (Fiscal Imbalance)

PVE_t คือค่ามูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายของกองทุน (Present value of expenditure)

PVR_t คือค่ามูลค่าปัจจุบันของรายรับของกองทุน (Preset value of returns)

A_t คือมูลค่าสินทรัพย์ของกองทุน

การประเมินหามูลค่าปัจจุบันของรายจ่ายและรายรับของกองทุนจะต้องมีการประเมินปัจจัยต่างๆอย่างรอบด้านโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอัตราการตายของสมาชิก เพราะจะเป็นตัวกำหนดภาระด้านสวัสดิการของกองทุนสัจจะในอนาคต เมื่อพิจารณาปัจจัยต่างๆที่กล่าวไว้แล้วในหัวข้อที่ 3 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จึงสามารถสรุปการคำนวณหาค่าดัชนีความยั่งยืนทางการเงินได้ตามสมการที่ 2

$$FI_0 = \sum_{t=\max(0,b)}^{b+\infty} R^t \left[\sum_{x=m,f} ({}_{t-b}P_y^b)\left(\beta_{b,t}^x - \tau_{b,t}^x - \hat{\tau}_t - g_t\right)N_{b,t}^x\right] - A_{-1}(1+Y) \quad (2)$$

โดยที่ t = ดัชนีเวลา

b = ปีที่เกิดของสมาชิก (ปี)

$({}_{t-b}P_y^b)$ = ความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไขของการมีชีวิตรอด ของสมาชิกที่เกิดในปี b มีอายุปัจจุบัน เท่ากับ y ที่จะมีชีวิตอยู่รอดไปอีก t-b ในอนาคต (ร้อยละ)

$N_{b,t}^x$= จำนวนสมาชิก (เพศ x, เกิดปีที่ b ณ เวลา t)

x = ชาย หรือหญิง

R^t = ปัจจัยคิดลด หรือ $\frac{1}{(1+r)^t}$ โดย r คือ อัตราดอกเบี้ยที่แท้จริงต่องวด

$\beta_{b,t}^x$ = ผลประโยชน์ของสวัสดิการต่อคนของสมาชิก (เพศ x, เกิดปีที่ b) ณ เวลา t (บาทต่อคน)

$\tau_{b,t}^x$ = การสมทบกองทุนของสมาชิกต่อคน (เพศ x, เกิดปีที่ b) ณ เวลา t (บาทต่อคน)

$\hat{\tau}_t$ = ผลประโยชน์ที่โอนมาจากกองทุนออมทรัพย์ ณ เวลา t (บาท)

g_t = เงินสมทบจากรัฐบาล (บาท)

A_{-1} = มูลค่าของสินทรัพย์ของกองทุน ณ 1 ช่วงเวลาก่อนหน้า (บาท)

Y = อัตราผลตอบแทนที่สร้างได้ของเงินกองทุน (ร้อยละ ต่อปี)

สาเหตุที่งานวิจัยฉบับนี้ใช้หลักของคณิตศาสตร์ประกันภัย (Actuarial mathematics) เพราะการคำนวณด้วยค่าความน่าจะเป็นในการมีชีวิตรอดแบบมีเงื่อนไข (Conditional probability of survivor) จะสามารถนำมา

คำนวณหามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดในอนาคตได้อย่างถูกต้องและตรงตามสถานการณ์จริง มากกว่าการประเมินว่าสมาชิกทุกคนจะมีชีวิตถึงอายุขัยเฉลี่ยของประชากร (ด้วยความน่าจะเป็นในการอยู่รอดทุกอายุเท่ากับ 1) และเสียชีวิตทันทีในปีนั้น (ด้วยความน่าจะเป็นในการอยู่รอดเท่ากับ 0 ณ อายุขัย)

ตามหลักคณิตศาสตร์ หากคำนวณหามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดในอนาคตแบบทั่วไปที่กำหนดอายุขัยตายตัว จะได้มูลค่าเงินก้อนที่สูงกว่าการคำนวณที่มีการประเมินความน่าจะเป็นในการมีชีวิตอยู่ในแต่ละช่วงอายุ ตามความสัมพันธ์ดังแสดงในสมการที่ 3 ซึ่งความสัมพันธ์นี้เรียกว่า Jensen's Inequality

$$\int_0^{E[T_x]} e^{-rt}dt > E\left[\int_0^{T_x} e^{-rt}dt\right] \qquad (3)$$

ค่าทางซ้ายมือของสมการที่ 3 คือตัวเลขการคำนวณที่ไม่ถูกต้อง กล่าวคือเป็นการประเมินว่าประชากรจะมีชีวิตรอดจนถึงอายุขัยเฉลี่ย $\boldsymbol{E[T_x]}$ สำหรับทุกบุคคลที่มีการพิจารณา ซึ่งในความเป็นจริงนั้นอายุขัยเฉลี่ย เป็นตัวเลขคาดการณ์ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจริง แต่อายุที่ตายจริง $\boldsymbol{T_x}$ของแต่ละบุคคลนั้นสามารถแตกต่างกันไปได้ เช่นบางคนอาจจะตายที่อายุ 65 ปี หรือบางคนอาจจะตายที่อายุ 75 ปี เป็นต้น ดังนั้นการคำนวณหามูลค่าปัจจุบันจึงต้องคำนวณโดยคาดการณ์ (Expectation) จากค่าทางขวามือ

ซึ่งค่า $\boldsymbol{T_x}$ ที่แสดงอยู่ในสมการที่ 3 นั้น คือค่าประมาณการณ์ที่สามารถคำนวณได้จากความน่าจะเป็นแบบมีเงื่อนไขในการมีชีวิตรอดที่กล่าวถึงในเบื้องต้นแล้วนั่นเอง ซึ่งสามารถเขียนเป็นสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ได้ดังนี้ $(\boldsymbol{{}_tP_y^b})$ ตีความหมายได้ว่าเป็นความน่าจะเป็นในการอยู่รอดของบุคคลหนึ่ง ณ อายุ y ใดๆ ที่เกิดในปีพ.ศ. b ในการมีชีวิตอยู่อีก t ปี ในอนาคต โดยงานวิจัยฉบับนี้คำนวณค่าความน่าจะเป็นในการมีชีวิตอยู่รอดจากตารางมรณะไทยจากสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

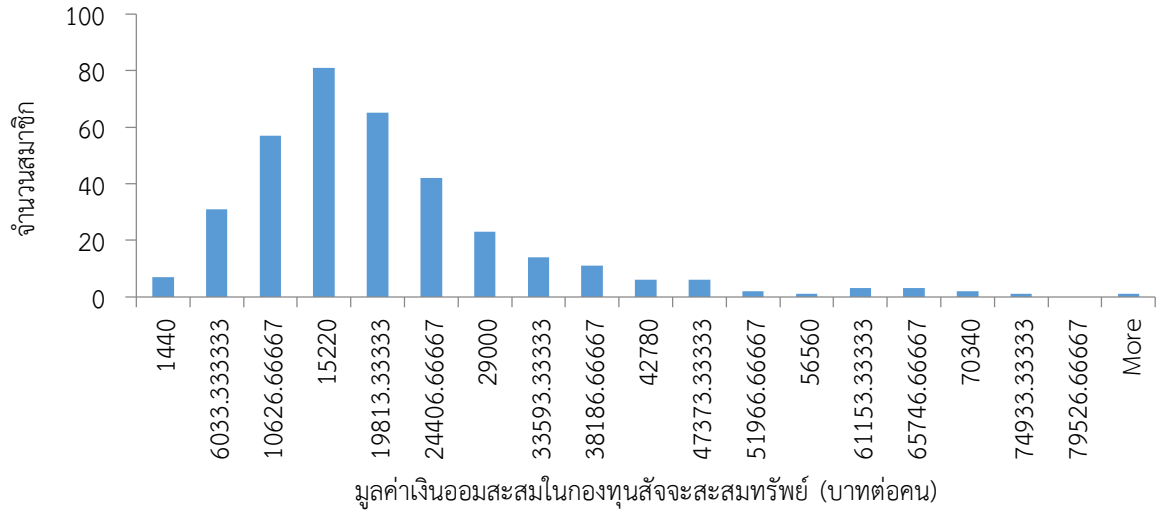
สำหรับค่าตัวแปรอื่นๆ ในสมการที่ 2 จะคำนวณจากข้อมูลทางบัญชี และจำนวนประชากรของแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้

1) ค่ารักษาพยาบาลของกองทุนออมบุญวันละบาท โดยคิดจากค่ารักษาพยาบาล และคลอดบุตรของสมาชิกกลุ่มกองทุนออมบุญวันละบาทในอดีตตั้งแต่ปี 2554-2558 ซึ่งเป็นค่ารักษาพยาบาลมัธยฐานต่อคนต่อปี ของกลุ่มกองทุนออมบุญวันละบาทในอดีตย้อนหลัง 5 ปี
2) ค่ารักษาพยาบาลของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยคิดจากค่ารักษาพยาบาล และคลอดบุตรของสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ในอดีตตั้งแต่ปี 2554-2558 ซึ่งเป็นค่ารักษาพยาบาลมัธยฐานต่อคนต่อปี ของกลุ่มกองทุนออมบุญวันละบาทในอดีตย้อนหลัง 5 ปี

3) สินทรัพย์ของกองทุนออมบุญวันละบาท คำนวณจากผลรวมของเงินออมกองทุนกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน โดยอัตราผลตอบแทนประเมินจากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์
4) สินทรัพย์ของกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ คำนวณจากผลรวมของเงินออมสัจจะกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน โดยอัตราผลตอบแทนจะคำนวณจากค่าเฉลี่ยย้อนหลังต่อปีจากงบดุลของกองทุน ซึ่งจะ นำไปเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่กองทุนจะต้องมีเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
5) เงินสะสมกองทุนออมบุญวันละบาท คำนวณจากเงินที่สมาชิกส่งเข้ากองทุน ซึ่งเป็นค่ามัธยฐานต่อคนต่อปี
6) เงินออมกลุ่มสัจจะ คำนวณจากเงินออมสัจจะที่สมาชิกส่งเข้ากองทุน ซึ่งเป็นค่ามัธยฐานต่อคนต่อปี
7) สมมติฐานของอัตราคิดลด (Discount rate) สำหรับการประเมินมูลค่าของเงินตามกาลเวลา ประเมินจากอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล (Yield curve) ในแต่ละช่วงเวลาในอนาคต

สาเหตุที่พิจารณาใช้ค่ามัธยฐาน (Median) แทนค่าเฉลี่ย (Average) ในการประมาณการณ์การเบิกสวัสดิการ และอัตราการออมเงินของสมาชิกในอนาคต เพราะจากการพิจารณาการกระจายตัวของอัตราการออมหรืออัตราการขอสวัสดิการของสมาชิกของสมาชิกแต่ละคนในแต่ละกองทุน จะมีการกระจายตัวแบบไม่ปกติ (Non-normal distribution) กล่าวคือการกระจายตัวของการออมหรือการเบิกสวัสดิการของสมาชิกจะมีค่ามากกว่าศูนย์และจะมีลักษณะเบ้ขวา คือ มียอดการออมหรือการเบิกสวัสดิการของสมาชิกบางกลุ่มส่วนน้อย ที่มีมูลค่ามากกว่ามูลค่าส่วนใหญ่ของสมาชิก การกระจายตัวของการออมและการเบิกสวัสดิการจึงมีลักษณะการกระจายตัวแบบ Log-normal distribution ดังแสดงในรูปที่ 6 โดยนำตัวอย่างของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ที่หมู่บ้านทับทิมสยาม

รูปที่ 6 ตัวอย่างการกระจายตัวของการออมของสมาชิกในกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ที่หมู่บ้านทับทิมสยาม

การเลือกใช้ค่ามัธยฐานแทนค่าเฉลี่ย ไม่เพียงเป็นตัวเลขที่สะท้อนพฤติกรรมส่วนใหญ่ของสมาชิกเพียงเท่านั้น แต่ด้วยเหตุที่การกระจายมีลักษณะ Log-normal distribution นี้ จะทำให้ค่ามัธยฐานมีค่าที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งนั่น

หมายความว่า อัตราการออมต่อคนต่อปี ของสมาชิกที่ใช้ในการประเมินความยั่งยืนในระยะยาวจึงมีค่าที่สะท้อนมุมมองอนุรักษ์นิยม (Conservative)

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยฉบับนี้ไม่เพียงแค่นำค่าตัวแปรต่างๆของแต่ละกองทุนมาคำนวณผ่านสมการที่ 2 เพื่อหาค่าดัชนีความยั่งยืน (FI) ของแต่ละกองทุนเพียงเท่านั้น แต่จะคำนวณหาว่าอัตราผลตอบแทนรวมของเงินลงทุนในกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ (หรืออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่เรียกเก็บจากสมาชิก ซึ่งจากสมการที่ 2 คือตัวแปร Y) ว่าควรจะมีอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำเท่าไรเพื่อให้กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ของแต่ละหมู่บ้านมีความยั่งยืนในระยะยาว เพื่อจะได้เป็นตัวแปรสำคัญในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแนวทางบริหารกองทุนต่อไป

การคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำของเงินลงทุนของกองทุน ที่จะทำให้มีความยั่งยืนทางการเงินนี้ ไม่สามารถแก้ไขสมการที่ 2 ออกมาเป็นสมการสำเร็จตายตัว (Reduced form) ได้ เพราะสมการมีความซับซ้อน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยพร้อมกัน และการคำนวณเป็นการคำนวณมูลค่าของเงินปัจจุบันที่เป็นผลรวมของการคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของลักษณะประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ดังนั้นการแก้ไขสมการเพื่อคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำที่กองทุนควรสร้างเพื่อให้เกิดความยั่งยืนจึงจะต้องแก้ไขเชิงตัวเลข (Numerical trial and errors)

สำหรับเกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาวของกองทุนนั้น จะไม่ได้เป็นเพียงอัตราดอกเบี้ยที่ทำให้ค่าดัชนีชี้วัดความยั่งยืนทางการเงิน (FI) มีค่าน้อยกว่าศูนย์ (มีมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับมากกว่ามูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจ่าย) เพียงเท่านั้น แต่จะต้องเป็นค่าอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำที่ไม่ทำให้กระแสเงินสดจ่ายมากกว่ากระแสเงินสดรับเลยแม้แต่ปีเดียว เพราะในบางกรณีถึงแม้ดัชนีชี้วัดความยั่งยืนทางการเงิน (FI) มีค่าน้อยกว่าศูนย์ แต่กระแสเงินสดจ่ายอาจจะมากกว่ากระแสเงินสดรับได้ในบางปี ดังนั้นเมื่อใช้เกณฑ์นี้ในการคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำเพื่อให้เกิดความยั่งยืน จึงเป็นเกณฑ์ที่อนุรักษ์นิยมและเข้มงวดมากขึ้นเพื่อป้องกันไม่ให้กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์มีปัญหาด้านการเงินในแต่ละปีในอนาคต

อย่างไรก็ตามจากสมการที่ 2 จะสามารถพิจารณาความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนของเงินกองทุน (Y) กับขนาดสินทรัพย์ (A) รายจ่ายเงินสวัสดิการต่อคนต่อปี ($\beta_{b,t}^{x}$) และรายได้เงินออมต่อคนต่อปี ($\tau_{b,t}^{x}$) ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่คาดหวัง

สมมุติฐานของความสัมพันธ์	ขนาดสินทรัพย์	รายจ่ายเงินสวัสดิการต่อคนต่อปี	รายได้เงินออมต่อคนต่อปี
อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำเพื่อความยั่งยืน	(-)	(+)	(-)

4. ผลการวิจัย

กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ และกองทุนออมบุญวันละบาทในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 40 แห่งมีการกระจายตัวของตัวแปรต่างๆ ตามตารางที่ 4 ที่แสดงสถิติพรรณนาของแต่ละปัจจัย จะสังเกตเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างได้ครอบคลุมขนาดสินทรัพย์ของกองทุนตั้งแต่ขนาดเล็กคือกองทุนสัจจะที่หมู่บ้าน บ้านตายาย อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ที่มีสมาชิกเพียง 36 คน และมีขนาดสินทรัพย์อยู่ที่ 502,340 บาท จนถึงกองทุนที่มีขนาดสินทรัพย์สูงถึง 20.5 ล้านบาท และมีสมาชิกที่ 769 คน คือกองทุนสัจจะที่หมู่บ้าน บ้านท่าประดู่ อำเภอเมืองจังหวัดตราด

ตารางที่ 4 สถิติพรรณาของแต่ละปัจจัยของกองทุนในกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย

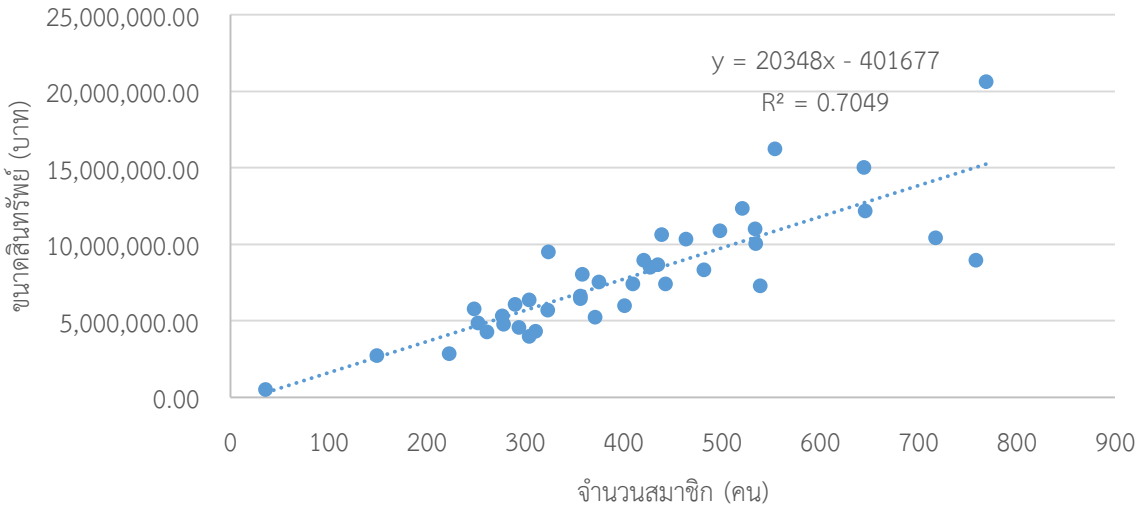
ตัวแปร	ค่าน้อยที่สุด	ค่ามากที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่ามัธยฐาน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ขนาดสินทรัพย์ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ (บาท)	502,340.00	20,598,910.00	7,905,483.05	7,406,493.00	3,868,803.79
ขนาดสินทรัพย์ของกองทุนเมตตาธรรมวันละบาท (บาท)	39,430.00	2,422,429.00	1,104,297.08	999,612.00	458,908.98
จำนวนสมาชิก	36.00	769.00	408.25	388.00	159.63
ค่ามัธยฐานเงินออมกลุ่มสัจจะ (บาท/คน/ปี)	695.00	15,600.00	1,453.64	1,010.80	2,314.59
ค่ามัธยฐานรักษาพยาบาลกลุ่มสัจจะ (บาท/คน/ปี)	220.00	1,020.00	564.83	582.50	174.98
ค่ามัธยฐานรักษาพยาบาลกองทุนเมตตาธรรมวันละบาท (บาท/คน/ปี)	200.00	500.00	303.00	300.00	37.57

สาเหตุที่กองทุนออมบุญวันละบาท มีขนาดสินทรัพย์ที่เล็กกว่ากองทุนสัจจะเพราะสมาชิกจะออมเงินที่ 365 บาทต่อปี (วันละ 1 บาท) เท่าๆกัน ทุกกองทุน ซึ่งแตกต่างจากการออมเงินผ่านการซื้อหุ้นในกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ ที่สมาชิกสามารถซื้อหุ้นได้ตามจำนวนที่ตนเองต้องการได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณที่การกระจายตัวของค่ามัธยฐานของการออมเงินต่อคนต่อปีสำหรับกลุ่มสัจจะจึงมีการกระจายตัวตั้งแต่ค่าน้อยที่สุดที่ 695 บาทต่อคนต่อปีที่ หมู่บ้านแหลมสน อำเภอเมือง จังหวัดตราด ไปจนถึงการออมเงินเฉลี่ยที่ 15,600 บาทต่อคนต่อปีสำหรับกองทุนสัจจะที่หมู่บ้าน บ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดตราด

สำหรับการขอสวัสดิการจากกองทุนชุมชนนั้น มีการขอสวัสดิการเฉลี่ยต่อคนต่อปี ที่ไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างกองทุนในแต่ละหมู่บ้าน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ 550 -600 บาทต่อคนต่อปี สำหรับการขอสวัสดิการจากกองทุนสัจจะ และที่ประมาณ 300 บาทต่อคนต่อปี สำหรับการขอสวัสดิการจากกองทุนออมบุญวันละบาท

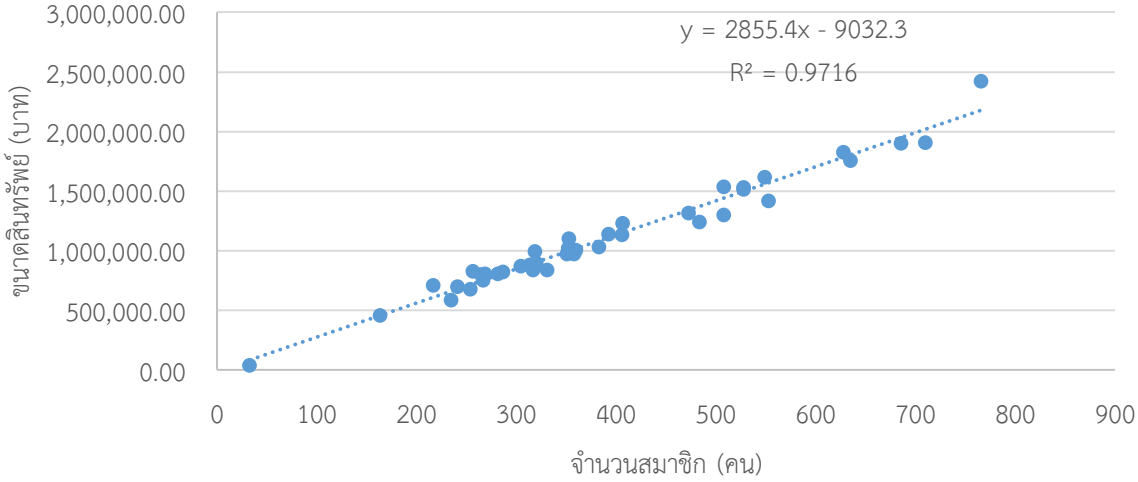
เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนสมาชิกกับขนาดสินทรัพย์ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ พบว่าถึงแม้กองทุนที่มีจำนวนสมาชิกที่มากจะมีขนาดสินทรัพย์ที่สูงขึ้นก็ตาม แต่ความสัมพันธ์ไม่เป็นลักษณะเชิงเส้นที่มีความชัดเจนเท่ากับของกองทุนออมบุญวันละบาท ดังแสดงในรูปที่ 7 ซึ่งหากวิเคราะห์ด้วยสมการเชิงเส้นแบบถดถอยจะได้ค่า R^2 อยู่เพียงแค่ร้อยละ 70 เท่านั้น นั่นหมายความว่าสมาชิกแต่ละกองทุนมีอัตราการออมเงินต่อปีที่ไม่เท่ากัน เช่นกองทุนสัจจะที่หมู่บ้าน บ้านฆ้อ อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด มีสมาชิกสูงถึง 759 คน แต่สมาชิกกลับออมเงินโดยมีค่ามัธยฐานของการออมเงินเพียงแค่ 789 บาทต่อคนต่อปี เพียงเท่านั้น

รูปที่ 7 ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์และจำนวนสมาชิกของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์

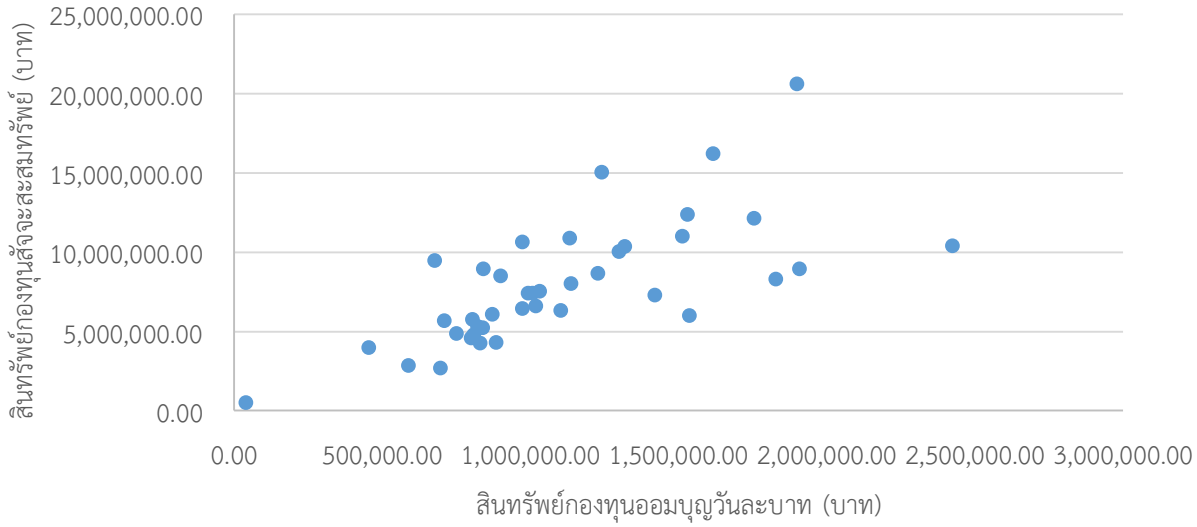
แต่เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์และจำนวนสมาชิกของกองทุนออมบุญวันละบาท พบว่าความสัมพันธ์เป็นเชิงเส้นอย่างชัดเจนโดยเมื่อวิเคราะห์ด้วยสมการเชิงเส้นแบบถดถอยมีค่า R^2 สูงถึงร้อยละ 97 ดังแสดงในรูปที่ 8 โดยความชันที่ 2,855 แสดงให้เห็นว่าโดยเฉลี่ยสมาชิกมีการออมเงินปีละ 360 บาทต่อคนต่อปีเท่ากันสม่ำเสมอ มาเป็นเวลาประมาณ 8 ปี (ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกองทุนจนปัจจุบัน)

รูปที่ 8 ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์และจำนวนสมาชิกของกองทุนออมบุญวันละบาท

ดังนั้นเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของขนาดสินทรัพย์ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ กับขนาดสินทรัพย์ของกองทุนออมบุญวันละบาท จึงมีการกระจายที่ไม่เป็นเส้นตรง ขึ้นอยู่กับอัตราการออมของแต่ละกองทุน แสดงในรูปที่ 9 ยกตัวอย่างเช่น กองทุนชุมชนที่หมู่บ้าน วัดไผ่ล้อม อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีขนาดกองทุนสัจจะเพียง 10 ล้านบาท แต่มีขนาดกองทุนออมบุญสูงถึง 2.5 ล้านบาท หรือกองทุนหมู่บ้าน บ้านท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดตราด มีขนาดกองทุนออมบุญเพียง 1.89 ล้านบาท แต่มีขนาดกองทุนสัจจะสูงถึง 20.5 ล้านบาท เป็นต้น

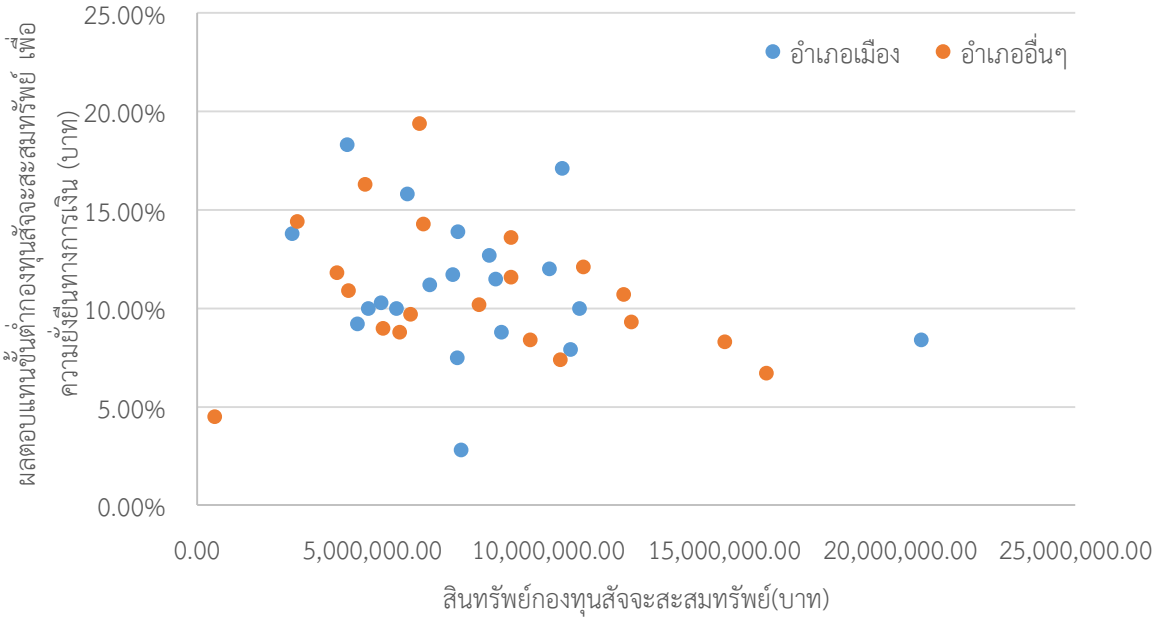
รูปที่ 9 ความสัมพันธ์ระหว่างขนาดสินทรัพย์ของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และขนาดสินทรัพย์ของกองทุนออมบุญ วันละบาท

จากการคำนวณหาดัชนีความยั่งยืนทางการเงินของแต่ละกองทุน แล้ววิเคราะห์โดยการเปลี่ยนแปลงอัตราผลตอบแทนของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ที่ให้แก่สมาชิกกองทุน) เพื่อคำนวณหาอัตรา

ผลตอบแทนขั้นต่ำที่จะทำให้ดัชนีความยั่งยืนทางการเงินมีค่าเป็นบวก และทำให้กระแสเงินสดในแต่ละปีของกองทุนในอนาคตไม่มีปีใดติดลบของกองทุนทั้ง 40 แห่งพบว่า อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำของแต่ละกองทุนมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ดังแสดงในรูปที่ 10 โดยกองทุนที่หมู่บ้านบ้านโคก อำเภอเมือง จังหวัดตราด ต้องการผลตอบแทนเพียงร้อยละ 2.8 ต่อปีเท่านั้น กองทุนถึงจะมีความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งนั่นหมายความว่ากองทุนที่หมู่บ้าน บ้านโคกนี้ไม่มีความกังวลด้านความยั่นยืนเลย เพราะโดยทั่วไปอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อยู่ในช่วงร้อยละ 10-12 ต่อปี

รูปที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำจากกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์และขนาดสินทรัพย์.

ในขณะที่มีจำนวนกองทุนถึง 12 แห่งที่ต้องมีอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่สูงกว่าร้อยละ 12 ต่อปี ถึงจะทำให้กองทุนมีความยั่งยืนในระยะยาว นั่นหมายความว่ากองทุนเหล่านี้ทั้ง 12 แห่งมีความน่ากังวลว่าจะไม่สามารถมีความยั่งยืนได้ เพราะอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่กองทุนสัจจะเรียกจากสมาชิกจะอยู่ที่ไม่เกินร้อยละ 12 บาทต่อปี

รูปที่ 10 ยังชี้ให้เห็นว่าขนาดสินทรัพย์ที่แตกต่างกัน หรือการที่กองทุนอยู่ในอำเภอเมืองหรือนอกอำเภอเมืองไม่ได้เป็นตัวบ่งชี้ว่ากองทุนจะมีความน่ากังวลด้านความยั่งยืนในระยะยาวเลย เพราะอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่พึงมีเพื่อความยั่งยืนมีการกระจายตัวอย่างกระจัดกระจาย

นอกจากนี้ในความเป็นจริงถึงแม้อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูงสุดที่กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์เรียกจากสมาชิกจะอยู่ที่ร้อยละ 12 ต่อปี แต่อัตราผลตอบแทนที่แท้จริงที่แต่ละกองทุนได้รับอาจจะมีค่าต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยที่ร้อยละ 12 นี้ เพราะยอดเงินทุนของกองทุนทั้งก้อน อาจจะไม่สามารถปล่อยกู้ได้ทั้งหมด เพราะความต้องการเงินกู้จากสมาชิกในหมู่บ้านมีจำนวนน้อย ซึ่งหากพิจารณาที่อัตราผลตอบแทนที่แต่ละกองทุนได้รับจริง กับอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำได้ผล

ดังตารางที่ 5 จากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนกองทุนสูงถึง 18 แห่งที่มีความน่ากังวลด้านความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาว

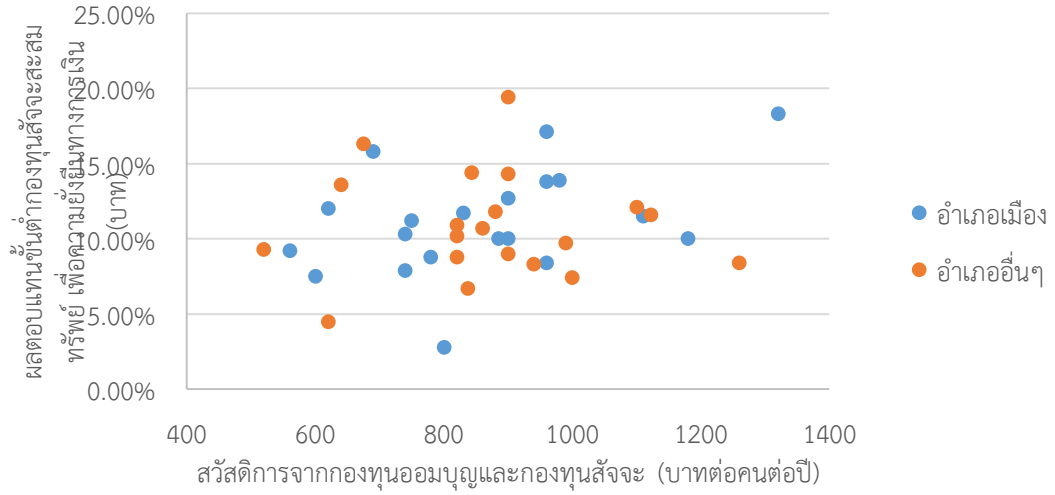
ตารางที่ 5 จำแนกรายชื่อกองทุนตามอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาว

รายชื่อกองทุน	อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืน	อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง	เงื่อนไขความยั่งยืน
บ้านตรอกกระสังข์	19.40%	12.13%	✗
บ้านเนินดินแดง	18.30%	10.90%	✗
วัดไผ่ล้อม	17.10%	9.03%	✗
บ้านแหลมมะขาม	16.30%	9.22%	✗
บ้านหินโค่ง	15.80%	9.06%	✗
วัดเขาชะอม	14.40%	11.39%	✗
บ้านทับทิมสยาม 01	14.30%	11.54%	✗
บ้านแหลมสน	13.90%	11.64%	✗
บ้านด่านเนินสูง	13.80%	11.31%	✗
บ้านฆ้อ	13.60%	11.82%	✗
บ้านราษฎร์สามัคคี	12.70%	9.41%	✗
บ้านธรรมชาติบน	12.10%	8.53%	✗
บ้านทุ่งไก่ดัก	12.00%	17.85%	✓
บ้านปะเดา	11.80%	11.17%	✗
วัดแหลมกลัด	11.70%	12.20%	✓
บ้านแหลมอวน	11.60%	8.18%	✗
บ้านหนองน้ำจืด	11.50%	18.82%	✓
บ้านทุ่งบางเพชร	11.20%	11.48%	✓
บ้านคลองปุก	10.90%	9.76%	✗
บ้านมาบใหญ่	10.70%	11.86%	✓
บ้านหนองรี	10.30%	10.99%	✓
บ้านคลองใหญ่	10.20%	10.02%	✗
วัดสวนใน	10.00%	12.04%	✓
บ้านแหลมยาง	10.00%	11.09%	✓
บ้านสระด่าง	10.00%	10.05%	✓
บ้านเขาฉลาด	9.70%	11.79%	✓
บ้านเสนาณรงค์	9.30%	9.55%	✓
บ้านไร่พรง	9.20%	9.23%	✓

รายชื่อกองทุน	อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืน	อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง	เงื่อนไขความยั่งยืน
บ้านเจียรพัฒนา	9.00%	6.84%	✗
บ้านเนินโพธิ์	8.80%	6.43%	✗
บ้านตาละวาย	8.80%	10.14%	✓
บ้านท่าประดู่	8.40%	11.18%	✓
บ้านแสนสุข	8.40%	11.21%	✓
วัดทางควาย	8.30%	11.27%	✓
บ้านจันทิ	7.90%	10.48%	✓
บ้านนาเกลือ	7.50%	9.74%	✓
วัดบางปิดบน	7.40%	9.97%	✓
วัดทุ่งเขา	6.70%	8.15%	✓
บ้านตายาย	4.50%	12.09%	✓
บ้านโคก	2.80%	6.96%	✓

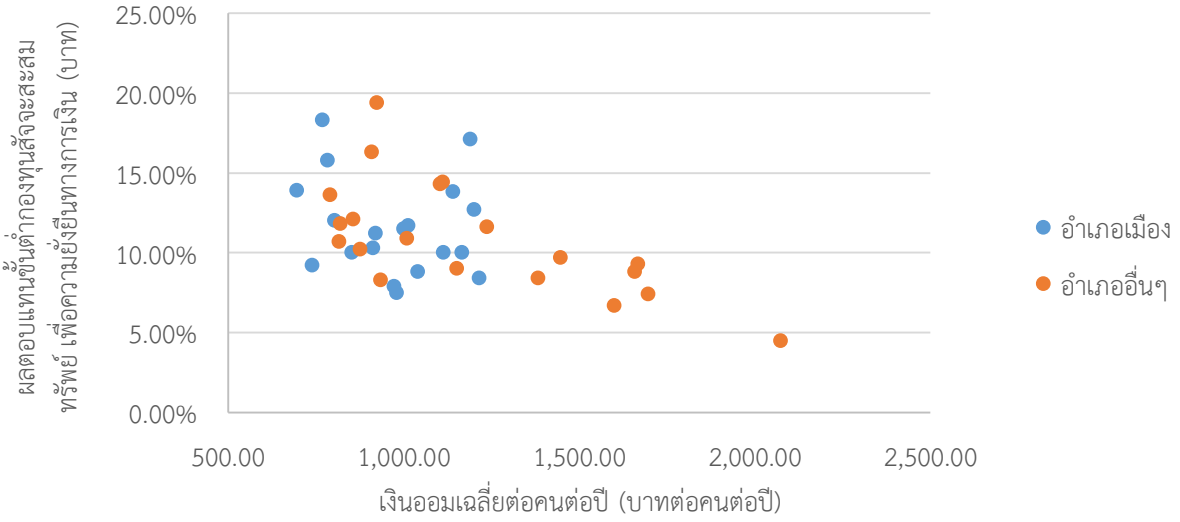
เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่ส่งผลให้บางกองทุนมีความจำเป็นต้องมีอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวที่สูง ในลำดับต่อไปจึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำเพื่อความยั่งยืนกับค่ามัธยฐานของสวัสดิการที่ให้แก่สมาชิกชี้แจงในรูปที่ 11 พบว่าอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมี กับระดับการขอสวัสดิการต่อคนต่อปีของแต่ละกองทุนไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน บางกองทุนที่มีแนวโน้มผู้ขอสวัสดิการจำนวนมากกลับมีผลตอบแทนขั้นต่ำเพื่อความยั่งยืนที่น้อยกว่าร้อยละ 10 ได้ ในขณะที่อีกหลายกองทุนที่ถึงแม้จะมียอดการขอสวัสดิการที่น้อย แต่กลับมีความจำเป็นที่จะต้องมีผลตอบแทนขั้นต่ำที่สูงกว่าร้อยละ 10

รูปที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์กับระดับการขอสวัสดิการต่อคนต่อปี

แต่เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีกับค่ามัธยฐานของการออมเงินผ่านกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ต่อคนต่อปี ตามรูปที่ 12 พบว่าความสัมพันธ์มีความชัดเจน กล่าวคือกองทุนที่มีอัตราการออมเงินที่ต่ำ จะเป็นกองทุนที่ต้องมีระดับอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืนที่สูงตามไปด้วย ดังนั้นกองทุนที่ต้องการมีความยั่งยืนในระยะยาว จำเป็นจะต้องกระตุ้นให้เกิดการออมเงินมากขึ้นจากสมาชิก เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

รูปที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์กับระดับการออมของสมาชิก

อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ด้วยรูปการกระจายตัวที่กล่าวไว้แล้วนั้น เป็นการวิเคราะห์เบื้องต้นเท่านั้น หากจะบ่งชี้ถึงปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีจะต้องวิเคราะห์ด้วยตัวแบบเศรษฐมิติสมการเชิงเส้นถดถอย เพราะจะไม่ใช่เพียงแค่การหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพียงอย่างเดียว แต่จะเป็นการหาผลกระทบเชิงเหตุและผลที่มีการควบคุมด้วยปัจจัยต่างๆ

ผลลัพธ์ที่ได้จากตัวแบบเศรษฐมิติแสดงอยู่ในตารางที่ 6 ซึ่งจะเห็นว่าระดับเงินออมต่อคนต่อปีนั้นเป็นเพียงปัจจัยเดียวที่มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ในขณะที่ปัจจัยอื่นไม่ได้ส่งผลต่อความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาว ซึ่งนั่นหมายความว่าหากกองทุนชุมชนในหมู่บ้านใดที่มีระดับการออมเฉลี่ยต่อคนต่อปีที่สูง จะทำให้กองทุนไม่ต้องพึ่งพิงภาระในการสร้างผลตอบแทนขั้นต่ำที่สูงตามไปด้วย (ต้องการอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำที่น้อยลงเพื่อความยั่งยืน) ผลจากสมการถดถอยเป็นไปตามข้อสมมุติฐานของความสัมพันธ์ที่กล่าวไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 6 ผลลัพธ์จะการประมาณการณ์ด้วยสมการถดถอยเชิงเส้น

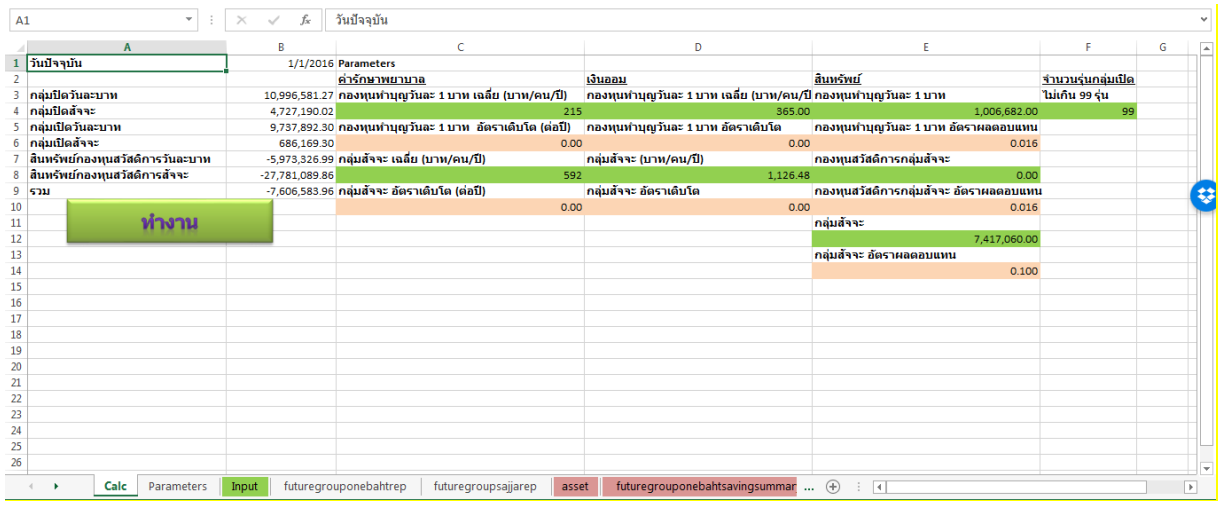
ตัวแปรตาม: ผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืน (ร้อยละ ต่อปี)	ค่าสัมประสิทธิ์
ตัวแปรต้น	
ขนาดสินทรัพย์กองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ (บาท)	-2.49×10^{-9}
	(-1.96)
ระดับเงินสวัสดิการต่อคนต่อปี (บาทต่อคนต่อปี)	4.27×10^{-5}
	(1.60)
ระดับเงินออมต่อคนต่อปี*** (บาทต่อคนต่อปี)	-6.49×10^{-6}
	(-3.09)
ค่าคงที่	0.10
	(4.13)
Adjusted R-Squared	24.63%
F-Value (3, 36)***	5.25

หมายเหตุ ค่าในวงเล็บคือ T-stat และ *** แสดงความมีนัยสำคัญที่ร้อยละ 5

<u>เครื่องมือการคำนวณเพื่อการใช้งานสำหรับชุมชน</u>

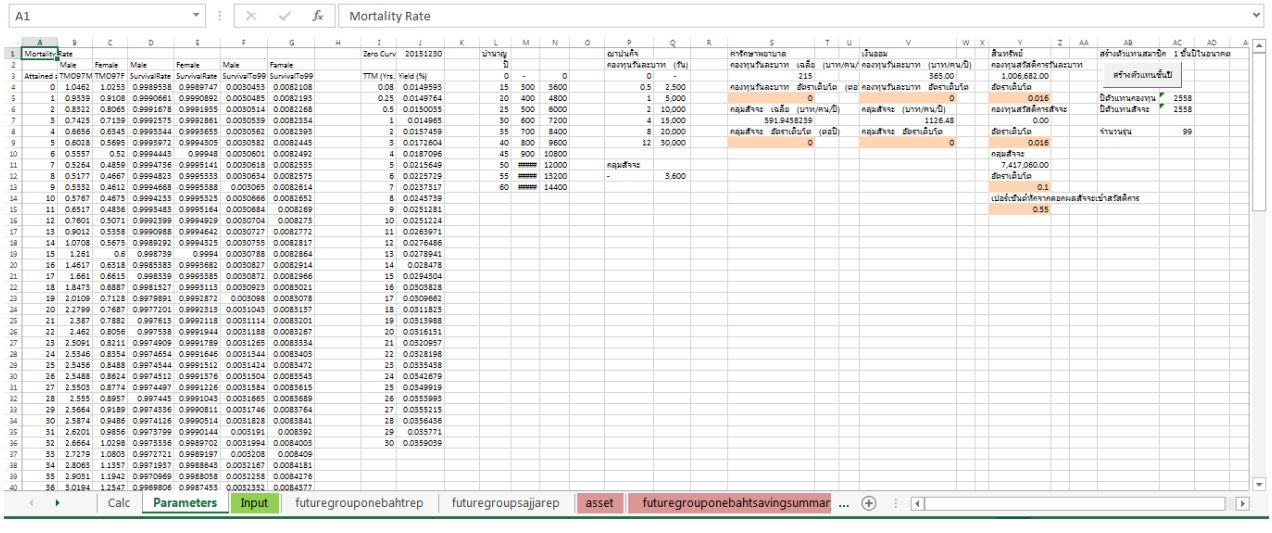
ตัวแบบประเมินความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนนี้ ได้ออกแบบมาเป็นโปรแกรม Excel ที่ชุมชนสามารถนำไปใช้งานได้ง่าย โดยใส่ตัวแปรตามความเป็นจริงในแต่ละด้าน โปรแกรมจะคำนวณดัชนีความยั่งยืน (ค่า FI) และคำนวณกระแสเงินสดในอนาคต โดยหากค่า FI มีค่ามากกว่าศูนย์ หรือกระแสเงินสดในอนาคตเป็นลบ จะสะท้อนความไม่ยั่งยืนทางการเงิน ชุมชนจะสามารถร่วมกันวิเคราะห์ว่าควรปรับเปลี่ยนเงื่อนไขต่างๆของกองทุน หรือการหาผลประโยชน์ของเงินกองทุนอย่างไร เพื่อให้ดัชนี FI เป็นลบ และมีกระแสเงินสดในอนาคตเป็นบวก ซึ่งแสดงถึงความยั่งยืนทางการเงินในระยะยาว ตัวอย่างหน้าต่างของโปรแกรม Excel แสดงในรูปที่ 13 ที่แสดงแผ่นงาน Calc ซึ่งเป็นแผ่นงานสำหรับการใส่ค่าตัวแปรต้นที่สะท้อนลักษณะของกองทุนนั้นๆ เช่นค่ารักษาพยาบาล, เงินออม, สินทรัพย์, อัตราผลตอบแทน, อัตราเติบโตของแต่ละกลุ่ม เป็นต้น

รูปที่ 13 หน้าต่างของแผ่นงานสำหรับการใส่ค่าตัวแปรเฉพาะของกองทุน

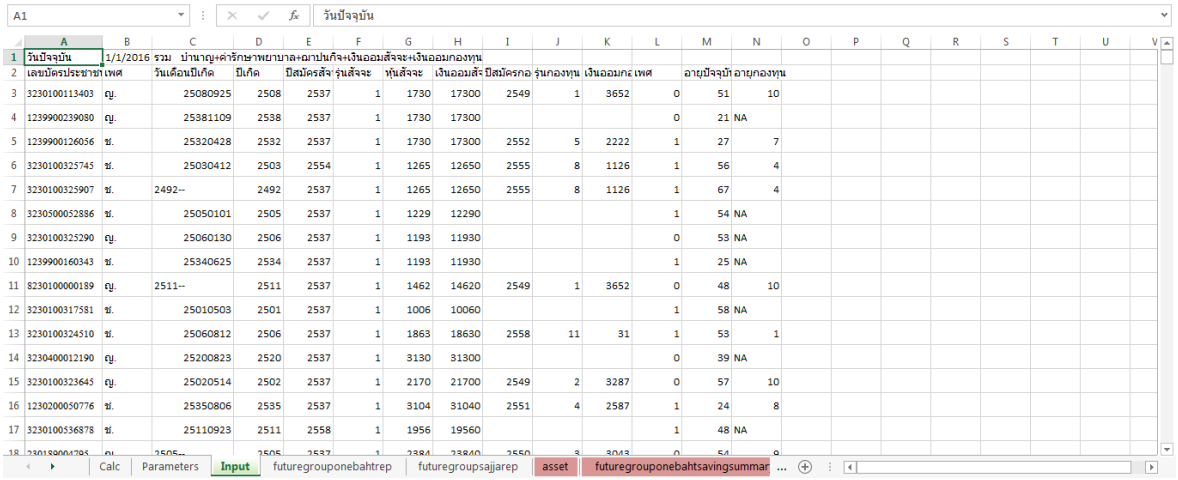
สำหรับในแผ่นงาน Parameters ตามที่แสดงในรูปที่ 14 จะเป็นแผ่นงานที่มีตารางมรณะไทย อัตราผลตอบแทนของพันธบัตรรัฐบาล อัตราผลตอบแทนจากการออมเงินในบัญชีธนาคาร (อัตราการเติบโตของสินทรัพย์กองทุนวันละบาท) อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนจากการให้เงินกู้แก่สมาชิก (อัตราการเติบโตของสินทรัพย์กลุ่มสัจจะ) เงื่อนไขผลประโยชน์สวัสดิการ (บำนาญ และฌาปนกิจ) และข้อสมมุติฐานเรื่องอัตราการเติบโตของการให้สวัสดิการรักษาพยาบาลและอัตราการเติบโตด้านการออม (เปลี่ยนแปลงตามการคาดการณ์จำนวนสมาชิก และอายุของสมาชิกในอนาคต) ซึ่งค่าตัวแปรที่อยู่ในแผ่นงานนี้เปรียบเสมือนเป็นตัวแปรที่สะท้อนปัจจัยภายนอก เงื่อนไขสวัสดิการที่กำหนด และลักษณะจำเพาะของสมาชิก

รูปที่ 14 หน้าต่างของแผ่นงานสำหรับการใส่ค่าตัวแปรปัจจัยภายนอก สวัสดิการ และอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์

เนื่องจากตัวแบบการคำนวณความยั่งยืนประเมินจำนวนสมาชิกในแต่ละอายุร่วมด้วย เพื่อใช้ในการประมาณการณ์การเบิกสวิสดิการและอัตราการตายในอนาคต จึงต้องมีการใส่ข้อมูลของสมาชิกในแผ่นงาน Input ร่วมด้วย ซึ่งเป็นข้อมูลสมาชิกที่ประกอบด้วย เพศ, วันเดือนปีเกิด, ปีที่สมัคร, จำนวนหุ้น, จำนวนเงินออม ตามที่แสดในรูปที่ 15

รูปที่ 15 หน้าต่างของแผ่นงานสำหรับการใส่ค่าลักษณะของสมาชิก

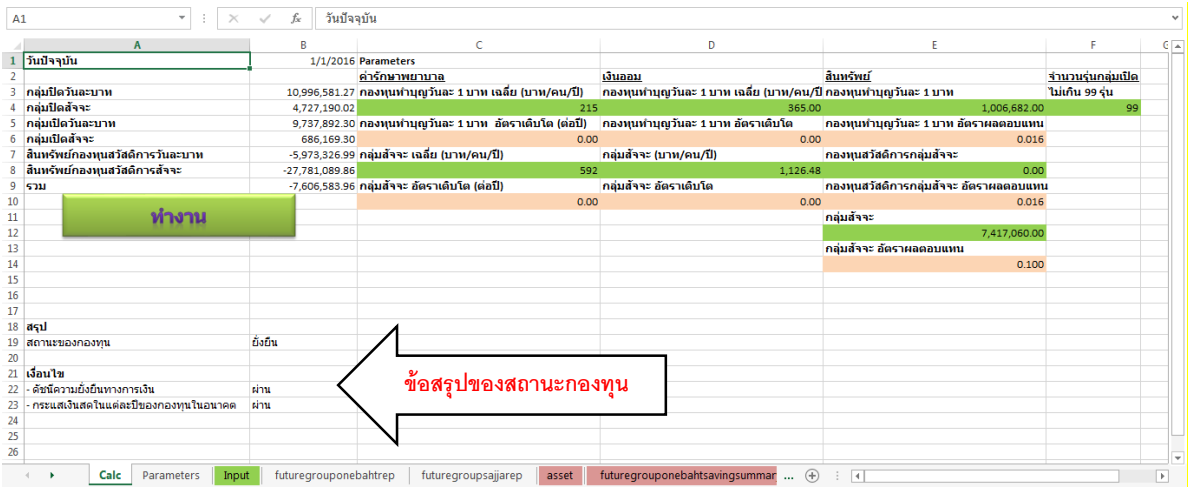

วันปัจจุบัน	1/1/2016	รวม	บำนาญ+ค่ารักษาพยาบาล+ฌาปนกิจ+เงินออมสัจจะ+เงินออมกองทุน										
เลขบัตรประชาชน	เพศ	วันเดือนปีเกิด	ปีเกิด	ปีสมัครสัจจะ	รุ่นสัจจะ	หุ้นสัจจะ	เงินออมสัจจะ	ปีสมัครกอ	รุ่นกองทุน	เงินออมกอ	เพศ	อายุปัจจุบัน	อายุกองทุน
3230100113403	ญ.	25080925	2508	2537	1	1730	17300	2549	1	3652	0	51	10
1239900239080	ญ.	25381109	2538	2537	1	1730	17300				0	21	NA
1239900126056	ช.	25320428	2532	2537	1	1730	17300	2552	5	2222	1	27	7
3230100325745	ช.	25030412	2503	2554	1	1265	12650	2555	8	1126	1	56	4
3230100325907	ช.	2492--	2492	2537	1	1265	12650	2555	8	1126	1	67	4
3230500052886	ช.	25050101	2505	2537	1	1229	12290				1	54	NA
3230100325290	ญ.	25060130	2506	2537	1	1193	11930				0	53	NA
1239900160343	ช.	25340625	2534	2537	1	1193	11930				1	25	NA
8230100000189	ญ.	2511--	2511	2537	1	1462	14620	2549	1	3652	0	48	10
3230100317581	ช.	25010503	2501	2537	1	1006	10060				1	58	NA
3230100324510	ช.	25060812	2506	2537	1	1863	18630	2558	11	31	1	53	1
3230400012190	ญ.	25200823	2520	2537	1	3130	31300				0	39	NA
3230100323645	ญ.	25020514	2502	2537	1	2170	21700	2549	2	3287	0	57	10
1230200050776	ช.	25350806	2535	2537	1	3104	31040	2551	4	2587	1	24	8
3230100536878	ช.	25110923	2511	2558	1	1956	19560				1	48	NA

Calc | Parameters | Input | futuregrouponebahtrep | futuregroupsajjarep | asset | futuregrouponebahtsavingsummar ...

เมื่อใส่ข้อมูลต่างๆครบถ้วนแล้วในแผ่นงาน Calc จะมีปุ่มกด “ทำงาน” เพื่อเริ่มคำนวณ และจะแสดงข้อสรุปผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับเงื่อนไขความยั่งยืน คือ ดัชนีความยั่งยืนทางการเงิน (FI) และกระแสเงินสดในแต่ละปีของกองทุนในอนาคต ซึ่งหากผ่านเกณฑ์ทั้งสองเงื่อนไขนี้จะถือว่าสถานะของกองทุน “ยั่งยืน” แต่ถ้ามีเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง “ไม่ผ่าน” จะถือว่าสถานะของกองทุน “ไม่ยั่งยืน” ตามแสดงในรูปที่ 16

รูปที่ 16 หน้าต่างของแผ่นงานแสดงผลลัพธ์การคำนวณ

วันปัจจุบัน	1/1/2016	Parameters				
		ค่ารักษาพยาบาล	เงินออม	สินทรัพย์		จำนวนรุ่นกลุ่มเปิด
กลุ่มปิดวันละบาท	10,996,581.27	กองทุนทำบุญวันละ 1 บาท เฉลี่ย (บาท/คน/ปี)	กองทุนทำบุญวันละ 1 บาท เฉลี่ย (บาท/คน/ปี	กองทุนทำบุญวันละ 1 บาท		ไม่เกิน 99 รุ่น
กลุ่มปิดสัจจะ	4,727,190.02	215	365.00	1,006,682.00		99
กลุ่มเปิดวันละบาท	9,737,892.30	กองทุนทำบุญวันละ 1 บาท อัตราเติบโต (ต่อปี)	กองทุนทำบุญวันละ 1 บาท อัตราเติบโต	กองทุนทำบุญวันละ 1 บาท อัตราผลตอบแทน		
กลุ่มเปิดสัจจะ	686,169.30	0.00	0.00	0.016		
สินทรัพย์กองทุนสวัสดิการวันละบาท	-5,973,326.99	กลุ่มสัจจะ เฉลี่ย (บาท/คน/ปี)	กลุ่มสัจจะ (บาท/คน/ปี)	กองทุนสวัสดิการกลุ่มสัจจะ		
สินทรัพย์กองทุนสวัสดิการสัจจะ	-27,781,089.86	592	1,126.48	0.00		
รวม	-7,606,583.96	กลุ่มสัจจะ อัตราเติบโต (ต่อปี)	กลุ่มสัจจะ อัตราเติบโต	กองทุนสวัสดิการกลุ่มสัจจะ อัตราผลตอบแทน		
		0.00	0.00	0.016		
				กลุ่มสัจจะ		
				7,417,060.00		
				กลุ่มสัจจะ อัตราผลตอบแทน		
				0.100		
สรุป						
สถานะของกองทุน	ยั่งยืน					
เงื่อนไข						
- ดัชนีความยั่งยืนทางการเงิน	ผ่าน					
- กระแสเงินสดในแต่ละปีของกองทุนในอนาคต	ผ่าน					

ทำงาน

ข้อสรุปของสถานะกองทุน

Calc | Parameters | Input | futuregrouponebahtrep | futuregroupsajjarep | asset | futuregrouponebahtsavingsummar ...

5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยฉบับนี้วิเคราะห์ความยั่งยืนทางการเงินของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ ในจังหวัดตราด โดยนอกจากจะประเมินความยั่งยืนด้วยดัชนีชี้วัดความยั่งยืนที่มีการประเมินปัจจัยต่างๆตามความเป็นจริงมากยิ่งขึ้นเช่นอัตราการตาย อัตราการขอสวัสดิการ และอัตราการออม เป็นต้น งานวิจัยฉบับนี้ยังประเมินหาอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีของกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อให้การบริการด้านสวัสดิการต่างๆมีความยั่งยืนในระยะยาว

โดยแนวทางการวิเคราะห์ความยั่งยืนของงานวิจัยฉบับนี้ยังให้ความสำคัญกับแนวคิดดั้งเดิมของเครือข่ายสัจจะ กล่าวคือการที่พระสุบิน ปณีโต นำหลักพระพุทธศาสนามาค้ำจุนสังคมโดยเน้นเรื่องของสัจจะในการออม และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคม ซึ่งสะท้อนในโครงสร้างของเครือข่ายกองทุนเมตตาธรรมนำสวัสดิการภาคประชาชนทำบุญวันละบาท (กองทุนออมบุญวันละบาท) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับกองทุนสัจจะสะสมทรัพย์ เครื่องมือและตัวแบบทางคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นจากงานวิจัยฉบับนี้ได้นำโครงสร้างเหล่านี้มาประเมินร่วมด้วยเพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำไปประเมินความยั่งยืนของกองทุนตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวแบบประเมินความยั่งยืนทางการเงินที่พัฒนาขึ้นไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดดั้งเดิมของชุมชน แต่ตัวแบบที่พัฒนาขึ้นจะไปส่งเสริมภาวะความเป็นผู้นำ ความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกกองทุนและผู้บริหารกองทุน ตลอดจนการส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินการที่เพิ่มการเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที ในลักษณะเชิงรุกมากขึ้น (Proactive) มากกว่าที่จะเป็นไปการแก้ไขปัญหาในลักษณะ วัวหายแล้วล้อมคอก (Passive) เพราะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนนั้นเป็นปัญหาที่มีผลโดยตรงต่อฐานะความเป็นอยู่ของสมาชิก หากรอให้ปัญหาเกิด และสะสมจนเป็นปัญหาใหญ่แล้วนั้น ชุมชนจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสมและอาจนำไปสู่ความล้มเหลวของเครือข่ายสวัสดิการชุมชนทั้งระบบได้

ผลลัพธ์สำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวคือ กองทุนส่วนใหญ่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างผลตอบแทนที่ระดับร้อยละ 10 ต่อปีขึ้นไป ถึงจะทำให้ ระดับสวัสดิการที่ตนเองเสนอต่อสมาชิกมีความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งถือเป็นอัตราผลตอบแทนที่สูงในสถานการณ์ปัจจุบันที่ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากอยู่ในระดับต่ำ ทำให้โอกาสในการสร้างผลตอบแทนระดับสูงที่ร้อยละ 10 ต่อปี เป็นไปได้ยาก

หากคาดหวังเพียงอัตราดอกเบี้ยที่ได้จากการปล่อยกู้แก่สมาชิก กองทุนสัจจะอาจมีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มเพดานอัตราดอกเบี้ยจากร้อยละ 12 ต่อปี เป็นร้อยละ 15 ต่อปี เพราะโดยทั่วไปกองทุนไม่สามารถนำเงินทุนทั้งหมดที่ตัวเองมีไปปล่อยกู้ได้ทั้งหมด ดังนั้นผลตอบแทนที่แท้จริงที่กองทุนได้รับเฉลี่ยต่อปี ย่อมมีค่าต่ำกว่าเพดานอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่เรียกจากสมาชิก

อย่างก็ตามการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้อาจสร้างความไม่พอใจให้แก่สมาชิกและเป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ ซึ่งจากการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมี พบว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญที่สุดคืออัตราการออมเงินของสมาชิกแต่ละคนในกองทุน หากสมาชิกมีวินัยในการออมเงินและเล็งเห็นถึงความจำเป็นในการออมเงินเพื่อรองรับผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับจากกองทุน จะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญในการลดอัตราผลตอบแทนขั้นต่ำพึงมีเพื่อความยั่งยืนของกองทุนในระยะยาว

ดังนั้นความรู้ทางการเงินของชุมชน การตระหนักรู้ถึงวินัยในการออมเงิน และการเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นด้านความยั่งยืนของกองทุน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งเสริมให้สมาชิกมีระดับการออมเงินที่เหมาะสม เพื่อให้ชุมชนของตัวเองมีการพึงพิง ถ่ายเททรัพยากร และความเสี่ยงระหว่างประชากรในแต่ละรุ่น อย่างเป็นธรรม และยั่งยืนในระยะยาว

6.บรรณานุกรม

กฤติภัค ชุนนะวรรณ์ (2552). การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลศรีนคร อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิยาลัยขอนแก่น.

พ.ร.บ. ส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546.

ปัทมาวดี โพชนุกูล และสฤณี อาชวานันทกุล (2556), คู่มือองค์กรการเงินชุมชน: แนวทางการบริหารจัดการองค์กรการเงินชุมชน, เครือข่ายวิชาการเพื่อการพัฒนาปฏิรูปประเทศไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1.

ปาริชาต เทพอารักษ์ (2546). กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง:สร้างรากฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 46-50.

ปิยะพงษ์ สนิทไชย และประจักษ์ บัวผัน (2556). การบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 571-585.

วรเวศม์ สุวรรณระดา (2550), การศึกษาจังหวัดสงขลาและลำปาง ระบบสวัสดิการภาคประชาชน นโยบายการแบ่งงานกันระหว่างประชาชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาล ได้รับทุนสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันติ ถิรพัฒน์ (2553), โครงการธรรมาภิบาลในองค์กรการเงินระดับฐานราก ได้รับทุนสนับสนุนจาก เงินกองทุนจุฬา 100 ปี, ศูนย์ธรรมภิบาล คณะพาณิชยศาสตร์การและการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันติ ถิรพัฒน์ และคณะ (2555), ความยั่งยืนของกองทุนสวัสดิการชุมชน, จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 34 ฉ. 134 ต.ค. – ธ.ค. 2555.

สมชัย จิตสุชน และคณะ (2554), สู่ระบบสวัสดิการสังคมถ้วนหน้าภายในปี พ.ศ. 2560, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สุพัฒน์ กุมพิทักษ์ (2551). กองทุนสวัสดิการชุมชนกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านผือ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น. วารสารการบริหารท้องถิ่น 1, 3 หน้า 56-70.

Auerbach, Alan J., Jagadeesh Gokhale, and Laurence J. Kotlikoff (1991), “Generational Accounts: A Meaningful Alternative to Defi cit Accounting,” in David Bradford, ed., Tax Policy and the Economy 5. Cambridge, MA: MIT Press, pp. 55–110.

Daley, H. (2009). State of the microfinance summit campaign report. Washington. DC: Microcredit Summit Campaign.

Gokhale, Jagadeesh and Kent Smetters (2003), Fiscal and Generational Imbalances: New Budget Measures for New Budget Priorities, Policy Discussion Papers Number 5, Federal Researve Bank of Cleveland.

Wenner, M. (2002). Lessons Learned in Rural Finance: The Experience of the Inter-American Development Bank. Sustainable Development Department Technical Paper Washington, DC: Inter-American Development Bank.

Yunus, M. (2002). Toward eliminating poverty from the world: Grameen bank . In Making progress: Essays in progress and public policy, ed. C. Leigh Anderson and Janet W. Looney, Lanham: MD: Lexington Books.

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน
(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถิรพัฒน์
อาจารย์ ดร.นราพงศ์ ศรีวิศาล

โครงการวิจัยย่อยที่ 3 โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน
A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities

ชื่อคณะผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถิรพัฒน์ (หัวหน้าโครงการ)
อาจารย์ ดร.นราพงศ์ ศรีวิศาล (ผู้ร่วมวิจัย)

บทคัดย่อ

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปรียบเทียบผลจากการให้ความรู้ทางการเงินและการให้แรงจูงใจเพื่อเริ่มต้นการออมต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในชุมชนเพื่อวัยสูงอายุ ด้วยวิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (Randomized Control Trials) จากครัวเรือนที่อยู่นอกชุมชนเมืองในจังหวัดตราด ผลลัพธ์สำคัญที่ได้จากงานวิจัยนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียวมีการเพิ่มอัตราการออมต่อรายได้ที่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งบ่งชี้ว่ากลไกการให้ความรู้ทางการเงินอาจมีส่วนกระตุ้นให้ครัวเรือนมีการออมเงินมากขึ้น ในขณะที่คณะผู้วิจัยไม่พบหลักฐานทางสถิติที่บ่งชี้ว่ากลไกการให้แรงจูงใจในการออมส่งผลให้ครัวเรือนมีการออมเงินมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากโครงการวิจัยนี้มีข้อจำกัดทางด้านเวลา คณะผู้วิจัยจึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการให้แรงจูงใจไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมเลย เพราะมีความเป็นไปได้ว่าแรงจูงใจที่ครัวเรือนได้รับอาจทำให้ครัวเรือนมีการออมเพิ่มขึ้นในระยะยาว รวมถึงข้อจำกัดทางด้านเวลานี้ยังทำให้คณะผู้วิจัยไม่สามารถสรุปผลเกี่ยวกับความยั่งยืนของการเพิ่มระดับการออมจากการให้ความรู้ทางการเงินได้

Abstract

The main objective of this project is to study impacts of financial literacy and small cash incentive on household saving behavior by conducting randomized control trial (RCT) on rural households living in Trad province. The main finding is that the group of households receiving only financial literacy increased their saving-to-income ratio significantly more than the control group did, suggesting that financial literary provision possibly be a way to help improve household saving. On the contrary, there is no statistical evidence that the small cash incentive positively affected household saving behavior. However, the finding could be a result of time limitation which constrained the project to only observe very short-term impact. It is possible that the incentive could help increase household saving in a longer term. In addition, time limitation made it impossible for this project to evaluate sustainability of the financial literacy impact.

1. บทนำ

การออมเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับครัวเรือนและสังคมโดยรวม การมีเงินออมที่เพียงพอจะช่วยให้ครัวเรือนสามารถมีระดับการบริโภคที่สม่ำเสมอ (smooth consumption) มีการลงทุนในกิจกรรมที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตลอดจนสามารถลงทุนในทุนมนุษย์ เช่นการศึกษาและการรักษาภาวะสุขอนามัย เป็นต้น ในระดับมหภาค ระดับอัตราการออมของประเทศมักมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ[1] ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เงินออมที่เพียงพอของครัวเรือนกลายเป็นปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีพของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของครัวเรือนในชุมชน เนื่องจากครัวเรือนเหล่านี้มีรายได้น้อยและส่วนใหญ่ไม่มีสวัสดิการที่เป็นทางการ เช่นข้าราชการหรือผู้ที่ทำงานกับบริษัทเอกชน นอกจากนั้นการออมที่เพียงพอยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการช่วยขับเคลื่อนประเทศไทยให้หลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap)

ถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินการออมดูเสมือนว่าเป็นเรื่องง่ายๆไม่ยุ่งยาก แนวคิดที่ได้รับฟังอยู่เสมอสำหรับการออมไม่เพียงพอของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยคือ ครัวเรือนเหล่านี้มีรายได้ไม่พอกับการดำรงชีพจึงไม่สามารถออมได้ แต่จากการศึกษาที่มีการเก็บข้อมูลสำรวจข้อมูลของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยโดยละเอียดอย่างต่อเนื่องในระยะยาวพบว่า ผู้มีรายได้น้อยมีความพยายามในการจัดการทางด้านการเงินที่ซับซ้อน และสามารถมีเงินเหลือ (surplus) จากการใช้จ่ายได้[2] ดังนั้นจะต้องมีอะไรที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ครัวเรือนเหล่านี้มีการออมที่ไม่เพียงพอ

อุปสรรคในการออมของครัวเรือนที่มีรายได้น้อยนั้นมีอยู่หลายประการ โดยอาจแบ่งออกเป็นทางด้านอุปทาน ซึ่งได้แก่ต้นทุนธุรกรรมที่สูงเกินไป ความเชื่อถือที่มีต่อสถาบันการเงิน และข้อจำกัดทางด้านกฎระเบียบ สำหรับทางด้านอุปสงค์ ได้แก่การขาดความรู้ทักษะทางการเงิน (financial literacy) ความลำเอียงทางด้านพฤติกรรม (behavioral biases) และปัญหาหรือภาษีสังคม (social claimants) เช่นผู้หญิงในบางประเทศไม่ออมถึงแม้มีเงินเหลือ เนื่องจากกลัวว่าญาติพี่น้องหรือคนรู้จักจะมานำเงินไปใช้

การสนับสนุนให้คนเพิ่มการออมของโดยภาครัฐในหลายประเทศทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วและกำลังพัฒนามักให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เพื่อให้มีทักษะทางการเงิน (financial literacy)[3] แก่ประชาชน โดยมีแนวคิดว่าการมีความรู้ทางการเงินจะช่วยให้ประชาชนมีการวางแผนทางการเงินที่ดีทำให้มีการออมมากขึ้น แต่ในปัจจุบันมีงานทางวิชาการหลายชิ้นที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับผลกระทบ (causal effect) ของการให้ความรู้ทางการเงิน

---

[1] ดูการศึกษาการออมกับอัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ เช่น Carroll, Overland, and Weil (2000) และ Aghion, Comin, and Howitt (2016)

[2] Banerjee and Duflo (2007) พบว่าครัวเรือนมีเงินเหลือจากการใช้จ่ายแต่กลับใช้ไปในสิ่งที่ไม่จำเป็น Collins et al.(2009) ศึกษาสำรวจรายรับรายจ่ายทางการเงินของครัวเรือน (Financial Diaries) โดยละเอียดอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานพบว่า ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีการจัดการทางการเงินและสามารถมีเงินเหลือ เพื่อใช้ในการลงทุนได้โดยสะสมกระแสเงินที่เกินโดยไม่คาดฝันทีละน้อย

[3] ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดี George W Bush ได้จัดตั้ง President's Advisory Council on Financial Literacy ขึ้นในปี ค.ศ. 2008 รัฐบาลประเทศอินโดนีเซียได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 2008 เป็นปีแห่งการศึกษาทางการเงิน (The Year of Financial Education)

ต่อการออม เนื่องจากหลักฐานที่แสดงถึงความสัมพันธ์ (association) ระหว่างการได้รับความรู้ทางการเงินกับการออม อาจไม่ถูกต้องหากไม่แก้ไขปัญหาวิเคราะห์ที่เหมาะสมทางเศรษฐมิติ และ/หรือไม่มีการควบคุมปัจจัยภายนอกที่ดีพอ ทำให้งานวิจัยในระยะหลังได้ใช้การประเมินผลโดยวิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (Randomized Control Trials หรือ RCTs) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว และงานวิจัย เช่น Cole et al. (2011) พบว่าในประเทศกำลังพัฒนาการให้ความรู้ทางการเงินซึ่งมีต้นทุนในการอบรมที่สูงเมื่อเทียบกับการสนับสนุนการออมโดยการให้แรงจูงใจในรูปตัวเงินเพียงเล็กน้อย แต่กลับมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการออมน้อยกว่าการให้แรงจูงใจในการออม

สำหรับประเทศไทยการให้ความรู้ทางการเงินมักเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการศึกษาทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเงินออม แต่การศึกษาเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจความพึงพอใจของผู้ได้รับการอบรมและการวัดผลกระทบต่อเศรษฐภาวะของครัวเรือนเป็นลักษณะของการวิเคราะห์ก่อน-หลัง (Pre-Post Analysis) ไม่ได้ใช้วิธี RCTs ในการทดสอบผลกระทบทำให้ผลที่ได้อาจเกิดจากการลำเอียงในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนั้นบริบทของชุมชนที่ศึกษาในจังหวัดตราด ครัวเรือนมีการประกอบอาชีพอิสระในท้องถิ่น การเดินทางไปยังสถาบันการเงินอาจมีต้นทุนสูงเมื่อเทียบกับปริมาณเงินฝากที่น้อย ครัวเรือนในชุมชนอาจไม่คุ้นเคยกับการติดต่อกับสถาบันการเงิน และอาจประสบปัญหาสภาพคล่องจากหนี้สินนอกระบบหรืออื่นๆ จึงทำให้มีต้นทุนของการเริ่มต้นการออมที่สูงกว่าประชากรกลุ่มอื่น ดังนั้น อาจมีความเป็นไปได้ว่าครัวเรือนในชุมชนต้องการที่จะออมอยู่แล้วแต่ไม่สามารถเริ่มต้นได้ ซึ่งเป็นเหตุผลว่าการเพิ่มแรงจูงใจในการออมโดยช่วยลดราคาต้นทุนการเริ่มต้นการออมอาจมีประสิทธิภาพที่ดีกว่าการให้ความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าการให้ความรู้ทางการเงินมีผลต่อพฤติกรรมการออมของชุมชนหรือไม่อย่างไร เมื่อเทียบกับการให้แรงจูงใจเพื่อให้ครัวเรือนสามารถเริ่มต้นออมได้ การทราบถึงกลไกที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนพฤติกรรมการออมเพื่อวัยสูงอายุในชุมชน จะเป็นประโยชน์สู่การนำไปพัฒนาต้นแบบของโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพในการช่วยให้ชุมชนเพิ่มระดับการออมเพื่อวัยเกษียณอายุ นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการออมของครัวเรือน สามารถนำไปใช้ในการศึกษาทางวิชาการด้านเศรษฐศา สตร์และสังคมวิทยาได้

จากวิธีการศึกษาแบบทดลองควบคุมแบบสุ่มสองชั้น (RCTs 2x2) ของ 360 ครัวเรือนในชุมชนนอกเมืองของจังหวัดตราดที่เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต ภายใต้การกำกับดูแลของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต รวมทั้งหมดเป็น 348 ครัวเรือนตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่าวิธีที่น่าจะได้ผลมากที่สุดในการกระตุ้นการออมของครัวเรือน คือ การให้ความรู้ทางการเงิน (ซึ่งบทเรียนในโครงการนี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการออมโดยเฉพาะ) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือนของกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่ม

ควบคุม (control) อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ว่าการให้ความรู้ทางการเงิน จะมีผลเพียงการกระตุ้นให้ครัวเรือนเพิ่มการออมในผลิตภัณฑ์การออมในบางรูปแบบ แต่ไม่ได้ช่วยให้การออมโดยรวมเพิ่มขึ้น

งานวิจัยย่อยที่ 3 นี้มีโครงสร้างดังต่อไปนี้คือ ในส่วนที่ 2 เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยและผลการศึกษาจะแสดงไว้ในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 ตามลำดับ ส่วนที่ 5 เป็นการอภิปรายและวิจารณ์ผล สำหรับส่วนที่ 6 เป็นบทสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2. การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันทักษะทางการเงิน (financial literacy) ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ เนื่องจากการศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์ในช่วงหลังพบว่า การพัฒนาทางการเงิน (financial development) มีผลในทางบวกต่อการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (ดูการทบทวนจาก Levine 2005) การที่คนเรามีความรู้ทางการเงิน (financial literacy) ทำให้สามารถตัดสินใจวางแผน และมีการใช้เครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสม จึงช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการเงินของประเทศที่ดีขึ้น ซึ่งในที่สุดจะส่งผลดีต่อการเติบโตของประเทศ

ประกอบกับมีการศึกษาหลายชิ้น (ดูการทบทวนจาก Campbell et al. 2011) ที่ชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคสินค้าและการบริการทางการเงินไม่ได้ตัดสินใจตามหลักเศรษฐศาสตร์ที่ทำให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด (cognitive biases) และการตัดสินใจผิดพลาดทางการเงิน (financial mistakes) นี้อาจมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา (Calvet et al. 2007, 2009) และความรู้ทางด้านการเงิน (Kimball and Shumway 2007) ครัวเรือนที่มีความรู้ทางการเงินต่ำขาดการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ (Lusardi and Mitchell 2007a) และมีการลงทุนในสินทรัพย์น้อยเกินไป (Lusardi and Mitchell 2007b) ผลของการศึกษาเหล่านี้เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดในการส่งเสริมการศึกษาและทักษะทางการเงิน โดยคาดหวังว่าการมีความรู้ทางการเงินจะช่วยให้คนตัดสินใจได้ถูกต้องมากขึ้น เกิดกิจกรรมที่มีประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและในที่สุดจะส่งผลดีเศรษฐกิจและสังคมโดยรวม

ถึงแม้ว่ามีการศึกษาเชิงประจักษ์ที่พบความสัมพันธ์ (association) ในเชิงบวกระหว่างความรู้ทางการเงินและพฤติกรรมของคน แต่คำถามที่สำคัญคือ การให้ความรู้ทางการเงินมีผลทำให้เกิด (causal relation) เศรษฐภาวะดีขึ้นหรือไม่ ซึ่งคำตอบเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยากในเชิงเศรษฐมิติ กล่าวคือ ถ้าเราพบหลักฐานความสัมพันธ์ในทางบวกระหว่างความรู้ทางการเงินกับการออม หลักฐานนี้อาจเป็นเพราะคนที่มีเงินออมมากอาจเป็นคนที่ร่ำรวยอยู่แล้วและได้รับการศึกษาที่ดีกว่า จึงมีความรู้ทางการเงินที่ดีกว่า (reverse causality) การวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังการให้ความรู้ทางการเงิน (Difference in Difference Analysis) ก็ยังมีปัญหาความลำเอียงในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนั้นการศึกษาในช่วงหลังจึงใช้วิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่มหรือ Randomized Control Trials (RCTs) เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

การให้ความรู้และทักษะทางการเงิน

ถึงแม้ว่าการให้ความรู้ทางการเงิน (financial education) เป็นสิ่งที่รัฐบาลในประเทศต่างๆทั้งที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะหลังจากวิกฤตการณ์ในปีค.ศ. 2008 ได้จัดตั้ง Consumer Financial Protection Bureau (CFPB) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย Dodd – Frank Wall Street Reform และ Consumer Project Act โดย CFPB ได้ตั้ง Office of Financial Education เพื่อพัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมทักษะทางการเงิน ตลอดจนประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น อินโดนีเซียได้ประกาศให้ปี ค.ศ. 2008 เป็นปีแห่งการศึกษาทางด้านการเงิน ประเทศไทยก็ได้ดำเนินการคล้ายๆ กับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้ตั้งศูนย์คุ้มครองผู้บริโภคทางการเงินขึ้น องค์กรระหว่างประเทศ เช่น OCECD และ World Bank ตลอดจนมูลนิธิที่ไม่หวังกำไรต่างๆ ก็ได้ความสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการให้การศึกษาทางด้านการเงิน (financial education) แต่คำถามที่สำคัญคือ การให้การศึกษาเหล่านั้นมีผลหรือไม่? เพื่อให้ชัดเจน คำถามนี้อาจแบ่งออกได้เป็นสองคำถามย่อย ได้แก่ 1) การให้การศึกษาทางการเงิน (financial education) มีผลทำให้ทักษะทางการเงิน (financial literacy) ดีขึ้นหรือไม่? และ 2) การให้การศึกษาทางการเงิน (financial education) ได้ส่งผลต่อผลทางเศรษฐกิจ (economic outcome) ของผู้ที่ได้รับการศึกษาหรือไม่?

การตอบคำถามทั้งสองข้อนี้มีองค์ประกอบในหลายมิติที่ต้องพิจารณาได้แก่ เนื้อหาของการให้การอบรม (contents) วิธีการให้การอบรม (means) กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการอบรม (target groups) และที่สำคัญต้องชัดเจนว่าคำถามที่ต้องการจะตอบคืออะไร ถ้าวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาทางการเงินเพื่อเพิ่มทักษะทางการเงิน เราจะสนใจเรื่องการออกแบบเนื้อหาในการอบรมและวิธีการในการอบรม งานศึกษาในประเด็นนี้ เช่น Mandell (2008) ไม่พบหลักฐานที่สนับสนุนว่าการให้การศึกษาทางการเงินในโรงเรียนจะทำให้ทักษะทางการเงินดีขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่าการศึกษา Mandell (2008) ไม่พบผลกระทบในทางบวกของการให้ความรู้ทางการเงิน ทั้งๆที่วิธีการศึกษามีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ค่อนข้างลำเอียง Carpena et al. (2011) ศึกษาตัวอย่างขนาดใหญ่ถึง 1,200 ครัวเรือนในชุมชนเมืองประเทศอินเดีย โดยการสุ่มและใช้การอบรม 2-3 ชั่วโมงต่ออาทิตย์ เป็นเวลา 5 อาทิตย์ แต่พบว่าการให้ความรู้ทางการเงินมีผลเพียงเล็กน้อยต่อความสามารถคำนวณทางการเงิน และล่าสุด Fernandes et al. (2014) ได้ทบทวนการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเงินจำนวนถึง 168 การศึกษา ได้สรุปว่าการให้ความรู้ทางการเงินจากการศึกษาทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนามีผลกระทบเพียงเล็กน้อยและส่วนใหญ่ไม่คุ้มค่า

สำหรับทางด้านการพัฒนา นักวิชาการจะให้ความสนใจแก่คำถามที่สองมากกว่าคือ การให้ความรู้ทางการเงิน มีผลกระทบทางเศรษฐกิจ (economic outcome) หรือไม่? **โดยมีสมมุติฐานว่าการให้ความรู้ทางการเงินทำให้ทักษะทางการเงิน (financial literacy) ดีขึ้น** ประกอบกับมีหลักฐานโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศที่กำลังพัฒนาที่แสดงว่าระดับทักษะทางการเงินมักจะต่ำสำหรับผู้ที่มีการศึกษาไม่สูงและอยู่ในเขตชนบท

ทำให้นักวิชาการทางด้านนี้ไม่ได้มุ่งศึกษาเฉพาะผลกระทบของทักษะทางการเงินต่อพฤติกรรมทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ยังศึกษาผลกระทบที่เกิดจากกลไกการให้การศึกษาทางการเงินต่างๆ และความคุ้มค่าของการอบรมให้ทักษะทางการเงินเปรียบเทียบกับทางเลือกอื่นๆ เช่น การให้รางวัลหรือแรงจูงใจ การศึกษา ผ่านทางโทรศัพท์เคลื่อนที่หรือผ่านตัวแทนของสถาบันการเงิน เป็นต้น งานศึกษานี้สอดคล้องกับมุมมองทางด้านการพัฒนา ดังนั้นการทบทวนวรรณกรรมจะเน้นการทบทวนการศึกษาผลกระทบของการให้ความรู้ทางการเงินโดยใช้วิธี RCTs

<u>ทักษะทางการเงินและผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ (Economic Outcome)</u>

การศึกษาผลกระทบ (causality) ของทักษะทางการเงินไม่ใช่เรื่องง่าย เนื่องจากปัญหาทางด้านเศรษฐมิติดังที่กล่าวมาแล้ว การศึกษาหลายชิ้นได้ใช้วิธี Instrumental Variable เพื่อแก้ปัญหา เช่น Christiansen et al. (2008) Lusardi and Mitchell (2009) และ Klapper et al. (2013) และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ของทักษะทางการเงินหลังจากการแก้ปัญหาสูงกว่าค่าสัมประสิทธิ์จากการประมาณโดย Ordinary Least Square (OLS) ซึ่งอาจสรุปได้ว่าทักษะทางการเงินมีผลต่อพฤติกรรมทางการเงิน

แต่สำหรับนักเศรษฐศาสตร์ทางด้านการพัฒนา มีแนวคิดและเชื่อว่าในการวัดผลกระทบของโปรแกรมการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (intervention) วิธี RCTs มีความเหมาะสมมากกว่า (ในบริบทนี้ intervention คือการให้ความรู้ทางการเงิน) และงานวิจัยส่วนใหญ่ในระยะหลัง ที่ศึกษาว่าการให้ความรู้ทางการเงิน มีผลกระทบทางเศรษฐกิจ (economic outcome) หรือไม่ มักใช้วิธีดังกล่าว เช่น Field et al. (2010) ศึกษาผลกระทบของการให้การศึกษาทางการเงิน (ระยะเวลา 2 วัน) แก่ผู้หญิงทำงานนอกระบบ (informal sector) จำนวน 636 คน และพบว่าการให้การอบรมความรู้ทางการเงินไม่มีผลทำให้มีการออมเพิ่มขึ้น Seshan and Yang (2014) ทดสอบการให้ความรู้ทางการเงิน แต่เป็นการอบรมที่สั้นและเน้นการจูงใจให้แก่กลุ่มผู้อพยพในประเทศการ์ต้า และพบว่าการให้ความรู้โดยรวมไม่มีผลต่อการออม แต่มีผลเฉพาะผู้อพยพที่มีระดับการออมต่ำมากเท่านั้น

งานศึกษาที่สำคัญทางด้านทักษะทางการเงินในบริบทของครัวเรือนคือ การศึกษาของ Cole et al. (2011) ในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่การให้ทักษะทางการเงินน่าจะมีผลต่อพฤติกรรมของคนยากจนมาก เนื่องจากประชากรของประเทศมีการศึกษาที่ต่ำ (สัดส่วนของการใช้จ่ายทางการศึกษาต่อ GDP ต่ำที่สุดในโลก) ประเทศอินโดนีเซียยังมีลักษณะพิเศษที่ระบบธนาคารนั้นกระจายครอบคลุมพื้นที่ทั้งประเทศ เงินขั้นต่ำที่สามารถเปิดบัญชีออมทรัพย์ได้ค่อนข้างต่ำมาก (50,000 รูเปีย ประมาณ 0.53 ดอลลาร์สหรัฐ หรือ ประมาณ 15 บาท เมื่อเทียบกับประเทศไทยที่ประมาณ 100 บาท) แต่คนในชนบทที่มีบัญชีเงินฝากในระบบมีเพียง ร้อยละ 32 ของประชากร สาเหตุที่ทำให้คนในชนบทไม่ใช้บัญชีเงินฝาก? อาจเป็นเพราะว่าคนในชนบทขาดความรู้/ทักษะทางการเงิน หรืออาจเป็นเพราะว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากบัญชีออมทรัพย์ยังไม่มากพอที่ทำให้เขาเหล่านั้นเปิด

บัญชี ดังนั้นการให้แรงจูงใจหรือการกระตุ้นอาจช่วยให้คนเหล่านี้เปิดบัญชีออมทรัพย์ได้ Cole et al. (2011) ได้สุ่มตัวอย่างจาก 3,300 ครัวเรือนใน 112 หมู่บ้าน และใช้วิธี Randomize Control Trials (RCTs) ในการทดสอบว่าทักษะทางการเงิน หรือการให้แรงจูงใจจะส่งผลให้คนเหล่านี้เปิดบัญชีออมทรัพย์ การให้ความรู้ทางการเงิน โดยร่วมมือกับ Microfinance Innovation Center for Resources and Alternatives ในการพัฒนาโปรแกรมการสอน (เป็นหลักสูตร 2 วัน) ค่าใช้จ่ายต่อหัวของการให้ความรู้ทางการเงินตกประมาณ 17 ดอลลาร์สหรัฐ สำหรับแรงจูงใจจะให้เงินคืน (Rebate) โดยการสุ่มที่มีโอกาสเท่าๆกัน ถ้าครัวเรือนได้เปิดบัญชีออมทรัพย์ ซึ่งแบ่งออกเป็นช่วง กล่าวคือ ต่ำ = $3 x (25,000 Rp) กลาง = $8 x (75,000 Rp) สูง = $14 x (125,000 Rp)

ผลการศึกษาพบว่าถึงแม้อุปสงค์ของกลุ่มตัวอย่างในการได้รับการศึกษาทางด้านการเงิน (ประมาณร้อยละ 70 ที่ได้รับการสุ่มให้เข้ารับการอบรมตอบรับว่าจะเข้าร่วม) การให้การศึกษาไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการให้คนยากจนใช้บัญชีออมทรัพย์ (จากคนที่ไม่เคยมีบัญชีมาก่อน) ยกเว้นครัวเรือนที่ไม่มีการศึกษาเลย การให้แรงจูงใจ (หรือการชดเชย) เพียงกลับมีผลต่อ (ความน่าจะเป็น) ในการเปิดบัญชีออมทรัพย์ กล่าวคือการเพิ่มแรงจูงใจจาก 3 ดอลลาร์สหรัฐ เป็น 14 ดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มโอกาสในการเปิดบัญชีอย่างมีนัยสำคัญและจากการสำรวจภายหลังจากการทดลอง 2 ปี ครัวเรือนที่ได้รับแรงจูงใจมากที่สุดมีโอกาสมากที่จะยังมีการใช้บัญชีออมทรัพย์และธนาคารในการฝาก ถอนและโอนเงิน

อย่างไรก็ตาม Cole el al. (2011) ได้สรุปว่าผลการศึกษาไม่ได้หมายความว่าการให้ความรู้ทางการเงินเป็นเรื่องที่ไม่ดี แต่การให้ความรู้ทางการเงินไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิภาพในการให้คนยากจนเข้าถึงทางการเงิน จากการคำนวณอย่างคร่าวๆ ของผู้วิจัยพบว่า การให้แรงจูงใจมีความคุ้มค่ามากกว่าถึง 2.5 เท่า การศึกษานี้ชี้ให้เห็นบางบริบทเช่น ราคา (price) เป็นเรื่องสำคัญมากกว่าความรู้ (knowledge) ในการที่ผู้บริโภคตัดสินใจในการใช้ผลิตภัณฑ์ทางการเงิน ดังนั้นผู้ที่ดำเนินนโยบายควรตระหนักถึงทางเลือกอื่นๆ ในการส่งเสริมให้เกิดการเข้าถึงทางการเงิน การให้การศึกษาไม่ใช่วิธีเดียวที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการได้ การให้ความรู้นอกจากมีต้นทุนที่ค่อนข้างแพงในการพัฒนาหลักสูตรและการนำเสนอต่อครัวเรือน และยังอาจมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาที่ให้ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างของกระทรวงศึกษาไทยที่มีงบประมาณสูงมากเมื่อเทียบกับหลายๆประเทศ ซึ่งไม่สะท้อนถึงผลลัพธ์ เช่น คะแนน Programme for International Student Assessment หรือ PISA ของไทย

สำหรับในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการอบรมความรู้ทางการเงินที่เหมาะสม Drexler et al. (2014) ได้ทดสอบหลักสูตรการอบรมระหว่างหลักสูตรมาตรฐานที่สอบเกี่ยวกับบัญชี และหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นอย่างง่ายๆในลักษณะ Rule-of-Thumb ทางการเงินกับกลุ่มผู้ประกอบการขนาดเล็กในประเทศสาธารณรัฐโดมินิกัน การทดลองโดยวิธี RCTs พบว่า โปรแกรมการอบรมในลักษณะ Rule-of-Thumb เท่านั้นที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือมีการพัฒนาในกระบวนการจัดการความผิดพลาดน้อยลง และมีผลต่อดัชนีการวัดรายได้ ในขณะที่ไม่พบผลกระทบของโปรแกรมการอบรมแบบมาตรฐาน นอกจากนั้นยังพบว่า

โปรแกรมในลักษณะ Rule-of-Thumb มีผลกระทบมากกว่าสำหรับกลุ่มผู้ประกอบการที่มีความรู้ต่ำและมีการจัดการธุรกิจที่แย่กว่า

การศึกษาเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า การทำให้โปรแกรมการให้ความรู้ทางการเงินมีผลกระทบต่อคนยากจนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจทำให้ต้นทุนของโปรแกรมสูง นักวิชาการทางด้านพัฒนาจึงพยายามที่จะหาช่องทางในการอบรมที่มีความคุ้มค่า โดยการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ โครงการที่ขณะนี้กำลังดำเนินการภายใต้ Poverty Action Lab เช่น Cole and Schoar (ongoing) กำลังศึกษาผลกระทบของโปรแกรมการสอนในลักษณะ Rule of Thumbs และข้อความการเตือน (Reminders) ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่แก่ผู้ประกอบการขนาดย่อมในประเทศอินเดีย) Cole, Litvine and Sadhu (ongoing) กำลังศึกษาช่องทางการให้การอบรมทางการเงิน โดยผ่านช่องทางทางเลือกในอินเดีย กล่าวคือ ให้ความรู้ทางการเงินกับตัวแทน (ซึ่งเรียกว่า Business Correspondent Agent) ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างครัวเรือนในชนบท และสถาบันการเงิน เพื่อทดสอบว่าช่องทางนี้จะมีผลกระทบหรือไม่ Brune et al. (ongoing) ศึกษาทางเลือกของการส่งเสริมให้คนยากจนในประเทศมัลลาวีมีการออม โดยเปรียบเทียบผลกระทบของการให้ความรู้ทางการเงิน (Financial Training) การนำเงินรายได้ฝากเข้าบัญชีของธนาคาร (Direct Deposits) และการเปลี่ยนชื่อบัญชีออมทรัพย์ของสถาบันการเงินให้ตรงกับความต้องการของผู้ฝาก (Labeling Accounts) อย่างไรก็ตามโครงการดังกล่าวนี้กำลังดำเนินการอยู่ จึงยังไม่ทราบผลการศึกษาของทางเลือกเหล่านี้ที่ชัดเจน

<u>ทักษะทางการเงินของเยาวชน</u>

การให้ความรู้ทางการเงินแก่เยาวชนเป็นเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบของทักษะทางการเงิน เนื่องจากการให้ความรู้ทางการเงินแก่เยาวชนน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการให้ความรู้ผู้ใหญ่ (เด็กสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ง่ายกว่าผู้ใหญ่) แต่การให้ความรู้แก่เยาวชนก็ได้รับการโต้แย้งว่าการให้ความรู้ทางการเงินแก่เยาวชนอาจมีข้อเสียที่ทำให้เยาวชนเหล่านั้นให้ความสำคัญแก่การหารายได้ (สนใจแต่ผลประโยชน์ทางด้านตัวเงิน) ซึ่งอาจนำมาสู่การขาดเรียนมากขึ้นได้ Berry, Karlan and Pradhan (2015) ศึกษาผลกระทบของการให้ความรู้ทางการเงินแก่เยาวชนในโรงเรียน 135 แห่ง ในประเทศ Ghana โดยเปรียบเทียบผลกระทบระหว่างโปรแกรมที่ให้ความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว กับโปรแกรมที่สอนทางการเงินและคุณค่าทางสังคม (social value) ผลการศึกษาพบว่าโปรแกรมทั้งสองไม่มีผลต่อการออมที่เพิ่มขึ้น (เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงการออมจากที่บ้านมาเป็นที่โรงเรียน) ไม่มีผลต่อทัศนคติของการออม และการใช้จ่ายของเยาวชน และที่สำคัญคือพบว่าเฉพาะโปรแกรมที่ให้ความรู้ทางด้านการเงินเพียงอย่างเดียว มีผลทำให้เยาวชนในกลุ่มนี้ทำงานมากขึ้น โดยที่อัตราการขาดโรงเรียนไม่ได้เพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าเยาวชนเหล่านี้ใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์มากขึ้น ถึงแม้การศึกษานี้ไม่พบผลกระทบที่คาดหวังไว้ ผู้ศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตว่า การให้ความรู้แก่เยาวชนอาจมีผลกระทบที่สำคัญในระยะยาวก็ได้ (ซึ่งเกินระยะเวลาที่ศึกษา) และต้นทุนการให้ความรู้แก่เยาวชน (ผ่านทางโรงเรียน) มี

ต้นทุนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับการให้ความรู้ทางการเงินแก่ผู้ที่ทำงานแล้ว เนื่องจากสามารถอาศัยโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียนที่มีอยู่ และไม่มีต้นทุนค่าเสียโอกาสจากการไม่ไปทำงานเพื่อมาเข้ารับการอบรม (ค่าใช้จ่ายในการให้ความรู้อยู่ที่ประมาณ 5.5 ดอลลาร์สหรัฐต่อนักเรียนเท่านั้น)

การศึกษานี้ทำให้เรามีความเข้าใจผลกระทบของการให้ความรู้ทางการเงินต่อเยาวชนเพิ่มขึ้น เนื่องจากผลกระทบของการศึกษาทางการเงินแก่เยาวชนเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันค่อนข้างมากในวงการวิชาการ เช่น Bernheim et al. (2001) พบว่านักเรียนที่ได้รับการศึกษาทางการเงิน (ที่บังคับโดยรัฐ) มีผลทำให้การออมเพิ่มขึ้น แต่ Cole et al. (2014b) ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า ไม่พบว่าการให้การศึกษาทางการเงินมีผลกระทบระยะยาวทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Outcome) ของนักเรียน แต่กลับพบว่า การศึกษาทางด้านคณิตศาสตร์ มีผลดีทางด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้จากการลงทุน การล้มละลาย การครอบครองอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

<u>ทักษะหรือการเข้าถึงทางการเงิน</u>

ประเด็นที่สำคัญในเชิงนโยบายอีกประการหนึ่งที่ได้รับการถกเถียงกันมากเกี่ยวกับการให้การศึกษาทางการเงินแก่คนยากจน และผู้ประกอบการขนาดย่อมคือ คนเหล่านี้ขาดทักษะทางการเงินและการดำเนินธุรกิจหรือ ขาดการเข้าถึงเงินทุนในการประกอบการ เช่น Mohammed Yunus (1999) ผู้ก่อตั้ง Grameen Bank ได้กล่าวว่า “การให้สินเชื่อแก่คนยากจน ทำให้คนเหล่านี้ได้ใช้ทักษะในสิ่งที่เขารู้อยู่แล้วนำไปปฏิบัติได้” แต่ Bruhn, Karlan and Schoar (2010) มีความเห็นว่าในประเทศที่ยากจน ผู้ประกอบการเหล่านี้อาจขาดทักษะในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งรวมถึงความรู้ทางการเงิน Gine and Mansuri (2014) พยายามตอบคำถามเชิงนโยบายนี้ โดยศึกษาว่าเงินทุนหรือความรู้ อะไรที่เป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกิจของคนยากจน การศึกษาได้แบ่งตัวอย่างของผู้ประกอบการในประเทศปากีสถานออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ได้รับการศึกษาและได้รับสินเชื่อเพิ่มขึ้น 2) กลุ่มที่ได้รับการศึกษาแต่ไม่ได้รับสินเชื่อเพิ่มขึ้น 3) กลุ่มที่ไม่ได้รับการศึกษา แต่ได้รับสินเชื่อเพิ่มขึ้น 4) กลุ่ม (ควบคุม) ที่ไม่ได้รับการศึกษาและไม่ได้รับสินเชื่อเพิ่มขึ้น Gine and Mansuri (2014) พบว่า การให้ความรู้ในการดำเนินธุรกิจและการเงินมีผลทำให้ครัวเรือนสามารถใช้จ่ายได้เพิ่มขึ้น ลดความล้มเหลวของธุรกิจ ยอดขายและกำไรเพิ่มขึ้น การศึกษาไม่พบผลกระทบของการเข้าถึงสินเชื่อที่ชัดเจน และที่น่าประหลาดใจคือ การศึกษาพบว่าผลกระทบในทางบวกนั้นเกิดขึ้นเฉพาะผู้ประกอบการที่เป็นผู้ชาย นอกจากนั้นการวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์พบว่า จากมุมมองขององค์กรการเงินฐานราก การให้การศึกษาแก่ผู้ประกอบการนั้นไม่คุ้มกับผลจากการขยายสินเชื่อ และหนี้สูญที่ลดลง

โดยสรุป การศึกษาทางด้านการให้ความรู้ทางการเงิน (financial education) ทักษะทางการเงิน (financial literacy) และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีมิติที่ต้องพิจารณาหลายด้าน วิธีการที่เป็นที่ยอมรับในการศึกษาผลกระทบดังกล่าวในปัจจุบันคือการใช้วิธี RCTs จากการทบทวนผล

การศึกษาที่มีอยู่ส่วนใหญ่ในต่างประเทศพบว่าการให้ความรู้ทางการเงินไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐภาวะของผู้ได้รับการอบรมได้มากตามที่หลายฝ่ายคาดหวังไว้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลไกที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการออมของชุมชนในครัวเรือน ในจังหวัดตราด โดยวิธีการศึกษาแบบทดลองควบคุมแบบสุ่มสองชั้น (RCTs 2x2) เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของการให้การศึกษาทางการเงินกับการให้แรงจูงใจ (โดยมีข้อสมมุติฐานว่าการให้ความรู้ทางการเงินสามารถสร้างทักษะทางการเงิน และทักษะทางการเงินช่วยสนับสนุนให้เกิดการออมได้) ในส่วนถัดไป (ส่วนที่ 3) จะกล่าวถึงระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยและตัวอย่างข้อมูล

3. ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตการศึกษา

โครงการมีเป้าหมายที่จะทำการศึกษาถึงกลไกที่มีส่วนช่วยในการสร้างการออมเพื่อวัยสูงอายุ โดยใช้วิธีการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (Randomized Control Trails (RCTs)) เพื่อแบ่งกลุ่มครัวเรือนเป็น 4 กลุ่มตัวอย่าง (ดังรายละเอียดในส่วนขั้นตอนการศึกษา) และโครงการจะทำการเก็บข้อมูลสำรวจจากกว่า 300 ครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนนอกเมืองของจังหวัดตราด เพื่อที่จะติดตามเปรียบเทียบพฤติกรรมการออมและสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนทั้งก่อนและหลังจากให้ความรู้ทางการเงินและแรงจูงใจในการออมแก่ครัวเรือน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการนี้มีเป้าหมายที่จะใช้ข้อมูลสำรวจแบบซ้ำ (panel survey data) ของ 348 ครัวเรือน ครัวเรือนตัวอย่างในชุมชนนอกเมืองของจังหวัดตราด[4] ซึ่งเป็นตัวอย่างครัวเรือนที่ใช้ในการศึกษาของโครงการ 1 แต่การศึกษาภายใต้โครงการนี้จะทำการสำรวจซ้ำเพิ่มอีกสองครั้ง (รวมเป็นสามครั้ง) กับครัวเรือนเดิม โดยทำการสำรวจครั้งแรกก่อนการทำการทดลองให้ความรู้ทางการเงิน (financial education) และให้แรงจูงใจ (incentive) และอีกสองครั้งเพื่อติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครัวเรือนหลังทำการทดลอง รายละเอียดของการเก็บข้อมูลมีดังต่อไปนี้

การสุ่มตัวอย่าง

จากบัญชีรายชื่อในกรอบตัวอย่าง (sampling frame) ที่ได้รับจากกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ (กลุ่มสัจจะฯ) คณะผู้วิจัยพบว่า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์และกองบุญวันละบาทมีอยู่ในเขตพื้นที่นอกเมือง 4 อำเภอในจังหวัดตราด ได้แก่ อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอบ่อไร่ และอำเภอคลองใหญ่ และอีกหนึ่งอำเภอในจังหวัดจันทบุรี

[4] โครงการมีตัวอย่างเป้าหมายทั้งหมด 300 ครัวเรือน แต่มีตัวอย่างจริงที่ทำการสำรวจทั้งหมด 348 ครัวเรือน (ดังรายละเอียดในส่วนการเก็บรวมรวมข้อมูล การสุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ 2 ระดับครัวเรือน)

ได้แก่ อำเภอขลุง แต่เนื่องจากอำเภอคลองใหญ่อยู่ไกลจากอำเภออีก 4 อำเภอมาก ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมต้นทุนในการทำวิจัยให้อยู่ภายใต้งบประมาณและเพื่อความสะดวกในการทำการสำรวจ ทางคณะผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มประชากรที่จะทำการสำรวจไว้เพียงแค่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเขาสมิง อำเภอแหลมงอบ อำเภอบ่อไร่ และอำเภอขลุง[5] จากนั้นคณะผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้น (Two–stage Sampling) โดยขั้นแรกเป็นการสุ่มเพื่อเลือกหมู่บ้านและขั้นที่สองเป็นการสุ่มเพื่อเลือกครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งในแต่ละขั้นได้ดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ระดับหมู่บ้าน

ในการสุ่มระดับหมู่บ้าน คณะผู้วิจัยใช้บัญชีรายชื่อหมู่บ้านของกองทุนที่มีอยู่ในกลุ่มสัจจะออมทรัพย์และกองบุญวันละบาทใน 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเขาสมิง (49 หมู่บ้าน) อำเภอแหลมงอบ (13 หมู่บ้าน) อำเภอบ่อไร่ (12 หมู่บ้าน) และอำเภอขลุง (1 หมู่บ้าน) รวมทั้งหมด 75 หมู่บ้าน เพื่อทำการสุ่มเลือก 20 หมู่บ้านโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างมีสัดส่วน (Proportionate stratified random sampling) ตามจำนวนหมู่บ้านที่มีอยู่ในแต่ละอำเภอ โดยหมู่บ้านในแต่ละอำเภอจะถูกสุ่มมาโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ผลลัพธ์จากการสุ่มเลือกด้วยวิธีดังกล่าวจะได้ตัวอย่างหมู่บ้านดังต่อไปนี้ หมู่บ้านในอำเภอเขาสมิงจำนวน 13 หมู่บ้าน หมู่บ้านในอำเภอแหลมงอบจำนวน 4 หมู่บ้าน และหมู่บ้านในอำเภอบ่อไร่จำนวน 3 หมู่บ้าน ดังที่แสดงในตารางที่ 1 ทั้งนี้อำเภอขลุงซึ่งมีเพียง 1 หมู่บ้าน ไม่ถูกสุ่มตัวอย่างขึ้นมา

ตารางที่ 1 หมู่บ้านที่ถูกสุ่มมาเป็นตัวอย่างในขั้นที่ 1 ในแต่ละอำเภอ

อำเภอ	หมู่บ้านที่สุ่มมาเป็นตัวอย่าง	
	จำนวน	รายชื่อหมู่บ้าน
เขาสมิง	13	วัดทุ่งเขา, วัดทางควาย, บ้านแสนสุข, บ้านฆ้อ, บ้านมาบใหญ่, บ้านคลองปุก, วัดเขาชะอม, บ้านเจียรพัฒนา, บ้านเขาฉลาด, บ้านเสนาณรงค์, บ้านตาละวาย, บ้านคลองใหญ่, ตรอกกระสังข์
แหลมงอบ	4	บ้านแหลมมะขาม, บ้านแหลมอวน, บ้านธรรมชาติบน, วัดบางปิดบน
บ่อไร่	3	บ้านปะเดา, บ้านทับทิมสยาม 01, บ้านตายาย

ขั้นที่ 2 ระดับครัวเรือน

ในการสุ่มเลือกครัวเรือนจากกองทุนสัจจะออมทรัพย์และกองบุญวันละบาท ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดให้มีการสุ่ม 18 ครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านที่ถูกเลือกจากขั้นที่ 1 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าจำนวนครัวเรือนที่ถูกสุ่มทั้งหมดจึงรวมทั้งสิ้นเป็น 360 ครัวเรือน (มาจากการสุ่ม 20 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 18 ครัวเรือน) ซึ่งมากกว่าจำนวนครัวเรือนเป้าหมายที่กำหนดในขอบเขตการศึกษา ทั้งนี้

[5] หลังจากทำการสุ่มในขั้นที่ 1 อำเภอขลุงไม่ได้ถูกเลือกให้เป็นตัวอย่าง

60 ครัวเรือนที่ถูกสุ่มเพิ่มมานั้น คณะผู้วิจัยได้เผื่อไว้ในกรณีที่บางหมู่บ้านมีสมาชิกน้อยกว่า 18 ครัวเรือนและในกรณีที่มีปัญหาไม่สามารถสัมภาษณ์บางครัวเรือนได้ในภายหลัง อย่างไรก็ตาม หลังจากที่คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้านและตรวจสอบกับบัญชีรายชื่อในกลุ่มสัจจะฯ แล้วพบว่า ทุกหมู่บ้านมีสมาชิกมากกว่า 18 ครัวเรือน ยกเว้นหมู่บ้านตายายในอำเภอบ่อไร่ที่มีจำนวนครัวเรือนแค่ 6 ครัวเรือน ดังนั้น จะมีตัวอย่างที่ทำการสำรวจในการศึกษานี้ลดลง 12 ครัวเรือน คิดเป็นจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 348 ครัวเรือน

สำหรับการสุ่มเพื่อทำการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (RCTs) นั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 348 ครัวเรือนเป็น 4 กลุ่มการทำการทดลองควบคุมแบบสุ่ม[6] ได้แก่ กลุ่มที่ไม่มีการให้ความรู้และแรงจูงใจในการออมจำนวน 78 ครัวเรือน กลุ่มที่ไม่มีการให้ความรู้แต่ให้แรงจูงใจในการออมจำนวน 90 ครัวเรือน กลุ่มที่มีการให้ความรู้แต่ไม่มีการให้แรงจูงใจในการออม 90 ครัวเรือน และกลุ่มที่มีการให้ความรู้และแรงจูงใจในการออมจำนวน 90 ครัวเรือน ดังที่แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายชื่อหมู่บ้านสำหรับแต่ละกลุ่มการทำการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (RCT)

กลุ่ม RCT	จำนวนครัวเรือน	รายชื่อหมู่บ้าน
Control: ไม่มีการให้ความรู้และแรงจูงใจในการออม	78	- วัดเขาชะอม อ.เขาสมิง, - บ้านเจียรพัฒนา อ.เขาสมิง - บ้านเขาฉลาด อ.เขาสมิง - บ้านคลองใหญ่ อ.เขาสมิง - บ้านตายาย อ.บ่อไร่
Treatment-Incentive ไม่มีการให้ความรู้แต่ให้แรงจูงใจในการออม	90	- บ้านฆ้อ อ.เขาสมิง - บ้านคลองปุก อ.เขาสมิง - บ้านตาละวาย อ.เขาสมิง - บ้านแหลมอวน อ.แหลมงอบ - บ้านธรรมชาติบน อ.แหลมงอบ
Treatment-Literacy ให้ความรู้แต่ไม่มีการให้แรงจูงใจในการออม	90	- บ้านแสนสุข อ.เขาสมิง - บ้านมาบใหญ่ อ.เขาสมิง - บ้านเสนาณรงค์ อ.เขาสมิง - บ้านแหลมมะขาม อ.แหลมงอบ - บ้านทับทิมสยาม 01 อ.บ่อไร่
Treatment-Interaction ให้ความรู้และแรงจูงใจในการออม	90	- วัดทุ่งเขา อ.เขาสมิง - วัดทางควาย อ.เขาสมิง - ตรอกกระสังข์ อ.เขาสมิง

[6] ดูวิธีการสุ่มโดย RCT สองขั้นในส่วนขั้นตอนการศึกษา

- วัดบางปิดบน อ.แหลมงอบ
- บ้านปะเดา อ.บ่อไร่

การสัมภาษณ์

เนื่องจากหลายคำถามในแบบสอบถามเป็นคำถามที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน (sensitive questions) อาทิ คำถามเกี่ยวกับรายได้ ค่าใช้จ่าย หนี้สิน และทรัพย์สิน ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลจึงจำเป็นต้องอาศัยผู้สัมภาษณ์ที่เป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ซึ่งเป็นคนที่ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้จักและไว้วางใจ (trust) ที่จะให้ข้อมูลตามจริง ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มสัจจะฯ ในการเลือกผู้สัมภาษณ์อย่างน้อย 1 คนต่อ 1 หมู่บ้าน

คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อทำการอบรมผู้สัมภาษณ์ (interviewer training) ในช่วงเดือนธันวาคม 2558 และฝึกทบทวนเพิ่มเติมสำหรับเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ในเดือนเมษายน 2559 โดยผู้สัมภาษณ์แต่ละคนได้รับการฝึกหัดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 วัน ซึ่งรวมถึงการอบรมเพื่ออธิบายแบบสอบถามและหลักปฏิบัติในการสัมภาษณ์ (interview protocol) และการให้ผู้สัมภาษณ์ได้ลองสัมภาษณ์จริงกับครัวเรือนซึ่งไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสุ่มไว้ โดยวิธีการสัมภาษณ์ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยเน้นใช้วิธีที่ผู้สัมภาษณ์สามารถปรับเปลี่ยนคำ (question wording) ในแบบสอบถาม (conversational interview procedure) เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถเข้าใจคำถามได้ดีขึ้น

แบบสอบถามและการทดสอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมามีทั้งหมด 7 ส่วน ดังนี้

1. องค์ประกอบและสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครัวเรือน
2. รายได้ เงินช่วยเหลือ และความคาดหวังต่อรายได้ในอนาคตของครัวเรือน
3. ผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์และผลิตภัณฑ์การลงทุนทางการเงินของครัวเรือน
4. ผลิตภัณฑ์ประกันของครัวเรือน
5. ที่ดินและอสังหาริมทรัพย์รวมถึงทรัพย์สินอื่นของครัวเรือน
6. หนี้สินของครัวเรือน
7. การบริโภคและค่าใช้จ่ายต่างๆ ของครัวเรือน

คณะผู้วิจัยได้เลือกวิธีการทดสอบแบบสอบถามโดยให้มีการลงไปสัมภาษณ์ในพื้นที่จริง (field pretest) โดยผู้สัมภาษณ์ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามในหมู่บ้านที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มหมู่บ้านตัวอย่างที่สุ่มได้ ในระหว่างการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้สังเกตการณ์เพื่อสำรวจดูปัญหาที่ผู้สัมภาษณ์ประสบ และหลังจากที่ทำการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้มีการพูดคุยกับผู้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ เพื่อแนะนำ

เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการสัมภาษณ์ที่เหมาะสม นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้นำความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์และปัญหาต่างๆ ที่พบไปปรับปรุงแบบสอบถามเพื่อให้สะดวกยิ่งขึ้นต่อการทำงานของผู้สัมภาษณ์

ทีมผู้สัมภาษณ์ได้ทำการเก็บข้อมูลจริงครั้งที่ 1 ในช่วงเดือนมกราคมถึงกุมภาพันธ์ 2559 ครั้งที่ 2 ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงกลางเดือนสิงหาคม 2559 และครั้งที่ 3 ในช่วงต้นเดือนกันยายน 2559 โดยคณะผู้วิจัยวางแผนที่จะทำการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลครั้งที่ 2 หลังจากการให้ความรู้และการให้แรงจูงใจในการออมในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม 2559 แต่มีการล่าช้า เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นฤดูเก็บเกี่ยวผลไม้ของครัวเรือนส่วนใหญ่ที่ทำการสำรวจ ดังนั้น ครัวเรือนจึงไม่สะดวกให้ทีมผู้สัมภาษณ์เก็บข้อมูล ทีมผู้สัมภาษณ์จึงจำเป็นต้องเลื่อนการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ออกไปเป็นช่วงเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคม ซึ่งทำให้มีเวลาเพียงไม่ถึงหนึ่งเดือนเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3

3.3 ขั้นตอนการศึกษา

สมมติฐานของโครงการวิจัยนี้ คือ การให้ความรู้และทักษะทางการเงิน (financial education and literacy) มีผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมการออมของชุมชน เนื่องจากการมีความรู้ทางการเงินทำให้สามารถตัดสินใจและวางแผนทางการเงินได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การให้ความรู้ทางการเงินจึงมีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดการออมที่เพียงพอเพื่อก่อให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด (Lusardi 1999, Lusardi and Mitchell 2007a) ทั้งนี้ การให้แรงจูงใจในการออมอาจมีประสิทธิผลที่ดีมากกว่าและประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการให้ความรู้ทางการเงิน เนื่องจากมีหลายงานวิจัยในต่างประเทศที่สามารถสรุปไปในทางดังกล่าวได้ดังที่กล่าวไว้ในบททบทวนวรรณกรรม

เพื่อทดสอบสมมติฐานดังกล่าว โครงการนี้จะใช้วิธีการศึกษาแบบทดลองควบคุมแบบสุ่ม หรือ Randomized Control Trials (RCTs) สองชั้นจากครัวเรือนในชุมชนนอกเมืองของจังหวัดตราดที่เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต ภายใต้การกำกับดูแลของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต โดยโครงการย่อยนี้จะทำการสุ่มเลือก 20 กลุ่มชุมชนจาก 40 กลุ่มชุมชนที่ใช้ในการศึกษาของโครงการย่อยที่ 2 และสุ่มเลือก 18 ครัวเรือนในแต่ละกลุ่มชุมชน ยกเว้นกลุ่มชุมชนที่มีสมาชิกไม่ถึง 18 ครัวเรือน[7] รวมครัวเรือนที่สุ่มได้สำหรับการศึกษาภายใต้โครงการนี้ทั้งสิ้นเป็นจำนวน 348 ครัวเรือนตัวอย่าง

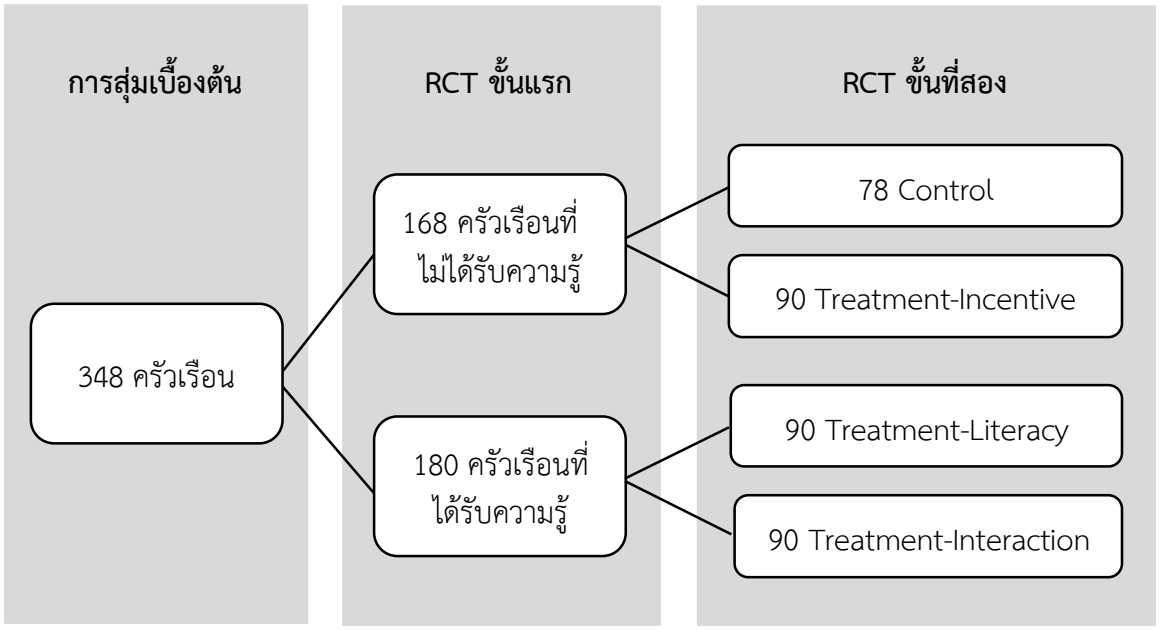
จากนั้น คณะผู้วิจัยจึงทำการสุ่มโดย RCT ขั้นแรกเพื่อเลือก 10 ชุมชน เพื่อให้ความรู้และทักษะเบื้องต้นทางการเงิน และทำการสุ่มโดย RCT ขั้นที่สอง เพื่อเลือก 5 ชุมชนจากชุมชนที่ได้รับความรู้ทางการเงินดังกล่าว และ 5 ชุมชนจากชุมชนที่ไม่ได้รับความรู้ทางการเงิน เพื่อให้แรงจูงใจในการออมโดยการลดราคาต้นทุนการออม โดยเหตุผลหลักของการสุ่มระดับชุมชนคือเพื่อป้องกันผลกระทบจากการที่ครัวเรือนเป้าหมายที่ได้รับความรู้ทางการเงินส่งผ่านความรู้ไปยังครัวเรือนเป้าหมายที่ไม่ได้รับความรู้ (spill-over effect) (อันจะส่งผลให้การวัด

[7] ดังที่อธิบายไว้ในส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูล การสุ่มตัวอย่าง ขั้นที่ 2 ระดับครัวเรือน

ประสิทธิภาพของการให้ความรู้ทางการเงินผิดพลาด เนื่องจากการสุ่มระดับชุมชนทำให้ครัวเรือนเป้าหมายไม่อยู่ในชุมชนเดียวกันและครัวเรือนมีโอกาสพบปะและพูดคุยกันยาก ดังนั้น การสุ่มในระดับชุมชนจึงช่วยลดปัญหาดังกล่าวที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ผลลัพธ์จากการสุ่มโดย RCT ทั้งสองขั้นแสดงในแผนภาพที่ 1 กล่าวคือ คณะผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุม (Control) กลุ่มที่ได้รับความรู้และทักษะทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) กลุ่มที่ได้รับแรงจูงใจในการออมเพียงอย่างเดียว (Treatment-Incentive) และกลุ่มที่ได้รับทั้งความรู้และทักษะทางการเงินและแรงจูงใจในการออม (Treatment-Interaction)

<u>แผนภาพที่ 1</u> แสดงการสุ่มโดยวิธี RCT สองขั้น

โครงการนี้จะใช้ข้อมูลของ 348 ครัวเรือน จากการสำรวจสามครั้ง โดยครั้งแรกจะทำการสำรวจก่อนการทำการทดลองให้ความรู้ทางการเงินและการให้แรงจูงใจ เพื่อทำการศึกษาและออกแบบบทเรียนความรู้ทางการเงินและระดับแรงจูงใจเพื่อลดราคาต้นทุนการออมที่เหมาะสมกับลักษณะของครัวเรือนในตัวอย่างที่ทำการศึกษา จากนั้น โครงการจะทำการสำรวจข้อมูลครัวเรือนทั้ง 348 ครัวเรือนอีกสองครั้งหลังจากการให้ความรู้และแรงจูงใจแก่ครัวเรือนในกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งไว้แล้ว

การให้ความรู้ทางการเงิน

คณะผู้วิจัยได้ให้ความรู้ทางการเงินแก่ครัวเรือนเป้าหมายด้วยวิธีการอบรมแบบกลุ่ม (focus group) กลุ่มละไม่เกิน 20 ครัวเรือน แยกตามแต่ละหมู่บ้าน โดยมีผู้เชี่ยวชาญด้านการให้ความรู้ทางการเงินจากศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน (ศคง.) ภายใต้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการอบรม และมีการใช้บทเรียนหลักจากบทเรียนที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยศคง. เพื่อใช้ในการให้ความรู้ทางการเงินแก่ครัวเรือนทั่วไป แต่ได้รับ

การปรับเปลี่ยนเนื้อหาบางส่วนจากการทำงานร่วมกันของคณะผู้วิจัยและศคง. เพื่อให้เหมาะสมกับครัวเรือนเป้าหมายในพื้นที่นอกเมืองจังหวัดตราด บทเรียนดังกล่าวได้สอนเกี่ยวกับความสำคัญและหลักการของการออม ซึ่งรวมถึงการออมเพื่อใช้ในยามสูงอายุ การสร้างวินัยในการออมซึ่งรวมถึงการทำบัญชีครัวเรือน วิธีการออมซึ่งรวมถึงการออมในผลิตภัณฑ์ทางเลือกนอกเหนือจากที่ครัวเรือนคุ้นเคย อาทิ กองทุนการออมแห่งชาติ (กอช) นอกจากนี้ การให้ความรู้นี้ยังรวมถึงสิทธิในการรับบริการจากสถาบันการเงินและช่องทางการร้องเรียนหากเกิดปัญหากับสถาบันการเงินด้วย

การให้แรงจูงใจในการออม

การให้แรงจูงใจในการออมจะเป็นการมอบเงิน 500 บาท ให้กับครัวเรือน เมื่อครัวเรือนนำหลักฐานการฝากเงินกับสถาบันหรือกองทุนต่างๆ หรือหลักฐานการให้คำมั่นแก่กลุ่มสัจจะฯ มาเพื่อยืนยันการออมเงินดังกล่าวก่อนการสัมภาษณ์ครัวเรือนครั้งที่ 2 และภายในระยะเวลาสองสัปดาห์นับตั้งแต่วันที่ครัวเรือนได้รับแจ้งเกี่ยวกับเงื่อนไขการให้แรงจูงใจ โดยสาเหตุสำคัญหนึ่งที่คณะผู้วิจัยอนุโลมให้ใช้หลักฐานการให้คำมั่นแก่กลุ่มสัจจะ คือ หลายชุมชนในตัวอย่างที่ทำการสำรวจอยู่ห่างไกลจากสถาบันการเงินมากทำให้ต้นทุนเรื่องค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าเสียโอกาสจากเวลาเดินทางสูงกว่า 500 บาท เป็นผลให้ครัวเรือนจะไม่รับแรงจูงใจหากตั้งข้อจำกัดไว้แค่ผลิตภัณฑ์การออมของสถาบันการเงิน ซึ่งจะทำให้คณะผู้วิจัยไม่สามารถทำการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องจากการให้แรงจูงใจได้ ในทางตรงกันข้ามครัวเรือนสามารถทำธุรกรรมกับกลุ่มสัจจะฯ ได้ง่ายเพราะตั้งอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน แต่ว่าการออมกับกลุ่มสัจจะฯ มีข้อจำกัด กล่าวคือ แต่ละครัวเรือนจะต้องให้คำมั่นแก่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตั้งแต่ต้นปีว่าครัวเรือนจะออมเงินกับกลุ่มสัจจะฯ เป็นจำนวนเงินเท่าใดในแต่ละเดือนสำหรับปีนั้น และครัวเรือนจะไม่สามารถเพิ่มหรือลดระดับการออมในระหว่างปีได้ ดังนั้น ด้วยข้อจำกัดทางด้านเวลาที่คณะผู้วิจัยไม่สามารถเลื่อนการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และ 3 ออกไปได้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่าการที่ให้ครัวเรือนลงลายมือชื่อเพื่อให้คำมั่นแก่กลุ่มสัจจะฯ ว่าจะเพิ่มระดับการออมต่อเดือนจะเป็นสิ่งทดแทนที่ดีที่สุด เพราะครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำมั่นดังกล่าวและออมเพิ่มกับกลุ่มสัจจะฯ จริงเมื่อถึงเวลา หากครัวเรือนไม่ปฏิบัติตามคำมั่นที่ให้ไว้แก่กลุ่มสัจจะฯ ครัวเรือนก็จะได้รับบทลงโทษทางสังคม (social sanction) และมีต้นทุนแฝงเกิดขึ้นจากการที่ถูกครัวเรือนอื่นๆ ในกลุ่มสัจจะฯ มองในแง่ลบ

ตัวแปรสำหรับวัดผลการวิจัย

เนื่องจากสมมติฐานสำหรับการศึกษาภายใต้โครงการนี้ เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเพิ่มขึ้นของระดับการออมเพื่อวัยสูงอายุ อันเกิดจากการประยุกต์ใช้กลไกการสร้างการออมที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การวัดระดับการออมสามารถทำได้หลายวิธีซึ่งมีข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ดังนั้น คณะผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระดับการออมของครัวเรือนโดยใช้ตัวแปรหลายตัวแปรเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ผลวิจัยดังต่อไปนี้

1. **เงินฝากคงเหลือกับสถาบัน (Deposit)** มีหน่วยเป็นบาท ตัวแปรนี้หมายรวมถึงการออมเงินกับบัญชีออมทรัพย์ กระแสรายวัน ฝากประจำ สลากออมสิน สลาก ธกส. หรือผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์ต่างๆ ของสถาบันการเงิน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนชุมชนต่างๆ ตัวแปรนี้เป็นหนึ่งในการวัดการออมอย่างง่ายและตรงไปตรงมา เนื่องจากผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์เหล่านี้เป็นเครื่องมือทางการเงินหลักที่พัฒนามาเพื่อการออม นอกจากนี้ การวัดการออมโดยจำกัดแค่ผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์มีข้อดีเนื่องจากบางครัวเรือนอาจไม่ได้มองการออมในรูปแบบอื่นว่าเป็นการออม อาทิ มองการปล่อยกู้หรือการเล่นแชร์วงเป็นการให้ความช่วยเหลือชั่วคราวแก่เพื่อนหรือญาติพี่น้อง มองการซื้อที่ดินหรือทรัพย์สินครัวเรือนว่าเป็นการซื้อเพื่อใช้งาน เป็นต้น ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่า กลไกการกระตุ้นการออมอาจจะส่งผลเฉพาะกับการออมในรูปแบบเงินฝากกับสถาบันและกองทุนต่างๆ เท่านั้น การรวมเงินออมอย่างไม่เป็นทางการอาจจะทำให้การวัดผลระดับการออมมีประสิทธิภาพน้อยลง

2. **เงินฝากและเงินออมอย่างไม่เป็นทางการคงเหลือ (Saving)** มีหน่วยเป็นบาท ตัวแปรนี้คำนวณจากเงินฝากกับสถาบัน (deposit) บวกเงินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนให้กู้ยืมและยอดสุทธิในการเล่นแชร์วง คณะวิจัยพิจารณาใช้ตัวแปรนี้เนื่องจากกลไกการกระตุ้นการออมอาจจะส่งผลเฉพาะกับการออมในรูปแบบเงินออมอย่างไม่เป็นทางการหากครัวเรือนมีความไม่มั่นใจในผลิตภัณฑ์ทางการเงินของสถาบัน หรือหากครัวเรือนมีต้นทุนในการออมในรูปแบบเงินฝากกับสถาบันที่สูง โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนที่ห่างไกลจากตัวเมืองและไม่มีกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน นอกจากนี้ ในกรณีที่กลไกการกระตุ้นการออมด้วยวิธีการให้แรงจูงใจไม่ได้ทำให้ครัวเรือนออมมากขึ้น เพียงแต่นำเงินที่ได้รับเป็นแรงจูงใจในการออมไปฝากเพิ่มกับสถาบันหรือกองทุน และในขณะเดียวกันก็ไปลดระดับการออมในรูปแบบอื่น การวัดระดับการออมที่จำกัดแค่เงินฝากกับสถาบันและกองทุนต่างๆ อาจให้ข้อสรุปผิดเป็นว่ากลไกการกระตุ้นการออมส่งผลดี ทั้งๆ ที่ผลดังกล่าวเป็นเพียงผลต่อเงินฝากกับสถาบันและกองทุนต่างๆ ไม่ใช่ในภาพรวม อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยไม่ได้พิจารณาเฉพาะเงินออมอย่างไม่เป็นทางการแยกเป็นอีกตัวแปรหนึ่ง เพราะข้อมูลการออมอย่างไม่เป็นทางการของครัวเรือนจากการสำรวจมีจำกัด

3. **อัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือน (Saving Rate)** ตัวแปรนี้ไม่มีหน่วย คำนวณมาจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปร (saving) หารด้วยรายได้สุทธิของครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งคือระยะเวลานับจากการสัมภาษณ์ครั้งล่าสุด (หรือ 3 เดือนย้อนหลังสำหรับข้อมูลจากการสำรวจครั้งแรก) ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะไม่รวมครัวเรือนในหน่วยตัวอย่างที่มีรายได้ครัวเรือนเป็นค่าลบในการวิเคราะห์ เช่น ครัวเรือนที่ขาดทุนจากการทำธุรกิจ หรือครัวเรือนที่ลงทุนในการเกษตรแต่ยังไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เนื่องจากในกรณีดังกล่าวครัวเรือนอาจจะมีการนำเงินออมออกมาใช้ จึงทำให้จำนวนเงินที่ออมเพิ่มเป็นค่าลบ ซึ่งหากนำจำนวนเงินที่ออมเพิ่มดังกล่าวมาหารกับรายได้ที่

เป็นค่าลบจะทำให้อัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือนมีค่าเป็นบวก และอาจส่งผลให้การประเมินผลและการวิเคราะห์ผิดพลาด

ข้อดีของตัวแปรนี้ คือสามารถแยกผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมที่เกิดจากความแตกต่างของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและรายได้ครัวเรือนออกจากผลที่มาจากการให้ความรู้ทางการเงินหรือการให้แรงจูงใจได้ เนื่องจากครัวเรือนที่ได้รับรายได้มากกว่าปกติ (positive income shock) จะมีแนวโน้มที่จะออมเงินเพิ่มมากกว่าครัวเรือนที่ได้รับรายได้ต่ำกว่าปกติ (negative income shock) ดังนั้น การใช้อัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือนจึงช่วยวัดผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมได้ดีกว่าระดับการออมหากตัวอย่างข้อมูลที่ใช้มีความหลากหลายของรายได้ครัวเรือนระหว่างกลุ่มมาก ถึงแม้ว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ในโครงการนี้จะมาจากการทำการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (RCT) ซึ่งโดยเฉลี่ยจะไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มในด้านต่างๆ ที่นอกเหนือจาก treatment ที่สนใจศึกษา

4. **ระดับการบริโภคของครัวเรือน (Consumption)** มีหน่วยเป็นบาทต่อเดือน ซึ่งคำนวณจากการนำค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคทุกชนิดในช่วงระยะเวลานับจากการสัมภาษณ์ครั้งล่าสุด (หรือระยะเวลาสามเดือนย้อนหลังสำหรับข้อมูลจากการสำรวจครั้งแรก) มาหาค่าเฉลี่ยต่อเดือน ตัวแปรนี้เป็นอีกตัวแปรหนึ่งที่สามารถใช้อธิบายระดับการออมของครัวเรือนได้ กล่าวคือ จากสมการบัญชีการออม (saving flow หรือ change in retained earning) ในแต่ละช่วงเวลาสามารถคำนวณได้จากรายได้หักการบริโภค ครัวเรือนจึงสามารถเพิ่มการออมได้ด้วยการลดการบริโภคลง

ข้อดีประการแรกของตัวแปรนี้คือ ข้อมูลระดับการบริโภคโดยทั่วไปสามารถสำรวจได้ง่ายกว่าข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และทรัพย์สินที่เป็นข้อมูลอ่อนไหว (sensitive) จึงอาจมีความผิดพลาดน้อยกว่าข้อมูลระดับการออม ข้อดีประการที่สอง คือ ระดับการบริโภคของครัวเรือนเป็นสิ่งที่ครัวเรือนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลจากตัวเมืองสามารถปรับเปลี่ยนได้ง่ายกว่าตัวแปร deposit และ saving เพราะครัวเรือนที่ต้องการออมเพิ่มกับสถาบันหรือกองทุนต่างๆ อาจไม่สามารถทำได้โดยสะดวกในพื้นที่ห่างไกล ในขณะเดียวกัน ครัวเรือนที่ต้องการออมเพิ่มกับกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จะต้องเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะฯ และจะต้องระบุจำนวนเงินที่จะฝากกับกองทุนของกลุ่มสัจจะฯ ในแต่ละเดือนสำหรับปีนั้นตั้งแต่ตอนต้นปี โดยที่ครัวเรือนจะไม่สามารถเพิ่มหรือลดระดับการออมดังกล่าวในระหว่างปีได้ ส่วนการปล่อยกู้หรือการออมนอกระบบอื่นๆ อาจไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากครัวเรือนไม่สามารถหาผู้ที่ต้องการกู้เงินหรือผู้ที่ต้องการรับเงินออมได้ในทันที ดังนั้นครัวเรือนที่ต้องการออมเพิ่มอาจจะต้องออมในรูปแบบเงินสดหรือทรัพย์สินอื่นๆ ซึ่งจะไม่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปร deposit และ saving ที่คณะผู้วิจัยสำรวจได้ภายใต้โครงการนี้ แต่อาจส่งผลในรูปแบบการลดลงของการบริโภค ข้อดีประการที่สามของการศึกษาการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมจากการบริโภค คือ ตามหลักทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ครัวเรือนจะได้อรรถประโยชน์ (utility) สูงสุดจากการรักษาระดับการบริโภคให้คงที่ (smooth consumption) กล่าวคือ เมื่อมีรายได้มากให้ออมมากแต่บริโภคเท่าเดิม เพื่อสำรองไว้ให้สามารถรักษาระดับการบริโภคให้คงที่ได้ในยามที่มีรายได้น้อย ดังนั้น ระดับการบริโภคที่เหมาะสมจะไม่ขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงรายได้ตามฤดูกาล (seasonal income) เหมือนระดับการออม ซึ่งหมายความว่าการลดระดับการบริโภคมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความคิดและพฤติกรรมเกี่ยวกับการออมในระยะยาวของครัวเรือน

5. **ระดับการบริโภคต่อหัวของครัวเรือน (Per-capital Consumption)** มีหน่วยเป็นบาทต่อคนต่อเดือน ตัวแปรนี้คำนวณได้จากตัวแปรระดับการบริโภคของครัวเรือน (Consumption) หารด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ณ เวลาที่สำรวจข้อมูล โดยทั่วไปแล้วตัวแปรนี้ดีกว่าตัวแปร consumption เพราะสามารถแยกผลกระทบต่อระดับการบริโภคที่มาจากการเปลี่ยนแปลงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนออกจากผลของกลไกการสร้างการออมที่ต้องการศึกษาได้ โดยเฉพาะในกรณีที่สมาชิกในครัวเรือนที่ย้ายเข้าหรือออกนั้นมีระดับการบริโภคประมาณเดียวกับสมาชิกในครัวเรือนคนอื่นๆ อย่างไรก็ตาม ของใช้บางอย่างสามารถใช้ร่วมกันในครัวเรือนได้ จึงทำให้ระดับการบริโภค (consumption) ที่เกิดจากส่วนนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสมาชิกในครัวเรือน ด้วยเหตุนี้คณะวิจัยจึงพิจารณาทั้งตัวแปร consumption และ per-capita consumption ในการศึกษานี้

นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายตัวแปรที่สามารถบ่งชี้ถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนได้ แต่คณะผู้วิจัยเลือกที่จะไม่ใช้เนื่องด้วยข้อจำกัดบางประการ ได้แก่

จำนวนผลิตภัณฑ์ออมทรัพย์และการลงทุนทางการเงินที่ครัวเรือนใช้ คณะผู้วิจัยเลือกที่จะไม่ใช้เนื่องจากครัวเรือนในหน่วยตัวอย่างมีความหลากหลายของการออมในผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในระดับต่ำมาก นอกจากนี้ครัวเรือนในหน่วยตัวอย่างส่วนใหญ่ก็ไม่มีการเพิ่มจำนวนผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เนื่องจากผลิตภัณฑ์ที่ครัวเรือนสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายมีอยู่จำกัด ซึ่งเป็นปัญหาด้านอุปทานไม่ใช่ปัญหาด้านอุปสงค์ของครัวเรือน

อีกตัวแปรสำคัญที่คณะวิจัยเลือกที่จะไม่ใช้ ได้แก่ ระดับหนี้สินและอัตราส่วนของหนี้สินต่อความมั่งคั่งของครัวเรือน คณะผู้วิจัยเลือกที่จะไม่ใช้เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาของโครงการวิจัย กล่าวคือ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการก่อหนี้เพิ่มหรือปริมาณหนี้คงเหลือไม่สามารถทำได้ในระยะเวลาน้อยกว่าครึ่งปี เพราะการเพิ่มขึ้นของหนี้สินของครัวเรือนโดยส่วนมากจะเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในรอบระยะเวลาหลายปี ในทางตรงกันข้าม การจ่ายคืนหนี้สินของครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีสัญญาระบุเป็นงวดและจำนวนเงินที่แน่นอน จึงต้องอาศัยข้อมูลในระยะเวลายาวในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (Regression Analysis)

เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ต้องการศึกษาภายใต้โครงการนี้ กล่าวคือ ครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมเพื่อวัยสูงอายุไปในทางที่ดีอันเกิดจากการประยุกต์ใช้กลไกการสร้างการออมที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวมีความยั่งยืนหรือไม่ คณะผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรสำหรับการวัดผลวิจัยดังอธิบายในส่วนก่อนหน้านี้ของแต่ละกลุ่ม RCT ทั้ง 4 กลุ่มได้เลย เนื่องจากการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (RCT) ได้ควบคุมปัจจัยหรือตัวแปรต้นอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนแล้วตามทฤษฎี อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอย (Regression Analysis) สามารถถูกนำมาประยุกต์เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่ โดยคณะวิจัยเลือกที่จะใช้สมการถดถอยดังต่อไปนี้

$$\begin{aligned} y_{it} = {} & \beta_0 + \beta_1 T2_t + \beta_2 T3_t + \gamma_1 L_i + \gamma_2 I_i + \gamma_3 L_i I_i \\ & + \phi_1 T2_t L_i + \phi_2 T2_t I_i + \phi_3 T2_t L_i I_i \\ & + \alpha_1 T3_t L_i + \alpha_2 T3_t I_i + \alpha_3 T3_t L_i I_i + \epsilon_{it} \end{aligned} \quad (1)$$

โดยที่ y_{it} คือ ตัวแปรสำหรับวัดผลวิจัย ที่บ่งชี้ถึงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนที่ i จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ t โดยตัวแปรสำหรับวัดผลวิจัยในการศึกษานี้มี 5 ตัว ดังที่ได้อธิบายในส่วนก่อนหน้านี้ และสรุปไว้ในตารางที่ 3 ด้านล่าง

L_i เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 หากครัวเรือน i อยู่ในกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงิน (literacy)

I_i เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อครัวเรือน i อยู่ในกลุ่มที่ได้รับแรงจูงใจในการออม (incentive)

$T2_t$ เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2

$T3_t$ เป็นตัวแปรหุ่นมีค่าเท่ากับ 1 เมื่อข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3

ϵ_{it} คือ error term

และค่าสัมประสิทธิ์ $\beta, \gamma, \phi,$ และ α ต่างๆ จะบอกถึงค่าเฉลี่ยของ y ของแต่ละกลุ่มจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ t โดยมีหน่วยเดียวกับหน่วยของตัวแปร y

<u>ตารางที่ 3</u> สรุปตัวแปรสำหรับวัดผลวิจัยหรือตัวแปรตามที่ใช้ในสมการถดถอยที่ (1)

ชื่อตัวแปรตาม (y)	หน่วย (unit)	คำอธิบาย
Deposit	บาท	เงินออมคงเหลือกับสถาบันการเงิน กลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนชุมชนต่างๆ
Saving	บาท	Deposit บวกเงินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนให้กู้ยืมและยอดสุทธิในการเล่นแชร์วง
Saving Rate	-	การเปลี่ยนแปลงของ Saving หารด้วยรายได้สุทธิของครัวเรือนในช่วงเวลาเดียวกัน
Consumption	บาท/เดือน	ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน
Per-capita Consumption	บาท/คน/เดือน	ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือนเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน

ตัวอย่างเช่น สำหรับกลุ่มควบคุม (control) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่มีการให้ความรู้ทางการเงินและแรงจูงใจในการออม ตัวแปร L_i และ I_i จะมีค่าเท่ากับ 0 ดังนั้น สมการถดถอยของกลุ่มนี้ สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งแรกที่มีค่า $T2_t = T3_t = 0$ จะลดรูปเป็น $y_{it} = \beta_0 + \epsilon_{it}$ และสำหรับการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ที่มีค่า $T2_t = 1, T3_t = 0$ จะลดรูปเป็น $y_{it} = (\beta_0 + \beta_1) + \epsilon_{it}$ หมายความว่า หากใช้ตัวแปร y คือ consumption จะได้ว่า β_0 คือ ค่าเฉลี่ยของการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่มควบคุม (control) จากการสัมภาษณ์ครั้งแรก

$\beta_0 + \beta_1$ คือค่าเฉลี่ยของการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่มควบคุม (control) จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และ β_1 คือ ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่มควบคุม (control) จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ไปครั้งที่ 2 ซึ่งหากมีค่าเป็นลบหมายถึงครัวเรือนในกลุ่มนี้โดยเฉลี่ยลดระดับการบริโภคลง

สำหรับกลุ่มที่ได้รับความรู้และทักษะทางการเงินอย่างเดียว (literacy) ตัวแปร $L_i = 1$ และ $I_i = 0$ ดังนั้น สมการถดถอยของกลุ่มนี้ สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งแรกที่มีค่า $T2_t = T3_t = 0$ จะลดรูปเป็น

$$y_{it} = \beta_0 + \gamma_1 + \epsilon_{it}$$

และสำหรับการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ที่มีค่า $T2_t = 1, T3_t = 0$ จะลดรูปเป็น

$$y_{it} = (\beta_0 + \gamma_1 + \beta_1 + \phi_1) + \epsilon_{it}$$

หมายความว่า หากใช้ตัวแปร y คือ consumption

จะได้ว่า $\beta_0 + \gamma_1$ คือ ค่าเฉลี่ยของการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่ม literacy จากการสัมภาษณ์ครั้งแรก

$\beta_0 + \gamma_1 + \beta_1 + \phi_1$ คือค่าเฉลี่ยของการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่ม literacy จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2

และ $\beta_1 + \phi_1$ คือ ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่ม literacy จากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ไปครั้งที่ 2 ซึ่งหากมีค่าเป็นลบหมายถึงครัวเรือนในกลุ่มนี้โดยเฉลี่ยลดระดับการบริโภคลง

เพราะฉะนั้น ด้วยสมการถดถอย (1) ดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสามารถวัดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในแต่ละกลุ่ม RCT ได้โดยดูจากนัยสำคัญทางสถิติ (statistical significance) ของค่าสัมประสิทธิ์ต่างๆ ดังสรุปได้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลสำหรับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของแต่ละกลุ่ม

กลุ่ม	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม (การสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบกับครั้งที่ 1)	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม (การสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบกับครั้งที่ 1)
Control (C)	β_1	β_2
Literacy (L)	$\beta_1 + \phi_1$	$\beta_2 + \alpha_1$
Incentive (I)	$\beta_1 + \phi_2$	$\beta_2 + \alpha_2$
Interaction (LI)	$\beta_1 + \phi_1 + \phi_2 + \phi_3$	$\beta_2 + \alpha_1 + \alpha_2 + \alpha_3$

นอกจากนี้ เนื่องจากคณะผู้วิจัยให้ความรู้ทางการเงินและการให้แรงจูงใจในการออมแก่กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายหลังการสำรวจข้อมูลครัวเรือนครั้งแรกและก่อนครั้งที่ 2 วิธีหนึ่งที่จะดูความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม คือ ดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจากข้อมูลครั้งที่ 3 เทียบกับข้อมูลครั้งที่ 2 หากครัวเรือนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น (เพิ่ม Deposit, เพิ่ม Saving, เพิ่ม Saving Rate, ลด Consumption, หรือลด Per-capita consumption) ในการสำรวจครั้งที่ 2 และรักษาระดับเดิมไม่ใช้แย่ลงในครั้งที่ 3 อาจเรียกได้ว่าครัวเรือนมีแนวโน้มที่จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างยั่งยืน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงจะพิจารณาความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของแต่ละกลุ่มจากค่าเฉลี่ยข้อมูลครั้งที่ 3 เทียบกับข้อมูลครั้งที่ 2 โดยดูจากค่าสัมประสิทธิ์ต่างๆ ดังสรุปในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สรุปสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลสำหรับความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม

กลุ่ม	ความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม
Control (C)	$\beta_2 - \beta_1$
Literacy (L)	$(\beta_2 - \beta_1) + (\alpha_1 - \phi_1)$
Incentive (I)	$(\beta_2 - \beta_1) + (\alpha_2 - \phi_2)$
Interaction (LI)	$(\beta_2 - \beta_1) + (\alpha_1 - \phi_1) + (\alpha_2 - \phi_2) + (\alpha_3 - \phi_3)$

อย่างไรก็ตาม ผลสัมฤทธิ์ของการแทรกแซง (intervention) ด้วยแต่ละกลไกการสร้างการออมที่ทำการทดลองนั้น ไม่สามารถสรุปได้จากการพิจารณาเพียงแค่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นของกลุ่มที่ได้รับการแทรกแซง (intervention) เท่านั้น แต่ต้องพิจารณาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มที่ได้รับการแทรกแซงกับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มควบคุม (control) เนื่องจากอาจมีปัจจัยภายนอกอื่นๆ ที่ส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมไปในทางที่ดีขึ้นด้วย เช่น สภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้นซึ่งเอื้อต่อรายได้และการฝากเงินอาจทำให้ Deposit เพิ่มขึ้นถึงแม้จะไม่ได้รับการแทรกแซงแต่อย่างใด เพราะฉะนั้น ค่าสัมประสิทธิ์ที่จะตอบถึงผลสัมฤทธิ์ของการให้ความรู้และทักษะทางการเงิน (literacy) จะต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มดังกล่าวเทียบกับค่าของกลุ่มควบคุม (control) เช่น จากตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมจากข้อมูลสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบครั้งที่ 1 ของกลุ่มควบคุม (control) คือ β_0 และค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มที่ได้รับการให้ความรู้และทักษะทางการเงิน (literacy) คือ $\beta_1 + \phi_1$ ดังนั้น ค่าที่จะวัดผลควรเป็น ϕ_1 เป็นต้น ตารางที่ 6 สรุปค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมระหว่างกลุ่ม และตารางที่ 7 สรุปค่าสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลต่างของความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 6 สรุปสัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลต่างของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมระหว่างกลุ่ม

ระหว่างกลุ่ม	ผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออม (การสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบกับครั้งที่ 1)	ผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออม (การสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบกับครั้งที่ 1)
L – C	ϕ_1	α_1
I – C	ϕ_2	$\alpha_2 -$
LI – C	$\phi_1 + \phi_2 + \phi_3$	$\alpha_1 + \alpha_2 + \alpha_3$
I – L	$\phi_2 - \phi_1$	$\alpha_2 - \alpha_1$
LI – L	$\phi_2 + \phi_3$	$\alpha_2 + \alpha_3$
LI – I	$\phi_1 + \phi_3$	$\alpha_1 + \alpha_3$

ตารางที่ 7 สัมประสิทธิ์ที่ใช้วัดผลต่างของความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมระหว่างกลุ่ม

ระหว่างกลุ่ม	ผลต่างของความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออม (การสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบกับครั้งที่ 2)
L – C	$\alpha_1 - \phi_1$
I – C	$\alpha_2 - \phi_2$
LI – C	$(\alpha_1 - \phi_1) + (\alpha_2 - \phi_2) + (\alpha_3 - \phi_3)$
I – L	$(\alpha_2 - \phi_2) - (\alpha_1 - \phi_1)$
LI – L	$(\alpha_2 - \phi_2) + (\alpha_3 - \phi_3)$
LI – I	$(\alpha_1 - \phi_1) + (\alpha_3 - \phi_3)$

4. ผลการวิจัย

ตารางที่ 8 แสดงผลค่าเฉลี่ยของตัวแปร y_{it} ดังกล่าวของแต่ละกลุ่ม RCT ที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง และตารางที่ 9 สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยสมการที่ (1) โดยตัวแปร y_{it} ที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการออมตามที่สรุปในตารางที่ 3 ในบทที่ 3

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยตัวแปรที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการออมที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง

ตัวแปร	การสัมภาษณ์	Control	Literacy	Incentive	Interaction
เงินฝาก Deposit	ครั้งที่ 1	75488	57531	92997	69637
	ครั้งที่ 2	61335	51407	75634	66979
	ครั้งที่ 3	86063	65556	73919	61038
เงินออม Saving	ครั้งที่ 1	75488	57531	92997	69637
	ครั้งที่ 2	67129	57544	77556	67716
	ครั้งที่ 3	87177	65940	77972	72466
อัตราออม Saving Rate	ครั้งที่ 1	3.16	-0.36	0.24	0.14
	ครั้งที่ 2	0.20	0.09	0.34	-1.29
	ครั้งที่ 3	1.38	4.69	-0.20	1.39
ครั้งที่ 3	31766	28599	24686	40297	33054
	ครั้งที่ 2	35263	16516	16742	19756
บริโภคต่อหัว Per-capita Consumption	ครั้งที่ 1	15497	8540	10163	10214
	ครั้งที่ 2	10656	5345	5445	6062
	ครั้งที่ 3	14078	14580	7914	13941

ตารางที่ 9 ผลการประมาณค่าสมการถดถอย

VARIABLES	เงินฝาก Deposit	เงินออม Saving	อัตราออม Saving Rate	บริโภค Consumption	บริโภคต่อหัว Per-capita Consumption
T2	-14,153	-8,359	-2.958	-13,331	-4,841
	(17,192)	(17,285)	(3.806)	(9,602)	(3,379)
T3	10,575	11,689	-1.781	-16,828*	-1,419
	(17,192)	(17,285)	(3.565)	(9,602)	(3,390)
Literacy	-17,958	-17,958	-3.518	-24,398***	-6,957**
	(16,609)	(16,699)	(3.398)	(9,276)	(3,265)
Incentive	17,509	17,509	-2.922	-17,567*	-5,334
	(16,609)	(16,699)	(3.333)	(9,276)	(3,265)
Literacy x Incentive	-5,402	-5,402	3.415	26,425**	7,008
	(23,065)	(23,190)	(4.780)	(12,882)	(4,534)
Literacy x T2	8,030	8,373	3.407	5,651	1,646
	(23,488)	(23,615)	(4.958)	(13,118)	(4,617)
Incentive x T2	-3,210	-7,082	3.057	-954.7	123.1
	(23,488)	(23,615)	(5.007)	(13,118)	(4,617)
Literacy x Incentive x T2	6,675	5,147	-4.933	-4,663	-1,080
	(32,619)	(32,796)	(6.827)	(18,218)	(6,416)
Literacy x T3	-2,549	-3,280	6.826	21,232	7,459
	(23,488)	(23,615)	(4.799)	(13,118)	(4,625)
Incentive x T3	-29,653	-26,715	1.339	10,487	-830.2
	(23,488)	(23,615)	(4.802)	(13,118)	(4,625)
Literacy x Incentive x T3	13,027	21,135	-5.130	-7,647	-1,482
	(32,619)	(32,796)	(6.666)	(18,243)	(6,426)
Constant	75,488***	75,488***	3.160	48,594***	15,497***
	(12,156)	(12,222)	(2.457)	(6,789)	(2,390)
Observations	1,044	1,044	825	1,042	1,040
R-squared	0.011	0.009	0.007	0.023	0.027

Standard errors in parentheses

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

จากสมมติฐานของโครงการที่ว่าการให้ความรู้และทักษะทางการเงิน (Financial Literacy) มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของครัวเรือน เนื่องจากการมีความรู้ทางการเงินทำให้ครัวเรือนสามารถตัดสินใจและวางแผนทางการเงินได้อย่างเหมาะสมจึงมีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดการออมนั้น คณะผู้วิจัยได้ทำการทดสอบสมมติฐานเบื้องต้นเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมตามที่อธิบายในส่วนขั้นตอนการศึกษา และพบว่าการบริโภคจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ของครัวเรือนในกลุ่มควบคุม (Control) กลุ่มที่ได้รับแรงจูงใจในการออมเพียงอย่างเดียว (Treatment-Incentive) และกลุ่มที่ได้รับทั้งความรู้ทางการเงินและแรงจูงใจในการออม (Treatment-Interaction) ลดลงเมื่อเทียบกับการบริโภคของกลุ่มเดียวกันจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 10% ดังที่แสดงในตารางที่ 10 โดยค่า p-value ที่ต่ำกว่า 0.1, 0.05, และ 0.01 หมายถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 10%, 5%, และ 1% ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมอย่างมีนัยสำคัญจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 อย่างไรก็ตาม จากการทดสอบสมมติฐานถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบกับพฤติกรรมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ของกลุ่ม Treatment-Literacy คณะผู้วิจัยพบว่ามีการเพิ่มขึ้นของอัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญดังค่า p-value ที่แสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 10 ค่า p-value ของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบครั้งที่ 1

	เพิ่มเงินฝาก	เพิ่มเงินออม	เพิ่มอัตราออม	ลดบริโภค	ลดบริโภค/คน
Control	0.7947	0.6856	0.7814	0.0826*	0.0761*
Literacy	0.6490	0.4997	0.4439	0.1952	0.1551
Incentive	0.8609	0.8313	0.4879	0.0551*	0.0670*
Interaction	0.5660	0.5475	0.6634	0.0685*	0.0942*

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

ตารางที่ 11 ค่า p-value ของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 1

	เพิ่มเงินฝาก	เพิ่มเงินออม	เพิ่มอัตราออม	ลดบริโภค	ลดบริโภค/คน
Control	0.2693	0.2495	0.6913	0.0400**	0.3378
Literacy	0.3081	0.3007	0.0584*	0.6889	0.9725
Incentive	0.8833	0.8247	0.5547	0.2391	0.2374
Interaction	0.7044	0.4303	0.3531	0.2103	0.8805

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

เพื่อพิจารณาความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครัวเรือน คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าพฤติกรรมที่พบจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 ยังคงเดิมตามที่พบจากการเปลี่ยนแปลงจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 หรือไม่ สำหรับในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีในครั้งที่ 2 แต่การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมไม่ยั่งยืนนั้น พฤติกรรมการออมต่างๆ ที่ดีในครั้งที่ 2 จะเปลี่ยนไปในทางที่แย่ลงในครั้งที่ 3 ดังนั้น การทดสอบสมมติฐานนี้จึงเป็นการทดสอบในทิศทางตรงกันข้ามกับการทดสอบสมมติฐานของข้อมูลครั้งที่ 2 เทียบครั้งที่ 1 กล่าวคือ สมมติฐานว่าง (null hypothesis) คือ การออมและการบริโภคไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 และสมมติฐานแย้ง (alternative hypothesis) คือ การออมมีการลดลงหรือการบริโภคมีการเพิ่มขึ้นจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ซึ่งหากปฏิเสธสมมติฐานว่างจะทำให้ได้ข้อสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครัวเรือนจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ไม่มีความยั่งยืน

ตารางที่ 12 ค่า p-value ของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 2

	ลดเงินฝาก	ลดเงินออม	ลดอัตราออม	เพิ่มบริโภค	เพิ่มบริโภค/คน
Control	0.9247	0.8768	0.6189	0.6421	0.1565
Literacy	0.1885	0.3010	0.9329	0.0883*	0.0017***
Incentive	0.4574	0.4897	0.5654	0.1872	0.2164
Interaction	0.3553	0.6161	0.8013	0.0112**	0.0066***

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

ผลการทดสอบสมมติฐานดังที่แสดงในตารางที่ 12 แสดงให้เห็นว่า การบริโภคของกลุ่มที่ได้รับแรงจูงใจในการออมเพียงอย่างเดียว (Treatment-Incentive) กลับขึ้นมาสูงเหมือนเดิมในครั้งที่ 3 หลังจากที่เคยลดลงจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ส่วนกลุ่มควบคุม (Control) และกลุ่มที่ได้รับทั้งความรู้ทางการเงินและแรงจูงใจในการออม (Treatment-Interaction) ที่เคยมีการบริโภคลดลงในครั้งที่ 2 ไม่มีหลักฐานที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่จะสรุปว่าการบริโภคเพิ่มกลับมา ดังนั้น การลดการบริโภคของกลุ่ม control และ interaction มีความยั่งยืนมากกว่าเมื่อเทียบกับของกลุ่ม incentive ทั้งนี้ การเพิ่มขึ้นของการบริโภคจากข้อมูลครั้งที่ 3 ของกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) อย่างมีนัยสำคัญไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับความยั่งยืน เพราะกลุ่มนี้ไม่ได้มีการลดการบริโภคลงจากการสำรวจครั้งที่ 2อย่างไรก็ตาม การพิจารณาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมของแต่ละกลุ่มเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสรุปได้ถึงผลสัมฤทธิ์ของการให้ความรู้ทางการเงินหรือการให้แรงจูงใจ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอาจเป็นผลมาจากปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการให้ความรู้ทางการเงินหรือการให้แรงจูงใจ ดังนั้น เพื่อให้สามารถสรุปได้ถึงผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง คณะผู้วิจัยจึงพิจารณาเปรียบเทียบผลต่างของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแต่ละกลุ่มเทียบกับการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มควบคุม ซึ่งค่า p-value ของการทดสอบสมมติฐานถึงผลต่างของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมครัวเรือนจากการสัมภาษณ์ครั้ง 2 และครั้งที่ 3 เทียบกับการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ได้ถูกสรุปและแสดงไว้ในตารางที่ 13 และ 14

ตามลำดับ ส่วนตารางที่ 15 จะแสดงค่า p-value จากการทดสอบสมมติฐานถึงผลต่างของความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 13 ค่า p-value ของผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 เทียบครั้งที่ 1

	เพิ่มเงินฝาก	เพิ่มเงินออม	เพิ่มอัตราออม	ลดบริโภค	ลดบริโภค/คน
L - C	0.3663	0.3615	0.2461	0.6667	0.6393
I - C	0.5544	0.6179	0.2709	0.4710	0.5107
LI - C	0.3124	0.3926	0.3819	0.5010	0.5593
L - I	0.3098	0.2486	0.4693	0.6993	0.6340
LI - L	0.4392	0.5339	0.6570	0.3284	0.4150
LI - I	0.2580	0.2763	0.6274	0.5312	0.5506

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

ตารางที่ 14 ค่า p-value ของผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 1

	เพิ่มเงินฝาก	เพิ่มเงินออม	เพิ่มอัตราออม	ลดบริโภค	ลดบริโภค/คน
L - C	0.5432	0.5552	0.0776*	0.9471	0.9465
I - C	0.8965	0.8709	0.3903	0.7879	0.4288
LI - C	0.7928	0.3538	0.2669	0.9663	0.8664
L - I	0.1157	0.1517	0.1140	0.8023	0.9687
LI - L	0.7686	0.5969	0.7938	0.5886	0.3022
LI - I	0.3218	0.2165	0.3570	0.8579	0.90965

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

<u>ตารางที่ 15</u> ค่า p-value ของผลต่างของการเปลี่ยนแปลงระดับการออมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบครั้งที่ 2

	ลดเงินฝาก	ลดเงินออม	ลดอัตราออม	เพิ่มบริโภค	เพิ่มบริโภค/คน
L - C	0.3263	0.3109	0.2451	0.1176	0.1046
I - C	0.1303	0.2030	0.6321	0.1917	0.5817
LI - C	0.0959*	0.2587	0.3822	0.0339**	0.1687
L - I	0.2418	0.6371	0.1266	0.3717	0.0643*
LI - L	0.1875	0.4364	0.6681	0.2524	0.6192
LI - I	0.4260	0.5755	0.2402	0.1603	0.1131

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

จากตารางที่ 13 และ 14 จะเห็นว่าค่า p-value ที่ต่ำกว่า 0.1 มีเพียงแถว “การเพิ่มอัตราออม” ในบรรทัด “L-C” ของตารางที่ 14 เท่านั้น แปลว่าผลต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติมีเพียงแค่การเพิ่มอัตราการออมในครั้งที่ 3 จากครั้งที่ 1 ของกลุ่มที่ได้รับความรู้เพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) ที่มากกว่าการเพิ่มของกลุ่มควบคุม (control) ในขณะที่การเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างกลุ่มอื่นๆ โดยตัวแปรอื่นๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่เพียงพอจะสรุปได้ถึงความแตกต่างได้

5. อภิปรายและวิจารณ์ผล

ผลการศึกษาที่ได้จากการประมาณค่าด้วยสมการถดถอยและการทดสอบสมมติฐานชี้ให้เห็นว่า ระหว่างการให้ความรู้หรือทักษะทางการเงินเพียงอย่างเดียว การให้แรงจูงใจเป็นจำนวนเงินเล็กน้อยเพียงอย่างเดียว และการให้ความรู้หรือทักษะทางการเงินต่อด้วยการให้แรงจูงใจ วิธีที่น่าจะได้ผลมากที่สุดในการกระตุ้นการออมของครัวเรือน คือ การให้ความรู้ทางการเงิน (ซึ่งบทเรียนในโครงการนี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการออมโดยเฉพาะ) ซึ่งมีผลให้ครัวเรือนเพิ่มอัตราการออมต่อรายได้สูงขึ้นเมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอัตราการออมต่อรายได้ครัวเรือนของกลุ่มที่ได้รับความรู้หรือทักษะทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุม (Control) นั้นถูกพบจากการสัมภาษณ์ครั้งสุดท้าย (ระยะเวลาประมาณ 4 เดือน หลังจากการให้ความรู้ทางการเงิน) คณะผู้วิจัยจึงไม่สามารถตอบได้ถึงความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม มีความเป็นไปได้ว่าการให้ความรู้ทางการเงินดังที่คณะผู้วิจัยได้ทำในโครงการนี้ จะมีผลเพียงการกระตุ้นให้ครัวเรือนเพิ่มการออมในผลิตภัณฑ์การออมในบางรูปแบบ แต่ไม่ได้ช่วยให้การออมโดยรวมเพิ่มขึ้น เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงระดับการบริโภคของครัวเรือนในกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่าง

เดียว (Treatment-Literacy) ไม่ได้น้อยกว่ากลุ่มควบคุม (Treatment-Control) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ หากพิจารณาการทดสอบสมมติฐานที่มีสมมติฐานว่า (null hypothesis) ว่าการบริโภคต่อเดือนและการบริโภคต่อเดือนต่อหัวของกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครั้งที่ 3 เทียบกับข้อมูลการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ปรับลดลงมากกว่ากลุ่มควบคุม (Control) (ตามที่แสดงในตารางที่ 13) แล้ว จะพบว่า p-value มีค่าเท่ากับ 0.9471 และ 0.9465 ตามลำดับ ซึ่งค่า p-value ดังกล่าวสูงกว่า 90% จึงหมายความว่าที่จริงแล้วกลุ่มควบคุม (Control) เป็นกลุ่มที่มีการปรับลดการบริโภคลงมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หรือหมายความว่าครัวเรือนในกลุ่มที่ได้รับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว (Treatment-Literacy) อาจจะรักษาระดับหรืออัตราการออมโดยรวมไว้ที่ประมาณเดิมหรือลดลง แต่เพียงเปลี่ยนรูปแบบการออมมาออมในรูปแบบเงินฝาก การให้ผู้อื่นกู้ยืม และการออมผ่านวงแชร์มากขึ้น และลดอัตราการออมในทรัพย์สินอื่นรวมถึงเงินสด ที่คณะผู้วิจัยไม่สามารถสอบถามได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือน

ผลจากสมการถดถอยไม่มีหลักฐานทางสถิติที่บ่งชี้ถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมไปในทางที่ดีขึ้นของครัวเรือนหลังจากที่ได้รับแรงจูงใจ อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยไม่สามารถสรุปได้แน่ชัดว่าการให้แรงจูงใจเพื่อกระตุ้นการออมไม่สามารถใช้ได้กับครัวเรือนเป้าหมาย เนื่องจากข้อจำกัดหลายประการของโครงการวิจัยนี้

ประการแรก รูปแบบการให้แรงจูงใจอาจไม่เพียงพอทั้งในแง่ของมูลค่าของแรงจูงใจและตัวเลือกการออมที่ให้กับครัวเรือน ภายใต้โครงการวิจัยนี้ ครัวเรือนจะได้รับแรงจูงใจเป็นเงินมูลค่า 500 บาท หากครัวเรือนปฏิบัติตามหนึ่งในสองเงื่อนไข ได้แก่ 1. ครัวเรือนฝากเงินเพิ่มอย่างต่ำ 500 บาท กับธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินพิเศษของภาครัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารออมสิน และ 2. ครัวเรือนสัญญากับคณะผู้วิจัยและกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต ภายใต้การกำกับดูแลของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต ว่าจะออมเพิ่มกับกองทุนของกลุ่มไม่ต่ำกว่า 500 บาท ในปี 2560 ในความเป็นจริงแล้วเงินจำนวน 500 บาท สำหรับหลายครัวเรือนในชุมชนที่ห่างไกลจากตัวเมืองมาก อาจไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือค่าใช้จ่ายเพื่อไปฝากเงินกับสถาบันการเงิน ดังเห็นได้จากจำนวนครัวเรือนที่มีเพียงสองครัวเรือนจากจำนวนกว่าร้อยครัวเรือนที่เลือกฝากเงินเพิ่มกับธนาคารพาณิชย์ ส่วนครัวเรือนที่เหลือเกือบทั้งหมดที่ได้รับข้อเสนอเกี่ยวกับแรงจูงใจภายใต้โครงการนี้เลือกที่จะให้สัญญากับคณะผู้วิจัยและกลุ่มสัจจะฯ

ประการที่สอง โครงการวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา โดยเฉพาะระยะเวลาการติดตามผลที่จำกัดแค่ประมาณ 4 เดือน (พฤษภาคมถึงกันยายน) ซึ่งไม่คลอบคลุมช่วงเวลาที่กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต ภายใต้การกำกับดูแลของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต อนุญาตให้ครัวเรือนปรับระดับการออมกับกองทุนได้ กล่าวคือ กลุ่มฯ มีข้อกำหนดว่าสมาชิกแต่ละคนจะต้องให้คำมั่นแก่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ตั้งแต่ต้นปีว่าครัวเรือนจะออมเงินกับกลุ่มสัจจะฯ เป็นจำนวนเงินเท่าใดในแต่ละเดือนสำหรับปีนั้น ครัวเรือนจึงไม่สามารถเพิ่มหรือลดระดับการออมในช่วงเวลาติดตามผลภายใต้โครงการนี้ได้ ดังนั้น จึงอาจเป็นไปได้ว่าผลของการให้แรงจูงใจจะเกิดภายหลังเมื่อครัวเรือนเริ่มออมจริง

นอกจากนี้ ข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวิจัยของโครงการนี้หลายอย่างเป็นข้อมูลที่มีความอ่อนไหว (sensitive) และซับซ้อน จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ และคุณภาพของข้อมูลส่วนหนึ่งขึ้นกับความชำนาญของพนักงานสัมภาษณ์ในการสื่อสารเพื่อที่จะอธิบายให้ครัวเรือนเข้าใจคำถามและให้ได้คำตอบตามที่แบบสอบถามต้องการ อีกส่วนสำคัญที่อาจกระทบคุณภาพของข้อมูลคือช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเข้าหาและสัมภาษณ์ครัวเรือน เนื่องจากการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่ครัวเรือนไม่พร้อมให้ข้อมูล เช่น ฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ครัวเรือนไม่มีเวลาว่าง อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครบถ้วน ดังนั้น ข้อจำกัดทางด้านเวลาของโครงการวิจัยนี้ ที่ทำให้คณะผู้วิจัยไม่สามารถพัฒนาแบบสอบถามและฝึกหัดพนักงานได้เต็มที่ และไม่สามารถเลือกช่วงเวลาสัมภาษณ์ที่เหมาะสมที่สุดได้ อาจส่งผลต่อคุณภาพของข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ได้บ้าง

6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการทำการทดลองควบคุมแบบสุ่ม (Randomized Control Trial) กับครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรของชีวิต ภายใต้การกำกับดูแลของพระอาจารย์สุบิน ปณีโต คณะผู้วิจัยพบว่าการให้ความรู้ทางเงิน (ซึ่งบทเรียนในที่นี้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการออมโดยเฉพาะ) มีส่วนช่วยให้ครัวเรือนเพิ่มอัตราการออมต่อรายได้ ซึ่งการออมดังกล่าวหมายรวมถึงการออมในผลิตภัณฑ์เงินฝากทั้งกับธนาคาร สถาบันการเงิน และกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน การให้กู้ยืม และการเข้าร่วมแชร์วง แต่การวิจัยนี้ไม่พบหลักฐานทางสถิติที่บ่งชี้ถึงการลดลงของการบริโภคโดยรวม ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งในการวัดการออมที่มากขึ้น ดังนั้น มีความเป็นไปได้ว่าการให้ความรู้ทางการเงินดังที่คณะผู้วิจัยได้ทำในโครงการนี้ จะมีผลเพียงการกระตุ้นให้ครัวเรือนเพิ่มการออมในผลิตภัณฑ์การออมในบางรูปแบบ แต่ไม่ได้ช่วยให้การออมโดยรวมเพิ่มขึ้นอาจเป็นไปได้ว่าครัวเรือนไม่ได้มีการเปลี่ยนพฤติกรรมการออมโดยรวมไปในทางที่ดีขึ้น เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบการออมมาออมในรูปแบบเงินฝาก การปล่อยกู้ และการออมผ่านวงแชร์มากขึ้น และลดอัตราการออมในทรัพย์สินอื่น อาทิ เงินสด ที่คณะผู้วิจัยไม่สามารถเก็บข้อมูลได้

ในส่วนของการให้แรงจูงใจในการออมโดยให้เงิน 500 บาท คณะผู้วิจัยพบว่า ครัวเรือนมีความต้องการที่จะออมกับกลุ่มสัจจะฯ ของหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกอยู่แล้ว มากกว่าการออมกับธนาคารและสถาบันการเงินอื่นๆ เนื่องจากความสะดวกในการเดินทาง แต่การให้แรงจูงใจดังกล่าวไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมไปในทางที่ดีขึ้นภายในระยะเวลาศึกษาของโครงการวิจัยนี้ อย่างไรก็ตาม โครงการวิจัยนี้มีข้อจำกัดที่สำคัญด้านระยะเวลา ซึ่งทำให้สามารถติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการให้ความรู้และแรงจูงใจได้เพียง 4 เดือน จึงมีความเป็นไปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการออมอาจเกิดขึ้นหลังจากนี้ โดยเฉพาะการเพิ่มการออมกับกลุ่มสัจจะฯ ซึ่งมีข้อกำหนดไม่ให้ครัวเรือนปรับเปลี่ยนจำนวนเงินฝากต่อเดือนได้ระหว่างปี

จากผลการวิจัยดังกล่าว กลไกที่น่าจะเป็นไปได้ในการช่วยกระตุ้นการออม คือ การให้ความรู้ทางการเงิน ซึ่งช่วยเพิ่มอัตราการออมต่อรายได้ ถึงแม้จะไม่มีผลต่อการลดการบริโภคหรืออาจจะไม่มีผลต่อการออมที่หมายรวมถึงทรัพย์สินอื่นๆ เช่น เงินสด แต่ในระยะยาวหากครัวเรือนได้รับการกระตุ้นให้เปลี่ยนรูปแบบไปออมใน

ผลิตภัณฑ์เงินฝากที่มีผลตอบแทนสูงกว่าการออมในเงินสดหรือทรัพย์สินครัวเรือนอื่นๆ ที่มีการเสื่อมราคาหรือมูลค่าตามกาลเวลา เงินออมสุทธิที่มีก็จะสามารถเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนี้ หากการให้ความรู้ทางการเงินที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการออมสามารถทำพร้อมกับนโยบายที่ส่งเสริมการเพิ่มรายได้ครัวเรือน ก็จะเป็นผลดีต่อการเพิ่มการออมของครัวเรือนไทยในชนบทยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม คณะผู้วิจัยตระหนักถึงข้อจำกัดหลายประการภายใต้กรอบเวลาและงบประมาณของโครงการวิจัยนี้ ดังนั้นจึงอยากเสนอแนะให้มีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อต่อยอดจากโครงการวิจัยนี้ในหลายๆ แนวทางดังต่อไปนี้

ประการแรก การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อติดตามพฤติกรรมครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพฤติกรรมบางอย่างรวมถึงการออมและบริหารจัดการทางการเงินนั้น ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งข้อมูลที่เก็บเพิ่มจะมีประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้อง (consistency) กับข้อมูลสำรวจเบื้องต้นที่เก็บมาแล้ว เพื่อเพิ่มคุณภาพของทั้งข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์

ประการที่สอง ในแง่ของการให้ความรู้หรือทักษะทางการเงิน (financial literacy) นั้น โครงการนี้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ที่จะเป็นกลไกหนึ่งในการส่งเสริมการออม แต่ยังขาดการศึกษาในเชิงคุณภาพของการให้ความรู้ อาทิ รูปแบบหรือวิธีการให้ความรู้หรือพัฒนาทักษะที่เหมาะสม (optimal knowledge-transferring procedure) หรือเนื้อหาที่เหมาะสม (optimal content)

ประการที่สาม ในแง่ของการให้แรงจูงใจ (incentive) นั้น ถึงแม้โครงการนี้จะไม่สามารถสรุปได้ถึงผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครัวเรือน แต่อาจเป็นด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลา รูปแบบที่ไม่ดีพอ หรือระดับการให้แรงจูงใจที่ไม่แรงพอ การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเพื่อให้ได้คำตอบที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเหล่านี้น่าจะมีประโยชน์ต่อการพัฒนากลไกการสร้างการออมที่ดีขึ้น

ประการสุดท้ายในแง่ของตัวชี้วัด การสร้างกลไกส่งเสริมการออมเพื่อให้มีใช้อย่างเพียงพอในวัยสูงอายุนั้น มีเป้าหมายหลักเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือน อย่างไรก็ดี การวัดความเป็นอยู่ที่ดีเป็นตัวเงินหรือมูลค่าทางเศรษฐกิจอาจไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุด เนื่องจากบางครัวเรือนอาจมีความสุขมากกว่าภายใต้สภาวะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่าแต่ไม่ต้องแข่งขันเพื่อรายได้ที่สูง ดังนั้น การศึกษาวิจัยที่ให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดความสุขหรือความเป็นอยู่ของครัวเรือนในรูปแบบที่นอกเหนือจากตัวเงิน อาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมชองครัวเรือนได้ดียิ่งขึ้น

7.บรรณานุกรม

Aghion, Philippe, Diego Comin, and Peter Howitt, 2016. When Does Domestic Saving Matter for Economic Growth?, IMF Economic Review, Vol. 64, No. 3

Banerjee, A. and E. Duflo, “The Economic Lives of the Poor,” Journal of Economic Perspectives, 21, 141–67, 2007.

Bernheim, B. D., Garrett, D. M., & Maki, D. M. (2001). Education and saving:: The long-term effects of high school financial curriculum mandates. Journal of public Economics, 80(3), 435-465.

Berry, J., Karlan, D., & Pradhan, M. (2015). The impact of financial education for youth in Ghana. NBER Working Paper No. 21068. National Bureau of Economic Research.

Bruhn, M., Karlan, D., & Schoar, A. (2010). What capital is missing in developing countries?. The American Economic Review, 100(2), 629-633.

Calvet, Laurent E., John Y. Campbell, and Paolo Sodini. 2007. Down or out: Assessing the Welfare Costs of Household Investment Mistakes. *Journal of Political Economy*, 115(5): 707-747.

Calvet, Laurent E., John Y. Campbell, and Paolo Sodini. 2009. Fight or Flight? Portfolio Rebalancing by Individual Investors. *Quarterly Journal of Economics*, 124(1): 301-348.

Campbell, John Y., Howell E. Jackson, Brigitte C. Madrian, and Peter Tufano. 2011. Consumer Financial Protection. *Journal of Economic Perspectives* 25 (1): 91-114.

Carpena, F., S. Cole, J. Shapiro, and B. Zia, 2011. Unpacking the Causal Chain of Financial Literacy, World Bank Policy Research Working Paper No. 5798.

Carroll, Christopher D., Jody Overland and David N. Weil. 2000. "Saving and Growth with Habit Formation." American Economic Review, 90(3): 341-355.

Christiansen, C., Joensen, J. S., & Rangvid, J. (2008). Are economists more likely to hold stocks?. Review of Finance, 12(3), 465-496.

Collins, D., J. Morduch, S. Rutherford, and O. Ruthven, Portfolios of the Poor: How the World’s Poor Live on $2 a Day, Princeton University Press, 2009.

Cole, S., Paulson, A., & Shastry, G. K. (2014b). Financial Outcomes: The. Impact of Mandated Personal. Finance and Mathematics Courses. Working Paper. Harvard Business School.

Cole, Shawn, Thomas Sampson, and Bilal Zia. 2011. Prices or Knowledge? What Drives Demand for Financial Services in Emerging Markets?. The Journal of Finance 66(6): 1933-1967.

Drexler, A., Fischer, G., & Schoar, A. (2014). Keeping it simple: Financial literacy and rules of thumb. American Economic Journal: Applied Economics, 6(2), 1-31.

Field, E., S. Jayachandran, and R. Pande, "Do Traditional Institutions Constrain Female Entrepreneurship? A Field Experiment on Business Training in India," American Economic Review: Papers and Proceedings, 100, 125–9, 2010.

Fernandes, Daniel, John G. Lynch Jr., Richard G. Netemeyer (2014) Financial Literacy, Financial Education, and Downstream Financial Behaviors. Management Science 60(8):1861-1883.

Giné, X., & Mansuri, G. (2014). Money or ideas? A field experiment on constraints to entrepreneurship in rural Pakistan. World Bank, Washington, DC.

Karlan, Dean and Martin Valdivia, 2011. Teaching Entrepreneurship: Impact of Business Training on Microfinance Clients and Institutions. *The Review of Economics and Statistics*, May 2011 93(2): 510-527.

Kimball, Miles S., and Tyler Shumway. 2007. Investor Sophistication and the Home Bias, Diversification, and Employer Stock Puzzles. Working Paper

Klapper, L., Lusardi, A., & Panos, G. A. (2013). Financial literacy and its consequences: Evidence from Russia during the financial crisis. Journal of Banking & Finance, 37(10), 3904-3923.

Levine, Ross. 2005. Finance and growth: Theory and evidence, In Philippe Aghion and Steven Durlauf, eds. *Handbook of Economic Growth* (Elsevier Science, The Netherlands).

Lusardi, Annamaria, 1999. Information, Expectations, and Saving for Retirement, In Behavioral Dimensions of Retirement Economics, ed. Henry Aarin, pp. 81-115. Brookings Institution Press and Russell Sage Foundation.

Lusardi, Annamaria, 2008. Financial literacy: An essential tool for informed consumer choice? Working paper, Dartmouth College.

Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell, 2006. Financial literacy and planning: Implications for retirement well-being, Working paper no. 1, Pension Research Council.

Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell, 2007a. Financial literacy and retirement preparedness: Evidence and implications for financial education*, Business Economics,* 42: 35–44.

Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell, 2007b. Baby boomer retirement security: The roles of planning, financial literacy, and housing wealth, Journal of Monetary Economics, 54: 205–224.

Lusardi, Annamaria, and Olivia S. Mitchell, 2009. How ordinary consumers make complex economic decisions: Financial literacy and retirement readiness. NBER Working Paper 15350. National Bureau of Economic Research.

Lusardi, Annamaria, and Peter Tufano, 2008. Debt literacy, financial experience and overindebtedness, Working paper, Dartmouth College and Harvard Business School.

Mandell, L. (2008). Financial Education in High School. In Overcoming the Saving Slump: How to Increase the Effectiveness of Financial Education and Saving Programs, edited by Annamaria Lusardi, 257–79. Chicago and London: University of Chicago Press.

Seshan, Ganesh and Dean Yang, 2014. Motivating migrants: A field experiment on financial decision-making in transnational households, Journal of Development Economics 108 (2014) 119–127.

Yunus, M. (1999). Banker to the Poor. London: Aurum Press Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

โครงการศึกษาระดับการออมและความเพียงพอของผู้สูงอายุในชุมชน
(A Study of the Elderly's Optimal Savings in Rural Communities)

Qx.No…… **HH.No...……**

โครงการวิจัย: โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน

(Project: Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

แบบสอบถามครัวเรือน (Household Quarterly Survey Questionnaire: Q1, 2016)

โดย

ศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

สำนักงานโครงการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กทม. 10330

โทรศัพท์: 02-218-5691-4 ต่อ 12 Email : charassri@cbs.chula.ac.th

พื้นที่เก็บข้อมูล

บ้านแลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....

ตรอก / ซอย ..... ถนน .....

ตำบล / แขวง ..... อำเภอ/เขต .....

ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

ลงชื่อผู้ตรวจ .....

แผนที่

(สำหรับภาคสนาม)	วันที่ส่ง/ตรวจเสร็จ	ชื่อ/นามสกุล	ลายเซ็น
ผู้ตรวจ			

(สำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงาน)	ชื่อ/นามสกุล	วันที่/เดือน/ปี
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่1		
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่2		
ผู้ตรวจ		

A. <u>ลักษณะของครัวเรือน</u>

[ให้บันทึกโดยทีมสัมภาษณ์]

HA1 หมายเลขครัวเรือน **…….**

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HA2 ชื่อของผู้สัมภาษณ์
HA3 ครั้งที่มาพบกับครัวเรือนนี้
HA4 เวลาเริ่มต้นการสัมภาษณ์
HA5 เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์
HA6 วันที่/เดือน/ปี ของการสัมภาษณ์
HA7 ผลของการมาพบ **1 - เสร็จสมบูรณ์ 3 - เสร็จบางส่วน 5 - ครัวเรือนปฏิเสธให้สัมภาษณ์ 7 - ไม่มีใครอยู่บ้าน** **9 - ผู้ตอบแบบสอบถามคนสำคัญไม่สามารถตอบแบบสอบถามให้เป็นที่พึงพอใจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……**

HA2 ผู้สัมภาษณ์	HA3 ครั้งที่มาพบ	HA4 เวลาเริ่มต้น	HA5 เวลาสิ้นสุด	HA6 วันที่/เดือน/ปี	HA7 ผลของการมาพบ

<u>รหัสทางเลือก</u>

RF - ไม่ตอบ NA - คำถามไม่เหมาะสม *(หรือไม่เกี่ยวกับผู้ตอบ)* DK - ไม่ทราบ MI - ไม่มีข้อมูล

[ผู้สัมภาษณ์ : ต้องอธิบายข้อความข้างล่างนี้กับทุกครัวเรือน ก่อนการสัมภาษณ์]

" ….. ผม/ดิฉัน ……..*[ผู้สัมภาษณ์บอกชื่อและนามสกุลแนะนำตัว*]….. ปฏิบัติงานกับกลุ่มกองทุนสัจจะฯและศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในตำแหน่ง พนักงานสัมภาษณ์ โดยที่มาวันนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะขอสัมภาษณ์ท่านและสมาชิกในครัวเรือนของท่านเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆของครัวเรือนของท่านในช่วงที่ผ่านมา …… ก่อนอื่น *[ผม/ดิฉัน]* ขอแนะนำโครงการวิจัยก่อน …….**<u>โครงการวิจัยนี้เรียกว่า</u> โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน** ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆของครัวเรือน เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การกู้ยืม สุขภาพอนามัย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในวงการศึกษา และ สนับสนุนข้อมูลให้กับส่วนงานต่างๆ เพื่อการประเมินและวางแผนการพัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของครัวเรือนและชุมชน โครงการวิจัยนี้ได้เริ่มเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนทั้งหมด 360 ครัวเรือน ในจังหวัดตราด ซึ่งครัวเรือนของท่านเป็นหนึ่งใน 360 ครัวเรือนนั้น ทาง *[ผม/ดิฉัน]* และศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้องขอขอบพระคุณต่อความกรุณาของท่านที่ให้มา

สำนักงานโครงการวิจัยขอให้คำรับรองว่า ข้อมูลของครัวเรือนท่านจะไม่มีการเปิดเผยให้กับบุคคลอื่นหรือส่วนงานใดใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ชื่อของสมาชิกในครัวเรือน การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งภาระหนี้สินต่างๆ ทั้งนี้จะนำข้อมูลมาศึกษาและเผยแพร่ในภาพรวมของหมู่บ้านเท่านั้น การศึกษาจะไม่มีการทดลองใดใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อชื่อเสียง หรือ สุขภาพอนามัยของบุคคลในครัวเรือนของท่านเป็นอันขาด ท่านสามารถสอบถามเพื่อการรับรองได้ที่ คุณวราพร จิตรตรง ผู้ดูแลและรับผิดชอบงานนี้ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 081-0036244

ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ถ้าท่านมีกิจธุระ หรือไม่ต้องการให้ข้อมูลต่อไปหรือ ไม่ต้องการที่จะให้ข้อมูลในบางข้อหรือตอบคำถามบางข้อ ท่านสามารถที่จะปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลนั้น หรือหยุดการให้สัมภาษณ์ โดยท่านสามารถทำได้ตลอดเวลา และทางสำนักงานต้องขอโทษท่านที่ได้รบกวนเวลาท่าน และสมาชิกในครัวเรือนของท่านและขอขอบคุณที่ได้ให้โอกาส *[ผม/ดิฉัน]* ได้ชี้แจงโครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน หากท่านไม่มีข้อสงสัยใด *[ผม/ดิฉัน]* ขออนุญาตที่จะสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลในแบบสอบถามต่อไป

B. <u>องค์ประกอบของครัวเรือน</u>

คำถามต่อไปนี้จะถามเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคลต่างๆที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้ ***ในแบบสอบถามนี้คำว่า "ครัวเรือน" ให้หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่กิน ในบ้านหลังนี้เป็นเวลา<u>อย่างน้อย 6 เดือน</u> ในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมานี้ และ ให้รวมถึงเด็กที่กำลังเรียน อยู่ไกลบ้านแต่ยังอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ และดูแลของบุคคลในครัวเรือนนี้ และรวมทั้งเด็กเกิดใหม่ คนที่เพิ่งแต่งงานเข้ามาแต่อยู่ไม่ถึง 6 เดือน และคนที่เพิ่งเข้ามาไม่ถึง 6 เดือนแต่ตั้งใจอยู่จริงและสร้างรายได้***

HB1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด **……**
HB2 ชื่อหัวหน้าครัวเรือน **……**

รหัสคำตอบ

<u>ระดับการศึกษา</u>

1 - ไม่ได้เรียน 3 - ยังไม่ได้เข้าเรียน 5 - อนุบาล 1 7 - อนุบาล 2 9 - อนุบาล 3 11 - ป.1 13 - ป.2 15 - ป.3 17 - ป.4 19 - ป.5 21 - ป.6

23 - ป.7 25 - มัธยมต้น 27 - มัธยมปลาย 29 - ปวช.1 31 - ปวช.2 33 - ปวช.3

35 - ปวส.1 37 - ปวส.2 39 - ปวท.1 41 - ปวท.2 43 - กศน.ต้น 45 - กศน.ปลาย

47 - ปริญญาตรี 49 - ปริญญาโท 51 - ปริญญาเอก 53 - อื่นๆ *(ระบุ)*

.....

<u>อาชีพ</u>

0 - ไม่มีอาชีพก่อนหน้านี้ 1 - ไม่ได้ทำงานหรือเกษียณอายุ 3 - เรียนหนังสือ

5 - กำลังหางาน 7 - ทำนาข้าว 9 - ทำไร่ข้าวโพด

11 - ไร่/สวนผลไม้ 13 - ทำไร่ปลูกพืชหลายอย่าง 15 – ค้าขาย

17 - เลี้ยงกุ้ง 19 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่ 21 - เลี้ยงปลาอื่นๆ นอกเหนือจากกุ้ง

23 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ หมู วัว *(วัวเนื้อ หรือวัวนม)* ควาย 25 – งานก่อสร้าง

27 - โรงสีข้าว 29 - ร้านขายของ 31 - คนงานในโรงงาน

33 - ช่างกล ช่างเครื่องยนต์ 35 - พนักงานธุรการ 37 – ทหาร

39 - พนักงานระดับบริหารหรือจัดการ 41 - พยาบาล 43 - ครู

45 - ตำรวจ 47 - ข้าราชการ หรือลูกจ้างราชการ 49 - พนักงานบัญชี

51 - ช่างไฟฟ้า 53 - นักการภารโรง หรือพนักงานทำความสะอาด

55 - ทำงานบ้าน 57 - แรงงานเกษตร 59 - แรงงานที่ไม่ใช่การเกษตร

61 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้สำหรับสมาชิกในครัวเรือนแต่ละคนและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HB3 ชื่อของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ *[ให้เขียนชื่อที่ใช้เรียกสมาชิกคนนี้กันโดยทั่วไป หรือชื่อเล่น ไม่จำเป็นต้องเป็นชื่อจริง]*
HB4 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ มีความสัมพันธ์อย่างไร กับหัวหน้าครัวเรือน **1 - หัวหน้าครัวเรือน 3 - คู่ครองหัวหน้าครัวเรือน 5 - พี่ชายหรือพี่สาว/น้องชายหรือน้องสาว** **7 - ลูกสาวหรือลูกชาย 9 - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ 11 - หลาน *(ลูกของลูกสาวหรือลูกชายหัวหน้าครัวเรือน)*** **13 - พ่อ แม่ ของหัวหน้าครัวเรือน 15 - เป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่มีความสัมพันธ์ อื่น *(ระบุ)* .....**
HB5 เพศของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HB6 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้มีอายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดที่ผ่านมา
HB7 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้กำลังเรียนอยู่หรือใช่หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่**
HB8 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุดชั้นอะไร *[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 3]*

C. <u>การประกอบอาชีพ</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่มี<u>อายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป</u>]

["อาชีพหลัก" และ "อาชีพรอง" ในที่นี้ให้หมายถึง อาชีพที่ทำรายได้สูงสุด 2 อันดับแรกในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HC1 อาชีพหลักในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมาของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ คืออาชีพอะไร *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HC2 รายได้สุทธิที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับเป็นเท่าไร *[รายได้สุทธิคือรายได้หักค่าใช้จ่าย]*
HC3 รายได้สุทธิที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับคิดเป็นบาทต่ออะไร **1 - ต่อชั่วโมง 3 - ต่อวัน 5 - ต่อสัปดาห์ 7 - ต่อเดือน 9 - ต่อปี 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
HC4 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้ทำงานนี้มากี่ปีแล้ว *[ถ้ามีการตอบว่า ได้ทำมาตั้งแต่เกิด ให้บันทึก โดยนำ 10 มาลบจากอายุปัจจุบันของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้]*
HC5 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ประกอบอาชีพรองอะไร *[ถ้ามีอาชีพรองมากกว่าหนึ่งอย่าง ให้ถามถึงอาชีพรองที่ทำรายได้ให้มากที่สุดในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา]* *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HC6 รายได้สุทธิสำหรับอาชีพรองที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับเป็นเท่าไร
HC7 รายได้สุทธิที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับคิดเป็นบาทต่ออะไร **1 - ต่อชั่วโมง 3 - ต่อวัน 5 - ต่อสัปดาห์ 7 - ต่อเดือน 9 - ต่อปี 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
HC8 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้ทำงานนี้มากี่ปีแล้ว *[ถ้ามีการตอบว่า ได้ทำมาตั้งแต่เกิด ให้บันทึกโดยนำ 10 มาลบจากอายุปัจจุบันของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้]*

สมาชิกในครัวเรือน							อาชีพหลัก				อาชีพรอง			
สมาชิก	HB3 ชื่อ	HB4 ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	HB5 เพศ	HB6 อายุ	HB7 กำลังเรียนอยู่หรือไม่	HB8 ชั้นสูงสุด *(รหัส)*	HC1 อาชีพ *(รหัส)*	HC2 รายได้สุทธิ	HC3 หน่วยรายได้สุทธิ	HC4 ทำงานมาแล้วกี่ปี	HC5 อาชีพ *(รหัส)*	HC6 รายได้สุทธิ	HC7 หน่วยรายได้สุทธิ	HC8 ทำงานมาแล้วกี่ปี
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
12														
13														
14														
15														
16														

D. <u>ผู้ตอบแบบสอบถาม</u>

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HD9 ชื่อ / สกุล ผู้ตอบแบบสอบถาม
HD10 คำนำหน้าชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม **1 - นาย 3 - นาง 5 - นางสาว**
HD11 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD12 เบอร์โทรศัพท์ของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD13 ความสัมพันธ์ของผู้ตอบแบบสอบถามกับหัวหน้าครัวเรือน **1 - หัวหน้าครัวเรือน 3 - คู่ครองหัวหน้าครัวเรือน 5 - พี่ชายหรือพี่สาว/น้องชายหรือน้องสาว** **7 - ลูกชายหรือลูกสาว 9 - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ 11 - หลาน *(ลูกของลูกชาย/ลูกสาวหัวหน้าครัวเรือน)*** **13 - พ่อ แม่ ของหัวหน้าครัวเรือน 15 - เป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่มีความสัมพันธ์อื่น *(ระบุ)* .....** **17 - ไม่ใช่สมาชิกในครัวเรือน *(ระบุ)* .....**
HD14 ผู้ตอบแบบสอบถาม *[ให้บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามจากตารางองค์ประกอบของครัวเรือน (หน้าที่ 5) ลงในข้อนี้]*
HD15 สถานภาพการสมรสในปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนคืออะไร **1 - ยังไม่เคยแต่งงาน *(โสด)* 3 - แต่งงานและอยู่ด้วยกัน 5 - แต่งงาน แต่แยกกันอยู่ 7 - หย่าร้าง 9 - ม่าย**

HD9 ชื่อ / สกุล	HD10 คำนำหน้าชื่อ	HD11 อายุ	HD12 เบอร์โทรศัพท์	HD13 ความสัมพันธ์	HD14 หมายเลขสมาชิก	HD15 สถานภาพ

E. <u>ลูกที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้</u>

HE1 หัวหน้าครัวเรือนและ/หรือ คู่ครองมีลูกที่อยู่อาศัยนอกบ้านนี้กี่คน **..... *[ถ้าไม่มีบันทึก 0 และให้จบแบบสอบถามในส่วนนี้และไปถามคำถามต่อในหัวข้อ F สุขภาพ]***

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HE2 ลูกคนนี้ชื่ออะไร *[ให้บันทึกชื่อเล่นหรือชื่อที่เรียกกันทั่วไป]*
HE3 ลูกคนนี้ อายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดครั้งล่าสุด
HE4 เพศของลูกคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HE5 ลูกคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุด ชั้นอะไร *[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 3]*
HE6 ลูกคนนี้ มีอาชีพหลัก อะไร *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HE7 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ลูกคนนี้ได้ส่งเงินกลับมาให้คุณกี่ครั้ง
HE8 และในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมานี้ ลูกคนนี้ได้ส่งเงินมาให้คุณ<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร
HE9 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้กี่ครั้ง
HE10 และในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมานี้ คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร

ลำดับที่	HE2 ชื่อ	HE3 อายุ	HE4 เพศ	HE5 ศึกษาสูงสุด	HE6 งานอะไร	HE7 ส่งมากี่ครั้ง	HE8 ส่งมาเท่าไร	HE9 ส่งไปกี่ครั้ง	HE10 ส่งไปเท่าไร
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

F. <u>สุขภาพ</u>

ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนท่านมีผู้ใดได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรคต่อไปนี้หรือไม่

[กากบาทเฉพาะช่องที่ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรค โดยดูลำดับที่สมาชิกในครัวเรือนตามตารางหน้า 5]

ปัญหาสุขภาพ	ลำดับสมาชิกครัวเรือนที่									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. ความดันโลหิตสูง										
2.โรคเบาหวาน / น้ำตาลในเลือดสูง										
3. มะเร็ง										
4. โรคปอดเรื้อรัง										
5. โรคเกี่ยวกับตับ										
6. โรคเกี่ยวกับไต										
7. โรคหลอดเลือด / โรคหัวใจ / หัวใจล้มเหลว										
8. โรคเกี่ยวกับสมอง / สมองเสื่อม										
9. ปัญหาทางอารมณ์ / ประสาท										
10. โรคไขข้อ/ ข้ออักเสบ										
11. โรคเกี่ยวกับกระดูกพรุน										
12. โรคเกี่ยวกับต่อมลูกหมาก *(ผู้ชายเท่านั้น)*										
13. โรคเกี่ยวกับมดลูก / รังไข่ *(ผู้หญิงเท่านั้น)*										
14. โรคอื่นๆ *(ระบุ)* ……										
15. โรคอื่นๆ *(ระบุ)* ……										
16. โรคอื่นๆ *(ระบุ)* ……										

G. <u>การตอบสนองต่อความเสี่ยง</u>

คำถามต่อไปนี้จะเกี่ยวข้องกับรายได้ของครัวเรือนของคุณเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของครัวเรือนคุณ

[ให้วงกลมรหัสคำตอบ]

HG1 เมื่อเปรียบเทียบ ปีที่แล้ว *(มกราคม 2558- ธันวาคม 2558)* กับปีก่อนหน้าปีที่แล้ว *(มกราคม 2557- ธันวาคม 2557)* ปีใดเป็นปีที่รายได้ของครัวเรือนคุณ<u>แย่ที่สุด</u>

1 - ปีที่แล้ว *(มกราคม 2558- ธันวาคม 2558)* **3 - ปีก่อนหน้าปีที่แล้ว *(มกราคม 2557- ธันวาคม 2557)***

5 - รายได้พอ ๆ กันทั้งสองปี

HG2 ทำไมรายได้ถึงแย่ *[ให้วงกลมรหัสสำหรับเหตุผล 2 ข้อแรกที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึง]*

1 - น้ำท่วม **3 - ฝนตกไม่เพียงพอ** **5 - แมลงทำลายพืช** **7 - ผลผลิตได้น้อยเนื่องจากเหตุผลต่างๆ**

9 - บ้านและหรืออุปกรณ์ เครื่องมือ ถูกไฟไหม้ **11 - ราคาผลผลิตตกต่ำ** **13 - ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง**

15 - ค่าใช้จ่ายในการศึกษาแพงขึ้น **17 - ต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มมากขึ้นเพื่องานพิธีกรรม**

19 - รายได้ลดลงเนื่องจากการเกษียณอายุจากงาน **21 - ได้ทำงานน้อยวันลงในงาน/อาชีพปัจจุบัน**

23 - ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเนื่องจากการเจ็บป่วย **25 - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารและสิ่งปลูกสร้างสูงขึ้น**

27 - มีคนในครัวเรือนเสียชีวิต **29 - วันที่ได้ทำงานของอาชีพ/งานในปัจจุบันน้อยลง**

31 – เป็นปีที่ธุรกิจของครัวเรือนย่ำแย่ **33 - เสียเงินจากการพนัน** **35 - ไม่สามารถชำระคืนหนี้ที่มีอยู่ได้**

37 - ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเพิ่มขึ้น **39 - ลูกยังเรียนไม่จบ** **41 - ลูกไม่ส่งเงินกลับมาให้ที่บ้าน**

43 - ได้ทำงานที่ไม่มั่นคง **45 - ไม่มีอาชีพเสริม** **47 - ดินฟ้าอากาศไม่ดีต่อการเพาะปลูก**

49 - ไม่สามารถกู้ยืมเงินมาได้ **51 - ราคาที่ดินต่ำลง** **53 - ค่าลงทุนสูงขึ้น**

57 - ความต้องการผลิตผลมีน้อยลง **59 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

HZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

<u>รายได้ครัวเรือน</u>
(Income)

A. <u>การเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ</u>

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำการเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ ให้ข้ามไปหัวข้อ B]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

RA1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อกิจกรรมที่ครัวเรือนทำที่เกี่ยวกับการผลิตเพื่อหารายได้**
RA2	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้ขายผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA3	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้บริโภคผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA4	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้เก็บผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไว้เป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไปคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA5	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้ให้ผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA6	**ขณะนี้ครัวเรือนเหลือผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA7	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้รับผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA8	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RA9	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA10	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA11	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบกิจกรรมนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RA12	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ย<u>ปีละ</u>เท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RA13	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ย<u>ปีละ</u>เท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

#	RA1 ชื่อกิจกรรมการผลิต	RA2 ผลผลิตที่ขายได้	RA3 ผลผลิตบริโภคเอง	RA4 ผลผลิตที่เก็บเป็นวัตถุดิบ	RA5 ผลผลิตที่ให้ผู้อื่นฟรี	RA6 ผลผลิตคงเหลือ	RA7 ผลผลิตรวม	RA8 ค่าใช้จ่าย	RA9 ชั่วโมงแรงงานครัวเรือน	RA10 ชั่วโมงแรงงานฟรี	RA11 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
												RA12 5 ปีข้างหน้า	RA13 10 ปีข้างหน้า
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													

B. ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ คือ ธุรกิจที่ทำเป็นครัวเรือน (มากกว่า 1 คนขึ้นไป) และไม่สามารถแยกค่าแรงของแต่ละคนได้

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ ให้ข้ามไปหัวข้อ C]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

RB1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อธุรกิจของครัวเรือน**
RB2	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการทำธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB3	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้ให้บริการฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนผ่านธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB4	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกิจนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RB5	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB6	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB7	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบธุรกิจนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RB8	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RB9	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

C. ค่าจ้างแรงงาน

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

RC1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือน**
RC2	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกอาชีพของสมาชิกของครัวเรือน** ***[ถ้าสมาชิกคนใดมีเงินเดือนหรือค่าแรงจากหลายอาชีพ ให้ถามและบันทึกคำตอบของแต่ละอาชีพ]***
RC3	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้ได้รับการจ่ายค่าจ้างสำหรับการทำอาชีพนี้เป็นเงินสดหรือสิ่งของรวมมูลค่าทั้งหมดเท่าใด *[ให้รวมเงินทิปส์, โบนัส, หรือ เงินล่วงเวลา ถ้าไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเงินสดหรือสิ่งของให้บันทึก 0]***
RC4	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้มีค่าใช้จ่ายสำหรับการทำอาชีพนี้ทั้งหมดเท่าไร**
RC5	**คุณคิดว่าสมาชิกคนนี้จะประกอบอาชีพนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RC6	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RC7	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

#	RB1 ชื่อธุรกิจบริการ	RB2 รายได้	RB3 บริการฟรี	RB4 ค่าใช้จ่าย	RB5 แรงงานครัวเรือน	RB6 แรงงานฟรี	RB7 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
								RB8 5 ปี ข้างหน้า	RB9 10 ปี ข้างหน้า
1									
2									
3									
4									
5									
6									

ค่าจ้างแรงงาน

RC1 หมายเลขสมาชิกครัวเรือน	RC2 อาชีพ	RC3 ค่าจ้าง	RC4 ค่าใช้จ่าย	RC5 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือน	
					RC6 5 ปี ข้างหน้า	RC7 10 ปี ข้างหน้า

D. <u>รายได้อื่นๆ</u>

RD1 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากค่าเช่าบ้าน, ที่ดิน, หรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมเท่าไร **.....**
RD2 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการเสี่ยงโชคหรือเกมการพนันต่างๆ รวมเท่าไร **.....**
RD3 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากดอกเบี้ย, ปันผล, หรือการลงทุนต่างๆ รวมเท่าไร **.....**
RD4 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของจาก<u>บุคคลนอกครัวเรือน</u> รวมมูลค่าเท่าไร **.....**
RD5 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของ<u>ช่วยเหลือจากภาครัฐ</u> รวมมูลค่าเท่าไร **.....**
RD6 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับความช่วยเหลือจาก<u>องค์กรภาคประชาชน (NGO) หรือเอกชน</u> รวมมูลค่าเท่าไร .....
RD7 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้อื่นๆ ที่ยังไม่ได้บันทึกในส่วนอื่น รวมมูลค่าเท่าไร **.....**

RZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

……

……

การออม
(Saving)

A. การให้กู้ยืม

SA1 ปัจจุบันนี้ มีใครได้เป็นหนี้การกู้ยืม มูลค่ามากกว่า 500 บาท ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของกับคุณ หรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณหรือไม่ เช่น การให้กู้ยืมแก่เพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติ หรือหุ้นส่วนธุรกิจ ซึ่งยังไม่ได้รับการชำระคืน หรือมีคนจำนำ หรือ จำนองที่ดินกับคุณ เป็นต้น

1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ B]*

[ถาม SA2 ถึง SA5 ก็ต่อเมื่อ ตอบ 1 ใน SA1 และให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SA2 คุณได้ให้กู้ยืมรายการนี้ ไปกับใคร

1- คนที่ไม่ใช่ญาติที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ 3 - คนที่ไม่ใช่ญาติที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 5 - คนที่เป็นญาติที่อยู่ในหมู่บ้านนี้

7 - คนที่เป็นญาติที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 9 - หุ้นส่วนธุรกิจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)*

.....

SA3 บุคคลหรือองค์กรที่ให้กู้ยืมชื่ออะไร

SA4 การให้กู้ยืมรายการนี้ มีมูลค่าคงเหลือเท่าไร

SA5 อัตราดอกเบี้ยต่อปีของเงินกู้จำนวนนี้เท่าใด *[ถ้าไม่มีดอกเบี้ย ให้บันทึก 0 ถ้าตอบว่าไม่ทราบ ให้บันทึก DK แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยไม่แน่นอน ให้บันทึกอัตราที่คาดว่าจะใช้ใน 12 เดือนข้างหน้า]*

SA6 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นคืออะไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าผู้กู้ยืมใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้รายการนี้]*

1 - ไม่ต้องมีหลักประกันใดๆ 3 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน

5 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน 7 - ใช้เงินออม/เงินฝาก ค้ำประกันการกู้

9 - ใช้พืชที่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวเป็นหลักประกัน 11 - ใช้หลักประกันอื่นๆ 13 - ใช้ผู้ค้ำประกัน 1 คน

15 - ใช้ผู้ค้ำประกันหลายคน 17 - อื่น *(ระบุ)* .....

SA7 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นมีมูลค่าเท่าไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าใช้ผู้ค้ำประกันให้เว้นว่าง]*

#	SA2 ผู้กู้เป็นใคร	SA3 ชื่อผู้กู้	SA4 มูลค่าที่ให้กู้คงเหลือ	SA5 อัตราดอกเบี้ย	SA6 หลักประกัน	SA7 มูลค่าหลักประกัน
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						

B. <u>เงินออม หรือ เงินฝาก</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละบัญชีการออมและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SB1 บัญชีการออมเงินหรือฝากเงินของคุณหรือคนในครัวเรือนคุณบัญชีนี้ เป็นการออมกับสถาบันใด
SB2 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนกับบัญชีนี้กี่ครั้ง
SB3 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนกับบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB4 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากบัญชีนี้กี่ครั้ง *(ไม่นับรวมเงินกู้)*
SB5 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB6 ปัจจุบันนี้คุณมีเงินออมหรือเงินฝากจำนวนทั้งหมดเท่าไร *[ถ้าเป็นข้าว/พืชผล ให้ตอบจำนวนเงินที่คุณคาดว่าจะได้จากการขายข้าว/พืชผลตามจำนวนที่ฝากนั้นได้]*
SB7 บัญชีนี้ให้อัตราดอกเบี้ย หรือ อัตราผลตอบแทน เฉลี่ยร้อยละเท่าไรต่อปี
SB8 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณจ่ายค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB9 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณขาดทุนกับบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB10 ถ้าคุณต้องการฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มกับบัญชีนี้ คุณสามารถทำได้ไหม **1 - ได้ 3 - ไม่ได้**

C. <u>การใช้งาน</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละบัญชีการออมและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SC1 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเดินทางไปสถาบันการเงินเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC2 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินกี่ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา
SC3 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC4 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ผ่านทาง เอทีเอ็ม, โทรศัพท์มือถือ, หรืออินเตอร์เน็ตกี่ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา

#	SB1 ชื่อสถาบัน	SB2 ฝาก/ลงทุนกี่ครั้ง	SB3 ฝาก/ลงทุนเท่าใด	SB4 ถอนกี่ครั้ง	SB5 ถอนเท่าใด	SB6 มูลค่าทั้งหมดที่มี	SB7 อัตราผลตอบแทน	SB8 ค่าธรรมเนียม	SB9 ขาดทุน	SB10 ฝากเพิ่มได้ไหม	SC1 เวลาเดินทางกี่นาที	SC2 จำนวนครั้งที่ทำธุรกรรม	SC3 กี่นาทีต่อครั้ง	SC4 ใช้เอทีเอ็ม/อินเตอร์เน็ตกี่ครั้ง
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														

D. ความรู้

[ข้อควรระวัง: ห้ามอธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์ให้ผู้ตอบรับทราบ และห้ามเปิดเผยคำตอบให้ผู้ตอบทราบ]

SD1 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของ หลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)*

……..

SD2 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากประจำ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของหลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)*

……

SD3 สถาบันที่คุณตอบของบัญชีประเภทเงินฝากประจำในข้างต้น ชื่ออะไร

……

SD4 ข้อแตกต่างระหว่างบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ กับ บัญชีประเภทเงินฝากประจำ คืออะไร *[บันทึกได้ทุกข้อ]*

1 - มีดอกเบี้ย 3 - กฎเกณฑ์การถอนเงิน 5 - จำนวนเงินฝากขั้นต่ำเพื่อเปิดบัญชี

7 - สาเหตุอื่น *(ระบุ)* ..... 9 - ไม่รู้

E. พฤติกรรมการออม

SE1 เป้าหมายหลักของคุณในการออมมีอะไรบ้าง *[ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ]*

1 - การศึกษาบุตร 3 - วางแผนลงทุน/ขยายการประกอบอาชีพเดิม 5 - วางแผนลงทุนการประกอบอาชีพใหม่

7 - เพื่อยามชรา 9 - ซื้อทรัพย์สินชิ้นใหญ่ เช่น รถ/บ้าน 11 - เพื่อยามฉุกเฉิน

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

SE2 คุณได้ทำการออมโดยรวมเป็นจำนวนที่คงที่ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่ *[เช่น เดือนละ 1,000 บาท]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE4]*

SE3 ถ้าใช่กี่บาท

……

SE4 คุณได้ทำการออมเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่

[เช่น 10% ของรายได้ ถ้ามีรายได้ 10,000 บาท ออม 1,000 บาท ถ้ามีรายได้ 15,000 บาท จะออม 1,500 บาท เป็นต้น]

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE6]*

SE5 ถ้าใช่ประมาณร้อยละเท่าไร

……..

SE6 ถ้ารายได้คุณเพิ่มขึ้นหรือลดลงคุณจะออมเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE7 คุณเคยคิดเรื่องการออมเพื่อการเกษียณอายุงานหรือเมื่อได้รับรายได้ลดลง หรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE8 คุณคิดว่าลูกหลานจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินเมื่อคุณชราแล้วหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหัวข้อ F]*

SE9 คุณคิดว่าความช่วยเหลือนี้เพียงพอ หรือไม่ *[เพียงพอ หมายถึง ณ ปัจจุบันคุณไม่จำเป็นต้องออมไว้เพื่อยามชรา]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

F. <u>วงแชร์</u>

SF1 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์ หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้จบแบบสอบถามส่วนนี้และข้ามไปส่วนการประกัน]***
SF2 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์กี่วง **……..**

[ถามคำถาม F3 และ SF4 ก็ต่อเมื่อ ตอบ 1 ใน SF1 โดยถามสำหรับแต่ละวงแชร์และให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SF3 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้จ่ายเงินให้กับวงแชร์วงนี้ ไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด
SF4 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้รับเงินจากวงแชร์วงนี้ มาแล้วเป็นจำนวนเท่าใด

วงแชร์ที่	**SF3** **จำนวนเงินที่จ่าย**	**SF4** **จำนวนเงินที่ได้รับ**
1		
2		
3		
4		
5		

SZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ความเสี่ยงและการประกัน

(Risk and Insurance)

A. การกระจายความเสี่ยง

[ให้วงกลมรหัสคำตอบ]

IA1 ถ้ารายได้ของคุณในปีหนึ่งลดลงหนึ่งในสี่ คุณคาดหวังว่าเพื่อนหรือญาติของคุณจะช่วยเหลือคุณอย่างไร

1 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือจำนวนที่สูญสียทั้งหมด

3 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

5 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

7 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือแต่น้อยมาก

9 - พวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือเลย

11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

IA2 ถ้ารายได้ของคุณในปีหนึ่งลดลงครึ่งหนึ่ง คุณคาดหวังว่าเพื่อนหรือญาติของคุณจะช่วยเหลือคุณอย่างไร

1 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือจำนวนที่สูญสียทั้งหมด

3 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

5 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

7 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือแต่น้อยมาก

9 - พวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือเลย

11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

B. มรดก

สมมติว่าคุณทราบแน่ชัดแล้วว่าจะมีชีวิตอีกเพียง 1 ปี และมีเงินตามจำนวนข้างล่างนี้ คุณต้องแบ่งส่วนหนึ่งไว้ใช้ในปีข้างหน้านี้ และส่วนที่เหลือให้ลูก *(หรือญาติ)* หลังจากที่คุณเสียชีวิต คุณจะแบ่งให้เขาเท่าไหร่

IB1 สมมุติว่ามี 65,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB2 สมมุติว่ามี 180,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB3 สมมุติว่ามี 100,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB4 สมมุติว่ามี 150,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB5 สมมุติว่ามี 300,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

C. <u>กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละกองทุนฌาปณกิจสงเคราะห์ที่ครัวเรือนเป็นสมาชิกและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

IC1 ประเภทของสถาบันหรือบริษัทซึ่งดำเนินงานกองทุนฌาปนกิจ

1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* ……..

13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน (*ระบุ*) …….

17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* …… 21 - อื่น ๆ

***(ระบุ)*……**

IC2 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด

1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล

7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……

IC3 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

IC4 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในปี พ.ศ. อะไร

IC5 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้

[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางในหน้า 5 ไว้ในวงเล็บ]

IC6 คุณคิดว่าครัวเรือนคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการคุ้มครองเสียชีวิต

IC7 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด

1 - จำนวนสมาชิกกองทุนฌาปนกิจ 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป

7 - อื่น ๆ *(ระบุ)* ……

#	IC1 ประเภทประกัน	IC2 ที่อยู่สถาบัน	IC3 เดือนที่เข้าร่วม	IC4 ปีที่เข้าร่วม	IC5 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	IC6 จำนวนเงิน	IC7 เงื่อนไข
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

D. <u>ประกัน</u>

[รวมประกันดังต่อไปนี้ ชีวิต ผลผลิตทางการเกษตร ความแปรปรวนของอากาศ พาหนะ ที่ดิน และอื่นๆ]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

ID1 สถาบันหรือบริษัทที่ให้หรือขายประกัน **1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร** **9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* .....** **13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน *(ระบุ)* .....** **17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* ..... 21 - อื่น ๆ** ***(ระบุ)*.....**
ID2 ประกันรายการนี้เป็นประเภทอะไ ร **1 - ประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา 3 - ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ 5 - ประกันชีวิตแบบตลอดชีพ** **7 - สวัสดิการกองทุนสัจจะ 9 - สวัสดิการกองทุนวันละบาท 11 - ประกันสังคม** **13 - สวัสดิการข้าราชการ 15 - ประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชน 17 - ประกันอุบัติเหตุ** **19 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....**
ID3 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด **1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล** **7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น** **13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
ID4 คุณซื้อการประกันนี้ในเดือนใด **1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน** **7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม**
ID5 คุณซื้อการประกันนี้ในปีอะไร
ID6 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากประกันนี้ ***[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางในหน้า 5 ไว้ในวงเล็บ]***
ID7 คุณคาดว่าจะต้องจ่ายเงินจำนวนคงที่แก่การประกันหรือไม่ **1 - จำนวนคงที่ 3 - จำนวนไม่คงที่**
ID8 ครัวเรือนต้องจ่ายกี่ครั้งต่อปี
ID9 ในแต่ละครั้งครัวเรือนจะต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินเท่าไร
ID10 ครัวเรือนต้องจ่ายประกันนี้อีกกี่ปี *[ถ้าต้องจ่ายจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*
ID11 ครัวเรือนจะได้รับการคุ้มครองอีกกี่ปี *[ถ้าคุ้มครองจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*
ID12 คุณคิดว่าครอบครัวคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากประกันชีวิตนี้เมื่อผู้ทำประกันเสียชีวิต
ID13 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด **1 - จำนวนสมาชิกกองทุน 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป** **7 - เบิกจากประกันอื่นที่ครัวเรือนทำไว้ได้เท่าไร 9 - ไม่มีเงื่อนไข 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

#	ID1 สถาบัน	ID2 ประเภทประกัน	ID3 ที่ตั้งสถาบัน	ID4 เดือนที่ซื้อ	ID5 ปีที่ซื้อ	ID6 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	ID7 จ่ายคงที่หรือไม่	ID8 จ่ายกี่ครั้ง/ปี	ID9 จ่ายเท่าไหร่ต่อครั้ง	ID10 จ่ายอีกกี่ปี	ID11 คุ้มครองอีกกี่ปี	ID12 เงินที่คาดว่าจะได้หากเสียชีวิต	ID13 เงื่อนไข
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													

IZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

ทรัพย์สิน
(Assets)

A. ทรัพย์สินในครัวเรือน

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

AA1	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้หรือประเภทนี้นั้น คุณได้จัดหาเข้ามาจำนวนเท่าใด**
AA2	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้หรือประเภทนี้นั้นมีมูลค่าเท่าไรตอนที่ได้มา *[หากได้มาฟรีให้ประมาณมูลค่าตอนที่ได้มา]***
AA3	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้หรือประเภทนี้นั้นได้มาเมื่อปี พ.ศ. อะไร**

ทรัพย์สิน	AA1 จำนวนที่จัดหาเข้ามา	AA2 มูลค่า	AA3 พ.ศ.ที่ได้มา
1. ชุดรับแขก เตียงตู้หรือเฟอร์อื่น			
2. โทรทัศน์			
4. เครื่องเล่น วีดีโอ CD DVD			
5. เครื่องปรับอากาศ			
6. โทรศัพท์ *(ธรรมดา)*			
7. โทรศัพท์ *(มือถือ)*			
8. ตู้เย็น			
9. จักรเย็บผ้า			
10. รถจักรยานยนต์			
11. รถยนต์เก๋ง			
12. รถยนต์กระบะ			
13. เรือหางยาว/เรือติดเครื่อง			
14. เรือประมงขนาดใหญ่ *(เรืออวนลาก)*			
15. เครื่องซักผ้า			
16. เตารีดไฟฟ้า			
17. เตาแก๊ส			
18. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า			
19. จักรยาน			
20. เครื่องเสียง สเตอริโอ			
21. คอมพิวเตอร์			
22. รถไถนาเดินตาม			
23. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดใหญ่			
24. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดเล็ก			

ทรัพย์สิน	AA1 จำนวนที่จัดหาเข้ามา	AA2 มูลค่า	AA3 พ.ศ.ที่ได้มา
25. ชุดเครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องหยอดเมล็ด เครื่องพ่นยาฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง หรือ เครื่องผสมปุ๋ยกับดิน			
26. เครื่องสูบน้ำ			
27. เครื่องฝัด *(นวด)* ข้าว หรือกะเทาะเมล็ด			
28. โรงสีข้าว หรือเครื่องสีข้าว			
29. ยุ้ง ฉาง โรงเก็บพืชผลอื่น			
30. โรงเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่			
31. โรงเลี้ยง *(ขนาดใหญ่)* อื่น สำหรับปศุสัตว์			
32. ทองหรือเครื่องประดับ			
33. เงินสด			
34. ข้าวในยุ้งฉาง			
35. พืชผลอื่นๆในยุ้ง ฉาง			
36. พัดลม			
37. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			
38. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			
39. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			
40. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			

B. <u>บ้านและการถือครองที่ดิน</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับที่ดินแต่ละแปลงที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือใช้ประโยชน์อยู่ และเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

AB1 ที่ดินแปลงนี้ เป็นการถือครองลักษณะใด **1 - เป็นเจ้าของ 3 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นเงิน 5 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นสัดส่วนของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้** **7 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของญาติ 9 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของคนที่ไม่ใช่ญาติ** **11 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เนื่องจากเป็นที่ดิน สาธารณะ หรือเป็นที่รกร้างว่างเปล่า** **13 - มีคนนำที่ดินแปลงนี้มาจำนำ/จำนองกับครัวเรือนคุณ 15 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
AB2 ที่ดินแปลงนี้ มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินประเภทใด **1 - โฉนด 3 - นส.3 5 - นส.3ก 7 - สค.1 9 - สปก. 11 - สทก** **13 - หนังสือใช้ประโยชน์บนแปลงที่ดิน 15 - ที่ดินป่าสงวน และเป็นป่าไม้เศรษฐกิจ** **17 - ที่ดินป่าสงวน และไม่ใช่ป่าไม้เศรษฐกิจ 19 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
AB3 ที่ดินแปลงนี้ มีขนาดกี่ไร่
AB4 ที่ดินแปลงนี้ในปัจจุบันมีมูลค่าประมาณเท่าไร *[ไม่รวมทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินด้วย เช่น บ้าน พืชผล ด้วย]*
AB5 ทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินแปลงนี้มีมูลค่าประมาณเท่าไร *[เช่น บ้าน สิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น บ่อเลี้ยงกุ้งหรือเลี้ยงปลา ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น]*
AB6 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับค่าเช่าจากที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB7 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนต้องจ่ายค่าเช่าสำหรับที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB8 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้จ่ายภาษีสำหรับที่แปลงนี้ไปเท่าไร

#	AB1 ลักษณะการถือครองที่	AB2 ประเภทเอกสารสิทธิ์	AB3 ขนาดที่ดิน *(ไร่)*	AB4 มูลค่าที่ดิน	AB5 มูลค่าทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน	AB6 ค่าเช่าที่ได้รับ	AB7 ค่าเช่าที่จ่าย	AB8 ภาษีที่จ่าย
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								

C. <u>ทรัพย์สินการเกษตร</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้และเขียนคำตอบในตารางถัดไป เฉพาะสัตว์เลี้ยงในส่วนที่มีมูลค่าสามารถขายเป็นเงินได้]

AC6 ครัวเรือนคุณมีสัตว์เลี้ยงชนิดนี้จำนวนเท่าไร
AC7 ในปัจจุบันสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ของครัวเรือนมีมูลค่าโดยรวมเท่าไร

สัตว์เลี้ยง	AC6 จำนวน	AC7 มูลค่า
วัว		
ควาย		
หมู		
ไก่		
เป็ด		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		

AZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

การกู้ยืม
(Borrowing)

A. อัตราดอกเบี้ยที่รับได้

BA1 ถ้าคุณกู้ยืมเพิ่มเติมตอนนี้คุณจะยอมจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดเป็นร้อยละเท่าไรต่อปี ……..

B. ข้อมูลรายการการกู้ยืม

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละการกู้ยืมของครัวเรือนและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

BB1 ครัวเรือนได้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของมาจากสถาบันใด

1 - กลุ่มสัจจะฯ 3 - กองทุนหมู่บ้าน 5 - ธ.ก.ส. 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 11 - ธนาคารพาณิชย์ 13 - บุคคล 15 - สถาบันอื่นๆ

[หากตอบ 11, 13 หรือ 15 ให้ระบุชื่อในข้อ BB2 หากตอบข้ออื่นให้ข้ามไป BB3]

BB2 ธนาคาร บุคคล หรือสถาบันที่ให้กู้ยืมนี้ชื่ออะไร

BB3 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 - เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

BB4 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในปี พ.ศ. ใด

BB5 เงินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนได้กู้ยืมมานั้นมีมูลค่ารวมเท่าไร

BB6 ที่จริงแล้วครัวเรือนต้องการขอกู้ยืมหรือขอความช่วยเหลือเป็นมูลค่าเท่าไร

BB7 ที่ดินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมรายการนี้มีมูลค่าเท่าไร

BB8 ครัวเรือนต้องใช้บุคคลในการค้ำประกันการกู้ยืมรายการนี้กี่คน

BB9 ปัจจุบันนี้ครัวเรือนยังติดหนี้รายการนี้อยู่คิดเป็นมูลค่าเท่าไร

BB10 การกู้ยืมหรือความช่วยเหลือรายการนี้นั้น มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอนหรือไม่

1 - มี กำหนดเป็นอัตราที่แน่นอน 3 - มี โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดินจนกว่าจะชำระคืนหมด

5 - ไม่มี การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอน *[ถ้าตอบ 5 ให้ข้ามไปถาม BB12]*

BB11 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงคิดเป็นร้อยละเท่าไร

[หากใช้อัตราลอยตัวให้ตอบอ้างอิงกับอัตราธนาคาร เช่น MLR+0.5]

BB12 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวกำหนดต่อช่วงเวลาเท่าไร

1 - ปี 3 - เดือน 5 - สัปดาห์ 7 - วัน 9 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……..

BB13 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวเป็นแบบลดต้นลดดอกหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

BB14 การชำระคืน จ่ายเป็นงวดใช่หรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ BB17]*

BB15 การชำระคืน จ่ายงวดละเท่าไร

BB16 ครัวเรือนต้องชำระคืนอีกกี่งวด

BB17 ครัวเรือนชำระคืนไปแล้วทั้งหมดประมาณกี่บาท

#	BB1 ผู้ให้กู้	BB2 ชื่อผู้ให้กู้	BB3 เดือนที่กู้	BB4 ปีที่กู้	BB5 มูลค่าการกู้ยืม	BB6 มูลค่าที่ขอกู้	BB7 มูลค่าหลักประกัน	BB8 คนค้ำ	BB9 มูลค่าหนี้คงเหลือ	BB10 การกำหนดดอก	BB11 อัตราดอกเบี้ย	BB12 ช่วงเวลา	BB13 ลดต้นลดดอก	BB14 เป็นงวดหรือไม่	BB15 งวดละเท่าไร	BB16 อีกกี่งวด	BB17 จ่ายไปแล้วทั้งหมดเท่าไร
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	
11																	
12																	
13																	

BZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

การบริโภคและอุปโภค
(Consumption and Expenditures)

A. การบริโภค

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

CA1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายค่าอาหารรายการต่อไปนี้ เฉลี่ยต่อสัปดาห์ เป็นเงินเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CA2	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนผลิตขึ้นเองรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CA3	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**

#	รายการ	CA1 รายจ่าย	CA2 มูลค่าผลผลิต	CA3 มูลค่ารับฟรี
1	อาหารหรือวัตถุดิบสำหรับนำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานภายในครัวเรือน *(ข้าวสาร, เนื้อสัตว์, ผักผลไม้, ไข่, นม, น้ำมันพืช หรือน้ำมันสัตว์, เครื่องปรุงรสต่างๆ, ขนมขบเคี้ยวต่างๆ)*			
2	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เพื่อรับประทานในบ้าน			
3	เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้น หรือบุหรี่, ยาเส้น, ยาสูบต่างๆ			
4	อาหารปรุงสำเร็จหรือการรับประทานอาหารนอกบ้าน			

B. การอุปโภคและค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อาหาร

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

CB1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายดังรายการต่อไปนี้ เป็นเงินเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CB2	**ครัวเรือนมีการอุปโภคของที่ผลิตขึ้นเองดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CB3	**ครัวเรือนมีการอุปโภคหรือใช้บริการของที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
1	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุที่ไม่มากกว่า 60 ปี		NA	
2	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุมากกว่า 60 ปี		NA	
3	การศึกษา *(ค่าเทอม, หนังสือ, เรียนพิเศษ, ค่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนต่างๆ)*		NA	

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
4	ที่อยู่อาศัย *(ค่าเช่าบ้าน, ค่าน้ำ, ค่าไฟ)*		NA	
5	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม *(เสื้อผ้าสำเร็จรูป, ผ้าและค่าจ้างตัด, รองเท้า, หมวก, เข็มขัด, เครื่องแต่งกายอื่นๆ)*			
6	ของใช้ในครัวเรือน *(หลอดไฟ, ผงซักฟอก, สบู่, ยาสีฟัน, ผ้าอนามัย, ยากันยุง, ค่าทำผม, ค่าทำเล็บ เป็นต้น)*			
7	การเดินทาง *(ค่าน้ำมันรถ, ค่าโดยสารรถสาธารณะต่างๆ)*		NA	
8	การติดต่อสื่อสาร *(ค่าโทรศัพท์, ค่าบริการอินเตอร์เน็ต, ค่าไปรษณีย์, ค่าแสตมป์, ค่าส่งโทรเลข, ค่าส่งโทรสาร เป็นต้น)*		NA	
9	บันเทิง *(ค่าตั๋วหนัง, ค่าตั๋วคอนเสิร์ต, ค่าคาราโอเกะ, ค่าโรงแรม, ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น)*		NA	
10	การเสี่ยงโชค *(ค่าล็อตเตอร์รี่, ค่าหวย, เล่นไพ่, เล่นพนันต่างๆ)*		NA	
11	ค่าบำรุงรักษาสินทรัพย์ *(ซ่อมบ้าน, ซ่อมรถ, ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, ซ่อมอุปกรณ์อิเลกทรอนิกส์ต่างๆ)*		NA	
12	ภาษีต่างๆ		NA	
13	ให้เงินหรือสิ่งแก่บุคคลนอกครัวเรือนรวมถึงการจ่ายค่าประกันให้บุคคลนอกครัวเรือน		NA	
14	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ *(ค่าใช้จ่ายด้านพิธีกรรมต่างๆ, งานศพ, งานแต่งงาน, งานบวช)*		NA	
15	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
16	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			

CZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

ภาคผนวก

โครงการวิจัยย่อยที่ 2

การศึกษากองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อผู้สูงอายุ
(Elderly Social Welfare from the Network of Community-based Social Security Fund)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Pillar of the Kingdom

สมุดเก็บข้อมูลสมาชิกปัจจุบันของ "กลุ่มสัจจะฯ" ในส่วนที่เป็นออมทรัพย์

คำแนะนำ: เป็นสมุดบันทึกข้อมูลสมาชิกปัจจุบันของกลุ่มสัจจะฯในส่วนที่เป็นออมทรัพย์ โดยเก็บข้อมูลจากเลขประจำตัวประชาชน, เพศ, วันเดือนปีเกิด, วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก, รุ่นที่เข้าร่วม, ยอดเงินออม และยอดเงินกู้คงเหลือ

หมู่บ้าน _____

สมาชิกปัจจุบันของ "<u>กลุ่มสัจจะฯ</u>" ในส่วนที่เป็นออมทรัพย์ ขอข้อมูลล่าสุด

เลขบัตรประจำตัวประชาชน	เพศ		วันเดือนปีเกิด			วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก			รุ่นที่	ยอดเงินออม (บาท)	ยอดเงินกู้คงเหลือ (บาท)
	ชาย	หญิง	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.			
3251217678184		✓	12	09	2495	13	10	2538	1	1,260	45,213
3563406965114	✓			--	2492	13	10	2538	1	1,260	11,188
4173384480143	✓		26	12	2515	13	10	2538	1	1,248	22,824
2398968303524		✓	01	07	2485	13	10	2538	1	1,248	64,625
5245262442630	✓		12	07	2504	13	10	2538	1	1,476	42,149
2147504930325	✓		01	04	2514	13	10	2538	1	1,128	51,382
1108874182872	✓		25	01	2531	13	10	2538	1	684	64,769
2811518697830	✓			--	2501	13	10	2538	1	708	11,254
3211049529426		✓	06	04	2502	13	10	2538	1	4,752	68,566
2206626114346		✓	06	01	2505	13	10	2538	1	4,020	85,744
5091467466881		✓	02	01	2479	13	10	2538	1	1,236	80,483
3078237428227	✓				-	13	10	2538	1	1,092	85,783
3772256196210	✓		20	12	2503	13	10	2538	1	1,020	77,443
4655484033611		✓	20	03	2508	13	10	2538	1	1,020	74,420
1895778241840		✓	17	09	2512	13	10	2538	1	1,320	15,019
1062503470416	✓		06	01	2521	13	10	2538	1	1,620	12,502
5899201209018		✓	08	03	2523	13	10	2538	1	1,608	33,177
5528716364599		✓	23	09	2489	13	10	2538	1	1,608	86,864
2087740326338	✓		07	11	2510	13	10	2538	1	1,560	81,803
1261947015589		✓	15	07	2526	13	10	2538	1	1,236	85,541
2559841356773	✓		10	06	2500	13	10	2538	1	1,296	63,808
1284269249715		✓	11	06	2501	13	10	2538	1	1,308	21,879

คำอธิบายวิธีการกรอกข้อมูลลงในตาราง:

1. เลขบัตรประจำตัวประชาชน: โปรดระบุเลขประจำตัวประชาชนของสมาชิกปัจจุบันของกลุ่มสัจจะฯ ให้ครบทั้ง 13 หลัก
2. เพศ: โปรดระบุเพศ โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับเพศของสมาชิกปัจจุบันของกลุ่มสัจจะฯ
3. วันเดือนปีเกิด: โปรดระบุวันที่ เดือน ปีพ.ศ. เป็นตัวเลขเท่านั้น
4. วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก: โปรดระบุวันที่ เดือน ปีพ.ศ. เป็นตัวเลขเท่านั้น
5. รุ่นที่: โปรดระบุรุ่นที่เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มสัจจะฯ
6. ยอดเงินออม: โปรดระบุยอดเงินออมของสมาชิกปัจจุบันของกลุ่มสัจจะฯ โดยให้มีหน่วยเป็นบาท
7. ยอดเงินกู้คงเหลือ: โปรดระบุยอดเงินกู้คงเหลือของสมาชิกปัจจุบันของกลุ่มสัจจะฯ โดยให้มีหน่วยเป็นบาท

หมู่บ้าน ____________________

สมาชิกปัจจุบันของ "<u>กลุ่มสัจจะ</u>ฯ" ในส่วนที่เป็นออมทรัพย์ ขอข้อมูลล่าสุด

เลขบัตรประจำตัวประชาชน	เพศ		วันเดือนปีเกิด			วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก			รุ่นที่	ยอดเงินออม (บาท)	ยอดเงินกู้คงเหลือ (บาท)
	ชาย	หญิง	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.			

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Pillar of the Kingdom

สมุดเก็บข้อมูลสมาชิกของ "กองทุนวันละบาท" ในส่วนที่เป็นออมบุญ

คำแนะนำ: เป็นสมุดบันทึกข้อมูลสมาชิกปัจจุบันของกองทุนวันละบาทในส่วนที่เป็นออมบุญ โดยเก็บข้อมูลจากเลขประจำตัวประชาชน, เพศ, วันเดือนปีเกิด, วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก, รุ่นที่เข้าร่วม, ยอดเงินออม และยอดเงินกู้คงเหลือ

หมู่บ้าน _____

สมาชิกปัจจุบันของ "<u>กองทุนวันละบาท</u>" ในส่วนที่เป็นออมบุญ ขอข้อมูลล่าสุด

เลขบัตรประจำตัวประชาชน	เพศ		วันเดือนปีเกิด			วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก			รุ่นที่	ยอดเงินออม (บาท)	ยอดเงินกู้คงเหลือ (บาท)
	ชาย	หญิง	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.			
1895778241840		✓	12	09	2495	13	10	2538	1	1,260	45,213
1062503470416	✓			--	2492	13	10	2538	1	1,260	11,188
5899201209018		✓	26	12	2515	13	10	2538	1	1,248	22,824
5528716364599		✓	01	07	2485	13	10	2538	1	1,248	64,625
2087740326338	✓		12	07	2504	13	10	2538	1	1,476	42,149
1261947015589		✓	01	04	2514	13	10	2538	1	1,128	51,382
2559841356773	✓		25	01	2531	13	10	2538	1	684	64,769
1284269249715		✓		--	2501	13	10	2538	1	708	11,254
1298091462042	✓		06	04	2502	13	10	2538	1	4,752	68,566
2718876412834		✓	06	01	2505	13	10	2538	1	4,020	85,744
1035642339583	✓		02	01	2479	13	10	2538	1	1,236	80,483
2237828875638	✓				-	13	10	2538	1	1,092	85,783
3137938832192		✓	20	12	2503	13	10	2538	1	1,020	77,443
3692270621741		✓	20	03	2508	13	10	2538	1	1,020	74,420
3251217678184		✓	17	09	2512	13	10	2538	1	1,320	15,019
3563406965114	✓		06	01	2521	13	10	2538	1	1,620	12,502
4173384480143	✓		08	03	2523	13	10	2538	1	1,608	33,177
2398968303524		✓	23	09	2489	13	10	2538	1	1,608	86,864
5245262442630	✓		07	11	2510	13	10	2538	1	1,560	81,803
2147504930325	✓		15	07	2526	13	10	2538	1	1,236	85,541
1108874182872	✓		10	06	2500	13	10	2538	1	1,296	63,808
2811518697830	✓		11	06	2501	13	10	2538	1	1,308	21,879

คำอธิบายวิธีการกรอกข้อมูลลงในตาราง:

1. เลขบัตรประจำตัวประชาชน: โปรดระบุเลขประจำตัวประชาชนของสมาชิกปัจจุบันของกองทุนวันละบาท ให้ครบทั้ง 13 หลัก
2. เพศ: โปรดระบุเพศ โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับเพศของสมาชิกปัจจุบันของกองทุนวันละบาท
3. วันเดือนปีเกิด: โปรดระบุวันที่ เดือน ปีพ.ศ. เป็นตัวเลขเท่านั้น
4. วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก: โปรดระบุวันที่ เดือน ปีพ.ศ. เป็นตัวเลขเท่านั้น
5. รุ่นที่: โปรดระบุรุ่นที่เข้าเป็นสมาชิกของกองทุนวันละบาท
6. ยอดเงินออม: โปรดระบุยอดเงินออมของสมาชิกปัจจุบันของกองทุนวันละบาท โดยให้มีหน่วยเป็นบาท
7. ยอดเงินกู้คงเหลือ: โปรดระบุยอดเงินกู้คงเหลือของสมาชิกปัจจุบันของกองทุนวันละบาท โดยให้มีหน่วยเป็นบาท

หมู่บ้าน ____________________

สมาชิกปัจจุบันของ "<u>กองทุนวันละบาท</u>" ในส่วนที่เป็นออมบุญ ขอข้อมูลล่าสุด

เลขบัตรประจำตัวประชาชน	เพศ		วันเดือนปีเกิด			วันเดือนปีที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก			รุ่นที่	ยอดเงินออม (บาท)	ยอดเงินกู้คงเหลือ (บาท)
	ชาย	หญิง	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.	วันที่	เดือน	ปี พ.ศ.			

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Pillar of the Kingdom

สมุดเก็บข้อมูลการเบิกค่าสวัสดิการของ "สมาชิกกลุ่มสัจจะฯ" ในอดีตตั้งแต่ปี 2554 - 2558

คำแนะนำ: เป็นสมุดบันทึกการเบิกค่าสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มสัจจะฯในอดีตย้อนหลัง 5 ปี โดยใน 1 แผ่นจะแบ่งเก็บเป็น 2 เดือน ซึ่งจะเก็บข้อมูลจากเลขประจำตัวประชาชน, ประเภทสวัสดิการ, และจำนวนเงิน

หมู่บ้าน _____

การเบิกค่าสวัสดิการของ "สมาชิกกลุ่มสัจจะ" ในอดีตตั้งแต่ปี 2554 - 2558

ข้อมูลเป็นข้อมูลย่อยรายครั้ง

มกราคม 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	**ประเภทสวัสดิการ**	**จำนวนเงิน (บาท)**
3251217678184	รักษาพยาบาล	1,000
3563406965114	รักษาพยาบาล	2,400
4173384480143	รักษาพยาบาล	1,200
2398968303524	รักษาพยาบาล	1,200
5245262442630	รักษาพยาบาล	13,500
2147504930325	ฌาปนกิจ	-
1108874182872	รักษาพยาบาล	1,500
กุมภาพันธ์ 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	**ประเภทสวัสดิการ**	**จำนวนเงิน (บาท)**
3772256196210	ฌาปนกิจ	-
4655484033611	รักษาพยาบาล	1,500
1895778241840	รักษาพยาบาล	800
1062503470416	รักษาพยาบาล	800
5899201209018	รักษาพยาบาล	600
5528716364599	รักษาพยาบาล	1,200
2087740326338	ฌาปนกิจ	-

คำอธิบายวิธีการกรอกข้อมูลลงในตาราง:

1. เลขบัตรประจำตัวประชาชน: โปรดระบุเลขประจำตัวประชาชนของสมาชิกที่เบิกค่าสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มสัจจะ ให้ครบทั้ง 13 หลัก
2. ประเภทสวัสดิการ: โปรดระบุประเภทสวัสดิการที่สมาชิกทำการเบิก
3. จำนวนเงิน: โปรดระบุจำนวนเงินที่สมาชิกทำการเบิก โดยให้มีหน่วยเป็นบาท

หมู่บ้าน _____

การเบิกค่าสวัสดิการของ "<u>สมาชิกกลุ่มสัจจะ</u>" ในอดีตตั้งแต่ปี 2554 -2558

ข้อมูลเป็นข้อมูลย่อยรายครั้ง

มกราคม 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	ประเภทสวัสดิการ	จำนวนเงิน (บาท)
กุมภาพันธ์ 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	ประเภทสวัสดิการ	จำนวนเงิน (บาท)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University
Pillar of the Kingdom

สมุดเก็บข้อมูลการเบิกค่าสวัสดิการของ "สมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท" ในอดีตตั้งแต่ปี 2554 - 2558

คำแนะนำ: เป็นสมุดบันทึกการเบิกค่าสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มกองทุนในอดีต ย้อนหลัง 5 ปี โดยใน 1 แผ่นจะแบ่งเก็บเป็น 2 เดือน ซึ่งจะเก็บข้อมูลจาก เลขประจำตัวประชาชน, ประเภทสวัสดิการ, และจำนวนเงิน

หมู่บ้าน _____

การเบิกค่าสวัสดิการของ "สมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท" ในอดีต

ตั้งแต่ปี 2554 - 2558 ข้อมูลเป็นข้อมูลย่อยรายครั้ง

มกราคม 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	**ประเภทสวัสดิการ**	**จำนวนเงิน (บาท)**
3251217678184	รักษาพยาบาล	1,000
3563406965114	รักษาพยาบาล	2,400
4173384480143	รักษาพยาบาล	1,200
2398968303524	รักษาพยาบาล	1,200
5245262442630	รักษาพยาบาล	13,500
2147504930325	ฌาปนกิจ	-
1108874182872	รักษาพยาบาล	1,500
กุมภาพันธ์ 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	**ประเภทสวัสดิการ**	**จำนวนเงิน (บาท)**
3772256196210	ฌาปนกิจ	-
4655484033611	รักษาพยาบาล	1,500
1895778241840	รักษาพยาบาล	800
1062503470416	รักษาพยาบาล	800
5899201209018	รักษาพยาบาล	600
5528716364599	รักษาพยาบาล	1,200
2087740326338	ฌาปนกิจ	-

ตัวอย่างการกรอกข้อมูล

คำอธิบายวิธีการกรอกข้อมูลลงในตาราง:

1. เลขบัตรประจำตัวประชาชน: โปรดระบุเลขประจำตัวประชาชนของสมาชิกที่เบิกค่าสวัสดิการของสมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท ให้ครบทั้ง 13 หลัก
2. ประเภทสวัสดิการ: โปรดระบุประเภทสวัสดิการที่สมาชิกทำการเบิก
3. จำนวนเงิน: โปรดระบุจำนวนเงินที่สมาชิกทำการเบิก โดยให้มีหน่วยเป็นบาท

หมู่บ้าน _____

การเบิกค่าสวัสดิการของ "สมาชิกกลุ่มกองทุนวันละบาท" ในอดีต

ตั้งแต่ปี 2554 - 2558 ข้อมูลเป็นข้อมูลย่อยรายครั้ง

มกราคม 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	ประเภทสวัสดิการ	จำนวนเงิน (บาท)
กุมภาพันธ์ 2554		
เลขบัตรประจำตัวประชาชน	ประเภทสวัสดิการ	จำนวนเงิน (บาท)

ภาคผนวก

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)

แบบสอบถาม ครั้งที่ 1

Qx.No…… **HH.No...……**

โครงการวิจัย: โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน

(Project: Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

แบบสอบถามครัวเรือน (Household Quarterly Survey Questionnaire: Q1, 2016)

โดย

ศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

สำนักงานโครงการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กทม. 10330

โทรศัพท์: 02-218-5691-4 ต่อ 12 Email : charassri@cbs.chula.ac.th

พื้นที่เก็บข้อมูล

บ้านแลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....

ตรอก / ซอย ..... ถนน .....

ตำบล / แขวง ..... อำเภอ/เขต .....

ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

ลงชื่อผู้ตรวจ .....

แผนที่

(สำหรับภาคสนาม)	วันที่ส่ง/ตรวจเสร็จ	ชื่อ/นามสกุล	ลายเซ็น
ผู้ตรวจ			

(สำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงาน)	ชื่อ/นามสกุล	วันที่/เดือน/ปี
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่1		
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่2		
ผู้ตรวจ		

A. <u>ลักษณะของครัวเรือน</u>

[ให้บันทึกโดยทีมสัมภาษณ์]

HA1 หมายเลขครัวเรือน **…….**

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HA2 ชื่อของผู้สัมภาษณ์
HA3 ครั้งที่มาพบกับครัวเรือนนี้
HA4 เวลาเริ่มต้นการสัมภาษณ์
HA5 เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์
HA6 วันที่/เดือน/ปี ของการสัมภาษณ์
HA7 ผลของการมาพบ **1 - เสร็จสมบูรณ์ 3 - เสร็จบางส่วน 5 - ครัวเรือนปฏิเสธให้สัมภาษณ์ 7 - ไม่มีใครอยู่บ้าน** **9 - ผู้ตอบแบบสอบถามคนสำคัญไม่สามารถตอบแบบสอบถามให้เป็นที่พึงพอใจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……**

HA2 ผู้สัมภาษณ์	HA3 ครั้งที่มาพบ	HA4 เวลาเริ่มต้น	HA5 เวลาสิ้นสุด	HA6 วันที่/เดือน/ปี	HA7 ผลของการมาพบ

<u>รหัสทางเลือก</u>

RF - ไม่ตอบ NA - คำถามไม่เหมาะสม *(หรือไม่เกี่ยวกับผู้ตอบ)* DK - ไม่ทราบ MI - ไม่มีข้อมูล

[ผู้สัมภาษณ์ : ต้องอธิบายข้อความข้างล่างนี้กับทุกครัวเรือน ก่อนการสัมภาษณ์]

" ….. ผม/ดิฉัน ……..*[ผู้สัมภาษณ์บอกชื่อและนามสกุลแนะนำตัว*]….. ปฏิบัติงานกับกลุ่มกองทุนสัจจะฯและศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในตำแหน่ง พนักงานสัมภาษณ์ โดยที่มาวันนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะขอสัมภาษณ์ท่านและสมาชิกในครัวเรือนของท่านเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆของครัวเรือนของท่านในช่วงที่ผ่านมา …… ก่อนอื่น *[ผม/ดิฉัน]* ขอแนะนำโครงการวิจัยก่อน …….**<u>โครงการวิจัยนี้เรียกว่า</u> โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน** ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆของครัวเรือน เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การกู้ยืม สุขภาพอนามัย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในวงการศึกษา และ สนับสนุนข้อมูลให้กับส่วนงานต่างๆ เพื่อการประเมินและวางแผนการพัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของครัวเรือนและชุมชน โครงการวิจัยนี้ได้เริ่มเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนทั้งหมด 360 ครัวเรือน ในจังหวัดตราด ซึ่งครัวเรือนของท่านเป็นหนึ่งใน 360 ครัวเรือนนั้น ทาง *[ผม/ดิฉัน]* และศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้องขอขอบพระคุณต่อความกรุณาของท่านที่ให้มา

สำนักงานโครงการวิจัยขอให้คำรับรองว่า ข้อมูลของครัวเรือนท่านจะไม่มีการเปิดเผยให้กับบุคคลอื่นหรือส่วนงานใดใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ชื่อของสมาชิกในครัวเรือน การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งภาระหนี้สินต่างๆ ทั้งนี้จะนำข้อมูลมาศึกษาและเผยแพร่ในภาพรวมของหมู่บ้านเท่านั้น การศึกษาจะไม่มีการทดลองใดใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อชื่อเสียง หรือ สุขภาพอนามัยของบุคคลในครัวเรือนของท่านเป็นอันขาด ท่านสามารถสอบถามเพื่อการรับรองได้ที่ คุณวราพร จิตรตรง ผู้ดูแลและรับผิดชอบงานนี้ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 081-0036244

ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ถ้าท่านมีกิจธุระ หรือไม่ต้องการให้ข้อมูลต่อไปหรือ ไม่ต้องการที่จะให้ข้อมูลในบางข้อหรือตอบคำถามบางข้อ ท่านสามารถที่จะปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลนั้น หรือหยุดการให้สัมภาษณ์ โดยท่านสามารถทำได้ตลอดเวลา และทางสำนักงานต้องขอโทษท่านที่ได้รบกวนเวลาท่าน และสมาชิกในครัวเรือนของท่านและขอขอบคุณที่ได้ให้โอกาส *[ผม/ดิฉัน]* ได้ชี้แจงโครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน หากท่านไม่มีข้อสงสัยใด *[ผม/ดิฉัน]* ขออนุญาตที่จะสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลในแบบสอบถามต่อไป

B. <u>องค์ประกอบของครัวเรือน</u>

คำถามต่อไปนี้จะถามเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคลต่างๆที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้ ***ในแบบสอบถามนี้คำว่า "ครัวเรือน" ให้หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่กิน ในบ้านหลังนี้เป็นเวลา<u>อย่างน้อย 6 เดือน</u> ในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมานี้ และ ให้รวมถึงเด็กที่กำลังเรียน อยู่ไกลบ้านแต่ยังอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ และดูแลของบุคคลในครัวเรือนนี้ และรวมทั้งเด็กเกิดใหม่ คนที่เพิ่งแต่งงานเข้ามาแต่อยู่ไม่ถึง 6 เดือน และคนที่เพิ่งเข้ามาไม่ถึง 6 เดือนแต่ตั้งใจอยู่จริงและสร้างรายได้***

HB1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด **……**
HB2 ชื่อหัวหน้าครัวเรือน **……**

รหัสคำตอบ

<u>ระดับการศึกษา</u>

1 - ไม่ได้เรียน 3 - ยังไม่ได้เข้าเรียน 5 - อนุบาล 1 7 - อนุบาล 2 9 - อนุบาล 3 11 - ป.1 13 - ป.2 15 - ป.3 17 - ป.4 19 - ป.5 21 - ป.6

23 - ป.7 25 - มัธยมต้น 27 - มัธยมปลาย 29 - ปวช.1 31 - ปวช.2 33 - ปวช.3

35 - ปวส.1 37 - ปวส.2 39 - ปวท.1 41 - ปวท.2 43 - กศน.ต้น 45 - กศน.ปลาย

47 - ปริญญาตรี 49 - ปริญญาโท 51 - ปริญญาเอก 53 - อื่นๆ *(ระบุ)*

.....

<u>อาชีพ</u>

0 - ไม่มีอาชีพก่อนหน้านี้ 1 - ไม่ได้ทำงานหรือเกษียณอายุ 3 - เรียนหนังสือ

5 - กำลังหางาน 7 - ทำนาข้าว 9 - ทำไร่ข้าวโพด

11 - ไร่/สวนผลไม้ 13 - ทำไร่ปลูกพืชหลายอย่าง 15 – ค้าขาย

17 - เลี้ยงกุ้ง 19 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่ 21 - เลี้ยงปลาอื่นๆ นอกเหนือจากกุ้ง

23 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ หมู วัว *(วัวเนื้อ หรือวัวนม)* ควาย 25 – งานก่อสร้าง

27 - โรงสีข้าว 29 - ร้านขายของ 31 - คนงานในโรงงาน

33 - ช่างกล ช่างเครื่องยนต์ 35 - พนักงานธุรการ 37 – ทหาร

39 - พนักงานระดับบริหารหรือจัดการ 41 - พยาบาล 43 - ครู

45 - ตำรวจ 47 - ข้าราชการ หรือลูกจ้างราชการ 49 - พนักงานบัญชี

51 - ช่างไฟฟ้า 53 - นักการภารโรง หรือพนักงานทำความสะอาด

55 - ทำงานบ้าน 57 - แรงงานเกษตร 59 - แรงงานที่ไม่ใช่การเกษตร

61 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้สำหรับสมาชิกในครัวเรือนแต่ละคนและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HB3 ชื่อของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ *[ให้เขียนชื่อที่ใช้เรียกสมาชิกคนนี้กันโดยทั่วไป หรือชื่อเล่น ไม่จำเป็นต้องเป็นชื่อจริง]*
HB4 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ มีความสัมพันธ์อย่างไร กับหัวหน้าครัวเรือน **1 - หัวหน้าครัวเรือน 3 - คู่ครองหัวหน้าครัวเรือน 5 - พี่ชายหรือพี่สาว/น้องชายหรือน้องสาว** **7 - ลูกสาวหรือลูกชาย 9 - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ 11 - หลาน *(ลูกของลูกสาวหรือลูกชายหัวหน้าครัวเรือน)*** **13 - พ่อ แม่ ของหัวหน้าครัวเรือน 15 - เป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่มีความสัมพันธ์ อื่น *(ระบุ)* .....**
HB5 เพศของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HB6 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้มีอายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดที่ผ่านมา
HB7 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้กำลังเรียนอยู่หรือใช่หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่**
HB8 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุดชั้นอะไร *[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 3]*

C. <u>การประกอบอาชีพ</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับสมาชิกในครัวเรือนทุกคนที่มี<u>อายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป</u>]

["อาชีพหลัก" และ "อาชีพรอง" ในที่นี้ให้หมายถึง อาชีพที่ทำรายได้สูงสุด 2 อันดับแรกในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมา]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HC1 อาชีพหลักในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมาของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ คืออาชีพอะไร *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HC2 รายได้สุทธิที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับเป็นเท่าไร *[รายได้สุทธิคือรายได้หักค่าใช้จ่าย]*
HC3 รายได้สุทธิที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับคิดเป็นบาทต่ออะไร **1 - ต่อชั่วโมง 3 - ต่อวัน 5 - ต่อสัปดาห์ 7 - ต่อเดือน 9 - ต่อปี 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
HC4 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้ทำงานนี้มากี่ปีแล้ว *[ถ้ามีการตอบว่า ได้ทำมาตั้งแต่เกิด ให้บันทึก โดยนำ 10 มาลบจากอายุปัจจุบันของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้]*
HC5 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ประกอบอาชีพรองอะไร *[ถ้ามีอาชีพรองมากกว่าหนึ่งอย่าง ให้ถามถึงอาชีพรองที่ทำรายได้ให้มากที่สุดในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา]* *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HC6 รายได้สุทธิสำหรับอาชีพรองที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับเป็นเท่าไร
HC7 รายได้สุทธิที่สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้รับคิดเป็นบาทต่ออะไร **1 - ต่อชั่วโมง 3 - ต่อวัน 5 - ต่อสัปดาห์ 7 - ต่อเดือน 9 - ต่อปี 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
HC8 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ ได้ทำงานนี้มากี่ปีแล้ว *[ถ้ามีการตอบว่า ได้ทำมาตั้งแต่เกิด ให้บันทึกโดยนำ 10 มาลบจากอายุปัจจุบันของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้]*

สมาชิกในครัวเรือน							อาชีพหลัก				อาชีพรอง			
สมาชิก	HB3 ชื่อ	HB4 ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน	HB5 เพศ	HB6 อายุ	HB7 กำลังเรียนอยู่หรือไม่	HB8 ชั้นสูงสุด *(รหัส)*	HC1 อาชีพ *(รหัส)*	HC2 รายได้สุทธิ	HC3 หน่วยรายได้สุทธิ	HC4 ทำงานมาแล้วกี่ปี	HC5 อาชีพ *(รหัส)*	HC6 รายได้สุทธิ	HC7 หน่วยรายได้สุทธิ	HC8 ทำงานมาแล้วกี่ปี
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
12														
13														
14														
15														
16														

D. <u>ผู้ตอบแบบสอบถาม</u>

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HD9 ชื่อ / สกุล ผู้ตอบแบบสอบถาม
HD10 คำนำหน้าชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม **1 - นาย 3 - นาง 5 - นางสาว**
HD11 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD12 เบอร์โทรศัพท์ของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD13 ความสัมพันธ์ของผู้ตอบแบบสอบถามกับหัวหน้าครัวเรือน **1 - หัวหน้าครัวเรือน 3 - คู่ครองหัวหน้าครัวเรือน 5 - พี่ชายหรือพี่สาว/น้องชายหรือน้องสาว** **7 - ลูกชายหรือลูกสาว 9 - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ 11 - หลาน *(ลูกของลูกชาย/ลูกสาวหัวหน้าครัวเรือน)*** **13 - พ่อ แม่ ของหัวหน้าครัวเรือน 15 - เป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่มีความสัมพันธ์อื่น *(ระบุ)* .....** **17 - ไม่ใช่สมาชิกในครัวเรือน *(ระบุ)* .....**
HD14 ผู้ตอบแบบสอบถาม *[ให้บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามจากตารางองค์ประกอบของครัวเรือน (หน้าที่ 5) ลงในข้อนี้]*
HD15 สถานภาพการสมรสในปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนคืออะไร **1 - ยังไม่เคยแต่งงาน *(โสด)* 3 - แต่งงานและอยู่ด้วยกัน 5 - แต่งงาน แต่แยกกันอยู่ 7 - หย่าร้าง 9 - ม่าย**

HD9 ชื่อ / สกุล	HD10 คำนำหน้าชื่อ	HD11 อายุ	HD12 เบอร์โทรศัพท์	HD13 ความสัมพันธ์	HD14 หมายเลขสมาชิก	HD15 สถานภาพ

E. <u>ลูกที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้</u>

HE1 หัวหน้าครัวเรือนและ/หรือ คู่ครองมีลูกที่อยู่อาศัยนอกบ้านนี้กี่คน **..... *[ถ้าไม่มีบันทึก 0 และให้จบแบบสอบถามในส่วนนี้และไปถามคำถามต่อในหัวข้อ F สุขภาพ]***

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

HE2 ลูกคนนี้ชื่ออะไร *[ให้บันทึกชื่อเล่นหรือชื่อที่เรียกกันทั่วไป]*
HE3 ลูกคนนี้ อายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดครั้งล่าสุด
HE4 เพศของลูกคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HE5 ลูกคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุด ชั้นอะไร *[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 3]*
HE6 ลูกคนนี้ มีอาชีพหลัก อะไร *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HE7 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ลูกคนนี้ได้ส่งเงินกลับมาให้คุณกี่ครั้ง
HE8 และในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมานี้ ลูกคนนี้ได้ส่งเงินมาให้คุณ<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร
HE9 ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้กี่ครั้ง
HE10 และในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมานี้ คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร

ลำดับที่	HE2 ชื่อ	HE3 อายุ	HE4 เพศ	HE5 ศึกษาสูงสุด	HE6 งานอะไร	HE7 ส่งมากี่ครั้ง	HE8 ส่งมาเท่าไร	HE9 ส่งไปกี่ครั้ง	HE10 ส่งไปเท่าไร
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									

F. <u>สุขภาพ</u>

ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนท่านมีผู้ใดได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรคต่อไปนี้หรือไม่

[กากบาทเฉพาะช่องที่ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรค โดยดูลำดับที่สมาชิกในครัวเรือนตามตารางหน้า 5]

ปัญหาสุขภาพ	ลำดับสมาชิกครัวเรือนที่									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. ความดันโลหิตสูง										
2.โรคเบาหวาน / น้ำตาลในเลือดสูง										
3. มะเร็ง										
4. โรคปอดเรื้อรัง										
5. โรคเกี่ยวกับตับ										
6. โรคเกี่ยวกับไต										
7. โรคหลอดเลือด / โรคหัวใจ / หัวใจล้มเหลว										
8. โรคเกี่ยวกับสมอง / สมองเสื่อม										
9. ปัญหาทางอารมณ์ / ประสาท										
10. โรคไขข้อ/ ข้ออักเสบ										
11. โรคเกี่ยวกับกระดูกพรุน										
12. โรคเกี่ยวกับต่อมลูกหมาก *(ผู้ชายเท่านั้น)*										
13. โรคเกี่ยวกับมดลูก / รังไข่ *(ผู้หญิงเท่านั้น)*										
14. โรคอื่นๆ *(ระบุ)* ……										
15. โรคอื่นๆ *(ระบุ)* ……										
16. โรคอื่นๆ *(ระบุ)* ……										

G. <u>การตอบสนองต่อความเสี่ยง</u>

คำถามต่อไปนี้จะเกี่ยวข้องกับรายได้ของครัวเรือนของคุณเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของครัวเรือนคุณ

[ให้วงกลมรหัสคำตอบ]

HG1 เมื่อเปรียบเทียบ ปีที่แล้ว *(มกราคม 2558- ธันวาคม 2558)* กับปีก่อนหน้าปีที่แล้ว *(มกราคม 2557- ธันวาคม 2557)* ปีใดเป็นปีที่รายได้ของครัวเรือนคุณ<u>แย่ที่สุด</u>

1 - ปีที่แล้ว *(มกราคม 2558- ธันวาคม 2558)* **3 - ปีก่อนหน้าปีที่แล้ว *(มกราคม 2557- ธันวาคม 2557)***

5 - รายได้พอ ๆ กันทั้งสองปี

HG2 ทำไมรายได้ถึงแย่ *[ให้วงกลมรหัสสำหรับเหตุผล 2 ข้อแรกที่ผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวถึง]*

1 - น้ำท่วม **3 - ฝนตกไม่เพียงพอ** **5 - แมลงทำลายพืช** **7 - ผลผลิตได้น้อยเนื่องจากเหตุผลต่างๆ**

9 - บ้านและหรืออุปกรณ์ เครื่องมือ ถูกไฟไหม้ **11 - ราคาผลผลิตตกต่ำ** **13 - ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง**

15 - ค่าใช้จ่ายในการศึกษาแพงขึ้น **17 - ต้องใช้จ่ายเงินเพิ่มมากขึ้นเพื่องานพิธีกรรม**

19 - รายได้ลดลงเนื่องจากการเกษียณอายุจากงาน **21 - ได้ทำงานน้อยวันลงในงาน/อาชีพปัจจุบัน**

23 - ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเนื่องจากการเจ็บป่วย **25 - ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาคารและสิ่งปลูกสร้างสูงขึ้น**

27 - มีคนในครัวเรือนเสียชีวิต **29 - วันที่ได้ทำงานของอาชีพ/งานในปัจจุบันน้อยลง**

31 – เป็นปีที่ธุรกิจของครัวเรือนย่ำแย่ **33 - เสียเงินจากการพนัน** **35 - ไม่สามารถชำระคืนหนี้ที่มีอยู่ได้**

37 - ค่าใช้จ่ายในการศึกษาเพิ่มขึ้น **39 - ลูกยังเรียนไม่จบ** **41 - ลูกไม่ส่งเงินกลับมาให้ที่บ้าน**

43 - ได้ทำงานที่ไม่มั่นคง **45 - ไม่มีอาชีพเสริม** **47 - ดินฟ้าอากาศไม่ดีต่อการเพาะปลูก**

49 - ไม่สามารถกู้ยืมเงินมาได้ **51 - ราคาที่ดินต่ำลง** **53 - ค่าลงทุนสูงขึ้น**

57 - ความต้องการผลิตผลมีน้อยลง **59 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

HZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

<u>รายได้ครัวเรือน</u>
(Income)

A. <u>การเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ</u>

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำการเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ ให้ข้ามไปหัวข้อ B]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

RA1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อกิจกรรมที่ครัวเรือนทำที่เกี่ยวกับการผลิตเพื่อหารายได้**
RA2	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้ขายผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA3	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้บริโภคผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA4	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้เก็บผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไว้เป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไปคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA5	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้ให้ผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA6	**ขณะนี้ครัวเรือนเหลือผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA7	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้รับผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA8	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RA9	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA10	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA11	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบกิจกรรมนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RA12	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ย<u>ปีละ</u>เท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RA13	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ย<u>ปีละ</u>เท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

#	RA1 ชื่อกิจกรรมการผลิต	RA2 ผลผลิตที่ขายได้	RA3 ผลผลิตบริโภคเอง	RA4 ผลผลิตที่เก็บเป็นวัตถุดิบ	RA5 ผลผลิตที่ให้ผู้อื่นฟรี	RA6 ผลผลิตคงเหลือ	RA7 ผลผลิตรวม	RA8 ค่าใช้จ่าย	RA9 ชั่วโมงแรงงานครัวเรือน	RA10 ชั่วโมงแรงงานฟรี	RA11 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
												RA12 5 ปีข้างหน้า	RA13 10 ปีข้างหน้า
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													

B. ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ คือ ธุรกิจที่ทำเป็นครัวเรือน (มากกว่า 1 คนขึ้นไป) และไม่สามารถแยกค่าแรงของแต่ละคนได้

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ ให้ข้ามไปหัวข้อ C]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

RB1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อธุรกิจของครัวเรือน**
RB2	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการทำธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB3	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้ให้บริการฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนผ่านธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB4	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกิจนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RB5	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB6	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB7	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบธุรกิจนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RB8	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RB9	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

C. ค่าจ้างแรงงาน

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

RC1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือน**
RC2	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกอาชีพของสมาชิกของครัวเรือน** ***[ถ้าสมาชิกคนใดมีเงินเดือนหรือค่าแรงจากหลายอาชีพ ให้ถามและบันทึกคำตอบของแต่ละอาชีพ]***
RC3	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้ได้รับการจ่ายค่าจ้างสำหรับการทำอาชีพนี้เป็นเงินสดหรือสิ่งของรวมมูลค่าทั้งหมดเท่าใด *[ให้รวมเงินทิปส์, โบนัส, หรือ เงินล่วงเวลา ถ้าไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเงินสดหรือสิ่งของให้บันทึก 0]***
RC4	**ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้มีค่าใช้จ่ายสำหรับการทำอาชีพนี้ทั้งหมดเท่าไร**
RC5	**คุณคิดว่าสมาชิกคนนี้จะประกอบอาชีพนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RC6	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RC7	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

#	RB1 ชื่อธุรกิจบริการ	RB2 รายได้	RB3 บริการฟรี	RB4 ค่าใช้จ่าย	RB5 แรงงานครัวเรือน	RB6 แรงงานฟรี	RB7 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
								RB8 5 ปี ข้างหน้า	RB9 10 ปี ข้างหน้า
1									
2									
3									
4									
5									
6									

ค่าจ้างแรงงาน

RC1 หมายเลขสมาชิกครัวเรือน	RC2 อาชีพ	RC3 ค่าจ้าง	RC4 ค่าใช้จ่าย	RC5 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือน	
					RC6 5 ปี ข้างหน้า	RC7 10 ปี ข้างหน้า

D. <u>รายได้อื่นๆ</u>

RD1 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากค่าเช่าบ้าน, ที่ดิน, หรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมเท่าไร **.....**
RD2 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการเสี่ยงโชคหรือเกมการพนันต่างๆ รวมเท่าไร **.....**
RD3 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากดอกเบี้ย, ปันผล, หรือการลงทุนต่างๆ รวมเท่าไร **.....**
RD4 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของจาก<u>บุคคลนอกครัวเรือน</u> รวมมูลค่าเท่าไร **.....**
RD5 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของ<u>ช่วยเหลือจากภาครัฐ</u> รวมมูลค่าเท่าไร **.....**
RD6 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับความช่วยเหลือจาก<u>องค์กรภาคประชาชน (NGO) หรือเอกชน</u> รวมมูลค่าเท่าไร .....
RD7 ในระยะเวลา 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้อื่นๆ ที่ยังไม่ได้บันทึกในส่วนอื่น รวมมูลค่าเท่าไร **.....**

RZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

……

……

การออม
(Saving)

A. การให้กู้ยืม

SA1 ปัจจุบันนี้ มีใครได้เป็นหนี้การกู้ยืม มูลค่ามากกว่า 500 บาท ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของกับคุณ หรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณหรือไม่ เช่น การให้กู้ยืมแก่เพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติ หรือหุ้นส่วนธุรกิจ ซึ่งยังไม่ได้รับการชำระคืน หรือมีคนจำนำ หรือ จำนองที่ดินกับคุณ เป็นต้น

1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ B]*

[ถาม SA2 ถึง SA5 ก็ต่อเมื่อ ตอบ 1 ใน SA1 และให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SA2 คุณได้ให้กู้ยืมรายการนี้ ไปกับใคร

1- คนที่ไม่ใช่ญาติที่อยู่ในหมู่บ้านนี้ 3 - คนที่ไม่ใช่ญาติที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 5 - คนที่เป็นญาติที่อยู่ในหมู่บ้านนี้

7 - คนที่เป็นญาติที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 9 - หุ้นส่วนธุรกิจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)*

.....

SA3 บุคคลหรือองค์กรที่ให้กู้ยืมชื่ออะไร

SA4 การให้กู้ยืมรายการนี้ มีมูลค่าคงเหลือเท่าไร

SA5 อัตราดอกเบี้ยต่อปีของเงินกู้จำนวนนี้เท่าใด *[ถ้าไม่มีดอกเบี้ย ให้บันทึก 0 ถ้าตอบว่าไม่ทราบ ให้บันทึก DK แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยไม่แน่นอน ให้บันทึกอัตราที่คาดว่าจะใช้ใน 12 เดือนข้างหน้า]*

SA6 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นคืออะไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าผู้กู้ยืมใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้รายการนี้]*

1 - ไม่ต้องมีหลักประกันใดๆ 3 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน

5 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน 7 - ใช้เงินออม/เงินฝาก ค้ำประกันการกู้

9 - ใช้พืชที่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวเป็นหลักประกัน 11 - ใช้หลักประกันอื่นๆ 13 - ใช้ผู้ค้ำประกัน 1 คน

15 - ใช้ผู้ค้ำประกันหลายคน 17 - อื่น *(ระบุ)* .....

SA7 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นมีมูลค่าเท่าไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าใช้ผู้ค้ำประกันให้เว้นว่าง]*

#	SA2 ผู้กู้เป็นใคร	SA3 ชื่อผู้กู้	SA4 มูลค่าที่ให้กู้คงเหลือ	SA5 อัตราดอกเบี้ย	SA6 หลักประกัน	SA7 มูลค่าหลักประกัน
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						

B. <u>เงินออม หรือ เงินฝาก</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละบัญชีการออมและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SB1 บัญชีการออมเงินหรือฝากเงินของคุณหรือคนในครัวเรือนคุณบัญชีนี้ เป็นการออมกับสถาบันใด
SB2 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนกับบัญชีนี้กี่ครั้ง
SB3 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนกับบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB4 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากบัญชีนี้กี่ครั้ง *(ไม่นับรวมเงินกู้)*
SB5 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB6 ปัจจุบันนี้คุณมีเงินออมหรือเงินฝากจำนวนทั้งหมดเท่าไร *[ถ้าเป็นข้าว/พืชผล ให้ตอบจำนวนเงินที่คุณคาดว่าจะได้จากการขายข้าว/พืชผลตามจำนวนที่ฝากนั้นได้]*
SB7 บัญชีนี้ให้อัตราดอกเบี้ย หรือ อัตราผลตอบแทน เฉลี่ยร้อยละเท่าไรต่อปี
SB8 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณจ่ายค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB9 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา คุณขาดทุนกับบัญชีนี้เป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB10 ถ้าคุณต้องการฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มกับบัญชีนี้ คุณสามารถทำได้ไหม **1 - ได้ 3 - ไม่ได้**

C. <u>การใช้งาน</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละบัญชีการออมและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SC1 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเดินทางไปสถาบันการเงินเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC2 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินกี่ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา
SC3 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC4 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ผ่านทาง เอทีเอ็ม, โทรศัพท์มือถือ, หรืออินเตอร์เน็ตกี่ครั้ง ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา

#	SB1 ชื่อสถาบัน	SB2 ฝาก/ลงทุนกี่ครั้ง	SB3 ฝาก/ลงทุนเท่าใด	SB4 ถอนกี่ครั้ง	SB5 ถอนเท่าใด	SB6 มูลค่าทั้งหมดที่มี	SB7 อัตราผลตอบแทน	SB8 ค่าธรรมเนียม	SB9 ขาดทุน	SB10 ฝากเพิ่มได้ไหม	SC1 เวลาเดินทางกี่นาที	SC2 จำนวนครั้งที่ทำธุรกรรม	SC3 กี่นาทีต่อครั้ง	SC4 ใช้เอทีเอ็ม/อินเตอร์เน็ตกี่ครั้ง
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														

D. ความรู้

[ข้อควรระวัง: ห้ามอธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์ให้ผู้ตอบรับทราบ และห้ามเปิดเผยคำตอบให้ผู้ตอบทราบ]

SD1 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของ หลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)*

……..

SD2 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากประจำ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของหลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)*

……

SD3 สถาบันที่คุณตอบของบัญชีประเภทเงินฝากประจำในข้างต้น ชื่ออะไร

……

SD4 ข้อแตกต่างระหว่างบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ กับ บัญชีประเภทเงินฝากประจำ คืออะไร *[บันทึกได้ทุกข้อ]*

1 - มีดอกเบี้ย 3 - กฎเกณฑ์การถอนเงิน 5 - จำนวนเงินฝากขั้นต่ำเพื่อเปิดบัญชี

7 - สาเหตุอื่น *(ระบุ)* ..... 9 - ไม่รู้

E. พฤติกรรมการออม

SE1 เป้าหมายหลักของคุณในการออมมีอะไรบ้าง *[ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ]*

1 - การศึกษาบุตร 3 - วางแผนลงทุน/ขยายการประกอบอาชีพเดิม 5 - วางแผนลงทุนการประกอบอาชีพใหม่

7 - เพื่อยามชรา 9 - ซื้อทรัพย์สินชิ้นใหญ่ เช่น รถ/บ้าน 11 - เพื่อยามฉุกเฉิน

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

SE2 คุณได้ทำการออมโดยรวมเป็นจำนวนที่คงที่ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่ *[เช่น เดือนละ 1,000 บาท]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE4]*

SE3 ถ้าใช่กี่บาท

……

SE4 คุณได้ทำการออมเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่

[เช่น 10% ของรายได้ ถ้ามีรายได้ 10,000 บาท ออม 1,000 บาท ถ้ามีรายได้ 15,000 บาท จะออม 1,500 บาท เป็นต้น]

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE6]*

SE5 ถ้าใช่ประมาณร้อยละเท่าไร

……..

SE6 ถ้ารายได้คุณเพิ่มขึ้นหรือลดลงคุณจะออมเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE7 คุณเคยคิดเรื่องการออมเพื่อการเกษียณอายุงานหรือเมื่อได้รับรายได้ลดลง หรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE8 คุณคิดว่าลูกหลานจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินเมื่อคุณชราแล้วหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหัวข้อ F]*

SE9 คุณคิดว่าความช่วยเหลือนี้เพียงพอ หรือไม่ *[เพียงพอ หมายถึง ณ ปัจจุบันคุณไม่จำเป็นต้องออมไว้เพื่อยามชรา]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

F. <u>วงแชร์</u>

SF1 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์ หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้จบแบบสอบถามส่วนนี้และข้ามไปส่วนการประกัน]***
SF2 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์กี่วง **……..**

[ถามคำถาม F3 และ SF4 ก็ต่อเมื่อ ตอบ 1 ใน SF1 โดยถามสำหรับแต่ละวงแชร์และให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

SF3 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้จ่ายเงินให้กับวงแชร์วงนี้ ไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด
SF4 คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้รับเงินจากวงแชร์วงนี้ มาแล้วเป็นจำนวนเท่าใด

วงแชร์ที่	**SF3** **จำนวนเงินที่จ่าย**	**SF4** **จำนวนเงินที่ได้รับ**
1		
2		
3		
4		
5		

SZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ความเสี่ยงและการประกัน

(Risk and Insurance)

A. การกระจายความเสี่ยง

[ให้วงกลมรหัสคำตอบ]

IA1 ถ้ารายได้ของคุณในปีหนึ่งลดลงหนึ่งในสี่ คุณคาดหวังว่าเพื่อนหรือญาติของคุณจะช่วยเหลือคุณอย่างไร

1 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือจำนวนที่สูญสียทั้งหมด

3 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

5 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

7 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือแต่น้อยมาก

9 - พวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือเลย

11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

IA2 ถ้ารายได้ของคุณในปีหนึ่งลดลงครึ่งหนึ่ง คุณคาดหวังว่าเพื่อนหรือญาติของคุณจะช่วยเหลือคุณอย่างไร

1 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือจำนวนที่สูญสียทั้งหมด

3 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

5 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนที่สูญเสียทั้งหมด

7 - พวกเขาจะให้ความช่วยเหลือแต่น้อยมาก

9 - พวกเขาจะไม่ให้ความช่วยเหลือเลย

11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

B. มรดก

สมมติว่าคุณทราบแน่ชัดแล้วว่าจะมีชีวิตอีกเพียง 1 ปี และมีเงินตามจำนวนข้างล่างนี้ คุณต้องแบ่งส่วนหนึ่งไว้ใช้ในปีข้างหน้านี้ และส่วนที่เหลือให้ลูก *(หรือญาติ)* หลังจากที่คุณเสียชีวิต คุณจะแบ่งให้เขาเท่าไหร่

IB1 สมมุติว่ามี 65,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB2 สมมุติว่ามี 180,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB3 สมมุติว่ามี 100,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB4 สมมุติว่ามี 150,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

IB5 สมมุติว่ามี 300,000 บาทจะแบ่งให้เท่าไหร่ ..... บาท

C. <u>กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละกองทุนฌาปณกิจสงเคราะห์ที่ครัวเรือนเป็นสมาชิกและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

IC1 ประเภทของสถาบันหรือบริษัทซึ่งดำเนินงานกองทุนฌาปนกิจ

1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* ……..

13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน (*ระบุ*) …….

17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* …… 21 - อื่น ๆ

***(ระบุ)*……**

IC2 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด

1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล

7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……

IC3 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

IC4 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในปี พ.ศ. อะไร

IC5 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้

[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางในหน้า 5 ไว้ในวงเล็บ]

IC6 คุณคิดว่าครัวเรือนคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการคุ้มครองเสียชีวิต

IC7 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด

1 - จำนวนสมาชิกกองทุนฌาปนกิจ 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป

7 - อื่น ๆ *(ระบุ)* ……

#	IC1 ประเภทประกัน	IC2 ที่อยู่สถาบัน	IC3 เดือนที่เข้าร่วม	IC4 ปีที่เข้าร่วม	IC5 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	IC6 จำนวนเงิน	IC7 เงื่อนไข
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							

D. <u>ประกัน</u>

[รวมประกันดังต่อไปนี้ ชีวิต ผลผลิตทางการเกษตร ความแปรปรวนของอากาศ พาหนะ ที่ดิน และอื่นๆ]

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

ID1 สถาบันหรือบริษัทที่ให้หรือขายประกัน **1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร** **9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* .....** **13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน *(ระบุ)* .....** **17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* ..... 21 - อื่น ๆ** ***(ระบุ)*.....**
ID2 ประกันรายการนี้เป็นประเภทอะไ ร **1 - ประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา 3 - ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ 5 - ประกันชีวิตแบบตลอดชีพ** **7 - สวัสดิการกองทุนสัจจะ 9 - สวัสดิการกองทุนวันละบาท 11 - ประกันสังคม** **13 - สวัสดิการข้าราชการ 15 - ประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชน 17 - ประกันอุบัติเหตุ** **19 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....**
ID3 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด **1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล** **7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น** **13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
ID4 คุณซื้อการประกันนี้ในเดือนใด **1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน** **7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม**
ID5 คุณซื้อการประกันนี้ในปีอะไร
ID6 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากประกันนี้ ***[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางในหน้า 5 ไว้ในวงเล็บ]***
ID7 คุณคาดว่าจะต้องจ่ายเงินจำนวนคงที่แก่การประกันหรือไม่ **1 - จำนวนคงที่ 3 - จำนวนไม่คงที่**
ID8 ครัวเรือนต้องจ่ายกี่ครั้งต่อปี
ID9 ในแต่ละครั้งครัวเรือนจะต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินเท่าไร
ID10 ครัวเรือนต้องจ่ายประกันนี้อีกกี่ปี *[ถ้าต้องจ่ายจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*
ID11 ครัวเรือนจะได้รับการคุ้มครองอีกกี่ปี *[ถ้าคุ้มครองจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*
ID12 คุณคิดว่าครอบครัวคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากประกันชีวิตนี้เมื่อผู้ทำประกันเสียชีวิต
ID13 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด **1 - จำนวนสมาชิกกองทุน 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป** **7 - เบิกจากประกันอื่นที่ครัวเรือนทำไว้ได้เท่าไร 9 - ไม่มีเงื่อนไข 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

#	ID1 สถาบัน	ID2 ประเภทประกัน	ID3 ที่ตั้งสถาบัน	ID4 เดือนที่ซื้อ	ID5 ปีที่ซื้อ	ID6 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	ID7 จ่ายคงที่หรือไม่	ID8 จ่ายกี่ครั้ง/ปี	ID9 จ่ายเท่าไหร่ต่อครั้ง	ID10 จ่ายอีกกี่ปี	ID11 คุ้มครองอีกกี่ปี	ID12 เงินที่คาดว่าจะได้หากเสียชีวิต	ID13 เงื่อนไข
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													

IZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

ทรัพย์สิน
(Assets)

A. ทรัพย์สินในครัวเรือน

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

AA1	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้หรือประเภทนี้นั้น คุณได้จัดหาเข้ามาจำนวนเท่าใด**
AA2	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้หรือประเภทนี้นั้นมีมูลค่าเท่าไรตอนที่ได้มา *[หากได้มาฟรีให้ประมาณมูลค่าตอนที่ได้มา]***
AA3	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้หรือประเภทนี้นั้นได้มาเมื่อปี พ.ศ. อะไร**

ทรัพย์สิน	AA1 จำนวนที่จัดหาเข้ามา	AA2 มูลค่า	AA3 พ.ศ.ที่ได้มา
1. ชุดรับแขก เตียงตู้หรือเฟอร์อื่น			
2. โทรทัศน์			
4. เครื่องเล่น วีดีโอ CD DVD			
5. เครื่องปรับอากาศ			
6. โทรศัพท์ *(ธรรมดา)*			
7. โทรศัพท์ *(มือถือ)*			
8. ตู้เย็น			
9. จักรเย็บผ้า			
10. รถจักรยานยนต์			
11. รถยนต์เก๋ง			
12. รถยนต์กระบะ			
13. เรือหางยาว/เรือติดเครื่อง			
14. เรือประมงขนาดใหญ่ *(เรืออวนลาก)*			
15. เครื่องซักผ้า			
16. เตารีดไฟฟ้า			
17. เตาแก๊ส			
18. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า			
19. จักรยาน			
20. เครื่องเสียง สเตอริโอ			
21. คอมพิวเตอร์			
22. รถไถนาเดินตาม			
23. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดใหญ่			
24. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดเล็ก			

ทรัพย์สิน	AA1 จำนวนที่จัดหาเข้ามา	AA2 มูลค่า	AA3 พ.ศ.ที่ได้มา
25. ชุดเครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องหยอดเมล็ด เครื่องพ่นยาฆ่าหญ้า ฆ่าแมลง หรือ เครื่องผสมปุ๋ยกับดิน			
26. เครื่องสูบน้ำ			
27. เครื่องฝัด *(นวด)* ข้าว หรือกะเทาะเมล็ด			
28. โรงสีข้าว หรือเครื่องสีข้าว			
29. ยุ้ง ฉาง โรงเก็บพืชผลอื่น			
30. โรงเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่			
31. โรงเลี้ยง *(ขนาดใหญ่)* อื่น สำหรับปศุสัตว์			
32. ทองหรือเครื่องประดับ			
33. เงินสด			
34. ข้าวในยุ้งฉาง			
35. พืชผลอื่นๆในยุ้ง ฉาง			
36. พัดลม			
37. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			
38. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			
39. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			
40. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*			

B. <u>บ้านและการถือครองที่ดิน</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับที่ดินแต่ละแปลงที่ครัวเรือนเป็นเจ้าของหรือใช้ประโยชน์อยู่ และเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

AB1 ที่ดินแปลงนี้ เป็นการถือครองลักษณะใด **1 - เป็นเจ้าของ 3 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นเงิน 5 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นสัดส่วนของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้** **7 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของญาติ 9 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของคนที่ไม่ใช่ญาติ** **11 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เนื่องจากเป็นที่ดิน สาธารณะ หรือเป็นที่รกร้างว่างเปล่า** **13 - มีคนนำที่ดินแปลงนี้มาจำนำ/จำนองกับครัวเรือนคุณ 15 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
AB2 ที่ดินแปลงนี้ มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินประเภทใด **1 - โฉนด 3 - นส.3 5 - นส.3ก 7 - สค.1 9 - สปก. 11 - สทก** **13 - หนังสือใช้ประโยชน์บนแปลงที่ดิน 15 - ที่ดินป่าสงวน และเป็นป่าไม้เศรษฐกิจ** **17 - ที่ดินป่าสงวน และไม่ใช่ป่าไม้เศรษฐกิจ 19 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**
AB3 ที่ดินแปลงนี้ มีขนาดกี่ไร่
AB4 ที่ดินแปลงนี้ในปัจจุบันมีมูลค่าประมาณเท่าไร *[ไม่รวมทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินด้วย เช่น บ้าน พืชผล ด้วย]*
AB5 ทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินแปลงนี้มีมูลค่าประมาณเท่าไร *[เช่น บ้าน สิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น บ่อเลี้ยงกุ้งหรือเลี้ยงปลา ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น]*
AB6 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับค่าเช่าจากที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB7 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนต้องจ่ายค่าเช่าสำหรับที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB8 ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา ครัวเรือนได้จ่ายภาษีสำหรับที่แปลงนี้ไปเท่าไร

#	AB1 ลักษณะการถือครองที่	AB2 ประเภทเอกสารสิทธิ์	AB3 ขนาดที่ดิน *(ไร่)*	AB4 มูลค่าที่ดิน	AB5 มูลค่าทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน	AB6 ค่าเช่าที่ได้รับ	AB7 ค่าเช่าที่จ่าย	AB8 ภาษีที่จ่าย
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								

C. <u>ทรัพย์สินการเกษตร</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้และเขียนคำตอบในตารางถัดไป เฉพาะสัตว์เลี้ยงในส่วนที่มีมูลค่าสามารถขายเป็นเงินได้]

AC6 ครัวเรือนคุณมีสัตว์เลี้ยงชนิดนี้จำนวนเท่าไร
AC7 ในปัจจุบันสัตว์เลี้ยงเหล่านี้ของครัวเรือนมีมูลค่าโดยรวมเท่าไร

สัตว์เลี้ยง	AC6 จำนวน	AC7 มูลค่า
วัว		
ควาย		
หมู		
ไก่		
เป็ด		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..		

AZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

การกู้ยืม
(Borrowing)

A. อัตราดอกเบี้ยที่รับได้

BA1 ถ้าคุณกู้ยืมเพิ่มเติมตอนนี้คุณจะยอมจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดเป็นร้อยละเท่าไรต่อปี ……..

B. ข้อมูลรายการการกู้ยืม

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละการกู้ยืมของครัวเรือนและเขียนคำตอบในตารางถัดไป]

BB1 ครัวเรือนได้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของมาจากสถาบันใด

1 - กลุ่มสัจจะฯ 3 - กองทุนหมู่บ้าน 5 - ธ.ก.ส. 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 11 - ธนาคารพาณิชย์ 13 - บุคคล 15 - สถาบันอื่นๆ

[หากตอบ 11, 13 หรือ 15 ให้ระบุชื่อในข้อ BB2 หากตอบข้ออื่นให้ข้ามไป BB3]

BB2 ธนาคาร บุคคล หรือสถาบันที่ให้กู้ยืมนี้ชื่ออะไร

BB3 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 - เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

BB4 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในปี พ.ศ. ใด

BB5 เงินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนได้กู้ยืมมานั้นมีมูลค่ารวมเท่าไร

BB6 ที่จริงแล้วครัวเรือนต้องการขอกู้ยืมหรือขอความช่วยเหลือเป็นมูลค่าเท่าไร

BB7 ที่ดินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมรายการนี้มีมูลค่าเท่าไร

BB8 ครัวเรือนต้องใช้บุคคลในการค้ำประกันการกู้ยืมรายการนี้กี่คน

BB9 ปัจจุบันนี้ครัวเรือนยังติดหนี้รายการนี้อยู่คิดเป็นมูลค่าเท่าไร

BB10 การกู้ยืมหรือความช่วยเหลือรายการนี้นั้น มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอนหรือไม่

1 - มี กำหนดเป็นอัตราที่แน่นอน 3 - มี โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดินจนกว่าจะชำระคืนหมด

5 - ไม่มี การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอน *[ถ้าตอบ 5 ให้ข้ามไปถาม BB12]*

BB11 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงคิดเป็นร้อยละเท่าไร

[หากใช้อัตราลอยตัวให้ตอบอ้างอิงกับอัตราธนาคาร เช่น MLR+0.5]

BB12 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวกำหนดต่อช่วงเวลาเท่าไร

1 - ปี 3 - เดือน 5 - สัปดาห์ 7 - วัน 9 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……..

BB13 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวเป็นแบบลดต้นลดดอกหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

BB14 การชำระคืน จ่ายเป็นงวดใช่หรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ BB17]*

BB15 การชำระคืน จ่ายงวดละเท่าไร

BB16 ครัวเรือนต้องชำระคืนอีกกี่งวด

BB17 ครัวเรือนชำระคืนไปแล้วทั้งหมดประมาณกี่บาท

#	BB1 ผู้ให้กู้	BB2 ชื่อผู้ให้กู้	BB3 เดือนที่กู้	BB4 ปีที่กู้	BB5 มูลค่าการกู้ยืม	BB6 มูลค่าที่ขอกู้	BB7 มูลค่าหลักประกัน	BB8 คนค้ำ	BB9 มูลค่าหนี้คงเหลือ	BB10 การกำหนดดอก	BB11 อัตราดอกเบี้ย	BB12 ช่วงเวลา	BB13 ลดต้นลดดอก	BB14 เป็นงวดหรือไม่	BB15 งวดละเท่าไร	BB16 อีกกี่งวด	BB17 จ่ายไปแล้วทั้งหมดเท่าไร
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	
11																	
12																	
13																	

BZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

.....

.....

.....

.....

การบริโภคและอุปโภค
(Consumption and Expenditures)

A. การบริโภค

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

CA1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายค่าอาหารรายการต่อไปนี้ เฉลี่ยต่อสัปดาห์ เป็นเงินเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CA2	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนผลิตขึ้นเองรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CA3	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**

#	รายการ	CA1 รายจ่าย	CA2 มูลค่าผลผลิต	CA3 มูลค่ารับฟรี
1	อาหารหรือวัตถุดิบสำหรับนำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานภายในครัวเรือน *(ข้าวสาร, เนื้อสัตว์, ผักผลไม้, ไข่, นม, น้ำมันพืช หรือน้ำมันสัตว์, เครื่องปรุงรสต่างๆ, ขนมขบเคี้ยวต่างๆ)*			
2	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เพื่อรับประทานในบ้าน			
3	เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้น หรือบุหรี่, ยาเส้น, ยาสูบต่างๆ			
4	อาหารปรุงสำเร็จหรือการรับประทานอาหารนอกบ้าน			

B. การอุปโภคและค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อาหาร

[ให้เขียนคำตอบในตารางถัดไป]

CB1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายดังรายการต่อไปนี้ เป็นเงินเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CB2	**ครัวเรือนมีการอุปโภคของที่ผลิตขึ้นเองดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**
CB3	**ครัวเรือนมีการอุปโภคหรือใช้บริการของที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไรในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา**

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
1	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุที่ไม่มากกว่า 60 ปี		NA	
2	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุมากกว่า 60 ปี		NA	
3	การศึกษา *(ค่าเทอม, หนังสือ, เรียนพิเศษ, ค่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนต่างๆ)*		NA	

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
4	ที่อยู่อาศัย *(ค่าเช่าบ้าน, ค่าน้ำ, ค่าไฟ)*		NA	
5	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม *(เสื้อผ้าสำเร็จรูป, ผ้าและค่าจ้างตัด, รองเท้า, หมวก, เข็มขัด, เครื่องแต่งกายอื่นๆ)*			
6	ของใช้ในครัวเรือน *(หลอดไฟ, ผงซักฟอก, สบู่, ยาสีฟัน, ผ้าอนามัย, ยากันยุง, ค่าทำผม, ค่าทำเล็บ เป็นต้น)*			
7	การเดินทาง *(ค่าน้ำมันรถ, ค่าโดยสารรถสาธารณะต่างๆ)*		NA	
8	การติดต่อสื่อสาร *(ค่าโทรศัพท์, ค่าบริการอินเตอร์เน็ต, ค่าไปรษณีย์, ค่าแสตมป์, ค่าส่งโทรเลข, ค่าส่งโทรสาร เป็นต้น)*		NA	
9	บันเทิง *(ค่าตั๋วหนัง, ค่าตั๋วคอนเสิร์ต, ค่าคาราโอเกะ, ค่าโรงแรม, ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น)*		NA	
10	การเสี่ยงโชค *(ค่าล็อตเตอร์รี่, ค่าหวย, เล่นไพ่, เล่นพนันต่างๆ)*		NA	
11	ค่าบำรุงรักษาสินทรัพย์ *(ซ่อมบ้าน, ซ่อมรถ, ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, ซ่อมอุปกรณ์อิเลกทรอนิกส์ต่างๆ)*		NA	
12	ภาษีต่างๆ		NA	
13	ให้เงินหรือสิ่งแก่บุคคลนอกครัวเรือนรวมถึงการจ่ายค่าประกันให้บุคคลนอกครัวเรือน		NA	
14	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ *(ค่าใช้จ่ายด้านพิธีกรรมต่างๆ, งานศพ, งานแต่งงาน, งานบวช)*		NA	
15	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
16	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			

CZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

ภาคผนวก

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)

แบบสอบถาม ครั้งที่ 2

Qx.No…… **HH.No....……**

โครงการวิจัย: โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน

(Project: Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

แบบสอบถามครัวเรือน (Household Quarterly Survey Questionnaire: Q2 2016)

โดย

ศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

สำนักงานโครงการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กทม. 10330

โทรศัพท์: 02-218-5691-4 ต่อ 12 Email : charassri@cbs.chula.ac.th

พื้นที่เก็บข้อมูล

บ้านแลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....

ตรอก / ซอย ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ .....

ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

ลงชื่อผู้ตรวจ .....

แผนที่

(สำหรับภาคสนาม)	วันที่ส่ง/ตรวจเสร็จ	ชื่อ/นามสกุล	ลายเซ็น
ผู้ตรวจ			

(สำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงาน)	ชื่อ/นามสกุล	วันที่/เดือน/ปี
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่1		
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่2		
ผู้ตรวจ		

A. <u>ลักษณะของครัวเรือน</u>

[ให้บันทึกโดยทีมสัมภาษณ์]

HA1 หมายเลขครัวเรือน **…….**

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ HA]

HA2 ชื่อของผู้สัมภาษณ์
HA3 ครั้งที่มาพบกับครัวเรือนนี้
HA4 เวลาเริ่มต้นการสัมภาษณ์
HA5 เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์
HA6 วันที่/เดือน/ปี ของการสัมภาษณ์
HA7 ผลของการมาพบ **1 - เสร็จสมบูรณ์ 3 - เสร็จบางส่วน 5 - ครัวเรือนปฏิเสธให้สัมภาษณ์ 7 - ไม่มีใครอยู่บ้าน** **9 - ผู้ตอบแบบสอบถามคนสำคัญไม่สามารถตอบแบบสอบถามให้เป็นที่พึงพอใจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……**

<u>ตารางที่ HA</u>

HA2 ผู้สัมภาษณ์	HA3 ครั้งที่มาพบ	HA4 เวลาเริ่มต้น	HA5 เวลาสิ้นสุด	HA6 วันที่/เดือน/ปี	HA7 ผลของการมาพบ

รหัสคำตอบ

<u>รหัสทางเลือก</u>

RF - ไม่ตอบ NA - คำถามไม่เหมาะสม *(หรือไม่เกี่ยวกับผู้ตอบ)* DK - ไม่ทราบ MI - ไม่มีข้อมูล

<u>ระดับการศึกษา</u>

1 - ไม่ได้เรียน	**3 - ยังไม่ได้เข้าเรียน**	**5 - อนุบาล 1**	**7 - อนุบาล 2**	**9 - อนุบาล 3**
11 - ป.1	**13 - ป.2**	**15 - ป.3**	**17 - ป.4**	**19 - ป.5**
21 - ป.6	**23 - ป.7**	**25 - มัธยมต้น**	**27 - มัธยมปลาย**	**29 - ปวช.1**
31 - ปวช.2	**33 - ปวช.3**	**35 - ปวส.1**	**37 - ปวส.2**	**39 - ปวท.1**
41 - ปวท.2	**43 - กศน.ต้น**	**45 - กศน.ปลาย**	**47 - ปริญญาตรี**	**49 - ปริญญาโท**
51 - ปริญญาเอก	**53 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**			

<u>อาชีพ</u>

0 - ไม่มีอาชีพก่อนหน้านี้	**1 - ไม่ได้ทำงานหรือเกษียณอายุ**	**3 - เรียนหนังสือ**
5 - กำลังหางาน	**7 - ทำนาข้าว**	**9 - ทำไร่ข้าวโพด**
11 - ไร่/สวนผลไม้	**13 - ทำไร่ปลูกพืชหลายอย่าง**	**15 – ค้าขาย**
17 - เลี้ยงกุ้ง	**19 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่**	**21 - เลี้ยงปลาอื่นๆ นอกเหนือจากกุ้ง**
23 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ หมู วัว *(วัวเนื้อ หรือวัวนม)* ควาย		**25 – งานก่อสร้าง**
27 - โรงสีข้าว	**29 - ร้านขายของ**	**31 - คนงานในโรงงาน**
33 - ช่างกล ช่างเครื่องยนต์	**35 - พนักงานธุรการ**	**37 – ทหาร**
39 - พนักงานระดับบริหารหรือจัดการ	**41 – พยาบาล**	**43 - ครู**
45 - ตำรวจ	**47 - ข้าราชการ หรือลูกจ้างราชการ**	**49 - พนักงานบัญชี**
51 - ช่างไฟฟ้า	**53 - นักการภารโรง หรือพนักงานทำความสะอาด**	
55 - ทำงานบ้าน	**57 - แรงงานเกษตร**	**59 - แรงงานที่ไม่ใช่การเกษตร**
61 - อื่นๆ *(ระบุ)*		

[ผู้สัมภาษณ์: ต้องอธิบายข้อความข้างล่างนี้กับทุกครัวเรือน ก่อนการสัมภาษณ์]

" ….. ผม/ดิฉัน ……..*[ผู้สัมภาษณ์บอกชื่อและนามสกุลแนะนำตัว]*….. ปฏิบัติงานกับกลุ่มกองทุนสัจจะฯและศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในตำแหน่ง พนักงานสัมภาษณ์ โดยที่มาวันนี้ ***มีวัตถุประสงค์ที่จะขอสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของครัวเรือนของท่านในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา*** ก่อนอื่น *[ผม/ดิฉัน]* ขอทบทวนโครงการวิจัยนี้ก่อน **<u>โครงการวิจัยนี้เรียกว่า</u> โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน** ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ ของครัวเรือน เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การกู้ยืม สุขภาพอนามัย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในวงการศึกษา และ สนับสนุนข้อมูลให้กับส่วนงานต่างๆ เพื่อการประเมินและวางแผนการพัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของครัวเรือนและชุมชน ซึ่งครัวเรือนของท่านเป็นหนึ่งในครัวเรือนตัวอย่าง ทาง *[ผม/ดิฉัน]* และศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้องขอขอบพระคุณต่อความกรุณาของท่าน

สำนักงานโครงการวิจัยขอให้คำรับรองว่า ข้อมูลของครัวเรือนท่านจะไม่มีการเปิดเผยให้กับบุคคลอื่นหรือส่วนงานใดใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ชื่อของสมาชิกในครัวเรือน การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งภาระหนี้สินต่างๆ ทั้งนี้จะนำข้อมูลมาศึกษาและเผยแพร่ในภาพรวมของหมู่บ้านเท่านั้น การศึกษาจะไม่มีการทดลองใดใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อชื่อเสียง หรือ สุขภาพอนามัยของบุคคลในครัวเรือนของท่านเป็นอันขาด ท่านสามารถสอบถามเพื่อการรับรองได้ที่ คุณวราพร จิตรตรง ผู้ดูแลและรับผิดชอบงานนี้ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 081-0036244

ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ถ้าท่านมีกิจธุระ หรือไม่ต้องการให้ข้อมูลต่อไปหรือ ไม่ต้องการที่จะให้ข้อมูลในบางข้อหรือตอบคำถามบางข้อ ท่านสามารถที่จะปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลนั้น หรือหยุดการให้สัมภาษณ์ โดยท่านสามารถทำได้ตลอดเวลา และทางสำนักงานต้องขอโทษท่านที่ได้รบกวนเวลาท่าน และสมาชิกในครัวเรือนของท่านและขอขอบคุณที่ได้ให้โอกาส *[ผม/ดิฉัน]* ได้ชี้แจงโครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน หากท่านไม่มีข้อสงสัยใด *[ผม/ดิฉัน]* ขออนุญาตที่จะสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลในแบบสอบถามต่อไป

B. <u>องค์ประกอบของครัวเรือน</u>

คำถามต่อไปนี้จะถามเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคลต่างๆที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้ ***ในแบบสอบถามนี้คำว่า "ครัวเรือน" ให้หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่กิน ในบ้านหลังนี้เป็นเวลา<u>อย่างน้อย 6 เดือน</u> ในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมานี้ และ ให้รวมถึงเด็กที่กำลังเรียนอยู่ไกลบ้านแต่ยังอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ และดูแลของบุคคลในครัวเรือนนี้ และรวมทั้งเด็กเกิดใหม่ คนที่เพิ่งแต่งงานเข้ามาแต่อยู่ไม่ถึง 6 เดือน และคนที่เพิ่งเข้ามาไม่ถึง 6 เดือนแต่ตั้งใจอยู่จริงและสร้างรายได้***

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอก ชื่อสมาชิกและสถานภาพต่างๆ โดยใช้ลำดับสมาชิกและข้อมูลเดิมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ลงในตารางที่ HB ยกเว้น HB4, HB7, HB8]

[ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้แล้วกรอกในตาราง HB]

HB1F สมาชิกครัวเรือนแต่ละคนยังอยู่ในครัวเรือนนี้หรือไม่ **1 – ยังเป็นสมาชิกอยู่** ***[ให้ผู้สัมภาษณ์ข้ามไปถามคำถาม HB4, HB7, HB8 สำหรับสมาชิกรายนี้]*** **3 - ไม่ได้เป็นสมาชิกครัวเรือนแล้ว**
HB2F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนคุณได้มีสมาชิกใหม่หรือไม่ **1 - มี** **3 - ไม่มี** ***[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามหัวข้อ D]***

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้สำหรับสมาชิก<u>ใหม่</u>ในครัวเรือนแต่ละคนและเขียนคำตอบในตารางที่ HB โดยให้เรียงลำดับต่อจากลำดับสมาชิกเดิม]

HB3 ชื่อของสมาชิกในครัวเรือนใหม่คนนี้ ***[ให้เขียนชื่อที่ใช้เรียกสมาชิกคนนี้กันโดยทั่วไป หรือชื่อเล่น ไม่จำเป็นต้องเป็นชื่อจริง]***

HB4 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ มีความสัมพันธ์อย่างไรกับหัวหน้าครัวเรือน **1 - หัวหน้าครัวเรือน 3 - คู่ครองหัวหน้าครัวเรือน 5 - พี่ชายหรือพี่สาว/น้องชายหรือน้องสาว** **7 - ลูกสาวหรือลูกชาย 9 - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ 11 - หลาน (ลูกของลูกสาวหรือลูกชายหัวหน้าครัวเรือน)** **13 - พ่อ แม่ ของหัวหน้าครัวเรือน 15 - เป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่มีความสัมพันธ์ อื่น (ระบุ) ……...**
HB5 เพศของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HB6 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้มีอายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดที่ผ่านมา
HB7 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้กำลังเรียนอยู่หรือใช่หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่**
HB8 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุดชั้นอะไร **[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 2]**

<u>ตารางที่ HB</u>

สมาชิกในครัวเรือน							
สมาชิก	**HB3 ชื่อ**	**HB1F ยังเป็นสมาชิกอยู่**	**HB4 ความสัมพันธ์กับหัวหน้า**	**HB5 เพศ**	**HB6 อายุ**	**HB7 กำลังเรียนอยู่หรือไม่**	**HB8 ชั้นสูงสุด *(รหัส)***
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							

D. ผู้ตอบแบบสอบถาม

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ HD]

HD9 ชื่อ / สกุล ผู้ตอบแบบสอบถาม
HD10 คำนำหน้าชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม **1 - นาย 3 - นาง 5 - นางสาว**
HD11 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD12 เบอร์โทรศัพท์ของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD14 ผู้ตอบแบบสอบถาม *[ให้บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามจากตารางองค์ประกอบของครัวเรือน (ตาราง HB) ลงในข้อนี้]*
HD15 สถานภาพการสมรสในปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนคืออะไร **1 - ยังไม่เคยแต่งงาน *(โสด)* 3 - แต่งงานและอยู่ด้วยกัน 5 - แต่งงาน แต่แยกกันอยู่ 7 - หย่าร้าง 9 - ม่าย**

ตารางที่ HD

HD9 ชื่อ / สกุล	HD10 คำนำหน้าชื่อ	HD11 อายุ	HD12 เบอร์โทรศัพท์	HD14 หมายเลขสมาชิก	HD15 สถานภาพ

E. ลูกที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้

HE1 หัวหน้าครัวเรือนและ/หรือ คู่ครองมีลูกที่อยู่อาศัยนอกบ้านนี้กี่คน ..... ***[ถ้าไม่มีบันทึก 0 และให้จบแบบสอบถามในส่วนนี้และไปถามคำถามต่อในหัวข้อ F สุขภาพ]***

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ HE]

HE2 ลูกคนนี้ชื่ออะไร *[ให้บันทึกชื่อเล่นหรือชื่อที่เรียกกันทั่วไป]*
HE3 ลูกคนนี้ อายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดครั้งล่าสุด
HE4 เพศของลูกคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HE5 ลูกคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุด ชั้นอะไร *[ใส่รหัสการศึกษจากหน้า 3]*
HE6 ลูกคนนี้ มีอาชีพหลัก อะไร *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 3]*
HE7 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ลูกคนนี้ได้ส่งเงินกลับมาให้คุณกี่ครั้ง
HE8 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ลูกคนนี้ได้ส่งเงินมาให้คุณ<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร
HE9 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้กี่ครั้ง
HE10 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร

ตารางที่ HE

ลำดับที่	HE2 ชื่อ	HE3 อายุ	HE4 เพศ	HE5 ศึกษาสูงสุด	HE6 งานอะไร	HE7 ส่งมากี่ครั้ง	HE8 ส่งมาเท่าไร	HE9 ส่งไปกี่ครั้ง	HE10 ส่งไปเท่าไร
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

F. สุขภาพ

ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนท่านมีผู้ใดได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรคต่อไปนี้หรือไม่

[กากบาทเฉพาะช่องที่ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรคโดยดูลำดับสมาชิกในครัวเรือนตามตารางที่ HB]

ตารางที่ HF

ปัญหาสุขภาพ	ลำดับสมาชิกครัวเรือนที่															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. ความดันโลหิตสูง																
2.โรคเบาหวาน / น้ำตาลในเลือดสูง																
3. มะเร็ง																
4. โรคปอดเรื้อรัง																
5. โรคเกี่ยวกับตับ																
6. โรคเกี่ยวกับไต																
7. โรคหลอดเลือด / โรคหัวใจ / หัวใจล้มเหลว																
8. โรคเกี่ยวกับสมอง / สมองเสื่อม																
9. ปัญหาทางอารมณ์ / ประสาท																
10. โรคไขข้อ/ ข้ออักเสบ																
11. โรคเกี่ยวกับกระดูกพรุน																
12. โรคเกี่ยวกับต่อมลูกหมาก *(ผู้ชายเท่านั้น)*																
13. โรคเกี่ยวกับมดลูก / รังไข่ *(ผู้หญิงเท่านั้น)*																
14. โรคอื่นๆ *(ระบุ)*																
15. โรคอื่นๆ *(ระบุ)*																
16. โรคอื่นๆ *(ระบุ)*																

<u>รายได้ครัวเรือน</u>

(Income)

A. <u>การเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ</u>

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำการเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ ให้ข้ามไปหัวข้อ B]

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ RA]

RA1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อกิจกรรมที่ครัวเรือนทำที่เกี่ยวกับการผลิตเพื่อหารายได้**
RA2	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้ขายผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA3	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้บริโภคผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA4	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้เก็บผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไว้เป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไปคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA5	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้ให้ผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA6	**ขณะนี้ครัวเรือนเหลือผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA7	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือน<u>ได้รับผลผลิต</u>ที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA8	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RA9	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA10	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA11	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบกิจกรรมนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RA12	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ย<u>ปีละ</u>เท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RA13	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ย<u>ปีละ</u>เท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

ตารางที่ RA

#	RA1 ชื่อกิจกรรมการผลิต	RA2 ผลผลิตที่ขายได้	RA3 ผลผลิตบริโภคเอง	RA4 ผลผลิตที่เก็บเป็นวัตถุดิบ	RA5 ผลผลิตที่ให้ผู้อื่นฟรี	RA6 ผลผลิตคงเหลือ	RA7 ผลผลิตรวม	RA8 ค่าใช้จ่าย	RA9 ชั่วโมงแรงงานครัวเรือน	RA10 ชั่วโมงแรงงานฟรี	RA11 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
												RA12 5 ปีข้างหน้า	RA13 10 ปีข้างหน้า
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													

B. ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ คือ ธุรกิจที่ทำเป็นครัวเรือน (มากกว่า 1 คนขึ้นไป) และไม่สามารถแยกค่าแรงของแต่ละคนได้

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ ให้ข้ามไปหัวข้อ C]

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ RB]

RB1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อธุรกิจของครัวเรือน**
RB2	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการทำธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB3	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้ให้บริการฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนผ่านธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB4	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกิจนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RB5	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB6	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB7	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบธุรกิจนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RB8	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** *[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]*
RB9	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** *[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]*

C. ค่าจ้างแรงงาน

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ RC]

RC1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือน**
RC2	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกอาชีพของสมาชิกของครัวเรือน** *[ถ้าสมาชิกคนใดมีเงินเดือนหรือค่าแรงจากหลายอาชีพ ให้ถามและบันทึกคำตอบของแต่ละอาชีพ]*
RC3	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้ได้รับการจ่ายค่าจ้างสำหรับการทำอาชีพนี้เป็นเงินสดหรือสิ่งของรวมมูลค่าทั้งหมดเท่าใด *[ให้รวมเงินทิปส์, โบนัส, หรือ เงินล่วงเวลา ถ้าไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเงินสดหรือสิ่งของให้บันทึก 0]***
RC4	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้มีค่าใช้จ่ายสำหรับการทำอาชีพนี้ทั้งหมดเท่าไร**
RC5	**คุณคิดว่าสมาชิกคนนี้จะประกอบอาชีพนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RC6	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** *[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]*
RC7	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** *[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]*

ตารางที่ RB: ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

#	RB1 ชื่อธุรกิจบริการ	RB2 รายได้	RB3 บริการฟรี	RB4 ค่าใช้จ่าย	RB5 แรงงานครัวเรือน	RB6 แรงงานฟรี	RB7 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
								RB8 5 ปี ข้างหน้าา	RB9 10 ปี ข้างหน้า
1									
2									
3									
4									
5									
6									

ตารางที่ RC: ค่าจ้างแรงงาน

RC1 หมายเลขสมาชิกครัวเรือน	RC2 อาชีพ	RC3 ค่าจ้าง	RC4 ค่าใช้จ่าย	RC5 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือน	
					RC6 5 ปี ข้างหน้า	RC7 10 ปี ข้างหน้า

D. <u>รายได้อื่นๆ</u>

RD1 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากค่าเช่าบ้าน, ที่ดิน, หรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมเท่าไร **……**
RD2 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการเสี่ยงโชคหรือเกมการพนันต่างๆ รวมเท่าไร **……**
RD3 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากดอกเบี้ย, ปันผล, หรือการลงทุนต่างๆ รวมเท่าไร **……**
RD4 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของจาก<u>บุคคลนอกครัวเรือน</u> รวมมูลค่าเท่าไร **……**
RD5 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของ<u>ช่วยเหลือจากภาครัฐ</u> รวมมูลค่าเท่าไร **……**
RD6 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับความช่วยเหลือจาก<u>องค์กรภาคประชาชน (NGO) หรือเอกชน</u> รวมมูลค่าเท่าไร **……**
RD7 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้อื่นๆ ที่ยังไม่ได้บันทึกในส่วนอื่น รวมมูลค่าเท่าไร **……**

RZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ความเสี่ยงและการประกัน

(Risk and Insurance)

C. กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

[ให้ผู้สัมภาษณ์ดูข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว และบันทึกประเภทของสถาบันที่ดำเนินการฌาปณกิจ (IC1) และเลขสมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (IC5) ในตาราง ICF ตามลำดับรายการจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว จากนั้นให้ถามคำถามต่อไปนี้กับฌาปณกิจแต่ละรายการและบันทึกคำตอบในตาราง ICF]

IC2F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้มีการจ่ายเงินให้กับกองทุนฌาปนกิจ รายการนี้หรือไม่** **1 - จ่าย 3 - ไม่ได้จ่าย *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป IC4F]***
IC3F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้จ่ายเงินทั้งหมดให้กับกองทุนฌาปนกิจรายการนี้เป็นจำนวนเท่าใด**
IC4F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณได้รับเงินจากกองทุนฌาปนกิจรายการนี้หรือไม่** **1 - ได้ 3 - ไม่ได้ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป IC7F]***
IC5F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้รับเงินจากกองทุนฌาปนกิจรายการนี้ทั้งหมดเท่าใด**
IC6F	**มีเหตุผลอะไรที่คุณได้รับเงินจากกองทุนฌาปนกิจนี้** **1 - สมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิต 3 - สมาชิกบางคนนอกครัวเรือนเสียชีวิต 5 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....**
IC7F	**ครัวเรือนได้หยุดหรือออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนฌาปนกิจนี้แล้วใช่หรือไม่** **1 – ใช่ หยุดหรือออกแล้ว 3 – ไม่ใช่ ยังเป็นสมาชิกอยู่**

ตารางที่ ICF

#	IC1 สถาบัน	IC5 สมาชิก	IC2F จ่ายเงินหรือไม่	IC3F จ่ายกี่บาท	IC4F ได้เงินหรือไม่	IC5F ได้กี่บาท	IC6F เหตุผลที่ได้รับเงิน	IC7F หยุดเป็นสมาชิก
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								

[ถามคำถามต่อไปนี้และบันทึกคำตอบในตาราง IC]

IC1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มีสมาชิกในครัวเรือนคุณได้เป็นสมาชิกกองทุนฌาปณกิจสงเคราะห์เพิ่ม หรือไม่

1 - ใช่ *[ถ้าตอบ 1 บันทึกคำตอบในตารางที่ IC โดยเรียงลำดับต่อจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]*

3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหัวข้อการประกัน]*

IC1 ประเภทของสถาบันหรือบริษัทซึ่งดำเนินงานกองทุนฌาปนกิจ

1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* ……..

13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน *(ระบุ)* …….

17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* …… 21 - อื่นๆ *(ระบุ)*……

IC2 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด

1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล

7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น 13 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……

IC3 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

IC4 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในปี พ.ศ. อะไร

IC5 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้

[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางที่ HB ไว้ในวงเล็บ]

IC6 คุณคิดว่าครัวเรือนคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการคุ้มครองเสียชีวิต

IC7 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด

1 - จำนวนสมาชิกกองทุนฌาปนกิจ 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป

7 - อื่น ๆ *(ระบุ)* ……

ตารางที่ IC

#	IC1 ประเภทกองทุน	IC2 ที่อยู่สถาบัน	IC3 เดือนที่เข้าร่วม	IC4 ปีที่เข้าร่วม	IC5 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	IC6 จำนวนเงิน	IC7 เงื่อนไข

D. <u>ประกัน</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์ดูข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว และบันทึกสถาบันหรือบริษัทที่ขายประกัน (ID1) และเลขสมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (ID6) ในตาราง IDF ตามลำดับรายการจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว จากนั้นให้ถามคำถามต่อไปนี้กับประกันแต่ละรายการและบันทึกในตาราง IDF]

ID2F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้มีการจ่ายเงินให้กับการประกันรายการนี้หรือไม่** **1 - จ่าย 3 - ไม่ได้จ่าย *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป ID4F]***
ID3F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้จ่ายเงินทั้งหมดให้กับการประกันรายการนี้เป็นจำนวนเท่าใด**
ID4F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณได้รับเงินจากการประกันรายการนี้หรือไม่** **1 - ได้ 3 - ไม่ได้ *[ถ้าตอบ 3 ให้จบการสัมภาษณ์ในหัวข้อนี้]***
ID5F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้รับเงินจากการประกันรายการนี้ทั้งหมดเท่าใด**
ID6F	**มีเหตุผลอะไรที่คุณได้รับเงินจากการประกันนี้** **1 - สมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิต 3 - สมาชิกบางคนนอกครัวเรือนเสียชีวิต** **5 เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ 7 - ได้รับความเสียหายต่อผลผลิตหรือทรัพย์สินของครัวเรือน** **9 - ได้รับปันผลจากประกัน 11 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....**
ID7F	**ความคุ้มครองของประกันรายการนี้ได้สิ้นสุดลงแล้วใช่หรือไม่** **1 - ใช่ สิ้นสุดแล้ว 3 - ไม่ใช่ ครัวเรือนยังได้รับความคุ้มครองอยู่**

<u>ตารางที่ IDF</u>

#	ID1 บริษัทประกัน	ID6 สมาชิก	ID2F จ่ายเงิน?	ID3F จ่ายทั้งหมดกี่บาท	ID4F ได้เงิน?	ID5F ได้ทั้งหมดกี่บาท	ID6F เหตุผลอะไร	ID7F สิ้นสุด?
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								

[ถามคำถามต่อไปนี้และบันทึกคำตอบในตาราง ID]

ID1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ทำประกันเพิ่ม หรือไม่

1 - ใช่ *[ถ้าตอบ 1 บันทึกคำตอบในตารางที่ ID โดยเรียงลำดับต่อจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]*

3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหมวดการออมหน้า 17]*

ID1 สถาบันหรือบริษัทที่ให้หรือขายประกัน

1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* ……..

13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน (*ระบุ)* …….

17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* …… 21 - อื่นๆ *(ระบุ)*…….

ID2 ประกันรายการนี้เป็นประเภทอะไ ร

1 - ประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา 3 - ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ 5 - ประกันชีวิตแบบตลอดชีพ

7 - สวัสดิการกองทุนสัจจะ 9 - สวัสดิการกองทุนวันละบาท 11 - ประกันสังคม

13 - สวัสดิการข้าราชการ 15 - ประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชน 17 - ประกันอุบัติเหตุ

19 - อื่น ๆ *(ระบุ)* …….....

ID3 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด

1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล

7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……

ID4 คุณซื้อการประกันนี้ในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

ID5 คุณซื้อการประกันนี้ในปีอะไร

ID6 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากประกันนี้

[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางที่ HB ไว้ในวงเล็บ]

ID7 คุณคาดว่าจะต้องจ่ายเงินจำนวนคงที่แก่การประกันหรือไม่

1 - จำนวนคงที่ 3 - จำนวนไม่คงที่

ID8 ครัวเรือนต้องจ่ายกี่ครั้งต่อปี

ID9 ในแต่ละครั้งครัวเรือนจะต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินเท่าไร

ID10 ครัวเรือนต้องจ่ายประกันนี้อีกกี่ปี *[ถ้าต้องจ่ายจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*

ID11 ครัวเรือนจะได้รับการคุ้มครองอีกกี่ปี *[ถ้าคุ้มครองจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*

ID12 คุณคิดว่าครอบครัวคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากประกันชีวิตนี้เมื่อผู้ทำประกันเสียชีวิต

ID13 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด

1 - จำนวนสมาชิกกองทุน 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป

7 - เบิกจากประกันอื่นที่ครัวเรือนทำไว้ได้เท่าไร 9 - ไม่มีเงื่อนไข 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* …….

ตารางที่ ID

#	ID1 สถาบัน	ID2 ประเภทประกัน	ID3 ที่ตั้งสถาบัน	ID4 เดือนที่ซื้อ	ID5 ปีที่ซื้อ	ID6 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	ID7 จ่ายคงที่หรือไม่	ID8 จ่ายกี่ครั้ง/ปี	ID9 จ่ายเท่าไหร่ต่อครั้ง	ID10 จ่ายอีกกี่ปี	ID11 คุ้มครองอีกกี่ปี	ID12 เงินที่คาดว่าจะได้หากเสียชีวิต	ID13 เงื่อนไข
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													
20													

การออม
(Saving)

A. การให้กู้ยืม

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกรายการกู้ยืม จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ยกเว้น SA4, SA5]

SA1 ปัจจุบันมีใครเป็นหนี้การกู้ยืม มูลค่ามากกว่า 500 บาท ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของกับคุณ หรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณ หรือไม่ เช่น การให้กู้ยืมแก่เพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติ หรือหุ้นส่วนธุรกิจ ซึ่งยังไม่ได้รับการชำระคืน หรือมีคนจำนำ หรือ จำนองที่ดินกับคุณ เป็นต้น

1 - มี *[ให้ถามและบันทึกมูลค่าคงเหลือปัจจุบันในช่อง SA4 และปรับปรุงอัตราดอกเบี้ยในช่อง SA5]*

3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ B]*

[ถามคำถามต่อไปนี้สำหรับแต่ละรายการต่อไปนี้หากมีการให้กู้ยืมรายการ<u>ใหม่</u>จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว โดยเขียนลำดับต่อจากตารางที่แล้ว และให้เขียนคำตอบในตารางที่ SA]

SA2 คุณได้ให้กู้ยืมรายการนี้ ไปกับใคร

1- คนที่ไม่ใช่ญาติแต่อยู่ในหมู่บ้านนี้ 3 - คนที่ไม่ใช่ญาติและไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 5 - คนที่เป็นญาติที่อยู่ในหมู่บ้านนี้

7 - คนที่เป็นญาติที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 9 - หุ้นส่วนธุรกิจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

SA3 บุคคลหรือองค์กรที่ให้กู้ยืมชื่ออะไร

SA4 การให้กู้ยืมรายการนี้ มีมูลค่าคงเหลือเท่าไร

SA5 อัตราดอกเบี้ยต่อปีของเงินกู้จำนวนนี้เท่าใด *[ถ้าไม่มีดอกเบี้ย ให้บันทึก 0 ถ้าตอบว่าไม่ทราบ ให้บันทึก DK แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยไม่แน่นอน ให้บันทึกอัตราที่คาดว่าจะใช้ใน 12 เดือนข้างหน้า]*

SA6 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นคืออะไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าผู้กู้ยืมใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้รายการนี้]*

1 - ไม่ต้องมีหลักประกันใดๆ 3 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน

5 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน 7 - ใช้เงินออม/เงินฝาก ค้ำประกันการกู้

9 - ใช้พืชที่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวเป็นหลักประกัน 11 - ใช้หลักประกันอื่นๆ 13 - ใช้ผู้ค้ำประกัน 1 คน

15 - ใช้ผู้ค้ำประกันหลายคน 17 - อื่น *(ระบุ)* .....

SA7 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นมีมูลค่าเท่าไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าใช้ผู้ค้ำประกันให้เว้นว่าง]*

ตารางที่ SA

#	SA2 ผู้กู้เป็นใคร	SA3 ชื่อผู้กู้	SA4 มูลค่าที่ให้กู้คงเหลือ	SA5 อัตราดอกเบี้ย	SA6 หลักประกัน	SA7 มูลค่าหลักประกัน
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						

B. <u>เงินออม หรือ เงินฝาก</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกชื่อสถาบันที่ครัวเรือนออมเงินไว้ (SB1) จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ในช่อง SB2F ในตารางที่ SBC]

SB1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือคนในครัวเรือนคุณได้เปิดบัญชีเพิ่มเติม หรือไม่ **1 - มี 3 - ไม่มี** ***[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ SB3F]***
SB2F บัญชีการออมเงินหรือฝากเงินของคุณหรือคนในครัวเรือนคุณบัญชีนี้ เป็นการออมกับสถาบันใด ***[ให้ใส่ชื่อสถาบันในตารางที่ S1BC ต่อจากลำดับของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]***
SB3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มในแต่ละบัญชีกี่ครั้ง ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB4F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มในแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB5F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากแต่ละบัญชีกี่ครั้ง ***(ไม่นับรวมเงินกู้)*** ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB6F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB7F ปัจจุบันนี้คุณมีเงินออมหรือเงินฝากในแต่ละบัญชีจำนวนทั้งหมดเท่าไร ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]*** ***[ถ้าเป็นข้าว/พืชผล ให้ตอบจำนวนเงินที่คุณคาดว่าจะได้จากการขายข้าว/พืชผลตามจำนวนที่ฝากนั้นได้]***
SB8F แต่ละบัญชีให้อัตราดอกเบี้ย หรือ อัตราผลตอบแทน เฉลี่ยร้อยละเท่าไรต่อปี
SB9F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณจ่ายค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB10F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณขาดทุนในแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB11F ถ้าคุณต้องการฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มกับแต่ละบัญชี คุณสามารถทำได้ไหม **1 - ได้ 3 – ไม่ได้**

C. <u>การใช้งาน</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละบัญชีการออมและเขียนคำตอบในตารางที่ SBC]

SC1 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเดินทางไปสถาบันการเงินเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC2 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินกี่ครั้ง นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา
SC3 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC4 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ผ่านทาง เอทีเอ็ม, โทรศัพท์มือถือ, หรืออินเตอร์เน็ตกี่ครั้ง นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา

ตารางที่ SBC

#	SB2F ชื่อสถาบัน	SB3F ฝาก/ ลงทุนกี่ ครั้ง	SB4F ฝาก/ลงทุน เท่าใด	SB5F ถอนกี่ ครั้ง	SB6F ถอนเท่าใด	SB7F มูลค่าทั้งหมด ที่มี	SB8F อัตรา ผลตอบ แทน	SB9F ค่า ธรรม เนียม	SB10F ขาดทุน	SB11F ฝากเพิ่ม ได้ไหม	SC1 เวลา เดินทาง กี่นาที	SC2 จำนวน ครั้งที่ทำ ธุรกรรม	SC3 กี่นาที ต่อครั้ง	SC4 ใช้ atm/ อินเตอร์ เน็ตกี่ครั้ง
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														

D. ความรู้

[ข้อควรระวัง: ห้ามอธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์ให้ผู้ตอบรับทราบ และห้ามเปิดเผยคำตอบให้ผู้ตอบทราบ]

SD1 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของ หลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)*

……..

SD2 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากประจำ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของหลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)*

……

SD 3 สถาบันที่คุณตอบของบัญชีประเภทเงินฝากประจำในข้างต้น ชื่ออะไร

……

SD4 ข้อแตกต่างระหว่างบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ กับ บัญชีประเภทเงินฝากประจำ คืออะไร *[บันทึกได้ทุกข้อ]*

1 - มีดอกเบี้ย 3 - กฎเกณฑ์การถอนเงิน 5 - จำนวนเงินฝากขั้นต่ำเพื่อเปิดบัญชี

7 - สาเหตุอื่น *(ระบุ)* ..... 9 - ไม่รู้

E. พฤติกรรมการออม

SE1 เป้าหมายหลักของคุณในการออมมีอะไรบ้าง *[ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ]*

1 - การศึกษาบุตร 3 - วางแผนลงทุน/ขยายการประกอบอาชีพเดิม 5 - วางแผนลงทุนการประกอบอาชีพใหม่

7 - เพื่อยามชรา 9 - ซื้อทรัพย์สินชิ้นใหญ่ เช่น รถ/บ้าน 11 - เพื่อยามฉุกเฉิน

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

SE2 คุณได้ทำการออมโดยรวมเป็นจำนวนที่คงที่ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่ *[เช่น เดือนละ 1,000 บาท]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE4]*

SE3 ถ้าใช่กี่บาท

……

SE4 คุณได้ทำการออมเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่

[เช่น 10% ของรายได้ ถ้ามีรายได้ 10,000 บาท ออม 1,000 บาท ถ้ามีรายได้ 15,000 บาท จะออม 1,500 บาท เป็นต้น]

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE6]*

SE5 ถ้าใช่ประมาณร้อยละเท่าไร

……..

SE6 ถ้ารายได้คุณเพิ่มขึ้นหรือลดลงคุณจะออมเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE7 คุณเคยคิดเรื่องการออมเพื่อการเกษียณอายุงานหรือเมื่อได้รับรายได้ลดลง หรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE8 คุณคิดว่าลูกหลานจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินเมื่อคุณชราแล้วหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหัวข้อ F]*

SE9 คุณคิดว่าความช่วยเหลือนี้เพียงพอ หรือไม่ *[เพียงพอ หมายถึง ณ ปัจจุบันคุณไม่จำเป็นต้องออมไว้เพื่อยามชรา]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

F. <u>วงแชร์</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกจำนวนเงินที่จ่ายไป (SF3) และได้รับ (SF4) วงแชร์จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้วลงในตารางที่ SF]

[ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละวงแชร์ที่ครัวเรือนเป็นสมาชิก]

SF1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์เพิ่ม หรือไม่ **1 - ใช่** ***[ให้เพิ่มลำดับวงแชร์ใหม่ต่อจากลำดับวงแชร์ที่สัมภาษณ์ได้ในครั้งที่ผ่านมา]*** **3 - ไม่ใช่**
SF2F คุณเรียกวงแชร์นี้ว่าอย่างไร
SF3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้จ่ายเงินให้กับวงแชร์วงนี้ ไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด
SF4F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้รับเงินจากวงแชร์วงนี้ มาแล้วเป็นจำนวนเท่าใด

<u>ตารางที่ SF</u>

วงแชร์ที่	SF3 จำนวนเงินที่เคยจ่ายครั้งที่แล้ว	SF4 จำนวนเงินที่เคยได้รับครั้งที่แล้ว	SF2F ชื่อวงแชร์	SF3F เงินที่จ่ายนับจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว	SF4F เงินที่ได้รับนับจากสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					
9					
10					
11					
12					
13					
14					

SZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

ทรัพย์สิน
(Assets)

A. ทรัพย์สินในครัวเรือน

[ให้ผู้สัมภาษณ์ ใส่ตัวเลข จำนวนสิ่งของที่ได้ (AA1) จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนนี้ครั้งแล้ว ในช่อง AA0F ในตารางที่ AA]

AA1F	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ทรัพย์สินในครัวเรือนของคุณเปลี่ยนแปลง หรือไม่ เช่น ซื้อ/ขาย หรือ ได้/ให้ เป็นของขวัญ ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวมีมูลค่าไม่น้อยกว่า 1000 บาท** **1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ B]***
AA2F	**สำหรับทรัพย์สินใหม่/สิ่งของรายการใหม่นี้นั้น คุณได้จัดหาเข้ามาเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
AA3F	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้นั้น คุณได้ ขายออก/ให้/เลิกใช้/สูญหาย จำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
AA4F	**สำหรับทรัพย์สินใหม่/สิ่งของรายการใหม่นี้นั้นมีมูลค่าเท่าไรตอนที่ได้มา *[หากได้มาฟรี ให้ประมาณมูลค่าตอนที่ได้มา]***
AA5F	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้นั้น มีมูลค่าเท่าไรตอนที่จำหน่ายออก *[หากจำหน่ายออกไปฟรี ให้ประมาณมูลค่าตอนที่จำหน่ายออก]***
AA6F	**ณ ปัจจุบันมูลค่ารวมของทรัพย์สินในครัวเรือนคุณ**

ตารางที่ AA

ทรัพย์สิน	AA0F จำนวนทั้งหมดยกมาจากครั้งที่แล้ว	AA2F จำนวนที่จัดหาเพิ่มเข้ามา	AA3F จำนวนที่ลดลง	AA4F มูลค่าของรายการที่เพิ่ม	AA5F มูลค่าของรายการที่ลด	AA6F มูลค่ารวม
1. ชุดรับแขก เตียงตู้หรือเฟอร์อื่น						
2. โทรทัศน์						
4. เครื่องเล่น วีดีโอ CD DVD						
5. เครื่องปรับอากาศ						
6. โทรศัพท์ *(ธรรมดา)*						
7. โทรศัพท์ *(มือถือ)*						
8. ตู้เย็น						
9. จักรเย็บผ้า						
10. รถจักรยานยนต์						
11. รถยนต์เก๋ง						
12. รถยนต์กระบะ						
13. เรือหางยาว/เรือติดเครื่อง						
14. เรือประมงขนาดใหญ่ *(เรืออวนลาก)*						
15. เครื่องซักผ้า						
16. เตารีดไฟฟ้า						

ทรัพย์สิน	AA0F จำนวนทั้งหมดยกมาจากครั้งที่แล้ว	AA2F จำนวนที่จัดหาเพิ่มเข้ามา	AA3F จำนวนที่ลดลง	AA4F มูลค่าของรายการที่เพิ่ม	AA5F มูลค่าของรายการที่ลด	AA6F มูลค่ารวม
17. เตาแก๊ส						
18. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า						
19. จักรยาน						
20. เครื่องเสียง สเตอริโอ						
21. คอมพิวเตอร์						
22. รถไถนาเดินตาม						
23. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดใหญ่						
24. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดเล็ก						
25. ชุดเครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องหยอดเมล็ด เครื่องพ่นยาฆ่าหญ้า/แมลง หรือเครื่องผสมปุ๋ยกับดิน						
26. เครื่องสูบน้ำ						
27. เครื่องฝัด *(นวด)* ข้าว หรือกะเทาะเมล็ด						
28. โรงสีข้าว หรือเครื่องสีข้าว						
29. ยุ้ง ฉาง โรงเก็บพืชผลอื่น						
30. โรงเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่						
31. โรงเลี้ยง *(ขนาดใหญ่)* อื่น สำหรับปศุสัตว์						
32. ทองหรือเครื่องประดับ						
33. เงินสด						
34. ข้าวในยุ้งฉาง						
35. พืชผลอื่นๆในยุ้ง ฉาง						
36. พัดลม						
37. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
38. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
39. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
40. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
41. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
42. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
43. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
44. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
45. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						

B. <u>บ้านและการถือครองที่ดิน</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกลำดับ, ขนาด (AB3), และมูลค่า (AB4) ของที่ดินแปลงต่างๆของครัวเรือน จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้วลงในตารางที่ ABF และถามคำถามต่อไปนี้กับที่ดินแต่ละรายการ แล้วบันทึกคำตอบในตาราง ABF]

AB1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มูลค่าที่ดิน หรือทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดิน มีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่ ***[ซื้อเพิ่มรายการใหม่ ซื้อเพิ่มขยายจากแปลงเดิม จำหน่ายบางส่วนของแปลงเดิม จำหน่ายแปลงเดิมออกทั้งหมด มีถนนตัดใหม่ มีห้างสรรพสินค้าเปิด มีการเวียนคืน และอื่นๆ]***   **1 - ใช่ 3 - ไม่** ***[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ AB5F]***
AB2F ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้ มีขนาดกี่ไร่
AB3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มูลค่าที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงเท่าไร
AB4F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มูลค่าทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดิน มีการเปลี่ยนแปลงเท่าไร
AB6 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับค่าเช่าจากที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB7 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนต้องจ่ายค่าเช่าสำหรับที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB8 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้จ่ายภาษีสำหรับที่แปลงนี้ไปเท่าไร

ตารางที่ ABF

#	AB3 ขนาดที่ดินจากครั้งที่แล้ว	AB4 มูลค่าที่ดินจากครั้งที่แล้ว	AB2F ขนาดที่ดินปัจจุบัน *(ไร่)*	AB3F มูลค่าที่ดินที่เปลี่ยนแปลง *[+/-]*	AB4F มูลค่าทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลง *[+/-]*	AB6 ค่าเช่าที่ได้รับ	AB7 ค่าเช่าที่จ่าย	AB8 ภาษีที่จ่าย
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29								
30								

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ AB]

AB5F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ซื้อรายการที่ดินเพิ่ม หรือไม่

1 - ใช่ *[ให้เขียนลำดับรายการต่อจากเลขรายการสุดท้ายของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]*

3 - ไม่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ C]*

AB1 ที่ดินแปลงใหม่นี้ เป็นการถือครองลักษณะใด

1 - เป็นเจ้าของ **3 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นเงิน** **5 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นสัดส่วนของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้**

7 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของญาติ **9 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของคนที่ไม่ใช่ญาติ**

11 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เนื่องจากเป็นที่ดิน สาธารณะ หรือเป็นที่รกร้างว่างเปล่า

13 - มีคนนำที่ดินแปลงนี้มาจำนำ/จำนองกับครัวเรือนคุณ **15 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

AB2 ที่ดินแปลงใหม่นี้ มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินประเภทใด

1 - โฉนด **3 - นส.3** **5 - นส.3ก** **7 - สค.1** **9 - สปก.** **11 - สทก**

13 - หนังสือใช้ประโยชน์บนแปลงที่ดิน **15 - ที่ดินป่าสงวน และเป็นป่าไม้เศรษฐกิจ**

17 - ที่ดินป่าสงวน และไม่ใช่ป่าไม้เศรษฐกิจ **19 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

AB3 ที่ดินแปลงใหม่นี้ มีขนาดกี่ไร่

AB4 ที่ดินแปลงใหม่นี้ในปัจจุบันมีมูลค่าประมาณเท่าไร ***[ไม่รวมทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินด้วย เช่น บ้าน พืชผล ด้วย]***

AB5 ทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินแปลงใหม่นี้มีมูลค่าประมาณเท่าไร ***[เช่น บ้าน สิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น บ่อเลี้ยงกุ้งหรือเลี้ยงปลา ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น]***

<u>ตารางที่ AB</u>

#	AB1 ลักษณะการถือครองที่	AB2 ประเภทเอกสารสิทธิ์	AB3 ขนาดที่ดิน *(ไร่)*	AB4 มูลค่าที่ดิน	AB5 มูลค่าทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน

C. <u>ทรัพย์สินการเกษตร</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์ ใส่ตัวเลข จำนวนทรัพย์สินเกษตรที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนนี้ครั้งที่ผ่านมา ในช่อง AC0F ตารางที่ AC]

AC1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา จำนวนสัตว์เลี้ยงทั้งหมดของครัวเรือนคุณ มีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่ **1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ AC4F]***
AC2F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้นั้น คุณได้จัดหาเข้ามาเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา
AC3F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้นั้น คุณได้ ขายออก/ให้/สูญหาย จำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา
AC4F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ที่ได้เพิ่มมา มีมูลค่าเท่าไร *[หากได้มาฟรีให้ประมาณมูลค่า]*
AC5F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ ที่ขายออก/ให้/สูญหาย มีมูลค่าเท่าไร *[หากให้ฟรีหรือสูญหาย ให้ประมาณมูลค่า]*
AC6F ณ ปัจจุบันมูลค่าของสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ที่ครัวเรือนมีมีมูลค่ารวมเท่าไร

<u>ตารางที่ AC</u>

สัตว์เลี้ยง	AC0F จำนวนทั้งหมด ยกมาจากครั้งที่แล้ว	AC2F จำนวนที่จัดหาเพิ่มเข้ามา	AC3F จำนวนที่ลดลง	AC4F มูลค่าของสัตว์เลี้ยงที่เพิ่ม	AC5F มูลค่าของสัตว์เลี้ยงที่ลด	AC5F มูลค่ารวมของสัตว์เลี้ยง
วัว						
ควาย						
หมู						
ไก่						
เป็ด						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						

AZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

การกู้ยืม
(Borrowing)

A. อัตราดอกเบี้ยที่รับได้

BA1 ถ้าคุณกู้ยืมเพิ่มเติมตอนนี้คุณจะยอมจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดเป็นร้อยละเท่าไรต่อปี ……..

B. ข้อมูลรายการการกู้ยืม

[ให้ผู้สัมภาษณ์ดูข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว และบันทึก ผู้ให้กู้ (BB1) และชื่อผู้ให้กู้ (BB2) ของแต่ละรายการกู้ในตาราง BBF ตามลำดับรายการกู้จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว จากนั้นให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละรายการกู้ยืมและบันทึกคำตอบในตาราง BBF]

BB2F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ชำระคืนเงินกู้หรือความช่วยเหลือรายการนี้ หรือไม่ **1 – ชำระ 3 - ไม่ได้ชำระ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปรายการกู้ยืมลำดับถัดไป]***
BB3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ชำระคืนเงินกู้ หรือ ความช่วยเหลือรายการนี้ไปทั้งหมดเท่าไหร่
BB4F คุณได้ชำระคืนเป็นสิ่งของหรือสินค้าหรือไม่ **1 – ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป BB6F]***
BB5F มูลค่าของสิ่งของหรือสินค้าที่คุณได้ชำระคืนไปนั้นเป็นเท่าใด
BB6F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ชำระคืนเป็นเงินต้นทั้งหมดเท่าใด
BB7F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมาคุณได้ชำระเป็นดอกเบี้ยไปทั้งหมดเท่าใด
BB8F การกู้หรือความช่วยเหลือรายการนี้ ได้มีการชำระคืนเต็มจำนวนทั้งหมดหรือไม่ **1 – ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปรายการกู้ยืมลำดับถัดไป]***
BB9F คุณชำระคืนการกู้รายการนี้จนหมดสิ้นในเดือนอะไร **1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน** **7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม**

ตารางที่ BBF

#	BB1 ผู้ให้กู้	BB2 ชื่อผู้ให้กู้	BB2F ชำระคืนหรือไม่	BB3F ได้ชำระคืนเท่าใด	BB4F เป็นสิ่งของ/สินค้าหรือไม่	BB5F มูลค่า	BB6F เงินต้นเท่าใด	BB7F ดอกเบี้ยเท่าใด	BB8F ได้ชำระคืนมาหมดหรือไม่	BB9F เดือนอะไร
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										

[ถามคำถามต่อไปนี้และบันทึกในตาราง BB]

BB1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของเพิ่ม หรือไม่ **1 - ใช่** *[ให้เขียนเรียงลำดับต่อจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]* **3 - ไม่ใช่** *[ให้ข้ามไปการบริโภคและอุปโภค]*
BB1 ครัวเรือนได้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของมาจากสถาบันใด **1 - กลุ่มสัจจะฯ 3 - กองทุนหมู่บ้าน 5 - ธ.ก.ส. 7 - สหกรณ์การเกษตร** **9 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 11 - ธนาคารพาณิชย์ 13 - บุคคล 15 - สถาบันอื่นๆ** ***[หากตอบ 11, 13 หรือ 15 ให้ระบุชื่อในข้อ BB2 หากตอบข้ออื่นให้ข้ามไป BB3]***
BB2 ธนาคาร บุคคล หรือสถาบันที่ให้กู้ยืมนี้ชื่ออะไร
BB3 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในเดือนใด **1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 - เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน** **7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม**
BB4 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในปี พ.ศ. ใด
BB5 เงินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนได้กู้ยืมมานั้นมีมูลค่ารวมเท่าไร
BB6 ที่จริงแล้วครัวเรือนต้องการขอกู้ยืมหรือขอความช่วยเหลือเป็นมูลค่าเท่าไร
BB7 ที่ดินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมรายการนี้มีมูลค่าเท่าไร
BB8 ครัวเรือนต้องใช้บุคคลในการค้ำประกันการกู้ยืมรายการนี้กี่คน
BB9 ปัจจุบันนี้ครัวเรือนยังติดหนี้รายการนี้อยู่คิดเป็นมูลค่าเท่าไร
BB10 การกู้ยืมหรือความช่วยเหลือรายการนี้นั้น มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอนหรือไม่ **1 - มี กำหนดเป็นอัตราที่แน่นอน 3 - มี โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดินจนกว่าจะชำระคืนหมด** **5 - ไม่มี การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอน** *[ถ้าตอบ 5 ให้ข้ามไปถาม BB12]*
BB11 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงคิดเป็นร้อยละเท่าไร *[หากใช้อัตราลอยตัวให้ตอบอ้างอิงกับอัตราธนาคาร เช่น MLR+0.5]*
BB12 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวกำหนดต่อช่วงเวลาเท่าไร **1 - ปี 3 - เดือน 5 - สัปดาห์ 7 - วัน 9 - อื่นๆ** *(ระบุ)* **……..**
BB13 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวเป็นแบบลดต้นลดดอกหรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่**
BB14 การชำระคืน จ่ายเป็นงวดใช่หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่** *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ BB17]*
BB15 การชำระคืน จ่ายงวดละเท่าไร
BB16 ครัวเรือนต้องชำระคืนอีกกี่งวด
BB17 ครัวเรือนชำระคืนไปแล้วทั้งหมดประมาณกี่บาท

ตารางที่ BB

#	BB1 ผู้ให้กู้	BB2 ชื่อผู้ให้กู้	BB3 เดือนที่กู้	BB4 ปีที่กู้	BB5 มูลค่าการกู้ยืม	BB6 มูลค่าที่ขอกู้	BB7 มูลค่าหลักประกัน	BB8 คนค้ำ	BB9 มูลค่าหนี้คงเหลือ	BB10 การกำหนดดอก	BB11 อัตราดอกเบี้ย	BB12 ช่วงเวลา	BB13 ลดต้น/ดอก	BB14 เป็นงวดหรือไม่	BB15 งวดละเท่าไร	BB16 อีกกี่งวด	BB17 จ่ายไปแล้วทั้งหมดเท่าไร

การบริโภคและอุปโภค
(Consumption and Expenditures)

A. การบริโภค

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ CA]

CA1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายค่าอาหารรายการต่อไปนี้ เฉลี่ยต่อสัปดาห์ เป็นเงินเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CA2	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนผลิตขึ้นเองรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CA3	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**

ตารางที่ CA

#	รายการ	CA1 รายจ่าย	CA2 มูลค่าผลผลิต	CA3 มูลค่ารับฟรี
1	อาหารหรือวัตถุดิบสำหรับนำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานภายในครัวเรือน *(ข้าวสาร, เนื้อสัตว์, ผักผลไม้, ไข่, นม, น้ำมันพืชหรือน้ำมันสัตว์, เครื่องปรุงรสต่างๆ, ขนมขบเคี้ยวต่างๆ)*			
2	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เพื่อรับประทานในบ้าน			
3	เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้น หรือบุหรี่, ยาเส้น, ยาสูบต่างๆ			
4	อาหารปรุงสำเร็จหรือการรับประทานอาหารนอกบ้าน			

B. การอุปโภคและค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อาหาร

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ CB]

CB1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายดังรายการต่อไปนี้ เป็นเงินเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CB2	**ครัวเรือนมีการอุปโภคของที่ผลิตขึ้นเองดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CB3	**ครัวเรือนมีการอุปโภคหรือใช้บริการของที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**

ตารางที่ CB

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
1	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุที่ไม่มากกว่า 60 ปี		NA	
2	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุมากกว่า 60 ปี		NA	
3	การศึกษา *(ค่าเทอม, หนังสือ, เรียนพิเศษ, ค่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนต่างๆ)*		NA	

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
4	ที่อยู่อาศัย *(ค่าเช่าบ้าน, ค่าน้ำ, ค่าไฟ)*		NA	
5	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม *(เสื้อผ้าสำเร็จรูป, ผ้าและค่าจ้างตัด, รองเท้า, หมวก, เข็มขัด, เครื่องแต่งกายอื่นๆ)*			
6	ของใช้ในครัวเรือน *(หลอดไฟ, ผงซักฟอก, สบู่, ยาสีฟัน, ผ้าอนามัย, ยากันยุง, ค่าทำผม, ค่าทำเล็บ เป็นต้น)*			
7	การเดินทาง *(ค่าน้ำมันรถ, ค่าโดยสารรถสาธารณะต่างๆ)*		NA	
8	การติดต่อสื่อสาร *(ค่าโทรศัพท์, ค่าบริการอินเตอร์เน็ต, ค่าไปรษณีย์, ค่าแสตมป์, ค่าส่งโทรเลข, ค่าส่งโทรสาร เป็นต้น)*		NA	
9	บันเทิง *(ค่าตั๋วหนัง, ค่าตั๋วคอนเสิร์ต, ค่าคาราโอเกะ, ค่าโรงแรม, ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น)*		NA	
4	ที่อยู่อาศัย *(ค่าเช่าบ้าน, ค่าน้ำ, ค่าไฟ)*		NA	
5	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม *(เสื้อผ้าสำเร็จรูป, ผ้าและค่าจ้างตัด, รองเท้า, หมวก, เข็มขัด, เครื่องแต่งกายอื่นๆ)*			
6	ของใช้ในครัวเรือน *(หลอดไฟ, ผงซักฟอก, สบู่, ยาสีฟัน, ผ้าอนามัย, ยากันยุง, ค่าทำผม, ค่าทำเล็บ เป็นต้น)*			
7	การเดินทาง *(ค่าน้ำมันรถ, ค่าโดยสารรถสาธารณะต่างๆ)*		NA	
8	การติดต่อสื่อสาร *(ค่าโทรศัพท์, ค่าบริการอินเตอร์เน็ต, ค่าไปรษณีย์, ค่าแสตมป์, ค่าส่งโทรเลข, ค่าส่งโทรสาร เป็นต้น)*		NA	
9	บันเทิง *(ค่าตั๋วหนัง, ค่าตั๋วคอนเสิร์ต, ค่าคาราโอเกะ, ค่าโรงแรม, ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น)*		NA	
10	การเสี่ยงโชค *(ค่าล็อตเตอร์รี่, ค่าหวย, เล่นไพ่, เล่นพนันต่างๆ)*		NA	
11	ค่าบำรุงรักษาสินทรัพย์ *(ซ่อมบ้าน, ซ่อมรถ, ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, ซ่อมอุปกรณ์อิเลกทรอนิกส์ต่างๆ)*		NA	
12	ภาษีต่างๆ		NA	
13	ให้เงินหรือสิ่งแก่บุคคลนอกครัวเรือนรวมถึงการจ่ายค่าประกันให้บุคคลนอกครัวเรือน		NA	
14	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ *(ค่าใช้จ่ายด้านพิธีกรรมต่างๆ, งานศพ, งานแต่งงาน, งานบวช)*		NA	
15	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
16	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
17	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
18	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
4	ที่อยู่อาศัย *(ค่าเช่าบ้าน, ค่าน้ำ, ค่าไฟ)*		NA	
5	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม *(เสื้อผ้าสำเร็จรูป, ผ้าและค่าจ้างตัด, รองเท้า, หมวก, เข็มขัด, เครื่องแต่งกายอื่นๆ)*			
6	ของใช้ในครัวเรือน *(หลอดไฟ, ผงซักฟอก, สบู่, ยาสีฟัน, ผ้าอนามัย, ยากันยุง, ค่าทำผม, ค่าทำเล็บ เป็นต้น)*			
7	การเดินทาง *(ค่าน้ำมันรถ, ค่าโดยสารรถสาธารณะต่างๆ)*		NA	
8	การติดต่อสื่อสาร *(ค่าโทรศัพท์, ค่าบริการอินเตอร์เน็ต, ค่าไปรษณีย์, ค่าแสตมป์, ค่าส่งโทรเลข, ค่าส่งโทรสาร เป็นต้น)*		NA	
9	บันเทิง *(ค่าตั๋วหนัง, ค่าตั๋วคอนเสิร์ต, ค่าคาราโอเกะ, ค่าโรงแรม, ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น)*		NA	
4	ที่อยู่อาศัย *(ค่าเช่าบ้าน, ค่าน้ำ, ค่าไฟ)*		NA	
5	เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม *(เสื้อผ้าสำเร็จรูป, ผ้าและค่าจ้างตัด, รองเท้า, หมวก, เข็มขัด, เครื่องแต่งกายอื่นๆ)*			
6	ของใช้ในครัวเรือน *(หลอดไฟ, ผงซักฟอก, สบู่, ยาสีฟัน, ผ้าอนามัย, ยากันยุง, ค่าทำผม, ค่าทำเล็บ เป็นต้น)*			
7	การเดินทาง *(ค่าน้ำมันรถ, ค่าโดยสารรถสาธารณะต่างๆ)*		NA	
8	การติดต่อสื่อสาร *(ค่าโทรศัพท์, ค่าบริการอินเตอร์เน็ต, ค่าไปรษณีย์, ค่าแสตมป์, ค่าส่งโทรเลข, ค่าส่งโทรสาร เป็นต้น)*		NA	
9	บันเทิง *(ค่าตั๋วหนัง, ค่าตั๋วคอนเสิร์ต, ค่าคาราโอเกะ, ค่าโรงแรม, ค่าใช้จ่ายเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น)*		NA	
10	การเสี่ยงโชค *(ค่าล็อตเตอร์รี่, ค่าหวย, เล่นไพ่, เล่นพนันต่างๆ)*		NA	
11	ค่าบำรุงรักษาสินทรัพย์ *(ซ่อมบ้าน, ซ่อมรถ, ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า, ซ่อมอุปกรณ์อิเลกทรอนิกส์ต่างๆ)*		NA	
12	ภาษีต่างๆ		NA	
13	ให้เงินหรือสิ่งแก่บุคคลนอกครัวเรือนรวมถึงการจ่ายค่าประกันให้บุคคลนอกครัวเรือน		NA	
14	ค่าใช้จ่ายอื่นๆ *(ค่าใช้จ่ายด้านพิธีกรรมต่างๆ, งานศพ, งานแต่งงาน, งานบวช)*		NA	
15	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
16	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
17	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			
18	อื่นๆ *(ระบุ)*……..			

ภาคผนวก

โครงการวิจัยย่อยที่ 3

โครงการการศึกษากลไกในการเพิ่มระดับการออมเพื่อผู้สูงอายุในชุมชน

(A Study of Saving Mechanisms for Elderly in Rural Communities)

แบบสอบถาม ครั้งที่ 3

Qx.No…… **HH.No....……**

โครงการวิจัย: โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน

(Project: Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

แบบสอบถามครัวเรือน (Household Quarterly Survey Questionnaire: Q3 2016)

โดย

ศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(ภายใต้การสนับสนุนของ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)

สำนักงานโครงการวิจัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กทม. 10330

โทรศัพท์: 02-218-5691-4 ต่อ 12 Email : charassri@cbs.chula.ac.th

พื้นที่เก็บข้อมูล

บ้านแลขที่ ..... หมู่ที่ ..... ชื่อหมู่บ้าน .....

ตรอก / ซอย ..... ถนน .....

ตำบล ..... อำเภอ .....

ชื่อผู้สัมภาษณ์ .....

ลงชื่อผู้ตรวจ .....

แผนที่

(สำหรับภาคสนาม)	วันที่ส่ง/ตรวจเสร็จ	ชื่อ/นามสกุล	ลายเซ็น
ผู้ตรวจ			

(สำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงาน)	ชื่อ/นามสกุล	วันที่/เดือน/ปี
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่1		
ผู้เข้าข้อมูลรอบที่2		
ผู้ตรวจ		

A. <u>ลักษณะของครัวเรือน</u>

[ให้บันทึกโดยทีมสัมภาษณ์]

HA1 หมายเลขครัวเรือน **…….**

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ HA]

HA2 ชื่อของผู้สัมภาษณ์
HA3 ครั้งที่มาพบกับครัวเรือนนี้
HA4 เวลาเริ่มต้นการสัมภาษณ์
HA5 เวลาสิ้นสุดการสัมภาษณ์
HA6 วันที่/เดือน/ปี ของการสัมภาษณ์
HA7 ผลของการมาพบ **1 - เสร็จสมบูรณ์ 3 - เสร็จบางส่วน 5 - ครัวเรือนปฏิเสธให้สัมภาษณ์ 7 - ไม่มีใครอยู่บ้าน** **9 - ผู้ตอบแบบสอบถามคนสำคัญไม่สามารถตอบแบบสอบถามให้เป็นที่พึงพอใจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……**

<u>ตารางที่ HA</u>

HA2 ผู้สัมภาษณ์	HA3 ครั้งที่มาพบ	HA4 เวลาเริ่มต้น	HA5 เวลาสิ้นสุด	HA6 วันที่/เดือน/ปี	HA7 ผลของการมาพบ

รหัสคำตอบ

<u>รหัสทางเลือก</u>

RF - ไม่ตอบ NA - คำถามไม่เหมาะสม *(หรือไม่เกี่ยวกับผู้ตอบ)* DK - ไม่ทราบ MI - ไม่มีข้อมูล

<u>ระดับการศึกษา</u>

1 - ไม่ได้เรียน	**3 - ยังไม่ได้เข้าเรียน**	**5 - อนุบาล 1**	**7 - อนุบาล 2**	**9 - อนุบาล 3**
11 - ป.1	**13 - ป.2**	**15 - ป.3**	**17 - ป.4**	**19 - ป.5**
21 - ป.6	**23 - ป.7**	**25 - มัธยมต้น**	**27 - มัธยมปลาย**	**29 - ปวช.1**
31 - ปวช.2	**33 - ปวช.3**	**35 - ปวส.1**	**37 - ปวส.2**	**39 - ปวท.1**
41 - ปวท.2	**43 - กศน.ต้น**	**45 - กศน.ปลาย**	**47 - ปริญญาตรี**	**49 - ปริญญาโท**
51 - ปริญญาเอก	**53 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**			

<u>อาชีพ</u>

0 - ไม่มีอาชีพก่อนหน้านี้	**1 - ไม่ได้ทำงานหรือเกษียณอายุ**	**3 - เรียนหนังสือ**
5 - กำลังหางาน	**7 - ทำนาข้าว**	**9 - ทำไร่ข้าวโพด**
11 - ไร่/สวนผลไม้	**13 - ทำไร่ปลูกพืชหลายอย่าง**	**15 – ค้าขาย**
17 - เลี้ยงกุ้ง	**19 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ เป็ด ไก่**	**21 - เลี้ยงปลาอื่นๆ นอกเหนือจากกุ้ง**
23 - เลี้ยงปศุสัตว์ ได้แก่ หมู วัว *(วัวเนื้อ หรือวัวนม)* ควาย		**25 – งานก่อสร้าง**
27 - โรงสีข้าว	**29 - ร้านขายของ**	**31 - คนงานในโรงงาน**
33 - ช่างกล ช่างเครื่องยนต์	**35 - พนักงานธุรการ**	**37 – ทหาร**
39 - พนักงานระดับบริหารหรือจัดการ	**41 – พยาบาล**	**43 - ครู**
45 - ตำรวจ	**47 - ข้าราชการ หรือลูกจ้างราชการ**	**49 - พนักงานบัญชี**
51 - ช่างไฟฟ้า	**53 - นักการภารโรง หรือพนักงานทำความสะอาด**	
55 - ทำงานบ้าน	**57 - แรงงานเกษตร**	**59 - แรงงานที่ไม่ใช่การเกษตร**
61 - อื่นๆ *(ระบุ)*		

[ผู้สัมภาษณ์: ต้องอธิบายข้อความข้างล่างนี้กับทุกครัวเรือน ก่อนการสัมภาษณ์]

" ..... ผม/ดิฉัน ……..*[ผู้สัมภาษณ์บอกชื่อและนามสกุลแนะนำตัว*]..... ปฏิบัติงานกับกลุ่มกองทุนสัจจะฯและศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในตำแหน่ง พนักงานสัมภาษณ์ โดยที่มาวันนี้ ***มีวัตถุประสงค์ที่จะขอสัมภาษณ์ท่านเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของครัวเรือนของท่านหลังจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว*** ก่อนอื่น *[ผม/ดิฉัน]* ขอทบทวนโครงการวิจัยนี้ก่อน **<u>โครงการวิจัยนี้เรียกว่า</u>** **โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน** ที่มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆของครัวเรือน เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย การกู้ยืม สุขภาพอนามัย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ในวงการศึกษา และ สนับสนุนข้อมูลให้กับส่วนงานต่างๆ เพื่อการประเมินและวางแผนการพัฒนาชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของครัวเรือนและชุมชน ซึ่งครัวเรือนของท่านเป็นหนึ่งในครัวเรือนตัวอย่าง ทาง *[ผม/ดิฉัน]* และศูนย์นวัตกรรมสังคม คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต้องขอขอบพระคุณต่อความกรุณาของท่าน

สำนักงานโครงการวิจัยขอให้คำรับรองว่า ข้อมูลของครัวเรือนท่านจะไม่มีการเปิดเผยให้กับบุคคลอื่นหรือส่วนงานใดใดทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็น ชื่อของสมาชิกในครัวเรือน การประกอบอาชีพ รายได้ ค่าใช้จ่าย รวมทั้งภาระหนี้สินต่างๆ ทั้งนี้จะนำข้อมูลมาศึกษาและเผยแพร่ในภาพรวมของหมู่บ้านเท่านั้น การศึกษาจะไม่มีการทดลองใดใด ที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อชื่อเสียง หรือ สุขภาพอนามัยของบุคคลในครัวเรือนของท่านเป็นอันขาด ท่านสามารถสอบถามเพื่อการรับรองได้ที่ คุณวราพร จิตรตรง ผู้ดูแลและรับผิดชอบงานนี้ได้ที่เบอร์โทรศัพท์ 081-0036244

ตลอดเวลาในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ถ้าท่านมีกิจธุระ หรือไม่ต้องการให้ข้อมูลต่อไปหรือ ไม่ต้องการที่จะให้ข้อมูลในบางข้อหรือตอบคำถามบางข้อ ท่านสามารถที่จะปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลนั้น หรือหยุดการให้สัมภาษณ์ โดยท่านสามารถทำได้ตลอดเวลา และทางสำนักงานต้องขอโทษท่านที่ได้รบกวนเวลาท่าน และสมาชิกในครัวเรือนของท่านและขอขอบคุณที่ได้ให้โอกาส *[ผม/ดิฉัน]* ได้ชี้แจงโครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน หากท่านไม่มีข้อสงสัยใด *[ผม/ดิฉัน]* ขออนุญาตที่จะสัมภาษณ์และบันทึกข้อมูลในแบบสอบถามต่อไป

B. <u>องค์ประกอบของครัวเรือน</u>

คำถามต่อไปนี้จะถามเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคลต่างๆที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้ ***ในแบบสอบถามนี้คำว่า "ครัวเรือน" ให้หมายถึง บุคคลที่อาศัยอยู่กิน ในบ้านหลังนี้เป็นเวลา<u>อย่างน้อย 6 เดือน</u> ในช่วงเวลา 12 เดือนที่ผ่านมานี้ และ ให้รวมถึงเด็กที่กำลังเรียนอยู่ไกลบ้านแต่ยังอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ และดูแลของบุคคลในครัวเรือนนี้ และรวมทั้งเด็กเกิดใหม่ คนที่เพิ่งแต่งงานเข้ามาแต่อยู่ไม่ถึง 6 เดือน และคนที่เพิ่งเข้ามาไม่ถึง 6 เดือนแต่ตั้งใจอยู่จริงและสร้างรายได้***

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอก ชื่อสมาชิกและสถานภาพต่างๆ โดยใช้ลำดับสมาชิกและข้อมูลเดิมจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ลงในตารางที่ HB ยกเว้น HB4, HB6, HB7, HB8]

[ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้แล้วกรอกในตาราง HB]

HB1F สมาชิกครัวเรือนแต่ละคนยังอยู่ในครัวเรือนนี้หรือไม่ **1 – ยังเป็นสมาชิกอยู่** ***[ให้ผู้สัมภาษณ์ข้ามไปถามคำถาม HB4, HB6, HB7, HB8 สำหรับสมาชิกรายนี้]*** **3 - ไม่ได้เป็นสมาชิกครัวเรือนแล้ว**
HB2F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนคุณได้มีสมาชิกใหม่หรือไม่ **1 - มี** **3 - ไม่มี** ***[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามหัวข้อ D]***

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้สำหรับสมาชิก<u>ใหม่</u>ในครัวเรือนแต่ละคนและเขียนคำตอบในตารางที่ HB โดยให้เรียงลำดับต่อจากลำดับสมาชิกเดิม]

HB3 ชื่อของสมาชิกในครัวเรือนใหม่คนนี้ ***[ให้เขียนชื่อที่ใช้เรียกสมาชิกคนนี้กันโดยทั่วไป หรือชื่อเล่น ไม่จำเป็นต้องเป็นชื่อจริง]***

HB4 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ มีความสัมพันธ์อย่างไรกับหัวหน้าครัวเรือน **1 - หัวหน้าครัวเรือน 3 - คู่ครองหัวหน้าครัวเรือน 5 - พี่ชายหรือพี่สาว/น้องชายหรือน้องสาว** **7 - ลูกสาวหรือลูกชาย 9 - ลูกเขยหรือลูกสะใภ้ 11 - หลาน (ลูกของลูกสาวหรือลูกชายหัวหน้าครัวเรือน)** **13 - พ่อ แม่ ของหัวหน้าครัวเรือน 15 - เป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่มีความสัมพันธ์ อื่น (ระบุ) ……...**
HB5 เพศของสมาชิกในครัวเรือนคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HB6 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้มีอายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดที่ผ่านมา
HB7 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้กำลังเรียนอยู่หรือใช่หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่**
HB8 สมาชิกในครัวเรือนคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุดชั้นอะไร **[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 2]**

<u>ตารางที่ HB</u>

สมาชิกในครัวเรือน							
สมาชิก	**HB3 ชื่อ**	**HB1F ยังเป็นสมาชิกอยู่**	**HB4 ความสัมพันธ์กับหัวหน้า**	**HB5 เพศ**	**HB6 อายุ**	**HB7 กำลังเรียนอยู่หรือไม่**	**HB8 ชั้นสูงสุด *(รหัส)***
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							

D. ผู้ตอบแบบสอบถาม

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ HD]

HD9 ชื่อ / สกุล ผู้ตอบแบบสอบถาม
HD10 คำนำหน้าชื่อของผู้ตอบแบบสอบถาม **1 - นาย 3 - นาง 5 - นางสาว**
HD11 อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD12 เบอร์โทรศัพท์ของผู้ตอบแบบสอบถาม
HD13 หมายเลขสมาชิกผู้ตอบแบบสอบถาม *[ให้บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามจากตาราง องค์ประกอบของครัวเรือน (ตาราง HB) ลงในข้อนี้]*
HD14 สถานภาพการสมรสในปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนคืออะไร **1 - ยังไม่เคยแต่งงาน** *(โสด)* **3 - แต่งงานและอยู่ด้วยกัน 5 - แต่งงาน แต่แยกกันอยู่ 7 - หย่าร้าง 9 - ม่าย**

ตารางที่ HD

HD9 ชื่อ / สกุล	HD10 คำนำหน้าชื่อ	HD11 อายุ	HD12 เบอร์โทรศัพท์	HD13 หมายเลขสมาชิก	HD14 สถานภาพ

E. ลูกที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในบ้านหลังนี้

HE1 หัวหน้าครัวเรือนและ/หรือ คู่ครองมีลูกที่อยู่อาศัยนอกบ้านนี้กี่คน ..... *[ถ้าไม่มีบันทึก 0 และให้จบแบบสอบถามในส่วนนี้และไปถามคำถามต่อในหัวข้อ F สุขภาพ]*

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ HE]

HE2 ลูกคนนี้ชื่ออะไร *[ให้บันทึกชื่อเล่นหรือชื่อที่เรียกกันทั่วไป]*
HE3 ลูกคนนี้ อายุเท่าไร เมื่อครบรอบวันเกิดครั้งล่าสุด
HE4 เพศของลูกคนนี้ **1 - ชาย 3 - หญิง**
HE5 ลูกคนนี้ จบการศึกษาขั้นสูงสุด ชั้นอะไร *[ใส่รหัสการศึกษาจากหน้า 2]*
HE6 ลูกคนนี้ มีอาชีพหลัก อะไร *[ใส่รหัสอาชีพจากหน้า 2]*
HE7 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ลูกคนนี้ได้ส่งเงินกลับมาให้คุณกี่ครั้ง
HE8 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ลูกคนนี้ได้ส่งเงินมาให้คุณ<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร
HE9 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้กี่ครั้ง
HE10 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ส่งเงินไปให้ลูกคนนี้<u>รวมทั้งหมด</u>เป็นเงินประมาณเท่าไร

ตารางที่ HE

ลำดับที่	HE2 ชื่อ	HE3 อายุ	HE4 เพศ	HE5 ศึกษาสูงสุด	HE6 งานอะไร	HE7 ส่งมากี่ครั้ง	HE8 ส่งมาเท่าไร	HE9 ส่งไปกี่ครั้ง	HE10 ส่งไปเท่าไร
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									

F. สุขภาพ

ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนท่านมีผู้ใดได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรคต่อไปนี้หรือไม่

[กากบาทเฉพาะช่องที่ผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหรือมีอาการของโรค โดยดูลำดับสมาชิกในครัวเรือนตามตารางที่ HB]

ตารางที่ HF

ปัญหาสุขภาพ	ลำดับสมาชิกครัวเรือนที่															
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. ความดันโลหิตสูง																
2.โรคเบาหวาน / น้ำตาลในเลือดสูง																
3. มะเร็ง																
4. โรคปอดเรื้อรัง																
5. โรคเกี่ยวกับตับ																
6. โรคเกี่ยวกับไต																
7. โรคหลอดเลือด / โรคหัวใจ / หัวใจล้มเหลว																
8. โรคเกี่ยวกับสมอง / สมองเสื่อม																
9. ปัญหาทางอารมณ์ / ประสาท																
10. โรคไขข้อ/ ข้ออักเสบ																
11. โรคเกี่ยวกับกระดูกพรุน																
12. โรคเกี่ยวกับต่อมลูกหมาก *(ผู้ชายเท่านั้น)*																
13. โรคเกี่ยวกับมดลูก / รังไข่ *(ผู้หญิงเท่านั้น)*																
14. โรคอื่นๆ *(ระบุ)*																
15. โรคอื่นๆ *(ระบุ)*																
16. โรคอื่นๆ *(ระบุ)*																

รายได้ครัวเรือน
(Income)

A. การเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำการเพาะปลูก, ปศุสัตว์, ประมง, และธุรกิจที่เกี่ยวกับการผลิตต่างๆ ให้ข้ามไปหัวข้อ B]

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ RA]

RA1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อกิจกรรมที่ครัวเรือนทำที่เกี่ยวกับการผลิตเพื่อหารายได้**
RA2	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้ขายผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA3	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้บริโภคผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA4	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้เก็บผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ไว้เป็นวัตถุดิบสำหรับการทำกิจกรรมนี้ในครั้งต่อไปคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA5	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้ให้ผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้ฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนคิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA6	**ขณะนี้ครัวเรือนเหลือผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA7	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับผลผลิตที่ได้จากการทำกิจกรรมนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RA8	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำกิจกรรมนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RA9	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA10	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการทำกิจกรรมนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RA11	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบกิจกรรมนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RA12	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]***
RA13	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบกิจกรรมนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** ***[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]***

ตารางที่ RA

#	RA1 ชื่อกิจกรรมการผลิต	RA2 ผลผลิตที่ขายได้	RA3 ผลผลิตบริโภคเอง	RA4 ผลผลิตที่เก็บเป็นวัตถุดิบ	RA5 ผลผลิตที่ให้ผู้อื่นฟรี	RA6 ผลผลิตคงเหลือ	RA7 ผลผลิตรวม	RA8 ค่าใช้จ่าย	RA9 ชั่วโมงแรงงานครัวเรือน	RA10 ชั่วโมงแรงงานฟรี	RA11 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
												RA12 5 ปีข้างหน้า	RA13 10 ปีข้างหน้า
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													

B. ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ คือ ธุรกิจที่ทำเป็นครัวเรือน (มากกว่า 1 คนขึ้นไป) และไม่สามารถแยกค่าแรงของแต่ละคนได้

[ถ้าครัวเรือนไม่ได้ทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ ให้ข้ามไปหัวข้อ C]

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ RB]

RB1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกชื่อธุรกิจของครัวเรือน**
RB2	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการทำธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB3	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้ให้บริการฟรีกับบุคคลหรือองค์กรนอกครัวเรือนผ่านธุรกิจนี้คิดเป็นมูลค่าเท่าไร**
RB4	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีค่าใช้จ่ายในการทำธุรกิจนี้เป็นมูลค่าเท่าไร**
RB5	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB6	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ได้มีการใช้แรงงานฟรีจากคนนอกครัวเรือนเพื่อการประกอบธุรกิจนี้รวมทั้งหมดเป็นเวลากี่ชั่วโมง**
RB7	**คุณคิดว่าครัวเรือนจะประกอบธุรกิจนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RB8	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** *[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]*
RB9	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ครัวเรือนจะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบธุรกิจนี้เฉลี่ยปีละเท่าไร** *[ถ้าจะทำธุรกิจนี้ไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]*

C. ค่าจ้างแรงงาน

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ RC]

RC1	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกหมายเลขสมาชิกในครัวเรือน**
RC2	**ให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกอาชีพของสมาชิกของครัวเรือน** *[ถ้าสมาชิกคนใดมีเงินเดือนหรือค่าแรงจากหลายอาชีพ ให้ถามและบันทึกคำตอบของแต่ละอาชีพ]*
RC3	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้ได้รับการจ่ายค่าจ้างสำหรับการทำอาชีพนี้เป็นเงินสดหรือสิ่งของรวมมูลค่าทั้งหมดเท่าใด *[ให้รวมเงินทิปส์, โบนัส, หรือ เงินล่วงเวลา ถ้าไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเงินสดหรือสิ่งของให้บันทึก 0]***
RC4	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา สมาชิกครัวเรือนคนนี้มีค่าใช้จ่ายสำหรับการทำอาชีพนี้ทั้งหมดเท่าไร**
RC5	**คุณคิดว่าสมาชิกคนนี้จะประกอบอาชีพนี้ไปอีกกี่ปี *[ถ้าตอบว่าทำไปเรื่อยๆให้กรอก 999]***
RC6	**คุณคิดว่าในอีก 5 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** *[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 5 ปี ให้บันทึก 0]*
RC7	**คุณคิดว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า สมาชิกคนนี้จะมีรายได้หักค่าใช้จ่ายจากการประกอบอาชีพนี้ เฉลี่ยเดือนละเท่าไร** *[ถ้าจะทำงานไปอีกไม่ถึง 10 ปี ให้บันทึก 0]*

ตารางที่ RB: ธุรกิจที่เกี่ยวกับการบริการ

#	RB1 ชื่อธุรกิจบริการ	RB2 รายได้	RB3 บริการฟรี	RB4 ค่าใช้จ่าย	RB5 แรงงานครัวเรือน	RB6 แรงงานฟรี	RB7 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปี	
								RB8 5 ปี ข้างหน้าา	RB9 10 ปี ข้างหน้า
1									
2									
3									
4									
5									
6									

ตารางที่ RC: ค่าจ้างแรงงาน

RC1 หมายเลขสมาชิกครัวเรือน	RC2 อาชีพ	RC3 ค่าจ้าง	RC4 ค่าใช้จ่าย	RC5 ทำอีกกี่ปี	รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือน	
					RC6 5 ปี ข้างหน้า	RC7 10 ปี ข้างหน้า

D. <u>รายได้อื่นๆ</u>

RD1 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากค่าเช่าบ้าน, ที่ดิน, หรือทรัพย์สินอื่นๆ รวมเท่าไร **……**
RD2 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากการเสี่ยงโชคหรือเกมการพนันต่างๆ รวมเท่าไร **……**
RD3 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้จากดอกเบี้ย, ปันผล, หรือการลงทุนต่างๆ รวมเท่าไร **……**
RD4 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของจาก<u>บุคคลนอกครัวเรือน</u> รวมมูลค่าเท่าไร **……**
RD5 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของ<u>ช่วยเหลือจากภาครัฐ</u> รวมมูลค่าเท่าไร **……**
RD6 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับความช่วยเหลือจาก<u>องค์กรภาคประชาชน (NGO) หรือเอกชน</u> รวมมูลค่าเท่าไร **……**
RD7 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนมีรายได้อื่นๆ ที่ยังไม่ได้บันทึกในส่วนอื่น รวมมูลค่าเท่าไร **……**

RZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

……

……

……

……

ความเสี่ยงและการประกัน

(Risk and Insurance)

C. กองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

[ให้ผู้สัมภาษณ์ดูข้อมูลจากตาราง ICF และ IC ของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว และบันทึกประเภทของสถาบันที่ดำเนินการฌาปณกิจ (IC1) และเลขสมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (IC5) ในตาราง ICF ตามลำดับรายการจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว จากนั้นให้ถามคำถามต่อไปนี้กับฌาปณกิจแต่ละรายการและบันทึกคำตอบในตาราง ICF]

IC2F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้มีการจ่ายเงินให้กับกองทุนฌาปนกิจ รายการนี้หรือไม่** **1 - จ่าย 3 - ไม่ได้จ่าย *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป IC4F]***
IC3F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้จ่ายเงินทั้งหมดให้กับกองทุนฌาปนกิจรายการนี้เป็นจำนวนเท่าใด**
IC4F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณได้รับเงินจากกองทุนฌาปนกิจรายการนี้หรือไม่** **1 - ได้ 3 - ไม่ได้ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป IC7F]***
IC5F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้รับเงินจากกองทุนฌาปนกิจรายการนี้ทั้งหมดเท่าใด**
IC6F	**มีเหตุผลอะไรที่คุณได้รับเงินจากกองทุนฌาปนกิจนี้** **1 - สมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิต 3 - สมาชิกบางคนนอกครัวเรือนเสียชีวิต 5 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....**
IC7F	**ครัวเรือนได้หยุดหรือออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนฌาปนกิจนี้แล้วใช่หรือไม่** **1 – ใช่ หยุดหรือออกแล้ว 3 – ไม่ใช่ ยังเป็นสมาชิกอยู่**

ตารางที่ ICF

#	IC1 สถาบัน	IC5 สมาชิก	IC2F จ่ายเงินหรือไม่	IC3F จ่ายกี่บาท	IC4F ได้เงินหรือไม่	IC5F ได้กี่บาท	IC6F เหตุผลที่ได้รับเงิน	IC7F หยุดเป็นสมาชิก
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								

[ถามคำถามต่อไปนี้และบันทึกคำตอบในตาราง IC]

IC1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มีสมาชิกในครัวเรือนคุณได้เป็นสมาชิกกองทุนฌาปณกิจสงเคราะห์เพิ่ม หรือไม่

1 - ใช่ *[ถ้าตอบ 1 บันทึกคำตอบในตารางที่ IC โดยเรียงลำดับต่อจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]*

3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหัวข้อการประกัน]*

IC1 ประเภทของสถาบันหรือบริษัทซึ่งดำเนินงานกองทุนฌาปนกิจ

1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* .....

13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน *(ระบุ)* .....

17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* ..... 21 - อื่นๆ *(ระบุ)*.....

IC2 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด

1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล

7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น 13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

IC3 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

IC4 คุณเข้าร่วมกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ในปี พ.ศ. อะไร

IC5 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้

[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางที่ HB ไว้ในวงเล็บ]

IC6 คุณคิดว่าครัวเรือนคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์นี้ เมื่อผู้ที่ได้รับการคุ้มครองเสียชีวิต

IC7 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด

1 - จำนวนสมาชิกกองทุนฌาปนกิจ 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป

7 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....

ตารางที่ IC

#	IC1 ประเภทกองทุน	IC2 ที่อยู่สถาบัน	IC3 เดือนที่เข้าร่วม	IC4 ปีที่เข้าร่วม	IC5 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	IC6 จำนวนเงิน	IC7 เงื่อนไข

D. <u>ประกัน</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์ดูข้อมูลจากตาราง IDF และ ID ของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว และบันทึกสถาบันหรือบริษัทที่ขายประกัน (ID1) และเลขสมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (ID6) ในตาราง IDF ตามลำดับรายการจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว จากนั้นให้ถามคำถามต่อไปนี้กับประกันแต่ละรายการและบันทึกในตาราง IDF]

ID2F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้มีการจ่ายเงินให้กับการประกันรายการนี้หรือไม่** **1 - จ่าย 3 - ไม่ได้จ่าย *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป ID4F]***
ID3F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้จ่ายเงินทั้งหมดให้กับการประกันรายการนี้เป็นจำนวนเท่าใด**
ID4F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณได้รับเงินจากการประกันรายการนี้หรือไม่** **1 - ได้ 3 - ไม่ได้ *[ถ้าตอบ 3 ให้จบการสัมภาษณ์ในหัวข้อนี้]***
ID5F	**ตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้รับเงินจากการประกันรายการนี้ทั้งหมดเท่าใด**
ID6F	**มีเหตุผลอะไรที่คุณได้รับเงินจากการประกันนี้** **1 - สมาชิกในครัวเรือนเสียชีวิต 3 - สมาชิกบางคนนอกครัวเรือนเสียชีวิต** **5 เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บ 7 - ได้รับความเสียหายต่อผลผลิตหรือทรัพย์สินของครัวเรือน** **9 - ได้รับปันผลจากประกัน 11 - อื่น ๆ *(ระบุ)* .....**
ID7F	**ความคุ้มครองของประกันรายการนี้ได้สิ้นสุดลงแล้วใช่หรือไม่** **1 - ใช่ สิ้นสุดแล้ว 3 - ไม่ใช่ ครัวเรือนยังได้รับความคุ้มครองอยู่**

<u>ตารางที่ IDF</u>

#	ID1 บริษัทประกัน	ID6 สมาชิก	ID2F จ่ายเงิน?	ID3F จ่ายทั้งหมดกี่บาท	ID4F ได้เงิน?	ID5F ได้ทั้งหมดกี่บาท	ID6F เหตุผลอะไร	ID7F สิ้นสุด?
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								

[ถามคำถามต่อไปนี้และบันทึกคำตอบในตาราง ID]

ID1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ทำประกันเพิ่ม หรือไม่

1 - ใช่ *[ถ้าตอบ 1 บันทึกคำตอบในตารางที่ ID โดยเรียงลำดับต่อจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]*

3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหมวดการออมหน้า 17]*

ID1 สถาบันหรือบริษัทที่ให้หรือขายประกัน

1 – กลุ่มสัจจะฯ 3 - ธ.ก.ส. 5 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 7 - สหกรณ์การเกษตร

9 - ธนาคารออมสิน 11 - ธนาคารพาณิชย์ *(ระบุ)* ……..

13 - กองทุนหมู่บ้าน 15 - บริษัทเงินทุน (*ระบุ)* …….

17 - รัฐบาล 19 - บริษัทประกันภัย *(ระบุ)* …… 21 - อื่นๆ *(ระบุ)*…….

ID2 ประกันรายการนี้เป็นประเภทอะไ ร

1 - ประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา 3 - ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ 5 - ประกันชีวิตแบบตลอดชีพ

7 - สวัสดิการกองทุนสัจจะ 9 - สวัสดิการกองทุนวันละบาท 11 - ประกันสังคม

13 - สวัสดิการข้าราชการ 15 - ประกันสุขภาพจากบริษัทเอกชน 17 - ประกันอุบัติเหตุ

19 - อื่น ๆ *(ระบุ)* …….....

ID3 สถาบันนี้ตั้งอยู่ที่ใด

1 - หมู่บ้านนี้ 3 - ตำบลเดียวกันนี้แต่ต่างหมู่บ้าน 5 - อำเภอเดียวกันนี้แต่ต่างตำบล

7 - จังหวัดเดียวกันนี้แต่ต่างอำเภอ 9 - กรุงเทพฯ 11 - จังหวัดอื่น

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* ……

ID4 คุณซื้อการประกันนี้ในเดือนใด

1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน

7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม

ID5 คุณซื้อการประกันนี้ในปีอะไร

ID6 สมาชิกครัวเรือนคนใดที่ได้รับการคุ้มครองจากประกันนี้

[ให้เขียนชื่อเล่นและใส่รหัสสมาชิกครัวเรือนจากตารางที่ HB ไว้ในวงเล็บ]

ID7 คุณคาดว่าจะต้องจ่ายเงินจำนวนคงที่แก่การประกันหรือไม่

1 - จำนวนคงที่ 3 - จำนวนไม่คงที่

ID8 ครัวเรือนต้องจ่ายกี่ครั้งต่อปี

ID9 ในแต่ละครั้งครัวเรือนจะต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินเท่าไร

ID10 ครัวเรือนต้องจ่ายประกันนี้อีกกี่ปี *[ถ้าต้องจ่ายจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*

ID11 ครัวเรือนจะได้รับการคุ้มครองอีกกี่ปี *[ถ้าคุ้มครองจนเสียชีวิตหรือหลุดจากสมาชิกภาพของกองทุนให้ตอบ 999]*

ID12 คุณคิดว่าครอบครัวคุณจะได้รับเงินจำนวนเท่าใด จากประกันชีวิตนี้เมื่อผู้ทำประกันเสียชีวิต

ID13 เงื่อนไขอะไรที่จะกำหนดว่าเขาจะได้รับเงินเท่าใด

1 - จำนวนสมาชิกกองทุน 3 - สาเหตุของการเสียชีวิต 5 - จำนวนครั้ง/จำนวนเงินที่จ่ายประกันไป

7 - เบิกจากประกันอื่นที่ครัวเรือนทำไว้ได้เท่าไร 9 - ไม่มีเงื่อนไข 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* …….

ตารางที่ ID

#	ID1 สถาบัน	ID2 ประเภทประกัน	ID3 ที่ตั้งสถาบัน	ID4 เดือนที่ซื้อ	ID5 ปีที่ซื้อ	ID6 สมาชิกที่ได้รับการคุ้มครอง (เลขสมาชิก)	ID7 จ่ายคงที่หรือไม่	ID8 จ่ายกี่ครั้ง/ปี	ID9 จ่ายเท่าไหร่ต่อครั้ง	ID10 จ่ายอีกกี่ปี	ID11 คุ้มครองอีกกี่ปี	ID12 เงินที่คาดว่าจะได้หากเสียชีวิต	ID13 เงื่อนไข

การออม
(Saving)

A. การให้กู้ยืม

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกรายการการให้กู้ยืม ตามลำดับจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ยกเว้น SA4, SA5 ลงในตาราง SA]

SA1 ปัจจุบันมีใครเป็นหนี้การกู้ยืม มูลค่ามากกว่า 500 บาท ไม่ว่าจะเป็นเงินหรือสิ่งของกับคุณ หรือสมาชิกในครัวเรือนของคุณ หรือไม่ เช่น การให้กู้ยืมแก่เพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติ หรือหุ้นส่วนธุรกิจ ซึ่งยังไม่ได้รับการชำระคืน หรือมีคนจำนำ หรือ จำนองที่ดินกับคุณ เป็นต้น

1 - มี *[ให้ถามและบันทึกมูลค่าคงเหลือปัจจุบันในช่อง SA4 และปรับปรุงอัตราดอกเบี้ยในช่อง SA5]*

3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ B]*

[ถามคำถามต่อไปนี้สำหรับแต่ละรายการต่อไปนี้หากมีการให้กู้ยืมรายการ<u>ใหม่</u>จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว โดยเขียนลำดับต่อจากคราวที่แล้ว และให้เขียนคำตอบในตารางที่ SA]

SA2 คุณได้ให้กู้ยืมรายการนี้ ไปกับใคร

1- คนที่ไม่ใช่ญาติแต่อยู่ในหมู่บ้านนี้ 3 - คนที่ไม่ใช่ญาติและไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 5 - คนที่เป็นญาติที่อยู่ในหมู่บ้านนี้

7 - คนที่เป็นญาติที่ไม่ได้อยู่ในหมู่บ้านนี้ 9 - หุ้นส่วนธุรกิจ 11 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

SA3 บุคคลหรือองค์กรที่ให้กู้ยืมชื่ออะไร

SA4 การให้กู้ยืมรายการนี้ มีมูลค่าคงเหลือเท่าไร

SA5 อัตราดอกเบี้ยต่อปีของเงินกู้จำนวนนี้เท่าใด *[ถ้าไม่มีดอกเบี้ย ให้บันทึก 0 ถ้าตอบว่าไม่ทราบ ให้บันทึก DK แต่ถ้าอัตราดอกเบี้ยไม่แน่นอน ให้บันทึกอัตราที่คาดว่าจะใช้ใน 12 เดือนข้างหน้า]*

SA6 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นคืออะไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าผู้กู้ยืมใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้รายการนี้]*

1 - ไม่ต้องมีหลักประกันใดๆ 3 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน

5 - ใช้ที่ดินค้ำประกัน โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดิน 7 - ใช้เงินออม/เงินฝาก ค้ำประกันการกู้

9 - ใช้พืชที่ยังไม่ได้เก็บเกี่ยวเป็นหลักประกัน 11 - ใช้หลักประกันอื่นๆ 13 - ใช้ผู้ค้ำประกัน 1 คน

15 - ใช้ผู้ค้ำประกันหลายคน 17 - อื่น *(ระบุ)* .....

SA7 หลักทรัพย์ที่ค้ำประกันนั้นมีมูลค่าเท่าไรในตอนที่คุณให้กู้รายการนี้ไป *[ถ้าใช้ผู้ค้ำประกันให้เว้นว่าง]*

ตารางที่ SA

#	SA2 ผู้กู้เป็นใคร	SA3 ชื่อผู้กู้	SA4 มูลค่าที่ให้กู้คงเหลือ	SA5 อัตราดอกเบี้ย	SA6 หลักประกัน	SA7 มูลค่าหลักประกัน
1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						
18						
19						
20						
21						
22						
23						
24						
25						
26						
27						
28						
29						
30						

B. <u>เงินออม หรือ เงินฝาก</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกชื่อสถาบันที่ครัวเรือนออมเงินไว้ (SB1) จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ในช่อง SB2F ในตารางที่ SBC]

SB1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือคนในครัวเรือนคุณได้เปิดบัญชีเพิ่มเติม หรือไม่ **1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ SB3F]***
SB2F บัญชีการออมเงินหรือฝากเงินของคุณหรือคนในครัวเรือนคุณบัญชีนี้ เป็นการออมกับสถาบันใด ***[ให้ใส่ชื่อสถาบันในตารางที่ S1BC ต่อจากลำดับของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]***
SB3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มในแต่ละบัญชีกี่ครั้ง *[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]*
SB4F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มในแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB5F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากแต่ละบัญชีกี่ครั้ง *(ไม่นับรวมเงินกู้)* ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB6F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณถอนเงินหรือถอนการลงทุนจากแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร ***[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]***
SB7F ปัจจุบันนี้คุณมีเงินออมหรือเงินฝากในแต่ละบัญชีจำนวนทั้งหมดเท่าไร *[ถามทั้งบัญชีเก่าและใหม่]* ***[ถ้าเป็นข้าว/พืชผล ให้ตอบจำนวนเงินที่คุณคาดว่าจะได้จากการขายข้าว/พืชผลตามจำนวนที่ฝากนั้นได้]***
SB8F แต่ละบัญชีให้อัตราดอกเบี้ย หรือ อัตราผลตอบแทน เฉลี่ยร้อยละเท่าไรต่อปี
SB9F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณจ่ายค่าธรรมเนียมเกี่ยวกับแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB10F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณขาดทุนในแต่ละบัญชีเป็นจำนวนเงินเท่าไร
SB11F ถ้าคุณต้องการฝากเงินหรือลงทุนเพิ่มกับแต่ละบัญชี คุณสามารถทำได้ไหม **1 - ได้ 3 – ไม่ได้**

C. <u>การใช้งาน</u>

[ให้ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละบัญชีการออมและเขียนคำตอบในตารางที่ SBC]

SC1 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเดินทางไปสถาบันการเงินเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC2 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินกี่ครั้ง นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา
SC3 โดยรวมแล้วคุณใช้เวลาเพื่อทำธุรกรรมการเงินของบัญชีนี้ที่สถาบันการเงินประมาณ<u>กี่นาทีต่อครั้ง</u>
SC4 คุณฝาก, ถอน หรือทำธุรกรรมการเงินต่างๆ กับบัญชีนี้ผ่านทาง เอทีเอ็ม, โทรศัพท์มือถือ, หรืออินเตอร์เน็ตกี่ครั้ง นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา

ตารางที่ SBC

#	SB2F ชื่อสถาบัน	SB3F ฝาก/ ลงทุนกี่ ครั้ง	SB4F ฝาก/ลงทุน เท่าใด	SB5F ถอนกี่ ครั้ง	SB6F ถอนเท่าใด	SB7F มูลค่าทั้งหมด ที่มี	SB8F อัตรา ผลตอบ แทน	SB9F ค่า ธรรม เนียม	SB10F ขาดทุน	SB11F ฝากเพิ่ม ได้ไหม	SC1 เวลา เดินทาง กี่นาที	SC2 จำนวน ครั้งที่ทำ ธุรกรรม	SC3 กี่นาที ต่อครั้ง	SC4 ใช้ atm/ อินเตอร์ เน็ตกี่ครั้ง
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														
12														
13														
14														
15														
16														
17														
18														

D. ความรู้

[ข้อควรระวัง: ห้ามอธิบายรายละเอียดผลิตภัณฑ์ให้ผู้ตอบรับทราบ และห้ามเปิดเผยคำตอบให้ผู้ตอบทราบ]

SD1 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของ หลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)* .....

SD2 ในปัจจุบันอัตราดอกเบี้ยรายปี ของบัญชีประเภทเงินฝากประจำ ประมาณเท่าใด *(ถ้ารู้อัตราของหลายสถาบัน ให้ตอบสำหรับสถาบันที่คุณคุ้นเคยที่สุด)* .....

SD 3 สถาบันที่คุณตอบของบัญชีประเภทเงินฝากประจำในข้างต้น ชื่ออะไร

.....

SD4 ข้อแตกต่างระหว่างบัญชีประเภทเงินฝากออมทรัพย์ กับ บัญชีประเภทเงินฝากประจำ คืออะไร *[บันทึกได้ทุกข้อ]*

1 - มีดอกเบี้ย 3 - กฎเกณฑ์การถอนเงิน 5 - จำนวนเงินฝากขั้นต่ำเพื่อเปิดบัญชี

7 - สาเหตุอื่น *(ระบุ)* ..... 9 - ไม่รู้

E. พฤติกรรม

SE1 เป้าหมายหลักของคุณในการออมมีอะไรบ้าง *[ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ]*

1 - การศึกษาบุตร 3 - วางแผนลงทุน/ขยายการประกอบอาชีพเดิม 5 - วางแผนลงทุนการประกอบอาชีพใหม่

7 - เพื่อยามชรา 9 - ซื้อทรัพย์สินชิ้นใหญ่ เช่น รถ/บ้าน 11 - เพื่อยามฉุกเฉิน

13 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....

SE2 คุณได้ทำการออมโดยรวมเป็นจำนวนที่คงที่ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่ *[เช่น เดือนละ 1,000 บาท]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE4]*

SE3 ถ้าใช่กี่บาท .....

SE4 คุณได้ทำการออมเป็นสัดส่วนคงที่ของรายได้ต่อเดือนหรือต่อปี หรือไม่

[เช่น 10% ของรายได้ ถ้ามีรายได้ 10,000 บาท ออม 1,000 บาท ถ้ามีรายได้ 15,000 บาท จะออม 1,500 บาท เป็นต้น]

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไป SE6]*

SE5 ถ้าใช่ประมาณร้อยละเท่าไร.....

SE6 ถ้ารายได้คุณเพิ่มขึ้นหรือลดลงคุณจะออมเพิ่มขึ้นหรือลดลงหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE7 คุณเคยคิดเรื่องการออมเพื่อการเกษียณอายุงานหรือเมื่อได้รับรายได้ลดลง หรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE8 คุณคิดว่าลูกหลานจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินเมื่อคุณชราแล้วหรือไม่

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ข้ามไปหัวข้อ F]*

SE9 คุณคิดว่าความช่วยเหลือนี้เพียงพอ หรือไม่ *[เพียงพอ หมายถึง ณ ปัจจุบันคุณไม่จำเป็นต้องออมไว้เพื่อยามชรา]*

1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่

SE10 คุณทำหรือเคยทำบัญชีรายรับรายจ่ายหรือไม่

1 - ทำอยู่เป็นปกติ 3 - เคยทำ แต่ปัจจุบันเลิกทำแล้ว 5 - ไม่เคยทำ *[ถ้าตอบ 3 หรือ 5 ข้ามไปหัวข้อ SE12]*

SE11 คุณทำบัญชีรายรับรายจ่ายบ่อยแค่ไหน *[บันทึกคำตอบแล้วข้ามไปหัวข้อ F ในหน้าถัดไป]*

1 - ทุกวัน 3 - สัปดาห์ละครั้ง 5 - เดือนละครั้ง 7 - อื่นๆ (ระบุ) .....

SE12 ทำไมคุณถึงไม่ทำบัญชีรายรับรายจ่าย .....

F. <u>วงแชร์</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกชื่อวงแชร์ (SF2F) จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้วลงในตารางที่ SF]

SF1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้ร่วมเป็นสมาชิกวงแชร์เพิ่ม หรือไม่ **1 - ใช่** ***[ให้เพิ่มลำดับวงแชร์ใหม่ต่อจากลำดับวงแชร์ที่สัมภาษณ์ได้ในครั้งที่ผ่านมา]*** **3 - ไม่ใช่** ***[ข้ามไปคำถาม SF3F]***
SF2F คุณเรียกวงแชร์นี้ว่าอย่างไร

[ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละวงแชร์ที่ครัวเรือนเป็นสมาชิก]

SF3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้จ่ายเงินให้กับวงแชร์วงนี้ ไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด
SF4F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้รับเงินจากวงแชร์วงนี้ มาแล้วเป็นจำนวนเท่าใด

<u>ตารางที่ SF</u>

วงแชร์ที่	SF2F ชื่อวงแชร์	SF3F เงินที่จ่ายนับจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว	SF4F เงินที่ได้รับนับจากสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			
12			
13			
14			

SZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

ทรัพย์สิน
(Assets)

A. ทรัพย์สินในครัวเรือน

[ให้ผู้สัมภาษณ์ ใส่จำนวนสิ่งของที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว (AA0F + AA2F – AA3F) ในช่อง AA0F ในตารางที่ AA]

AA1F	**นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ทรัพย์สินในครัวเรือนของคุณเปลี่ยนแปลง หรือไม่ เช่น ซื้อ/ขาย หรือ ได้/ให้ เป็นของขวัญ ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าวมีมูลค่าไม่น้อยกว่า 1000 บาท** **1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ B]***
AA2F	**สำหรับทรัพย์สินใหม่/สิ่งของรายการใหม่นี้นั้น คุณได้จัดหาเข้ามาเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
AA3F	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้นั้น คุณได้ ขายออก/ให้/เลิกใช้/สูญหาย จำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
AA4F	**สำหรับทรัพย์สินใหม่/สิ่งของรายการใหม่นี้นั้นมีมูลค่าเท่าไรตอนที่ได้มา *[หากได้มาฟรี ให้ประมาณมูลค่าตอนที่ได้มา]***
AA5F	**สำหรับทรัพย์สิน/สิ่งของรายการนี้นั้น มีมูลค่าเท่าไรตอนที่จำหน่ายออก *[หากจำหน่ายออกไปฟรี ให้ประมาณมูลค่าตอนที่จำหน่ายออก]***
AA6F	**ณ ปัจจุบันมูลค่ารวมของทรัพย์สินในครัวเรือนคุณ**

ตารางที่ AA

ทรัพย์สิน	AA0F จำนวนทั้งหมดยกมาจากครั้งที่แล้ว	AA2F จำนวนที่จัดหาเพิ่มเข้ามา	AA3F จำนวนที่ลดลง	AA4F มูลค่าของรายการที่เพิ่ม	AA5F มูลค่าของรายการที่ลด	AA6F มูลค่ารวม
1. ชุดรับแขก เตียงตู้หรือเฟอร์อื่น						
2. โทรทัศน์						
4. เครื่องเล่น วีดีโอ CD DVD						
5. เครื่องปรับอากาศ						
6. โทรศัพท์ *(ธรรมดา)*						
7. โทรศัพท์ *(มือถือ)*						
8. ตู้เย็น						
9. จักรเย็บผ้า						
10. รถจักรยานยนต์						
11. รถยนต์เก๋ง						
12. รถยนต์กระบะ						
13. เรือหางยาว/เรือติดเครื่อง						
14. เรือประมงขนาดใหญ่ *(เรืออวนลาก)*						
15. เครื่องซักผ้า						
16. เตารีดไฟฟ้า						

ทรัพย์สิน	AA0F จำนวนทั้งหมดยกมาจากครั้งที่แล้ว	AA2F จำนวนที่จัดหาเพิ่มเข้ามา	AA3F จำนวนที่ลดลง	AA4F มูลค่าของรายการที่เพิ่ม	AA5F มูลค่าของรายการที่ลด	AA6F มูลค่ารวม
17. เตาแก๊ส						
18. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า						
19. จักรยาน						
20. เครื่องเสียง สเตอริโอ						
21. คอมพิวเตอร์						
22. รถไถนาเดินตาม						
23. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดใหญ่						
24. รถไถนา *(สี่ล้อ)* ขนาดเล็ก						
25. ชุดเครื่องจักร เครื่องมือ เช่น เครื่องหยอดเมล็ด เครื่องพ่นยาฆ่าหญ้า/แมลง หรือเครื่องผสมปุ๋ยกับดิน						
26. เครื่องสูบน้ำ						
27. เครื่องฝัด *(นวด)* ข้าว หรือกะเทาะเมล็ด						
28. โรงสีข้าว หรือเครื่องสีข้าว						
29. ยุ้ง ฉาง โรงเก็บพืชผลอื่น						
30. โรงเลี้ยงไก่ขนาดใหญ่						
31. โรงเลี้ยง *(ขนาดใหญ่)* อื่น สำหรับปศุสัตว์						
32. ทองหรือเครื่องประดับ						
33. เงินสด						
34. ข้าวในยุ้งฉาง						
35. พืชผลอื่นๆในยุ้ง ฉาง						
36. พัดลม						
37. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
38. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
39. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
40. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
41. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
42. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
43. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
44. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						
45. ทรัพย์สินอื่นๆ *(ระบุ)*						

B. <u>บ้านและการถือครองที่ดิน</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์กรอกขนาดและมูลค่าของที่ดินจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว ในช่อง AB3 และ AB4 ในตาราง ABF ด้านล่าง ตามลำดับ

- ***หาก AB1F จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว เป็น 3 ให้ใส่ขนาดและมูลค่าที่ดินจากครั้งที่แล้วโดยคัดลอก AB3 และ AB4 ในตาราง ABF จากครั้งที่แล้วมาใส่ใน AB3 และ AB4 ในตารางครั้งนี้ ตามลำดับ***
- ***หาก AB1F จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว เป็น 1 ให้ใส่ขนาดที่ดินจากครั้งที่แล้วโดยดูจาก AB2F และมูลค่าที่ดินจากจากครั้งที่แล้วโดยคำนวณจาก AB4 + AB3F]***

[ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้กับที่ดินแต่ละรายการ แล้วบันทึกคำตอบในตาราง ABF]

AB1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มูลค่าที่ดิน หรือทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดิน มีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่ ***[ซื้อเพิ่มรายการใหม่ ซื้อเพิ่มขยายจากแปลงเดิม จำหน่ายบางส่วนของแปลงเดิม จำหน่ายแปลงเดิมออกทั้งหมด มีถนนตัดใหม่ มีห้างสรรพสินค้าเปิด มีการเวียนคืน และอื่นๆ]*** **1 - ใช่ 3 - ไม่** ***[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ AB5F]***
AB2F ปัจจุบันที่ดินแปลงนี้ มีขนาดกี่ไร่
AB3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มูลค่าที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงเท่าไร
AB4F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา มูลค่าทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดิน มีการเปลี่ยนแปลงเท่าไร
AB6 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้รับค่าเช่าจากที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB7 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนต้องจ่ายค่าเช่าสำหรับที่ดินแปลงนี้เท่าไร
AB8 นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา ครัวเรือนได้จ่ายภาษีสำหรับที่แปลงนี้ไปเท่าไร

ตารางที่ ABF

#	AB3 ขนาดที่ดินจากครั้งที่แล้ว	AB4 มูลค่าที่ดินจากครั้งที่แล้ว	AB2F ขนาดที่ดินปัจจุบัน *(ไร่)*	AB3F มูลค่าที่ดินที่เปลี่ยนแปลง *[+/-]*	AB4F มูลค่าทรัพย์สินที่เปลี่ยนแปลง *[+/-]*	AB6 ค่าเช่าที่ได้รับ	AB7 ค่าเช่าที่จ่าย	AB8 ภาษีที่จ่าย
1								
2								
3								
4								
5								
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								
16								
17								
18								
19								
20								
21								
22								
23								
24								
25								
26								
27								
28								
29								
30								

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ AB]

AB5F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ซื้อรายการที่ดินเพิ่ม หรือไม่

1 - ใช่ *[ให้เขียนลำดับรายการต่อจากเลขรายการสุดท้ายของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]*

3 - ไม่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปหัวข้อ C]*

AB1 ที่ดินแปลงใหม่นี้ เป็นการถือครองลักษณะใด

1 - เป็นเจ้าของ **3 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นเงิน** **5 - เช่าโดยจ่ายค่าเช่าเป็นสัดส่วนของผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้**

7 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของญาติ **9 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เป็นที่ดินเป็นของคนที่ไม่ใช่ญาติ**

11 - ใช้ประโยชน์โดยไม่เสียค่าเช่า เนื่องจากเป็นที่ดิน สาธารณะ หรือเป็นที่รกร้างว่างเปล่า

13 - มีคนนำที่ดินแปลงนี้มาจำนำ/จำนองกับครัวเรือนคุณ **15 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

AB2 ที่ดินแปลงใหม่นี้ มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินประเภทใด

1 - โฉนด **3 - นส.3** **5 - นส.3ก** **7 - สค.1** **9 - สปก.** **11 - สทก**

13 - หนังสือใช้ประโยชน์บนแปลงที่ดิน **15 - ที่ดินป่าสงวน และเป็นป่าไม้เศรษฐกิจ**

17 - ที่ดินป่าสงวน และไม่ใช่ป่าไม้เศรษฐกิจ **19 - อื่นๆ *(ระบุ)* .....**

AB3 ที่ดินแปลงใหม่นี้ มีขนาดกี่ไร่

AB4 ที่ดินแปลงใหม่นี้ในปัจจุบันมีมูลค่าประมาณเท่าไร ***[ไม่รวมทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินด้วย เช่น บ้าน พืชผล ด้วย]***

AB5 ทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดินแปลงใหม่นี้มีมูลค่าประมาณเท่าไร ***[เช่น บ้าน สิ่งปลูกสร้าง ไม้ยืนต้น บ่อเลี้ยงกุ้งหรือเลี้ยงปลา ระบบสาธารณูปโภค เป็นต้น]***

<u>ตารางที่ AB</u>

#	AB1 ลักษณะการถือครองที่	AB2 ประเภทเอกสารสิทธิ์	AB3 ขนาดที่ดิน *(ไร่)*	AB4 มูลค่าที่ดิน	AB5 มูลค่าทรัพย์สินที่ติดกับที่ดิน

C. <u>ทรัพย์สินการเกษตร</u>

[ให้ผู้สัมภาษณ์ ใส่ตัวเลข จำนวนทรัพย์สินเกษตรที่ได้จากการสัมภาษณ์ครัวเรือนนี้ครั้งที่ผ่านมา (AC0F + AC2F – AC3F) ในช่อง AC0F ตารางที่ AC]

AC1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา จำนวนสัตว์เลี้ยงทั้งหมดของครัวเรือนคุณ มีการเปลี่ยนแปลง หรือไม่ **1 - มี 3 - ไม่มี *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ AC4F]***
AC2F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้นั้น คุณได้จัดหาเข้ามาเพิ่มขึ้นจำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา
AC3F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้นั้น คุณได้ ขายออก/ให้/สูญหาย จำนวนเท่าใด นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา
AC4F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ที่ได้เพิ่มมา มีมูลค่าเท่าไร *[หากได้มาฟรีให้ประมาณมูลค่า]*
AC5F สำหรับสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ ที่ขายออก/ให้/สูญหาย มีมูลค่าเท่าไร *[หากให้ฟรีหรือสูญหาย ให้ประมาณมูลค่า]*
AC6F ณ ปัจจุบันมูลค่าของสัตว์เลี้ยงชนิดนี้ที่ครัวเรือนมีมีมูลค่ารวมเท่าไร

<u>ตารางที่ AC</u>

สัตว์เลี้ยง	AC0F จำนวนทั้งหมด ยกมาจากครั้งที่แล้ว	AC2F จำนวนที่จัดหาเพิ่มเข้ามา	AC3F จำนวนที่ลดลง	AC4F มูลค่าของสัตว์เลี้ยงที่เพิ่ม	AC5F มูลค่าของสัตว์เลี้ยงที่ลด	AC5F มูลค่ารวมของสัตว์เลี้ยง
วัว						
ควาย						
หมู						
ไก่						
เป็ด						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						
อื่นๆ *(ระบุ)* ……..						

AZ บันทึกผู้สัมภาษณ์

……

……

……

……

……

การกู้ยืม
(Borrowing)

A. อัตราดอกเบี้ยที่รับได้

BA1 ถ้าคุณกู้ยืมเพิ่มเติมตอนนี้คุณจะยอมจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดเป็นร้อยละเท่าไรต่อปี ……..

B. ข้อมูลรายการการกู้ยืม

[ให้ผู้สัมภาษณ์ดูข้อมูลจากตาราง BBF และ BB ของการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว และบันทึก ผู้ให้กู้ (BB1) และชื่อผู้ให้กู้ (BB2) ของแต่ละรายการกู้ในตาราง BBF ด้านล่างนี้ตามลำดับรายการกู้จากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว จากนั้นให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามต่อไปนี้กับแต่ละรายการกู้ยืมและบันทึกคำตอบในตาราง BBF]

BB2F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ชำระคืนเงินกู้หรือความช่วยเหลือรายการนี้ หรือไม่ **1 – ชำระ 3 - ไม่ได้ชำระ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปรายการกู้ยืมลำดับถัดไป]***
BB3F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ชำระคืนเงินกู้ หรือ ความช่วยเหลือรายการนี้ไปทั้งหมดเท่าไหร่
BB4F คุณได้ชำระคืนเป็นสิ่งของหรือสินค้าหรือไม่ **1 – ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไป BB6F]***
BB5F มูลค่าของสิ่งของหรือสินค้าที่คุณได้ชำระคืนไปนั้นเป็นเท่าใด
BB6F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณได้ชำระคืนเป็นเงินต้นทั้งหมดเท่าใด
BB7F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมาคุณได้ชำระเป็นดอกเบี้ยไปทั้งหมดเท่าใด
BB8F การกู้หรือความช่วยเหลือรายการนี้ ได้มีการชำระคืนเต็มจำนวนทั้งหมดหรือไม่ **1 – ใช่ 3 - ไม่ใช่ *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปรายการกู้ยืมลำดับถัดไป]***
BB9F คุณชำระคืนการกู้รายการนี้จนหมดสิ้นในเดือนอะไร **1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 – เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน** **7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม**

ตารางที่ BBF

#	BB1 ผู้ให้กู้	BB2 ชื่อผู้ให้กู้	BB2F ชำระคืนหรือไม่	BB3F ได้ชำระคืนเท่าใด	BB4F เป็นสิ่งของ/สินค้าหรือไม่	BB5F มูลค่า	BB6F เงินต้นเท่าใด	BB7F ดอกเบี้ยเท่าใด	BB8F ได้ชำระคืนมาหมดหรือไม่	BB9F เดือนอะไร
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										
13										
14										
15										
16										
17										
18										
19										
20										
21										
22										
23										
24										
25										
26										
27										
28										
29										
30										

[ถามคำถามต่อไปนี้และบันทึกในตาราง BB]

BB1F นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา คุณหรือสมาชิกในครัวเรือนคุณได้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของเพิ่ม หรือไม่ **1 - ใช่** *[ให้เขียนเรียงลำดับต่อจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้ว]* **3 - ไม่ใช่** *[ให้ข้ามไปการบริโภคและอุปโภค]*
BB1 ครัวเรือนได้กู้ยืมเงินหรือสิ่งของมาจากสถาบันใด **1 - กลุ่มสัจจะฯ 3 - กองทุนหมู่บ้าน 5 - ธ.ก.ส. 7 - สหกรณ์การเกษตร** **9 - กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต 11 - ธนาคารพาณิชย์ 13 - บุคคล 15 - สถาบันอื่นๆ** ***[หากตอบ 11, 13 หรือ 15 ให้ระบุชื่อในข้อ BB2 หากตอบข้ออื่นให้ข้ามไป BB3]***
BB2 ธนาคาร บุคคล หรือสถาบันที่ให้กู้ยืมนี้ชื่ออะไร
BB3 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในเดือนใด **1 - มกราคม 2 - กุมภาพันธ์ 3 - มีนาคม 4 - เมษายน 5 - พฤษภาคม 6 - มิถุนายน** **7 - กรกฎาคม 8 - สิงหาคม 9 - กันยายน 10 - ตุลาคม 11 - พฤศจิกายน 12 - ธันวาคม**
BB4 ครัวเรือนได้รับเงินหรือสิ่งของที่กู้ยืมมาในปี พ.ศ. ใด
BB5 เงินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนได้กู้ยืมมานั้นมีมูลค่ารวมเท่าไร
BB6 ที่จริงแล้วครัวเรือนต้องการขอกู้ยืมหรือขอความช่วยเหลือเป็นมูลค่าเท่าไร
BB7 ที่ดินหรือสิ่งของที่ครัวเรือนใช้เป็นหลักประกันในการกู้ยืมรายการนี้มีมูลค่าเท่าไร
BB8 ครัวเรือนต้องใช้บุคคลในการค้ำประกันการกู้ยืมรายการนี้กี่คน
BB9 ปัจจุบันนี้ครัวเรือนยังติดหนี้รายการนี้อยู่คิดเป็นมูลค่าเท่าไร
BB10 การกู้ยืมหรือความช่วยเหลือรายการนี้นั้น มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอนหรือไม่ **1 - มี กำหนดเป็นอัตราที่แน่นอน 3 - มี โดยผู้ให้กู้ใช้ประโยชน์บนที่ดินจนกว่าจะชำระคืนหมด** **5 - ไม่มี การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงที่แน่นอน** *[ถ้าตอบ 5 ให้ข้ามไปถาม BB12]*
BB11 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงคิดเป็นร้อยละเท่าไร *[หากใช้อัตราลอยตัวให้ตอบอ้างอิงกับอัตราธนาคาร เช่น MLR+0.5]*
BB12 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวกำหนดต่อช่วงเวลาเท่าไร **1 - ปี 3 - เดือน 5 - สัปดาห์ 7 - วัน 9 - อื่นๆ** *(ระบุ)* **……..**
BB13 อัตราดอกเบี้ยหรือค่าบำรุงดังกล่าวเป็นแบบลดต้นลดดอกหรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่**
BB14 การชำระคืน จ่ายเป็นงวดใช่หรือไม่ **1 - ใช่ 3 - ไม่ใช่** *[ถ้าตอบ 3 ให้ข้ามไปข้อ BB17]*
BB15 การชำระคืน จ่ายงวดละเท่าไร
BB16 ครัวเรือนต้องชำระคืนอีกกี่งวด
BB17 ครัวเรือนชำระคืนไปแล้วทั้งหมดประมาณกี่บาท

ตารางที่ BB

#	BB1 ผู้ให้กู้	BB2 ชื่อผู้ให้กู้	BB3 เดือนที่กู้	BB4 ปีที่กู้	BB5 มูลค่าการกู้ยืม	BB6 มูลค่าที่ขอกู้	BB7 มูลค่าหลักประกัน	BB8 คนค้ำ	BB9 มูลค่าหนี้คงเหลือ	BB10 การกำหนดดอก	BB11 อัตราดอกเบี้ย	BB12 ช่วงเวลา	BB13 ลดต้น/ดอก	BB14 เป็นงวดหรือไม่	BB15 งวดละเท่าไร	BB16 อีกกี่งวด	BB17 จ่ายไปแล้วทั้งหมดเท่าไร

การบริโภคและอุปโภค
(Consumption and Expenditures)

A. การบริโภค

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ CA]

CA1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายค่าอาหารรายการต่อไปนี้ เฉลี่ยต่อสัปดาห์ เป็นเงินเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CA2	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนผลิตขึ้นเองรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CA3	**ครัวเรือนมีการบริโภคอาหารที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีรายการต่อไปนี้ มูลค่าเฉลี่ยต่อสัปดาห์เท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**

ตารางที่ CA

#	รายการ	CA1 รายจ่าย	CA2 มูลค่าผลผลิต	CA3 มูลค่ารับฟรี
1	อาหารหรือวัตถุดิบสำหรับนำมาประกอบอาหารเพื่อรับประทานภายในครัวเรือน *(ข้าวสาร, เนื้อสัตว์, ผักผลไม้, ไข่, นม, น้ำมันพืชหรือน้ำมันสัตว์, เครื่องปรุงรสต่างๆ, ขนมขบเคี้ยวต่างๆ)*			
2	เครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์เพื่อรับประทานในบ้าน			
3	เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เช่น สุรา เบียร์ ไวน์ เป็นต้น หรือบุหรี่, ยาเส้น, ยาสูบต่างๆ			
4	อาหารปรุงสำเร็จหรือการรับประทานอาหารนอกบ้าน			

B. การอุปโภคและค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่อาหาร

[ให้เขียนคำตอบในตารางที่ CB]

CB1	**ครัวเรือนมีรายจ่ายดังรายการต่อไปนี้ เป็นเงินเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CB2	**ครัวเรือนมีการอุปโภคของที่ผลิตขึ้นเองดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**
CB3	**ครัวเรือนมีการอุปโภคหรือใช้บริการของที่ครัวเรือนได้รับมาฟรีดังรายการต่อไปนี้ มูลค่ารวมเท่าไร นับตั้งแต่การสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านมา**

ตารางที่ CB

#	รายการ	CB1 รายจ่าย	CB2 มูลค่าผลผลิต	CB3 มูลค่ารับฟรี
1	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุที่ไม่มากกว่า 60 ปี		NA	
2	การรักษาพยาบาล *(ค่าหมอ, ยา, ค่าโรงพยาบาล, ค่าบริการทางการแพทย์ต่างๆ)* ของผู้อยู่อาศัยในครัวเรือนที่อายุมากกว่า 60 ปี		NA	
3	การศึกษา *(ค่าเทอม, หนังสือ, เรียนพิเศษ, ค่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนต่างๆ)*		NA	

โครงการวิเคราะห์ความเพียงพอเพื่อการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชุมชน
(Analysis of Sufficient Net Worth for Elderly Lives in Rural Communities)

โดย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ถิรพัฒน์ หัวหน้าแผนงาน
ภาควิชาการธนาคารและการเงิน
และผู้อำนวยการศูนย์นวัตกรรมสังคม
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-5675 โทรสาร 02-218-5676
Email: sunti@cbs.chula.ac.th

2. รองศาสตราจารย์ ดร.เสกสรร เกียรติสุไพบูลย์ คณะนักวิจัย
ภาควิชาสถิติ
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-5650-1; 081-931-2395
โทรสาร 02-218-5676
Email: seksan@cbs.chula.ac.th

3. อาจารย์ ดร.นราพงศ์ ศรีวิศาล คณะนักวิจัย
ภาควิชาการธนาคารและการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-5691 ต่อ 12 โทรสาร 02-218-5676
Email: narapong@cbs.chula.ac.th

4. อาจารย์ ดร.รุ่งเกียรติ รัตนบานชื่น คณะนักวิจัย
ภาควิชาการธนาคารและการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-5675; 091-021-5558
โทรสาร 02-218-5676
Email: roongkiat@cbs.chula.ac.th

5. อาจารย์ ดร.ณัตติฤดี เจริญรักษ์ คณะนักวิจัย
ภาควิชาสถิติ
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-5650-10
Email: nuttirudee@cbs.chula.ac.th

6. อาจารย์ ดร.สุภารัตน์ ตันทนงศักดิ์กุล คณะนักวิจัย
ภาควิชาการธนาคารและการเงิน
คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330
โทรศัพท์ 02-218-5675 โทรสาร 02-218-5676
Email: suparatana@cbs.chula.ac.th